A. P. B.

TRACTATIO
MEDICO-PRACTICA
DE
LUE VENEREA

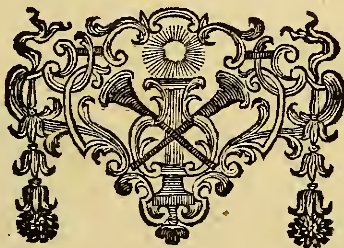
Continens hujus affectionis Historiam, Originem, Progressum, Causas, Symptomata, & Curationem.

PUBLICA LECTIONE HABITA

A' CLARISSIMO VIRO

HERMANNO BOERHAAVE

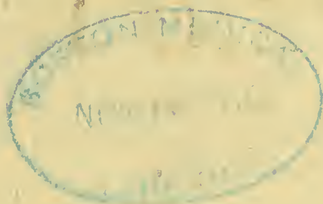
Philosophiæ & Medicinæ Doctore, Medicinæ, Chemiæ, Botanices, & Collegii Practici Lugduni Batavorum Professore.

LUGDUNI BATAVORUM MDCCLI.

Apud Henricum Vander Deyster, & Philippum Bonk.

Venales apud Hæredes Jo: Laurentii Barbiellini Bibliopolæ Romani.

TYPOGRAPHUS CANDIDO LECTORI.

S. D. P.

UUM jam a multis annis viderim, omnia Magni BOERHAAVI opera ab unoquoque ARTIS MEDICÆ gnaro summo desiderio expetita, maximoque in pretio

 sem-

ſemper habita fuiſſe, & adhuc haberi, licet Præclarus ille VIR jam ante aliquot annos fatis ceſſerit; neque hoc mirum mihi videbatur, quum Magnus ille VIR communi omnium Doctorum ſuffragio omnibus, tam antiquioribus, quam recentioribus Medicis palmam præripuerit: dicta hæc quum viderem quotidie, ſæpe toto pectore exoptavi, ut quorundam Docti VIRI ſcriptorum, in privatis manibus reſidentium, & ſic (ut ita dicam) adhucdum in renebris latentium, compos fierem, eo ſcopo, ut publici juris facerem, atque cum erudito orbe communicarem, ut ſic non modo multis aliis, ſed ſimul etiam mihi ipſi utilis eſſem.

Hæc quum animo volvebam, forte in manus meas incidit Magni hujus VIRI MSS. continens Hiſtoriam LUIS VENEREÆ, ejuſque curationem, quam ante viginti circiter annos Publica Lectione coram Auditoribus latius pertractaverat;

rat; quam primum autem illud nactus eram, ſtatim illud in lucem edere, & publici Juris facere decreveram: Antequam autem captum meum conſilium exſecutus ſum, alicui, Medicinæ gnaro, tractatum hunc legendum præbui, ipſumque rogavi, ut judicaret, num dignus eſſet, qui lucem videret, qui nullo modo hoc recuſavit, ex quo tunc intellexi, MSS. noſtrum ſatis accuratum eſſe,omniaque continere, quæ ad cognoſcendum, curandumque hunc Morbum requiruntur.

Accepto hocce reſponſo non diu hæſitavi propoſitum meum exſequi, nec inutilem operam me navaturum confido, nec diſpliciturum iis, qui faciendæ Medicinæ operam dant; Tu interim Benevole Lector eodem amore hunc Tractatum accipe, quo reliqua omnia ſummi VIRI opera antea accipere ſolitus fuiſti, ut ſic non irritum laborem feciſſe videar.

Sed Benevolum Lectorem ſubmiſſe

roga-

rogatum volo, ut ad elegantiam ſtyli & latinitatis non nimis attendat: ſtylus enim (ut intellexi) ad mentem magni BOERHAAVI non eſt adæquatus; Hic enim Vir concinno magis, & tamen ſatis perſpicuo ordine rem Auditoribus ſuis declarabat, & blandis, attamen claris verbis mentem ſuam detegebat: adeoque humilitatem illam ſtyli Auctori non adſcribatis, quam maxime volo.

IN-

INDEX
CAPITUM.

Ter-

DE ORIGINE LUIS VENEREÆ

CAPUT PRIMUM.

De Origine Luis Venereæ.

Ues Venerea est morbus penitus singularis, & forte nulli alteri morbo similis ingenii, est morbus heu! nimium creberrimus: est pyra mortis, ipsa morte longe magis horribilis, & timenda.

Agite ergo experiamur quid boni adversus hanc ars Medica adferat; absit tamen ut immunitatis spe nascatur nimis libidinosæ juventuti peccandi illecebra.

Sæpius mecum hac de Lue cogitanti in mentem venit notabilis sane historia, quam olim mihi narravit doctissimus Nobilissimi cujusdam Brittanni quondam præfectus, cum quo Brittanno juvene florentissimo, instar Mentoris cum suo Telemacho plurimas Europæ regiones peragraverat, ut eum Populorum mores virtutesque doceret, & vitia dehortaretur, accidit forte, ut, in Italiam cum venissent, convenirent Principem quendam provectioris ætatis, qui cum Patre hujus Brittanni olim summam habuerat familiaritatem, per honorum officia insinuavit hunc juvenem in ejus amicitiam, & rogatus a Principe juvenis ille, quo tenderet, respondit Venetias, Bacchanalia celebrandi gratia, sese iter facturum, quo audito lachrymas perfudit Senex, & uti ex Autopta me audire memini, Juvenem

amplexus ingemuit, dicens formose Juvenis, ni ego in simili, quo tu, statu locatus idem ceperim, perfecerimque consilium, non jam senex, liberisque orbus solus in aula vitam trahere cogerer.

Vos igitur, Nobilissimi Auditores, talia moniti sapiatis, atque morbi hujus turpia edocti magis sollicite caveatis, aliosque bono vestro consilio adjuvetis.

Dedit sapientissimus humanarum rerum arbiter Deus in Lusitania virum immortalem *Christophorum Columbum*: Hic vir anno 1488. Regi Lusitanorum obtulit Libellum supplicem, rogans, ut Serenissimus Rex vellet ipsi naves dare, quibus exsequeretur diu pectore insitum consilium de novis atque fortunatissimis terris detegendis. Contigerat forte non diu antea, ut Rex hicce omnium rerum satis gnarus simili incitatus spe & oblatione in Africæ regionem Guineam oram auream (vulgo belgice *de Goudleust*) dictam expeditionem fieri curasset, sed infelix hujus rei eventus obduratas Regis aures Columbo fecit. Ille igitur misit Fratrem *Bartholomæum Columbum* in Brittannias, qui conaretur *Henrico Regi* persuadere, ut hanc expeditionem ipse promoveret; hic itaque ei chartam obtulit, in qua Itali nonnulli scripsere eum exhibuisse Regi totius tunc cogniti novi inventi orbis delineationem, quam tamen summus Vir *Hans Sloan* in Libro de descriptione insulæ Jamaicæ in bibliotheca regia omni opera cum quæsivisset, fatetur se non potuisse invenire, sed ad tapetia nonnulla in aula pingenda adhibitum dicit: repulsus & ibi, in Hispaniam abiit, & per Confessorem Reginæ persuasit, ut Regina septemdecim millia florenorum, (belgice Pistolen.) daret, ut expeditionem susciperet, quod præstitit, & Quarto Martii (fatali die) anno 1493. ex America, ubi novas terras detexerat, in Europam appulit, tuncque primum cum multis gazis advexit Morbum Venereum,

& hoc

& hoc mihi videtur fuisse verum & primum hujus Luis in Europa initium. Ille morbus triennio post fuit adeo creber & horrendus, ut *Antonius Bennivenius* Anno *1496.* scribens in libro de abditis nonnullis, ac admirandis morborum & sanationum causis capite primo dicat, totam Europam tunc temporis jam fere contabuisse hac Lue. Anno 1494. *Carolus Octavus* Francorum Rex bellum gerebat cum Alphonso Neapolitano Rege, Urbemque Neapolin suis copiis obsedit, quo tempore in Castris Gallorum nondum apparuisse dicitur hoc malum; sed cum forte Neapolitani Urbem strenue defensuri scorta, ut belli impedimenta, ex Urbe ejicerent, hæ a Gallis libentissime receptæ amatoribus suis donaverunt morbi huius prima initia. Dicit *Fracastorius in Libro de Morbis contagiosis*, ante hæc tempora nunquam apparuit hic Morbus, sed post subito apparuit ubique, unde credo novum Europæ morbum fuisse.

Notissimum est Anno 1464. apparuisse imprimis in Italia, Hispania &c. quædam scripta, in quibus morbi heterocliti describuntur, imprimis illi, qui partes genitales afficiebant; contigit inde ut multi putarint jam eo tempore, ante Americam detectam, hunc morbum cognitum fuisse, & Clari quidam in Brittannia Scriptores ex actis quædam produxerunt, ex quibus probare conantur, jam tunc temporis gonorrhæam virulentam a fœdis mulieribus viris fuisse communicatam, & hanc esse vetustissimam.

Alii putant *Hippocrati & Galeno* hunc morbum jam fuisse cognitum, imo etiam Mosi, & in Sacris Litteris eum jam commemoratum fuisse: Sed non ita verum hoc videtur, quod forte nimis præceps, sed tamen re omni bene excussa, rei veritate coactus assevero.

Dico numquam ante id tempus, idest circa Annum 1493. & 1496. apparuisse talem Luem, dico talem, idest quæ perfecte talem materiam, causam excitan-

tem, partem affectam, & affectus similes gereret, facta definitione pathognomica alias etenim plurimi morbi aliquid simile habent, sed ex eo nil deducitur, doceat hoc solum contagium: nam vera Lues Venerea semper, rarissimis casibus exceptis, omnem consortem infecti hominis vel mulieris afficit; sed nullus morbus notus est, qui tam subito hac ratione, tam immani contagio, adeo totam per Europam disperso, partes libidinosas affecit.

Debemus hanc rem rite considerare: dico igitur.

1. Fuit ante hæc tempora *Scabies*, mirus morbus; qui quasi de spirituali principio natus, infestavit omnes fere quotquot sunt homines, ille etenim primo tenuis soli Epidermidi inhærens, omnes calidos, quos attingit, afficit. Hic morbus major deinde factus postea in ulcera crustacea degeneravit, & hic ingens morbus deturpat corpora, & radit usque in panniculum adiposum, hicque morbus occupat omnes partes etiam genitales, & si vir immunis cum fœmina tali etiam in partibus genitalibus infecta (& vice versa) rem habuerit, certissime scabie laborabit, sed ideo tamen cæterum nihil commune habet cum Lue Venerea.

2. Fuit ante hæc tempora *scabies vera*, quæ ipsam cutim infestat, & se usque in adipem corporis insinuat, & ipsum rete *Malpighii* attingit, hinc fiunt ulcera subcutanea pinguedinem depascentia, sinuosa, hinc inde sese aperientia, occupat omnes partes, etiam pudenda, & præcedenti adhuc magis contagiosa, sed a Lue Venerea longissime distat, licet multi eam esse putaverint.

3. Fuit nota *Lepra Judæorum*, morbus a *Mose in Levitico* descriptus, quæ quam accuratissime legi debet, ut intelligatur quanta cura morbos tractaverint veteres. Locum habet in cute, cuticula & panniculo adiposo, alba est instar nivis, squammosa & pro gradu

du diverſo pilos cadere facit, vel non. Hic morbus eſt adeo contagioſus, ut *Moſes* vetuerit talibus hominibus omne cum cæteris hominibus commercium, imo naſum & os laminis opertum gerentes incedere debuerunt: occupat hic morbus omnes partes, etiam pudenda, & inficeret illico integrum exercitum, hinc putaverunt eſſe Luem Veneream, ſed cum ea nihil commune habet.

4. Cognita fuit *Elephantiaſis* accuratiſſime ab *Aretæo* deſcripta, vocatur *Lepra Arabum & Judæorum*, horrendiſſimus morbus, ortus ex eſu carnis Suillæ in Aſia, & qui ſub zona torrida carnes pinguiores ut humanas & ſuillas comedunt: incipit in pinguedine corporis, illamque attollit in magna tubera horrendi coloris, perfecte referentia cutim Elephantis, depaſcitur totum corpus, & omnia facit mori, ſuffocat, & in lardum rancidum convertit, & magna fruſta mortua de corpore decidere facit, quod locum non habet in Lue Venerea; morbus eſt fere incurabilis, ejuſque contagium mira celeritate ſeſe inſinuat, hocque ſolum eſt quod cum Lue Venerea commune habet, maculæ etiam fiunt, & deinde tubera, quæ majora & majora evadentia tandem putreſcunt, & omnia uſque ad oſſa exedunt, ut tandem mortua excidant; oriuntur etiam poſtulæ circa glandem penis & præputium, eſtque hic morbus adeo horrendus, ut noſtrates in India cum navibus verſantes, eos, qui hac labe infecti ſunt, publica Auctoritate relegent in inſulam his deſtinatam, ubi miſeris illis hominibus certe moriendum eſt.

5. Conſiderate *Phlegmonem*, *Eryſipelata*, *Ulcera* in natura ſua in pudendis, quæ nihil a cæteris in aliis partibus differunt: hiſce affectos ſæpe ad me venire vidi, putantes ſe Lue Venerea infectos eſſe, cum Phlegmone vel Eryſipelas has partes tantum occuparet; & hæc mala adeo ſe diſtinguunt, an ſint a Lue Venerea, an ve-

ro non, ut prudens Medicus falli non poſſit : fuerunt hæc mala enarrata ſemper contagioſa, in omnibus etiam morbis acutis ſemper aliquid contagii ſubeſſe veteres recte pronuntiaverunt; omnium maxime contagium communicatur in locis calidiſſimis ſub æquatore, & intra Tropicos ſitis; etenim in ſummo illo æſtu humores citiſſime mutantur in putredinem: narrat etiam *Bernoelius*, quod Elephantes, qui de montibus delapſi, ſicque mortui fuerunt, breviſſimo temporis ſpatio adeo putreſcant, ut nihil niſi Sceleton ſuperſit, quod etiam de Balænis in Littus projectis, & ibidem mortuis verum eſt.

In Aſia ad partes genitales ſub præputio naturaliter ſordes colliguntur, quæ acres redditæ generant multa mala, quæ præcipue ad Luem Veneream accedere, proxime videntur, non vero ſunt Lues Venerea: hinc omnes illæ gentes præputio ſe privare, & circumcidere neceſſe habent, ut immunes ſint ab hoc Morbi genere; imo noſtri nautæ hoc etiam experiuntur dum in illis terris degunt, nam niſi quotidie præputium, eluerent aqua ſalſa & aceto, vel ſimilibus remediis, brevi eodem morbo laborarent: non mirum enim eſt, quod multi Medici, qui non accurate ad hæc attendunt, putarint Luem Veneream eſſe. Patuit igitur huc uſque Luis Venereæ terminum indicatum fixum fuiſſe in Europa: hoc probari facillime poteſt ex conſenſu omnium Auctorum, qui eo tempore de Lue Venerea ſcripſerunt, nec ſcio ullum ejus temporis eſſe, qui aliter ſentiat: ſic Exempli gratia *Jacobus Carpus*, *Fracaſtorius*, *Fernelius*, & omnes Scriptores Itali, quos nuper conjunctim in egregio de Lue Venerea opere hic imprimi cum noſtra præfatione curavi.

Intellexiſtis dein mecum multos morbos ulceroſos, ſcabioſos, quammoſos, leproſos, contagioſos fuiſſe, qui omnes omnino partes corporis, adeoque etiam genitalia obſederunt.

Ergo

Ergo nemo putet,quod non fuerit morbus, qui quædam cum Lue Venerea communia symptomata habuit, dum dico, quod hinc nemo possit arguere omnia signa pathognomica eadem fuisse, adeoque eumdem fuisse morbum, & neminem antiquitatum peritum daturum exemplum morbi, qui per contagium venereum participatum exivit in tales effectus, quales Lues Venerea producit. Verum quod omnium maxime illi Auctores urgent, illud est, quod habetur in Scriptore omnium antiquissimo. (concipitis facile me *Mosem* intelligere) Magnus hic vir, & summus legislator tales tulit Populo suo lascivo, sordido & quasi tantummodo vago in deserto, leges, quibus non modo saluti animæ prospiceret, sed & imprimis sanitati corporum, quod neglexerunt omnes legislatores, qui tantum animæ suorum prospiciebant; hic vero etiam cavit, ne in exercitu 300000. ullus oriretur morbus, hinc sapiens ille vir morbos, qui tunc temporis in Asia & Aegypto fuerunt, quammaxime explicuit, & si quid contagii subesset, quammaxime medelam & cautionem adhibuit. Hæc omnia sunt verissima continenturque in Levitico, qui liber præter sacra, historiam naturalem infinita sapientia conscriptam complectitur. *Capite igitur* XV. *Moses* descripsit unde Viri Clari voluerunt argumentum ducere, tunc temporis in exercitu Judaico cognitam fuisse Luem Veneream.

Novistis in omnium animalium genere non esse magis olidas & fætentes partes, quam generationi inservientes. Novistis etiam quo lascivius est animal, eo semper has partes esse fætidiores, novistis hunc fætorem tempore libidinis Venereæ admodum augeri. Præterea notissimum est nullas partes magis nudas esse, atque inflammationi, exulcerationi & suppurationi suscipiendæ magis idoneas esse, quam eas, ut pote in quibus dura cutis desinit, quod verum est in

Virorum præputio interiore , exteriore glande , & urethra , ut & in mulierum tota vulva , in quibus epidermis tota a labiis in epithelion desinit .

In regionibus fervidissimis quibuscumque hæ partes tribus his malis omnium facillimè inficiuntur , & quidem præcipue in viris non recisis , ubi producuntur intra glandis convexa , & præputii concava sordes naturales. (videatur Piso de materia glandis convexitatem , & præputii convexitatem , & præputii concavitatem illinente) Hinc novimus olida ibidem congregari , unde in Asia , Africa , & America in illis partibus inflammationes, exulcerationes & summæ suppurationes exortæ fuerunt , sed nunquam vera Lues Venerea : hinc talis vir , his locis ulcera gerens , cum muliere pura rem habens , ipsam quidem inquinat , non tamen Lue Venerea .

Horum autem ulcusculorum exemplum vidi in his frigidissimis regionibus , cum nobilis vir ad me veniebat , summopere his partibus afflictus , dicens tamen se nunquam corpus muliebre attigisse , examinans has partes , inveni sub præputio ad glandem & inflammationem & ulcuscula satis lata atque sordida ; primo putavi aliquid mali Venerei subesse , cum tamen abesset indoles materiæ , quæ in Lue Venerea exit , credidi tamen me judicium suspendere debere ; jussi ut animo quietus balneum institueret , & lavaret cum melle sale ammoniaco, aceto & aqua stillatitia Sambuci , quibus adhibitis brevi fuit sanatus : neque aliud fuit malum , quam quod orificio præputii angustiori , non depuratis partibus , summo æstu collegerat sordes putrescentes ; postea vidi in oriente libros Medicos conscriptos , & inveni quod nostri homines eo delati , ibidem sub præputio colligant pessima ulcera sine ullo omnino contagio Venereo : vidi de Serpentibus ulcusculis circa genitalia scripsisse *Hippocratem in Epidemicis;*

cis; vidi quod *Celſus* & quod *Plinius* de Ulceribus malignis, ex concubitu oriundis, ſcripſere, ſed ſi rite examinentur, nihil docent, niſi ulcera communia in his partibus hæſiſſe.

Hinc propter hæc omnia imprimis naturalis ratio fuit, cur præputium ſibi potius præcidi curaverint, quam ut his malis laborarent; hinc & Judæi, coitui tamen præ cæteris dediti, adhuc hodie præciſi, minus gonorrhæa inficiuntur, quam alii homines, qui præputium integrum habent, quia non tam facile ſordes ibidem contrahunt.

Videamus mirum quod habet *Moſes Cap. XV. Levitici*, ubi deſcribitur gonorrhæa maſculina quadruplex verſu 2. his verbis: *Si viro exiverit genitura de ſua carne, impurus erit*: & verſu 3. *Si viro de carne ſua exſpuitur inſtar ſalivæ humor, impurus erit*, &c. Phraſis eſt ibi elegans, quæ notat, ſi ſalivæ ritu quaſi, de oſculo ejus lente eijcitur humor, tum dicit, *impurus erit, talis & lectus, in quo concubuit, & ſella in qua hæſit, erunt impura, & homo, quem tetigit, etiam erit impurus, & manebit impurus, donec totum malum abierit; quod publico teſtimonio coram Sacerdote demonſtrabit.*

Secunda ſpecies gonorrhææ, quæ a *Moſe* deſcribitur, eſt eodem verſu 3. *Si hominis de carne ſua mittitur humor, qui fluorem ſeminis obturat*, (ideſt ſi materia fuerit tam craſſa, ut partibus adhærat,) *impurus erit*.

Tertia ſpecies deſcribitur, verſu 16. *Si viro de carne ejus humor concubitus* (id eſt bonum genitale ſemen) *tempore ſomni exiverit, impurus erit*.

Quarta ſpecies verſu 33. videtur proponi, ubi de mulieris gonorrhæa dicit, *quod ſi Mulier laboraverit fluxu de carne, ſua ſed ex debilitate*, (advertite additur *ſi* ex abrupto) *& vir* &c. hinc fluxus materiæ liquidæ, qui ex debilitate oritur, ibi deſcribitur.

Prima species, quæ hic describitur, est stillicidium liquoris, qui assiduo prodit, liquor ille hodie eadem ratione nobis in hac frigida regione prodit: scilicet vir florida ætate, corpore valido ac sano, ubi diu a Venere abstinuit, versatus dein in consortio amabilis sexus, vesicam postea exonerans, deprehendit post ultimam urinam emissam lenti quidpiam tenacisque cum sensu ingrato per urethram duci, & premens partes, deprehendet liquidum pellucidum instar salivæ ex pene exire, hocque durat sæpe satis diu; atque hoc mihi in praxi centies observare licuit; si alvum duriorem majori nixu exonerant illi homines, aliquando per unam alteramve horam hoc symptoma adest, quod convenit perfecte cum præcedenti affectione, quæ apud *Mosem* describitur: hinc sæpe cogitavi, an non fuerit hic idem ille morbus, nam in fervidissimis illis locis, ille humor in calidissimo loco collectus facillime putredinem concipit, & quidem talem ut legislator inde conversationem illi cum aliis prohibuerit, sed debeo dicere non esse speciem hujus fluxus. Homini cuidam datum erat ab Agyrta bibere oleum therebinthinæ limpidissimum contra leve malum, & fere nullius momenti, cujus olei paucæ guttæ assumptæ imprimunt urinæ odorem violaceum; assumpserat majori copia, quid contingit? tum non modo omnis urina exibat, sed etiam perpetuo materia alba mucilaginosa destillabat, quod erat productum tantummodo a calido hoc remedio: hinc per summos calores hæ partes sic affici possunt, ut per dilatata oscula, materia quasi nutrititia & chylosa exiret.

Sed forsan dicetis, hoc non satisfacere tantis cautelis, quas *Moses* ibi adhibet, & quod tunc non opus fuisset arcere: verum etiam ubi totam rem examinavero, videbitis me vera dixisse, nam ubi mulierum gonorrhææ describuntur, non adhibetur talis cautela.

Est

Eſt altera ſpecies gonorrhææ, quæ multoties contingit, quando hominibus ſanis dormientibus forte genitura ejicitur, mane evigilantes, quando urinam reddere volunt, non ſine moleſtia dimittunt, quia ſemen vitioſum has partes obſidet; hoc in fervidiſſimis illis regionibus multa mala producere poteſt.

Tertia ſpecies tantum etiam eſt in inſomniis Venereis, quam tamen *Moſes* ſeveriſſime prohibet, & qui hoc ſic exoneraverunt ad veſperam uſque impuros pronuntiat.

Quarta ſpecies videtur eſſe a ſimplici tantum dilatatione vaſorum: fateor hanc rariſſime contingere, ego quod ſcio hujus exemplum vix vidi, licet omnes veteres Græci eam accuratiſſime deſcribant, ſed in his nunquam quid contagii ſubeſt; ultra nihil eſt in omni hiſtoria, quod ab ullo ad morbum Venereum refertur, hoc longe manifeſtius eſt: nunc conſideranti fluxum muliebrem dicit ſcil. verſu 19. & ſeq. *quod mulier menſtrua naturalia patiens, debeat eſſe ſeparata, quod impura ſit, & omnia, quæ attingit, & omnes reddat impuros.* Hujus rei certe mira ratio eſt, nam in locis illis naturalibus, aeri expoſitis, in regionibus fervidiſſimis, in plaga corporis ſemper calida, ſanguis, qui fere de vaſis tenuiſſimis, imprimis uterinis, deſtillat in ſinum muliebrem rugoſum, & ſatis amplum, pro parte retinetur, & retentus fracedinem putridam facile contrahit, ut norunt omnes; hinc ſi mulieres hujuſmodi non repurgantur, hac retentione horridam putredinem contrahunt, & vir fervidus cum tali Muliere fervida rem habens, certe inflammationem concipit in his partibus, quod & in his regionibus aliquando obtinet, ſed tamen nihil venerei ſubeſt, quod ad oſſa uſque penetrat,

trat, & horrenda ulcera facit, ſed eſt tantum vulgaris inflammatio, unde ſæpe ſuppurationes fiunt, quas jam olim *Hippocrates*, *Plinius*, *Celſus & Galenus* nobis deſcripſerunt; hinc ſumma cum cura *Moſes* arcet tales mulieres ab omni converſatione cum viris, qui in regionibus illis fervidis facile hujus rei periculum ſubirent, unde res ad religionem deducta eſt, unde dies ſeparationis.

Hinc & mulieres in Aſia & America ad minimum bis de die lavant omnes partes inferiores corporis, imprimis genitales, hinc notum apud Turcas & Perſas, omni mane & veſpere balnea applicari ad inferiora, eodem modo quo in viris ibi obtinet circumciſio.

Secundus fluxus diuturnus dicitur præternaturalis, & de hac dicit eadem, quod debeat ſeparari.

Tertius eſt, quem deſcribit verſu 33. fluxus ex debilitate, qui eſt gonorrhæa etiam hodierna mulieribus otioſis laxa corpora habentibus: rheumatiſmum uterinum dixit *Charletonus*, eſtque idem qui aliquando in infantum naribus obſervatur, vaſa etiam dilatata & laxata mucum glutinoſum fundunt; hæ mulieres ſunt frigidæ & vix venere lætantur, ubi enim robuſtæ evadunt, nihil muci adeſt, hæ autem viros non inficiunt. Hæc enim omnia videntur nos immunes præſtare ab argumentis, quæ Medici adduxerunt, ut probarent antiquitatem Luis Venereæ.

Habuerunt veteres quidam integra capita morborum, ſic habet *Hippocrates* caput de Verecundis partibus mulierum, earumque morbis: *Celſus* de morbis vulvæ accidentibus: & *Plinius* de morbis genitalium virorum; & veſtrum erit obſervare inflammationes, phlegmonem, eryſipelas, ulcera, carbunculos, &

puſtu-

pustulas ab his viris circa has partes descripta, sed simul etiam animadvertite remedia, quæ erant lotiones ex aqua, aceto, posca &c. quibus facile curabantur: ex iisdem libris vobis patebit his sæpe ulcera lata insanabilia accidisse, sed curaverunt tantum vulgaribus remediis; hinc non fuerunt contagiosa: quod autem difficile curentur, ex eo tantum est quia tempore Venereo hæ partes turgescunt, atque rigescunt, tuncque omnia filamenta distenduntur, & disrumpuntur vulnera fere ad cicatricem reducta, unde summa illa difficultas oritur.

Inter eos, quos deinde post *Mosem* (quia nemo morbos Luis Venereæ propiores descripsit,) magni illi viri producunt, antiquissimus est *Hippocrates*, qui in libro de affectibus internis,de quibusdam morbis epidemicis mentionem facit, in Asia, Græcia & insulis maris mediterranei, mala summa ad genitalia fuisse inflammationes scilicet, ulcera saniosa difficile curanda: verum si mecum perpendere velitis, videbitis nil fuisse nisi epidemici quid; sic etiam in peste semper oritur bubo ad inguina, si vellem inde deducere quoniam hoc etiam fit in Lue Venerea; certe hoc repugnaret, adeoque cum *Hippocrates* tantum in uno alterove morbo epidemico hæc mala memoret, patet in hoc nihil de Lue Venerea prostare, si, quod deinde *Celsus* habet in binis capitibus, altero de morbis vulvæ, altero de morbis, qui pudendis virorum accidunt, consideretis, sane & hic nihil ejus morbi memorat. Nam ibi nihil describit, nisi inflammationem, ulcera, & duplicem gonorrhææ speciem, quæ simplici & sicco remedio curari debet. *Plinius Pater* paulo post plura dicit, morbum Tiberii tempore scribit exortum, qui primo labiis contrectabatur, & dein mentum afficiebat fædo & spurcoso halitu, unde *Mentagora* dicebatur, & difficilis erat curatu, sed talia in scabie aphthis & similibus

bus morbis epidemicis & endemicis etiam obtinent; ideoque nihil ſpeciale ad morbum venereum habet.

Galenus autem nihil habet, niſi quod *Hippocrates Celſus & Plenius* jam dixerant, adeoque nihil in his eſt, niſi quod omni tempore, omni homini, imprimis in regionibus calidiſſimis oriuntur quidam morbi ad omnes partes, etiam genitales, imprimis in hominibus libidinoſis & ſpurcis, hinc omni homini, & omni tempore, in calida regione accidere potuerunt, quod præterea duo docent argumenta:

1. Modus curandi; nam ex veteribus conſtat eos uſos fuiſſe meris fomentis, balneis, victu atque diæta & remediis quibuſdam vulgatiſſimis naturalibus detergentibus, aperientibus, exſiccantibus, humectantibus & ſimilibus, ſed quid hæc ad Luem Veneream curandam?

2. Quod non fuerit contagium: Si certe iis temporibus, quibus homines ex ſuo ingenio vivebant, fuiſſet morbus tam contagioſus quam Lues Venerea, quæ in Regis *Caroli* Caſtris intra paucos die 400. Nobiles affecit, quid contigiſſet profuſiſſimis illis temporibus? Atque illis temporibus, nulla fuit mentio hujus contagii. Ex his dico conſtare nullo vel minimo exemplo vero probari poſſe Luem Veneream in Europa, vel in Aſia apparuiſſe ante terminum a nobis datum, ergo morbus hic fuit primo inter Hiſpanos & Luſitanos, omnes, ſaltem plerique hujus morbi antiquiſſimi Scriptores hoc uno ore affirmant; ſed tamen hic morbus obtinuit ante hæc tempora in aliis Orbis cogniti partibus, an ergo in America? Statim videbimus, ſed fuit ante tempora Columbi, quando Rex Luſitanorum malo cum ſucceſſu primam expeditionem in Africam fieri curavit, (de qua antea) in eo loco eſt morbus inquilinus, & inde ab eo tempore cum ſervis ibi exemptis fuit in Americam & Hiſpaniam deportatus..

Solent

Solent enim Lusitani in Africa,& quidemin ora arcus Guineę (*belgice de bogt van Guine*)ubi omnes fere homines hoc morbo naturaliter sunt infecti, servos emere & deportare in Americam pro colenda ea regione, fœdissimus enim mos est incolis, arcum istum Guineæ in habitantibus, ut parentes liberos, liberi parentes vendant Christianis, & hi jam servi ubi in Americam pervenerunt, eo secum hoc malum transtulerunt. Certe Americani ajunt ante tempora Lusitanorum & Hispanorum hunc morbum ibi non fuisse, quod adhuc hodie de traduce per traducem dicunt (*Legite Pisonem in historia Brasiliæ*) sed a nigritis, quos *Lusitani* secum attulerunt, eo pervenisse.

Hoc est quod omnium primo invenire potuimus: hinc valde credibile, quod hic morbus sit proprie Africanus, & devectus inde per naves in alias regiones, quod hinc maxime probabile videtur; nam excussi omnes auctores, qui vixerunt apud Africanos, & inveni hanc horrendam historiam (est ibidem clima omnium fervidissimum, unde omnis terra aret, omnis aqua putrescit, & peregrini ibi cito moriuntur, & omni fere tempore autumnali fit strages magna circa oras maris) mos ibi est istis hominibus certe libidinosissimis, ut *Bosmannus* dicit, in descriptione Guineæ, sæpe se vidisse, quod scilicet aliqui Maopales, vel vagi hominum quorundam turbines abominabili consuetudine collatis symbolis emant juvenem puellam, hanc includant tugurio, & dein omnes, quotquot sunt ingressi, seorsim cum ea congrediantur, atque sine ulla mora interposita tandiu continent, donec puella jam fere putrefacta moriatur, imo sæpe cum jam mortua rem adhuc habent; hinc addit, morbum pudendorum contagiosam & venereum Gans dictum,ipsis esse communem.

Certe hæc videntur nobis dare rationem originis hujus mali, quod proprie apud ipsos tantum genita-

lia

lia occupat, & servi, qui inde emuntur & deportantur, etiam in navi sunt curandi, aut alias brevi in mare sunt præcipitandi, quia totam navem infestarent.

Hæc certe qui considerat, illi nihil videtur magis horribile homine, sed forte hos homines, prosapiam Chami, pro hominibus non habebunt Judæi, nimis de se superbi; sed ipsi satis sunt propudiosi, legite modo historiam de Levita & Benjamitis, Cap. XIX. libri primi, videbitis, miser Levita, qui concubinam secum duxerat, pernoctatum cum venisset prope Hyerosolymas, venisse eos & voluisse ut Levita educeretur, ut tanquam sodomita abuterentur, & cum deprecatus esset vir hoc flagitium, orans ut cum ipsa puella potius rem haberent, ea muliere per totam noctem ita abusi fuerunt, ut sequenti die mortua in vestibulo inveniretur.

Ergo in Africa ad hos propudiosissimos morbos aliquid endemici accidisse videtur, nam per solam ejusmodi fœditatem si contractus esset, tunc & apud *Beniamitas* debuisset ortus fuisse, quod tamen, non factum est, hinc in Africa est quid endemici, unde hæc luis orta fuit.

Probabile ergo est ex tali, plus quam brutorum voluptate, oriri posse morbum fœtidum circa genitalia non posse oriri Luem Veneream, nisi illud endemicum accedat: hoc si accedat ad ejusmodi usus venereos profusos, tum Luem Veneream oriri, quod idem de variolis & peste verum est, quod primo in Asia loco videlicet endemico ortæ, dein alio fuerunt transportatæ.

Hoc nunc clarius patet ex historia memorabili, quam refert *Monsr. de Blegny*, qui narrat puellam quatuordecim annorum a matre propter petulantiam castigatam domo excessisse, & in cænobium confugisse, ubi monachi, quos maxime hoc facinus non decebat, eam dereli-

reliq

relictam videntes, ea seorsim per varios dies singuli abusi sunt, cum vero tandem metuerent, ne res patesceret, & forte operis hujus pertæsi, eam in ecclesiam miserunt, & quasi forte fortuna inventam domum remiserunt: puella domum redux cæpit primo sentire ardorem urinæ, quod cum celaret, alia etiam accesserunt symptomata, ita ut matri suæ indicare cogeretur, quæ Chirurgum accersit, & ex eo percepit, filiam ex distractione partium vera gonorrhæa laborare, illa primo rem negavit, sed ubi paulo post bubones inguinales accederent totam rem confessa est; Chirurgi ergo publici in cænobium dimissi, examinaverunt eos monachos, quos omnes perfecte sanos invenerunt; ex qua historia patet, posse quidem circa genitalia ex immani coitu oriri mala, minime autem Luem Veneream contagiosam, nam viri non erant infecti, uti alias oportuisset, sed fuit tantum inflammatio ex nimia distractione, & quasi dilaceratione partium, & bubones: hæc autem clarissimus *Du Cajus sancto Romanus*, *Vercellonius*, aliique confirmant: unde merito iterum concludimus, ad omnia hæc mala accedere debere aliquid endemici, antequam hic verus morbus venereus oriri possit.

In Europa, dum excutio omnia, invenio primo morbum apparuisse Valentiæ in Hispania, anno 1493. ubi nobile erat instar Thaidis scortum: erat autem eo tempore in exercitu equestris ordinis vir nobilis, morbo Elephantiasi vero Africano pessimo (quem solus *Aretæus Cappadox* recte descripsit) laborans, hic ut malum auro obtegeret, quinquaginta aureis (*Belgice Pistolen*) unam noctem ab hac meretrice redemit, hæc postquam auro (uti omnes solent) obedivisset & aditus creberrimos haberet juventutis nobilis, post hunc congressum intra paucos dies 400. homines infecisse dicitur, quorum plurimi erant in exercitu *Caroli*

Regis, unde Lues Venerea brevi se diffudit. *Legite Dominicum Leonem*, qui habetur inter Luis Venereæ scriptores hic editos pag. 903. hanc historiam *Helmontius Pater* assumsit, unde plures existimant ex scorto & homine Elephantiasi laboranti ortum in Europa fuisse malum venereum. En prodigiosum hoc malum jam cito plurimis contingens, nam post hæc tempora hic morbus ubique fuit creberrimus, adeo ut non esset civitas Italiæ, quæ non erat infecta. Aggrediamur nunc ipsum horrendum morbum.

De Morbo Venereo ipso.

Hic conabor vobis omnia sincera vera & ubique efficacia dicere, & quantum fieri poterit ipsam certam curationem hujus morbi indicare. Dico igitur.

1. *Morbus hic numquam ortus fuit sponte*; dico morbus hic, id est morbus in Europa natus, priusquam primo in Africa & America ortum duxerit; ergo non est morbus humanus, idest qui ex hominis fabrica & natura oritur, qualis est pleuritis, peripneumonia & similes, quæ promiscue in omnibus hominibus oriri possunt, ex natura scilicet corporis humani, quod de lue venerea probari non potest, nam hic morbus nunquam in ullo ex sua natura ortus fuit, hoc autem pro axiomate primo pono.

2. *Numquam est deprehensus in homine puro consuescente cum muliere pura, & vice versa*; adeoque ex natura libidinis venereæ oriri non potest; novi quid fingat industria humana, sed re explorata semper deprehensum est aliquid imprudentiæ humanæ accidisse, & si homo purus abutens uxore, seu concubina pura, hoc malo numquam laborasset, caderent omnia ante dicta, sed hoc me pro axiomate secundo ponere facile conce-

ditis

ditis omnes, ex refutatione auctorum supra memoratorum.

3. *A pluribus puris cum una pura conversantibus numquam hic morbus ortus est*: hoc est contra Vercellonium, sed exempla, quæ vir hic doctissimus (qui contrarium maxime urget) in medium adfert, nil probant: v. gr. de viro forti & nobili, qui duxerat uxorem puellam juvenem virginem, cum qua in certamine venereo strenue congressus cum esset, uxori gonorrhæam ortam dicit, sed ne quidem addit cujus generis gonorrhæa fuerit, concedimus quidem oriri posse membranarum rupturas, inflammationem, profusionem sanguinis & hinc stillicidium saniosum, sed negamus hunc esse morbum gallicum: *Blegny*, quem jam antea refutavimus, habet ardorem urinæ & bubonem venereum, non vero ipsum morbum memorat: hinc credo multa mala oriri posse, si plures puri cum una pura congrediantur, numquam vero morbum gallicum, si modo rite distinguamus.

Sic intellexistis morbos quosdam esse, qui accidunt membris quibusdam nostri corporis, qui usque adeo referunt ideam Luis Venereæ, ut nisi quis in praxi jam satis exercitatus sit, in diagnosi facillime decipiatur: Sic membrana Schneideriana narium, quando sumus sani, tantum perspirat quid, aut tantum tenuem pellucidum liquorem fundit, sed si concipitur ille morbus, qui vocatur catharrus, vel coryza dicitur, oritur inflammatio vera dolens, tumens, rubens, calens, quæ vix substitit per paucas horas, quin incipiat destillare liquor acris tenuis, & rodens, secundo vel tertio die morbi tanta copia crassi flavescentis & subviridis muci secernitur in hac membrana, ut tota muccinea repleat fætida materia, quæ omnia, secedente morbo, cessant. Si nunc hæc materia linteo excepta in aere exsiccatur, videtur esse materia gonorrhææ, tale jam malum quo-

 tidie

tidie videmus, ex innoxia & levi causa ortum. Similia jam a tempore *Hippocratis* in genitalibus tam maris quam fœminæ observata sunt sine ullo contagio venereo, hoc in praxi etiam continuo observatur, & ibi tum primo similem tenuem mucum, mox crassiorem, tandem magnam materiæ mucosæ & flavescentis colluviem producit; unde patet, si recte a Medico perito distinguantur, quod non nisi qui utrumque bene viderit, distinguere poterit.

His itaque morbis sepositis concludo, morbum hunc numquam observatum, sponte fuisse ortum ex læsa a vitio quocumque sanguinis circulatione.

Sed ad naturam hujus morbi accedamus.

De Natura Luis Venereæ.

Prima proprietas est, *quod ab infectis hoc malo tam facile inficiatur homo, cui omnia munimenta contra hoc malum adsunt, ut tota ejus natura ab hoc malo subjugetur.* Quid autem proprie illud malum sit, absolute ignoramus, sed se per quædam phænomena præsentia manifestat, quæ collecta vobis proponam, quæque hoc malum ab omni alio malo distinguunt.

A. *Si hoc malum hæret in homine infecto, potentiam habet se insinuandi in corpus absolute sanum, & cum hoc corpus sanissimum totum inficiatur ab hoc malo, patet, quod potentia in hoc existat, valens infinite superare omnes corporis vires*: fit hoc tam facile, ut incredibile sit nisi expertis: fit tam cito, ut solo contactu inter calefacta corpora sensim concipiatur; & tam fæcunde, ut de scintilla minima summum protinus oriatur incendium.

B. *Verum contagium purissima corpora, quæ afficit, potest corrumpere.* Vidi in nobili & formoso juvene natum

tum exiguum ulcusculum sic se propagasse, ut nullum angulum corporis postea immunem reliquerit.

C. *Ergo habet potentiam invertendi omnes humores bonos*, vidi illum juvenem, qui tantum habebat parvum ulcusculum in naribus, quod a nullis Medicis aut Chirurgis in Gallia, Brittannia, Germania ubi iter fecerat, sanari poterat, cæterum corpus erat sanissimum, & purissimum, hoc tamen malum ita illum totum corrupit, ut tota facies, oculi, aures, nasus & reliqua inde fuerint læsa.

D. *Hinc inest huic contagio vis potentissima*, (si ita loqui liceat) *sui propagativa*: unde multi hoc tempore putaverunt, hoc virus esse animalium genus, & produci ex congerie animalculorum, quæ corpori sano recepta sese per totum illud corpus propagarent, & infinita velocitate multiplicarent, quod inde probabile putant, quia mercurio, antihelmintico remedio, curatur; sed hoc numquam videre potui, atqui tamen scio mercurium has vires habere: Sic si ulcera in cute existentia non semper curentur, totum corpus inficiunt, & si illorum sanies sumatur, & sano cuidam corpori applicetur, semper illud infestat; hæc infectio omnia corrumpit, (quod non scio in ullo alio morbo esse) imo ossa, cartilagines, & viscera afficit, imo durissimum cranii & femoris os in talem materiam mutat, ut instar carbonis exstincti friabilia reddantur, atque semper per corruptas partes sese propagat hoc malum: ergo.

E. *Materies hæc est adeo tenuis, ut applicata extrinsecus ad partes inferiores cute tectas sese insinuare possit*: Novistis quod totum corpus extrinsecus loricam habeat, cutim scilicet satis tenacem & strictam, & corporibus peregrinis obsistentem. Ille igitur tabus venereus calidus calidæ cuti applicatus, per hanc se insinuat sub cute, ut dein cutim corrumpat, & in tabum

venereum omnia deſtillare faciat: oportet ergo (quum numquam fiat epidermidis elevatio niſi in fræno penis glande & præputio) ut tenuitate ſua valeat penetrare ſub cute, & ibi ulcus facere, atque dein cutis ſuperinducta corrumpitur.

F. *Ergo non cogitandum, quod id, quod videmus in tabo, ſit illud venenum*: nam hoc cutis excludit, ſed in hoc maxime hæret tenuiſſimum illud volatile, quod ſe poteſt inſinuare, & totum corpus pervadere, quod vero apparet ex hoc caſu: Hagæ Comitum duo amici ſimul in uno lecto dormiebant, unus purus, alter lue laborans, purus in latere illo, cui alter accumbebat, accepit peſſima ulcera, quam rem miratus, & ſe tamen a morbo immunem ſciens, adiit medicum, qui re examinata, eum vicinia loci ab altero affecto morbum accipiſſe dixit.

G. *Hac proprietate hoc malum quam proxime accedere videmus ad ſcabiem*: Si e. gr. homo, qui vera ſcabie laborat, manu calida alterius manum calidam attingit, alter hic ſine dubio ſcabiem veram accipiet, quæ nata ex tali imperceptibili cauſa corporea proſerpit per totum corpus, ubique manens ſota: primo leni pruritu ſe manifeſtat, dein (ut vidi) ſæpe ulcera facit, quæ ad oſſa uſque penetrant, eaque corrumpunt: hinc.

H. *Lues Venerea poteſt etiam quam facillime propagari*: Primam hiſtoriam de ſcorto quadrigentos homines inficiente ex Leone vidimus, imo contigit (uti ex teſtibus fide digniſſimis accepi) in Nobili Spanja (locum hunc ſic vocant incolæ) morbum hunc devaſtaſſe perfecte totum locum, ita ut nemo ſuperſtes manſerit: nam.

I. *Solo halitu poteſt propagari*, quod moneo ut vos curaturi hæc mala prudentes ſitis: contigit exemplum mihi curanti juvenem Nobilem, cui ulcera in naribus & faucibus erant moleſtiſſima, quæ ad diſtantiam quin-

que

que vel sex pedum halitum effundebant usque adeo cadaverosum, ut ego, qui tamen in his non sum adeo fastidiosus, fere in animi deliquium inciderem cum nimis prope ad malum hoc examinandum accesserim, & inde tantam siccitatem & ariditatem in partibus respirationi inservientibus persensi, ut aliquid mali subesse metuerim, & postea numquam ad illum ægrum accesserim, priusquam ille cum posca ex aqua & aceto gargarisando hæc loca purgaverat. Vidi in Nobilissimo & Eruditissimo Viro sinuosis ulceribus pudenda & perinæum sic exesa fuisse, ut, cum integumenta amoverentur, oriretur Mephitis quasi ex cadavere tempore calidissimo putrefacto, hæcque materies loca, quæ attingebat, semper afficiebat.

K. *Certus hinc sum, quod hoc virus sit adeo tenue ut cum aere corpora inficere possit*: Locutus sum cum medico mihi amico *Phelipaiux*, qui fere per totam habitatam terram iter fecit, hic mihi sæpe retulit, quando Venetiis & Genuæ centum vel quinquaginta homines uno loco sustinerent salivationem, ex jussu magistratuum, quibus de anno prostibula, & homines nefandos sanari curant, materiam adeo putridam in illo loco exhalavisse, ut homo insuetus, locum ingressus, summam inflammationem acciperet. Hinc ergo.

L. *Quando hic halitus corpore calido & sudante, ab homine infecto calido & sudante, vel ab homine salivationem sustinente, excipitur, facile homo sanus inde affici videtur*: quod maxime fit, quando mercurius hominis infecti humores dissolvit, unde abundans cautela hic nocere non potest: Medici quidam dixerunt, non facile communicari, sed illi certe fuerunt causæ plurimorum malorum.

M. *Post halitum basii impuri, purus homo, vel infans fuerit, vel adultus, vel senex afficitur, vel si impurus ipse afficit.* Talis fuit ille infans, qui tabo labo-

rans a matre lactatus, eodem tabo laborante, dum vicinæ mulieri osculandi ergo offertur, vicinæ os primo solum, dein alias partes ulceribus affecit, porro historiæ medicæ plenissimæ sunt his exemplis.

N. *Omnium maxime propagatur contagio salivæ.* Scimus hanc esse illum liquorem, quem novimus eam vim habere, per quam, instar lavacri, per argentum vivum de corpore omne virus abluitur, hinc videtur in ea esse quædam singularis proprietas, quæ associat facillime has partes inter se, nam exemplo constitit, canes, si hominis affecti & mercurio curati tempore salivationis salivam linxissent, fuisse mortuos: hæc & similia prostant in Ephemeridibus Germanis.

O. *Lingua autem sordida & lascivia omnium pessime afficitur homo.* Ex binis posterioribus, scilicet saliva & lingua infectis, omnium pessima Luis Venereæ species oritur. Vidi formosissimum juvenem, cui Parisiis reduci nulla alia signa Luis Venereæ aderant, nisi tantum in ore & faucibus, cum hoc mirarer, quia nullum alium locum affectum invenirem, dixit se hoc tribuere lasciviæ fœminarum Parisiensium, quæ eum vix demittere voluerant, imo quasi rapuerant: species hæc morbi inde orti primo labia & gingivas afficit deinde, corpore reliquo nondum infecto, viscido faucium humori sese insinuans ulcera ibi producit vix sanabilia, non præcedentibus aliis signis memoratis gonorrhæa, vel ardenti urina & similibus, nam in hac specie nullum aliud malum apparet, nisi tantummodo in locis illis fungosis ulcera vix sanabilia se figunt.

P. *Suctu infantis infecti ad mammas mulieris puræ hoc malum ortum fuit.* Bina exempla vidi in hac Urbe, mulier vicina miserta vicinæ mulieris ægrotantis infantem, ut solaretur ejulantem puerum, eum suis uberibus applicat, quo facto post aliquod tempus invenit se pessimis ulceribus circa papillam & areolam infectam

esse,

esse, cui mammæ infans applicatus fuerat, & etiam laborabat Venereo Morbo, quem, re examinata, a puero illo acceperat.

Q. *Lacte & papillis infectis puro puero fuit itidem communicatus hic morbus*: In præcipua familia Hagana puer pulcherrimus a Patre & Matre non infectis natus, traditus nutrici certe formosissimæ, & uti apparebat puræ, corripitur miro morbo, a quo ad ossa fuit exesus antequam moreretur, re examinata, inventum fuit pulcherrimam hanc nutricem totam Lue Venerea fuisse infectam, eaque hunc nobilem infantem etiam infecisse.

R. *Contuberniis, & somno in eodem lecto imprimis calefacto corpore inficit, & inficitur homo*. Imprimis si sudoribus aliisque humoribus lintea, stragula, indusia &c. inficiuntur, malum propagari potest, si satis calidum sit corpus suscipiens, si calescens adhuc fuerit locus infectus, & maxime si adfuerit tempestas calida: hoc multi putarunt, & adhuc putant non vera esse; sed hinc est quod Moses tam severus in morbis contagiosis cavit. Vidi Cheirothecam hominis scabiosi abjectam & jam frigefactam ab alio deinde indutam, intra paucos dies eundem illum hominem, qui eam induit, infecisse: vidi & mulierem, quæ in taberna publica multas res vendebat, hæc accipiens multos nummos, quos manu calida retinuerat enutrix, hos calefactos sibi traditos diu manu calida retinuit, & intra paucas horas se scabie infectam vidit, unde patet mira propagationis vis, ubi metalla contagium contrahere possunt.

S. *Omnium maxime tandem spurcitie ulcerose propagatur*: Lues facit ulcera, illorum autem materia omnium certissime inter omnia inficit, quæ ex ulceribus illis promanat; nec est pus: intelligo hic ulcera ubicumque in corpore fuerint, præcipue tamen ulcera illa genitalium tam virorum, quam etiam fœminarum, verissi-

rissimum quidem est, quod inter omnes modos afficiendi hic sit efficacissimus, quando spurcosa materies genitalium sanis partibus applicatur, falsissimum tamen est hanc solam, ut multi dicunt, inficere, tabus venereus potest communicari cuicumque parti corporis, nullus autem locus est, qui citius inficitur quam genitalia.

Ex binis his ultimis proprietatibus factum est, ut multi clari viri putaverint, hac sola spurcitie in genitalibus oriri hoc malum, in qua sententia sunt & multi, quorum opera in Aphrodisiaco habentur, sed in alia sententia ibidem etiam sunt plurimi.

T. *Contagium hoc non semper æque actuosum suum virus propagat in corpore, cui applicatur, sed causæ physicæ sunt, quæ faciunt, ut fortius, vel minus fortiter afficiat:* Videndum ergo jam est, quomodo hoc virus reddatur actuosum. Auctores, qui de rebus venenatis agunt, imprimis animalibus, dicunt fera exstincta venenum exstinctum est: dicunt scilicet hi Scriptores, quod si virulenta hujus morbi materies refrixerit penitus, & frigida corpori frigido fuerit applicata, nunquam nocuerit. Sed etiam si calida corpori calido applicatur, quod tum vires suas exercuerit; contagium ergo hoc quiescens, sive ex se, sive per frigus externum, redditur actuosum:

1. Æstu cæli, hinc eadem profecto causa agens in idem corpus frigore brumali minus inficiet, quam cælo æstuante, & quo cælum vel per clima fuerit, vel per adscensum solis, vel per alias causas physicas calidius, eo citius & intimius depascit, & celerius communicatur, hoc experimentis constat: unde patet, cur in fervidissimis illis regionibus in principio illius mali totæ regiones depopulatæ fuerint. Sed hoc etiam habent, quod in iis locis morbus hic citius & commodius curetur.

2. Ca-

2. Calorem temperiei huc referimus: observatum quippe fuit constanti lege contigisse semper, ut quo quis fuerit calidior, eo citius penetraverit hoc malum: sed contra si quis fuerit leucophlegmaticus vel pituitosus, numquam aut raro tam violenter inficitur, sed hic si inficitur vix umquam curatur ita, quin semper fere aliquid superstes maneat: hinc in infantibus morbus hic omnium violentissimus fuit deprehensus. Mirati sunt Medici, cur Hippocrates pro axiomate medico ponat, infantes esse calidiores, & hinc multos eorum morbos deduxerit, dicunt enim nulla corpora sunt humoribus magis repleta, & in nullis corporibus humores lentius moventur; sed errant, nam thermoscopia docent, quod si homo quadraginta annorum thermoscopium Fahrenheisianum ad 90. gradus calefecerit, liquoremque contentum ad dictum gradum rarefecerit, illud infanti ante quintum vel sextum annum applicatum in eadem sanitate, duobus gradibus plus assurgat.

Ergo per experimenta constat, quod si his recte valentibus tenellulis corpusculis insinuetur hoc malum a nutrice, omnium violentissime agat, ut patet id casu illo a me supra recitato: hæc nutrix Hagana videbatur optime valere, morbique in ea nihil apparebat, qui tamen in infante prodigioso modo se manifestabat, quo morbo in dicto casu infantem illum trimestri spatio misere dilaceratum & tandem mortuum fuisse vidi, hoc ergo omnino notandum in curatione infantum.

Notamus ergo, quod in illa temperie calida malum, quod in alio latuit, se manifestet & plus vigeat.

Hinc intelligitis notissimum illud, quod jam olim *Nicolaus Massa*, Vir in hoc morbo describendo vere summus, scripserit tenuiorem scilicet & refrigerantem dietam summum esse remedium ad exstinguendam Luem Veneream, quia si calor corporis augeatur, aut aliquid

cali-

calidi acris & simile detur, semper actuosius reddi hoc virus.

Hinc perniciosissima hæc Lues est in juvenili ætate, dum calor ipsos incitat, cum tamen veterani milites non adeo ea affligantur, sed in iis latet magis illud lentum venenum, quod immistum juvenili corpori, incendium parat, Summopere autem notandum est, ad hanc Luis actuositatem respectu caloris: quicunque nunc sunt frigidi sive per ætatem, temperiem, vel morbum prægressum, vix magna mala de hoc viru patiuntur, sed languent, numquam recta valetudine fruentes, rarissime vero per ipsum mercurium curantur.

Hinc quoque videmus, quantum ad sexum muliebrem, constare hodie, earum corpora esse frigidiora Masculinis, quod *Hippocrates* pro fundamento medicinæ posuerat. Mirantur sæpe Medici unde fiat, quod prostibula & scorta tam diu ferant omnem illam colluviem, & semina hujus morbi sine magna jactura occulta gerant, dum tamen aliis hoc malum satis actuosum communicant, rarissime videmus, re bene examinata, meretrices publicas adeo hoc malo exhauriri, quam quidem viri sicciores, calidiores, & humoribus bonis pleni: hinc etiam cæteris paribus mulieres laxiori suo corpore facilius hunc morbum accipiunt, sed acceptum longe magis occultum gerunt, & diutius sine damno.

3. Impetus æstus Venerei hoc malum excitat: vocarunt vetustissimi & sapientes mortalium Veneris incitamentum ignem, hinc Veneris Maritus dicebatur Mulciber, id est Vulcanus: unde *Virgilius Lib.2. Georgic. Versu* 324. inquit.

Vere tument terræ,& Genitalia semina poscunt.

& hinc etiam ignem vel calorem concipere, est in Venerem pronum esse: hicce impetus æstus Venerei est to-

totius corporis inflammatio vera, unde recte iterum φλογῶσιν, vel φλεγμόνην, flammas Veneris vocarunt.

Hic impetus Venereus uti totum corpus, sic omnium maxime partes calidiores afficit, unde imprimis partes genitales ob tritum patiuntur inflammationem, imo totum ignem ferunt, ita ut si diu duret, in gangrænam partes duceret, uti in priapismo nimis diu durante apparet, in quo necessario vena penis secanda præ metu gangrænæ.

Hinc quo plus igniculis his hominum cor accenditur, eo is, qui inficietur, magis actuosum habebit virus inficiens, ita ut huc fere pertineat major minorve morbi gradus; quo enim flagrantior est voluptas, eo profundius se insinuabit, seque acrius & citius per totam corporis molem propagabit hoc virus, id Practici semper dicunt.

Frigidiuscula libido hæc omnia lentiora & molliora patitur, & Morbus hic pedissequus est summæ voluptatis: hoc mille exemplis patet, neque hoc umquam fefellisse vidi, quod formosissimus juvenis ætate florida, si se conjunxerit cum vulgatissimo scorto, quæ forte ipsa luis non amplius erat capax, si tum tamen aliquem calorem conciperet ex adspectu formosissimi juvenis, tanto fortiori veneno inficiatur, & tanto citius quanto plus ipsa exarserat libidine; certissimeque vidi, quod si tres, aut quatuor socii debacchantes eodem uterentur scorto, hi qui formosissimi erant, magis infecti recesserint, unde didici, nihil esse quod propagationem hujus veneni acrius incendat, & ad contagium incitet, seque intimius insinuet, quam si talis vir ipsam fæminam excitet, & fæmina virum in ardorem.

Hæc Medicis summopere sunt consideranda, quando curant hos homines, nulli enim homines difficilius curantur, quam formosissimi in ætate florida con-

constituti, & sanguinolenti, cæteris scilicet paribus.

4. Omnia, quæ externe corpus calidius reddunt, ut aer, motus, vigiliæ, cibus, potus & medicamenta, hæc fuerunt sæpe optima admonentia, sæpe pessima excitantia; forte mille casus vidi, ubi juvenes, cum mulieribus infectis cum coivissent, quamdiu moderate & sobrie vivebant, nihil mali sentiebant, sed ubi largius potando immoderatius se gerebant, apparebant aliqua hujus mali indicia; namque hoc certum est, licet exterius nondum per signa apparuerit, vel per medicamenta eo sit perductum, tamen ille moderate vivendo nihil videt, sed immoderate sese gerenti apparet malum quod est, non recruduit ut vulgo dicunt, sed nondum fuit remissum. Hinc hæc deducta est regula, si quis curatur hoc morbo, & per septimanam unam alteramve sospes sit, & si dubitat an non lateat morbus adhuc, tum ille utatur theriaca diatessaron, philonio Mesuæ, sale viperarum & similibus: uno verbo, utatur medicamento summopere corpus incendente, tunc si quid adhuc superest mali, illud statim se pandet, si vero nihil se manifestat, tanto major fides sit, hominem esse curatum.

Hisce propositis, auditores ornatissimi, qui hisce curandis vos dabitis, moniti eritis, ut semper vobis ipsis, & Chirurgis, qui vobis auxilio sunt, eorumque ministris, eo tempore, quo ægri sunt in calore summo, & tempore, quo maxime venenum a medicamentis solvitur, eo tempore quando maxime exhalant, cauti sitis, ut, dum aliis inservitis, ipsi non inficiamini, nam scio varia exempla, quæ sero doluerunt infecti per has causas, qui antea certe nimis temerarii putaverant, se hoc malo non tam facile affici posse, nihil vero metuendum est, quando homines frigidi in aëre frigidiusculo infecti nobis adstant, tunc enim nullo exemplo aliquem infectum fuisse constat;

in

in historia curationis patebit, numquam curari hoc malum, nisi per excitatam febrim sive a Mercurio, sive a decoctis antivenereis, sive a summis sudoriferis, nunc vidi per examina summum contagii periculum tum esse, quando morbus exploditur. Sic virum amplissimum & formosissimum curavi, cui *curâ Hottonianâ* sudanti abstabat servus ejus semper insons & fidelis cum tractans; postquam sanatus fuit herus, pessimo morbo famulus fuit affectus, quia hero perpetuo adstiterat, & hoc inde factum patet ex eo, quia ad nares fauces cutim externam, loca aëri patentia, malum primo se pandebat, hinc facile concipi potest, quantum tunc illud contagium sit metuendum, & quam cauti & solliciti esse debeamus in curatione ægrotantium, hoc morbo infectorum. Dixi nunc omnia quæ spectant ad causas hujus mali, nunc agendum de locis quæ omnium primario in Lue Venerea afficiuntur.

De Locis, quæ omnium primario in Lue Venerea afficiuntur.

Omnia totius corporis loca, quæ externis corporibus exponuntur, teguntur una communi membrana, quæ epidermis dicitur, hæc quin ubique corpus tegat nemo dubitat, hæc incumbit cuti dictæ, quæ cutis quid sit, non tam specialiter constat Medicis, quam quidem epidermis, quæ tantum est pellicula pellucidissima, densissima & solidissima in sua tenuitate, sine ullo vasculo hactenus noto.

Sed quid est cutis? hæc partem habet, quæ directe epidermidi est opposita, eique contigua, ubi papillæ sentientes rete *Malpighii* penetrantes eminent, sub quo reticulo hæret textura mere nervea, unde papillæ hæ oriuntur, tum sequuntur vasa omnis generis, directe autem sub hac cute hæret colluvies pinguedinosa, habet enim cutis in se tria diversa:

Cor-

1. Corpus densum reticulare, quod nigrum in æthiopibus nigredinem illis conciliat, hæc membrana enim ab epidermide differt.

2. Huic reticulari contextui succumbit series nervorum, quorum papillæ ascendentes formant tactus organum, & tanta copia sunt, ut tota cutis ex iis constare videatur.

3. Inter tegmen horum nervorum intercurrunt vasa omnis generis, & hæc faciunt cutim, & tria hæc tam diversa tam arcte inter se cohærent, ut Anatomici omnia hæc simul deglubant, unoque nomine cutim vocent.

Hæc ergo cutis hac ratione potest infici, imo qua parte est omnium crassissima, namque suo jam tempore retulit *Nicolaus Massa* (qui scripsit 24. annos post ortam Luem Veneream) obstetrices, quæ officium præstabant parturientibus Lue Venerea infectis, jam tum par manus suas auxiliatrices fuisse infectas. Narrat *Vercellonius*, quod juvenis quidam lasciviens cum meretrice, cum qua præ metu contagii coire nolebat, manu sinum Lue infectum attrectaverit, & hinc horrendissima ulcera, & postulas Venereas circa manum acquisiverit, quæ primo utpote sui conscius neglexit, sed dein morbo correptus, cum ad Medicum accederet, ille eum Lue Venerea laborare pronuntiavit, licet juvenis juraret se numquam cum illa muliere rem habuisse, sed semel tantum lasciva manu meretricis genitalia attigisse, hæc igitur docent, ubi maxime densa est cutis, uti in manibus, nihilominus posse hoc malum se eo insinuare, licet locus sit a corde fere remotissimus: hoc nunc his temporibus est adeo evidens, ut obstetrices hodie Lue Venerea infectas parturientes tangere nolint.

Jam itaque puto dabitis mihi, quod omnes partes reliquæ cutis etiam affici possint, cum de manibus con-

constet, quod alias facillimum esset probatu. Sed longe facilius inficiuntur loca cute carentia, & tantum epidermide tecta, dici epidermidem ubique extrinsecus corpori inductam esse: oculi nostri habent cutim usque ad limbum palpebrarum, sed Clarissimus *Ruyschius* demonstravit, quod cutis cum epidermide eo veniens desinat, sed sola permanens epidermis interius investiat palpebrarum superficiem, & dein recurrens super bulbum oculi, eum etiam cingat; sic etiam in naribus cutis ad duas vel tres lineas intra nasum ingressa desinit, sed tamen progreditur epidermis, totam membranam Schneyderianam faciens: Sic etiam in labiis ubi cutis desinit, epidermis progreditur, papillasque investit unde *Ruyschius*, cum θηλη papillam significat, eam ἐπιθήλιον vocavit, quam ubi nomino, intelligo epidermidem papillas investientem. Idem jam fit in bronchiis, faucibus, ventriculo, intestinis, sub præputio, in vagina &c.

Quemadmodum malum hoc deprehensum est tantæ subtilitatis, ut sic se insinuare possit, patuit tamen quod omnia loca, quæ afficiuntur, eo tempore, quo afficiantur, debeant esse calida, nam calore dilatatæ partes augent penetrabilitatem, frigidæ partes minus admittunt.

Tamen omnium facillime afficiuntur loca, quæ carent cute, & tamen attactui externo exponuntur, sic ulcus ad cutim labii non facile eam exedit, sed ubi in epithelium pervenit, minima aphthula sæpe in ulcus insanabile degenerat, hinc si ulcus venereum concipiatur in cute, facile curatur, sed ubi cutis deest, difficillime: sanguifera autem vasa directe sub epithelio in locis, cute carentibus ponuntur; hinc partes illæ cute carentes rubent, uti sunt nares, labia, præputium, glans penis, & ergo cæteris paribus venenum insinuatum his partibus, penetrato epithelio non

occurrit reti Malpighiano, sed semper venis resorbentibus.

Alterum occurit a *Ruyschio* notatum, quod respicit verrucas venereas, quod genus mali solet fere ad illa loca oriri, ubi cutis desinit: ante multos annos *Ruyschius* impleverat omnes arterias infantis, cujus totum corpus apparebat ruberrimum, dum hoc corpus poneretur emolliendum, epidermis secessit, qua deglubita, corpus reticulare manebat, in locis nunc iis, ubi reticulum non erat, v. g. in labiis, epidermis etiam secesserat, in iis nunc locis, ubi reticulum hoc aderat, nihil assurgebat, sublata epidermide, nisi papillæ nervosæ erectæ, sed totum labium quasi pinnis histricis assurgebat in papillas erectas, quæ tantum in situ suo retinentur per impositum epithelium, hæc est ratio cur hic tanta, tamque horrenda mala contingant, ita morsu tenuibus fibris Epithelii labii ablatis verrucæ horrendæ oriuntur, imo tota labia sæpe cancrosa evadunt.

Idem verum est in pene virili, uti in eodem cadavere *Ruyschio* apparuit, nam cum glandis epithelium etiam deglubitum esset, tum tota superficies glandis erat quasi aculeis hirsuta, hinc quando in glande viri deglubitur pars epithelii, tum glandis corpus in horrendos tumores cancrosos assurgit.

Duo ergo sunt loca, ad quæ potest extrinsecus applicari hoc malum 1°. ad loca cutim habentia, & 2°. ad loca epithelio tantum tecta, sub quibus directe decurrunt vasa arteriosa & venosa omnis generis, & papillæ *Malpighianæ*, hæc loca ultimo memorata facillime Lue Venerea afficiuntur, & semel affecta semper totam sanguinis massam inficiunt, quod vero semper ubique verum est, nam facillime venenum sese per has vias insinuare potest, & exiguum ulcus in his partibus ortum, pejus est quam maximum in partibus cute tectis, partes autem cute carentes, epidermide tantum tectæ sunt.

Na-

1. *Nares* : *Ruyschius* demonstrat cutim intrare nares usque ad $\frac{1}{6}$ pollicis, ubi desinit, & ibi tunc epithelium invenitur, & nares ibi rubere incipiunt, ad hæc loca si affigitur malum Venereum, difficillime curatur, si homo tantum laborans simplici gonorrhæa virulenta incautus forte digitum inquinaverit lurido hoc tabo, & dein hoc digito non abluto nares scalpserit, facillime tabus contagiosus, hic applicitus, locum hunc inquinat, & pessima mala producit.

2. *Labium* : & hinc credo vix ullam partem facilius infici, si *Fallopium*, *Nicolaum Massam* (qui præstantissime de Lue Venerea scripserunt) revolvitis, videbitis ex solo basio ab honestissima matrona proprio infanti dato, qui ubera mulieris infectæ sugebat, matrem infectam fuisse,& curationem Luis Venereæ subire necesse habuisse.

3. *Ad os internum* : quippe ad linguæ superiora, circa fauces, buccas & gingivas, horrenda illa mala oriuntur, quid dicam de palato, velo pendulo, uvula, tonsillis? Certe pessima ulcera hic oriuntur. Novi *Vercellonium* dixisse hoc esse ex sympathia uteri cum faucibus, sed in Physicis tales causas abditas non admitto, sed si saliva, hoc veneno infecta, his partibus applicatur, facit summa & fere incurabilia mala.

4. *Gula & Guttur* huc etiam referuntur : possum forsan dicere ubique adhuc spem esse in Lue Venerea curanda, sed quando membrana pinguetudinosa cartilagines gutturis investiens ulcusculis afficitur, nunquam vidi curatum esse hoc malum. *Paracelsus* qui in omnibus est magnus jactator, dicit se malum hoc paucis diebus curare posse; sed si has partes occupaverit, tum longo tempore opus esse.

5. *Papillarum areolæ* : in viris æque quam in mulieribus, nam utrisque in utero degentibus mammæ

fere lacte plenæ sunt, & viri æque ac mulieres data occasione lac ex mammis fuderunt; in papilla autem demonstrante *Ruyschio* Epithelion tantum est, quo deglubito tota hæc pars resolvitur in meras papillas nervosas assurgentes: hæc est ratio quare hæ partes æque affici possint, quam glans penis, nam papilla etiam in Fæminis assurgit, & mulieri in lactando, vel ubi papilla contrectatur voluptatem partit, & nusquam sunt magis patuli canales quam hic, uti *Ruyschius & Nuckius* demonstrarunt, qui viam esse patulam ex arteriis in ductus lactiferos, & ex his ductibus iterum in venas demonstraverunt.

6. *Præputium etiam in interiore parte*: hæc pars est membrana mire pendula, maxime consideranda, habet enim 1. epidermidem. 2. cutim valde mobilem; cutis autem desinit ad primam flexuram præputii introrsum, qua parte penem spectat; quando Venereæ sordes in contagio coitus ab infecta muliere se huic parti affigunt, & præputium tunc iterum glandem tegit, recondit venenum in loco calido, & glandi penis communicat, & hæc est ratio cur hic tam sæpe oriantur ulcuscula: putabant multi detersa parte nil mali amplius superesse, sed illo loco venenum si reconditur, a minimo ulcusculo sæpe maximum malum oritur.

7. Post hunc locum sequitur *Corona glandis*: ubi hæret sola epidermis, & oscula patula criptularum mucilaginosarum retro spectantium, si in has partes se insinuat malum, tum undique assurgunt, & faciunt collare Hispanicum.

8. *Superficies Glandis*: quæ epidermide sola tecta vasa venosa arteriosa & papillas nerveas quam plurimas habet: vasa sanguifera in orgasmo venereo, & summo coitus ardore imprimis valde impleta sunt, compressis venis pudendis, adeoque epithelii glandis meatus tunc temporis etiam majores sunt: momento post

post hæ venæ sub illo epithelio fere nudæ hærentes, flaccescente membro, illud venenum applicatum hauriunt.

9. *Circa frænum glandis & præputii*, ibi locus est omnium maxime inficiendus, in nullo loco superficies interior urethræ minus distat a parte, quæ omnium facillime inficitur, quam hic ubi frænum glandi penis applicatur, & directe supra irradicationem fræni in hunc locum, ubi sunt maximæ lacunæ in urethra, ibi est maxima distantia, hinc hæc plerumque est sedes gonorrhææ, & sedes mali hic frequentissime observatur.

Præter hæc in viris vix alia invenimus loca, ubi solum epithelium vasa nuda contegit.

Sed in fæminis.

A. *Ad labia vulvæ desinit cutis, & solum epithelium partes internas obvelat*: unde omnia hæc loca structura sunt simillima faucibus humanis, & partibus genitalibus virorum; hinc mirum non est, eadem hic oriri mala: verum hic imprimis notamus lacunas, viscosum humorem, & vias rugosas, quæ omnia ad nullum locum plus inveniuntur, quam ad urethram, ubi pone clytoridem ad rugas myrthiformas in vaginam desinit, quæ undique ejusmodi glandulis circumcingitur, quales in corona glandis inveniuntur; hæ omnes fundunt lubricum, viscosum, suboleosum succum, ad partes has minime nervosas ab acrimonia urinæ defendendas, ad hæc loca omnium maxime malum venereum applicatur, & hic omnium maxime viros inficit. Cæterum.

B. *Per totam vaginam oritur quoque hic morbus*: sed ibi facit alia mala.

C. *Tum os uteri internum affici potest*: uterus in fæminis imminet intra vaginam, atque illa superficies uteri, quæ in vaginam imminet, inter os uteri inter-

num, qua parte vergit versus exteriora; ubi multæ lacunæ mucilaginosæ a *Joanne Baptista Morgagni* descriptæ: hic tamen rarissime Lues Venerea occurrit, nam mulieres hic infectæ alunt infantes, & leni partu educunt infantes, licet etiam infectos, in viris autem res satis clara est, sed miseræ fæminæ innoxiæ a viris sæpe inficiuntur, & tunc incognito malo de ardore urinæ &c. queruntur; sequitur nunc ut agamus de Historia Medica Luis Venereæ.

De Historia Medica Luis Venereæ.

Illa pars corporis, quæ primo attingitur a materia contagiosa, primo semper sic affici solet, ut appareat eam affectam esse.

Illud, dum recensui auctores primos, qui de hac re commendabiles sunt, deprehendi semper verum fuisse. Hinc itaque inchoamenta suscepta Luis Venereæ solent imprimis se manifestare in illis locis, quæ primo a materia contagiosa contacta fuerunt, & hæc regula inventa est nullam exceptionem habere, sic ut sit certa morbi proprietas. Una est observatio, quæ paululum generalitatem limitat, sed alias credo ex mille hominibus vix unum deprehendi, in quo malum se primum manifestavit in alio loco, quam qui primus attactus fuerit.

Hinc valde multiplex hic morbus, & sæpe adeo multiplex, ut in morbo dirissimo Medici fuerint auctores aucti vel neglecti mali.

Putatur vulgo, quasi primo vel fere solum in partibus genitalibus contraheretur hic morbus, quod non verum est, nisi eousque, quod ubi primus locus contactus, ibi primum malum oriatur.

Hinc itaque clare evici, nullum locum esse, vel cute tectum, vel tantum epithelio, quin ibi se figere

possit

possit malum, unde ille morbus quandoque in cute exteriori apparet, quandoque ad solas manus, guttur & similes partes, sine ullo alio signo apparente, unde patet admodum multiplicem esse hunc morbum: quæ observatio ad curam legitimam hujus morbi multum facit.

Pessimus hic morbus absque ullo omnino signo mali ad genitalia sæpe se manifestavit: pessimum morbum voco in Lue Venerea illum, qui usque in medullam ossium se propagat, hinc irreparabili damno ex hoc meditullio se dispergit per solida ossa, inde in periostium, panniculum adiposum, & dein per totum corpus, licet hoc in cute nondum appareat, hoc ita verum esse, deprehensum fuit omni tempore, ita *Antonius Benivenius* jam notavit, quod inter pessimas species pessima fuerit, quæ sine ullo vitio extrinsecus apparente interiora occupabat; adeoque hoc in casu regula illa generalis paululum limitanda est, cum morbus in interioribus sæpe hæreat sine ullo signo externo, hunc casum ipse vidi, & primi semper dixerunt eum esse pessimum.

Hinc minime verum est, hunc morbum semper incipere a pudendis, ut plurimi scripserunt, qui ad se venientes tutos declararunt, si viderent pudenda ab eo morbo esse libera, his sane qui fidem habet, decipitur: contingit quandoque ut venenum, calefacto corpori applicatum, sic se insinuet, ut nullum signum relinquat in loco insinuationis, hoc vero videtur vobis forte improbabile, sed mille opinor casus novi, ubi homines purissimi, se commiscentes cum scortis publicis, nullo in veretro, nullo in cute apparente vitio inde redierunt, hoc est certissimum, talis tamen homo post quatuor vel quinque dies forte incipit conqueri de molesta quadam resistentia, dum lotium reddit, miratus hanc tarditatem, contrectat manibus,

premitque ductum urethræ, & sic tandem exit prima gonorrhææ materia.

En morbus se insinuat sine ullo extrinsecus apparente signo, & tamen ad interna venit, unde gonorrhæa oritur, quæ male tractata abit in pessima ulcera, uti postea videbimus.

Ergo manifestum est de natura hujus morbi, ut quidem partem contactam primam afficiat, sed tamen ita ut non semper signis externis se manifestet, sed invisibile venenum per meatus minimos penetret, humoribus se immisceat, & morbum procreet.

Hinc sæpe decepti fuerunt Medici, quando consultores, qui libidines suas nimis celant, ipsos consulebant. Solent illi rogare, an in partibus genitalibus aliquid vitii habuerint; an tumoribus testium, inguinum, ardore urinæ, pustulis & similibus laboraverint ubi vero illi tale quid adfuisse negant, sed dicunt se circa vesperam refrigeratos, & tempore nocturno summos dolores circa ossa pati, qui ad auroram evanescunt, sæpe tunc jubent Medici tales ægros securos esse, dicunt enim tantum esse scorbutum, & iis exhibent remedia antiscorbutica (qui morbus tamen nunquam in hæc mala degenerat) nec illa adhibent remedia, quæ eos ab hoc morbo securos reddere possunt. Cogitavi semper postquam Medicinam feci, quod talia mala videamus in hominibus torosis, calidis juvenibus &c. fieri posse, cum se commiscent scortis pessime infectis, omnium pessimum morbum posse nasci sine signo extrinsecus apparente.

Narrat inter præcipuos, qui de hoc morbo primi scripserunt, quod habuerit amicos, qui in locis publicis se in lecto adhuc calido reponentes morbum acceperint: ideo quod is, qui paulo ante ibi cubuerat, morbo laborasset: sic de cognato suo narrat princeps auctor, quod cum homo quispiam ulceribus venereis labo-

laborans forte in lecto sudasset, quem derelictum cognatus ingressus adhuc calentem, morbo correptus fuerit, ulceribus pessimis se per totam cutim manifestantibus, ergo in loco contactus non semper requiritur notabile signum mutationis factæ.

Juxta hanc historiam videtis labia, fauces, pudenda &c. prius posse affici manifestis signis, verum etiam hoc insinuatum posse sine ullo manifesto indicio se altius insinuare, & eligere locum, unde postea vehementius eructet.

Hæc auctores testantur: hæc ego plurimis exemplis probata vidi.

Hac in re nunc maxime notandum, quod, dum dico illum locum primum affici, ad quem pervenit contagium, non debemus tum præcise illud contagium a scortis allatum intelligere, sed hoc intelligendum de contagio, quomodocumque eo allato.

Casum vidi in viro nobilissimo, sed nitorem corporis parum curante, qui gonorrhæa maligna valde laborans, a nullis Medicis vel optimis curari poterat, venit igitur ad me, rogavi ut ostenderet partes affectas, quod cum faceret, horrui, nam omnia lintea indusia &c. tabo pessimo venereo erant infecta, morbi igitur illius continuatio, & insanabilitas non a contagio erat, sed ex eo quod materia hæc virulenta in linteis hærens, & corpori calefacto iterum applicata de novo alia ulcera faciebat.

Bene novi, quod homo laborans gonorrhæa virulenta, cum hunc humorem exprimeret, ut viderem an viscidus adhuc esset, digitum hoc humore conspurcatum forte imprudens in nasum immiserit, unde brevi horrenda ulcera in naso orta fuerunt.

Hinc itaque dum monui de loco affecto, vos pro attentione vestra facile memores eritis, atque certi illum intelligendum esse locum, cui, quomodocum-

que

que ſit, venenum applicetur, & huic ſemper in primo initio applicandum eſſe topicum remedium.

Videtur nunc, uti antea quoque dixi, hinc longe magis propagationem hujus mali oriri, quam ab affinitate locorum: cum dixerunt omnes glandularum membranas tantam habere affinitatem, ut una affecta, afficiatur & altera, & credo Luem Veneream ortam fuiſſe ſæpius ex gonorrhæa (quæ alias raro tranſit in morbum Gallicum) dum materies gonorrhææ aliis partibus fuit applicata, hoc docent exempla obſtetricum, & juvenis illius, cujus manus ſola attrectatione ſinus mulieris infectæ, affectæ fuerunt.

Hinc in curando hoc malo applicatio remedii fieri debet primo ad locum primo affectum: quod corollarii loco ex priori regula elicio, hinc feliciſſima in principio morbi medela; alii ſemper remedia applicant ad interiora, de loco affecto parum ſolliciti, ſed nos experimentis edocti ſcimus cavendum eſſe, ne malum hocce ſeſe propaget, & nos debere aggredi partem, cui applicatum fuit malum, & dein ablutione facta, ex ipſo loco ingreſſionis expellendum.

Nunc his præmiſſis, videtis meam methodum, dum conor nihil omittere, quod facit ad claram expoſitionem hujus mali.

Vidiſtis igitur partes, quæ affici ſolent, & quomodo, quando Lues Venerea primum oritur.

In prima autem ſua origine hoc malum inventum fuit omnium maxime ſubtile fuiſſe, & per hiſtoriam & durationem, magis magiſque ſenſibile & corporeum factum fuit.

Peſſima mali ſpecies ſine ullo apparente ſigno externo ſe manifeſtabat toto corpore affecto: videte *Magnum Gabrielem Fallopium*, qui accuratiſſime de hoc morbo commentatus fuit, videbitis & hunc & cæteros primum ortum ſic notaſſe.

In

In America erant postulæ simillimæ scabiei Gallicæ, nomine *Gans* ibi dictæ, quæ tam subtili contagio erant præditæ, ut sola perspiratione inspirarent quasi corpori sanissimo simillimum malum, unde patet prima ejus subtilitas, sed ubi hic morbus inde in Europam fuit delatus, ex eo orta fuit Lues Venerea, quæ apud illos homines talis non fuit, qualis apud nos, nam facilius ibi curatur, nec tam crassa phænomena habet, initio igitur sic se habuit, scitis anno 1494. omnium primo in Hispania & Neapolitano regno apparuisse hoc malum, dein vero intra biennium totam Europam fuisse infectam.

Primus Scriptor bonus fuit *Antonius Benivenius* Florentinus, qui anno 1506. & 1507. edidit tractatum de Abditis morborum causis & curationibus, fuitque pulcherrimus auctor Medicus, qui tunc temporis totum morbum describens, hæc habet. *Primo*, inquit, *natus morbus incipit a pustulis, hæ fere semper in partibus genitalibus, raro in capite: sed quidem per totum corpus apparebant, hæ*, dicit auctor, *apparent variolis similes &c.* Unde variolæ, & quia in Hispania primum ortæ, Hispanicæ (*Belgice de Spaansche Pokken*) dictæ sunt: hodie illæ pustulæ raro occurrunt, unde etiam nulla est ratio, cur morbum illum cum variolis comparemus.

Deinde sex capita novi inventi hujus mali numerat.

1. *Erant pustulæ semper planæ, minime exstantes, sed scabræ in supeficie, subalbidæ, squammosæ, squammas deponentes, & dein sub his caro corrosa apparebat.* Sic adhuc hodie sunt, & inde ab omni alio ulcere distinguuntur, atque hoc est primum apparens.

2. Dicit. *Erant pustulæ, variolis similes, rotundæ, squammosæ, sub his caro rubicundior, ex qua virulentia fætens perfluebat*: hoc erat secundum genus,

3. Di-

3. Dicit. *Erant quædam pustulæ latæ, planæ, crassiores squammas habentes, virulentia copiosa fœtidæ, sub squammis caro, obscurior, livescens, exulcerata.*

4. Inquit. *Erant ulcera cum squammis subalbidis, quibus remotis, aliæ pustulæ remanentes, cicatrici similem foveam relinquebant*; quod etiam hodie verum est, nam si curentur homines, ubi ingens ulcus fuit, cutis & panniculus adiposus pereunt, & epidermis musculis accrescens fœdissimam cicatricem relinquit.

Porro inquit, *hinc si manat cruor, insanabile fere malum est*: & hoc adhuc hodie est, cum arteriam eroserit hoc malum, hæc tandem inquit, *eunt in scabiem siccam, & tum malum pessimum est.*

5. *Dolores horrendi articulorum succedebant*: vidi cum summa commiseratione hominem, qui cæterum toto die hilaris erat, per atria domus, simul ac advesperasceret, præ dolore currentem, qui summi acerbissimique dolores circa auroram iterum recedebant:

6. Dicit. *Ulcera oris faucium que oriebantur lethalia*: Sed cur lethalia? quia tum vim mercurii, ejusque usum nondum sciebant, & hæc non curantur nisi mercurio, hæc igitur mali primum orti est idea.

Post hunc scripsit *Leonicenus*, magnus quidem Medicus, sed qui tamen non tam accurate hunc morbum descripsit, adeoque *Benivenio* longe cedit. Videtis igitur, cum hæc omnia habeatis eo studio, non bubones, non testes tumidos apparuisse, non gonorrhæam &c. adeoque eo tempore non fuit qualis nunc est morbus, & hæc est ratio, cur medicamenta, quibus in America curatur, hic non curant: hoc autem, quod jam dixi, accidit inter primum hujus morbi septennium.

Nobilissimus Germanus, adeo notus, *Ulricus Huttenius*, tam arte militari, quam palladia clarus, dum nobis commentatus fuit proprias suas miserias, notavit,

vit, post primum septennium valde mutatum fuisse hujus morbi genium, & quod cum primo septennio a nullo fere ortu diffuderit se per Italiam, Gallias, Hispaniam, Lusitaniam, plurimas Germaniæ partes, Pannoniam &c. usque ad ultimos Schytas, dein ipsi frænum quasi injectum sit.

In descriptione data intellexistis, sollicitissimum hunc scriptorem non dixisse mares aut fæminas ullum gonorrhææ signum habuisse toto illo septennio, hoc enim symptoma tale est, quale numquam simile visum fuit, nam longe alia erat antiqua gonorrhæa, a qua certe omne contagium aberat; si igitur talis gonorrhæa nota fuisset, sane non aufugisset illum auctorem, adeoque illa infectio, quæ nunc fere semper est morbi nuncius, non adfuit illo tempore. Sequitur nunc considerانda secunda hujus morbi periodus, ad cujus contemplationem nos nunc accingimus.

Secunda hujus Morbi periodus.

Numquam Anatomicis & Medicis satis laudatus *Nicolaus Massa* (qui semper vestras Bibliothecas Medicas ornare debet) scribit in epistola de Lue Venerea, ad Amicum, se jam anno 1524. de industra aperuisse cadavera a Lue Venerea demortuorum, eo animi scopo, ut quam proxime intelligeret, quid haberet mirus ille morbus, hoc enim fecit 30. annis post primum ortum morbum accuratissimus hic auctor, omnes qui ante, omnes qui post eum scripserunt superans, nam uti postea videbimus, quidquid in Gallia, in Monspessulana Academia, quidquid Parisiis jactent de novis inventis, & arcanis remediis, ei jam fuisse notum, postea demonstrabo, usque ad unguentum therebinthinæ cum mercurio.

Ille itaque historiam hujus morbi condens in tracta-

tu

tu edito anno 1540. scripsit postquam jam per 24. annos in hoc morbo cognoscendo curandoque Venetiis & Patavii, quibus locis tum maxime grassabatur, versatus erat.

Postquam enim dictator hic scripserat, elapsi erant 46. anni a morbo primum orto, omnia ejus opera evolvi, & quæ in iis de Lue Venerea habet, ad sex sequentia capita vidi posse reduci,

1. Inquit, *apparent Pustulæ diversæ* : quod utrumque adhuc hodie obtinet, nam simul monebo, quod si venenum extrinsecus ad cutim applicatum fuerit, aliæ pustulæ oriantur, quam ubi tenuissimo habitu intra corpus penetrans, postea se diffudit. Sic v. g. si scorti impuri tabus venereus attingit calidam cutim veretri hominis sanissimi, & hæc crassa materies hic topice hærens faciat pustulas, tum hæ pustulæ sunt aliæ, quam si (ut *Benivenius* scribit) malum primo ad ossa hærens, quasi ebulliens sub arterias, demum sub cutem veniens pustulas fecerit, nam tunc primo magnum tuber, & aliæ infectiones cutaneæ, ut phlegmone, ulcera &c. oriuntur.

2. *Oriebantur dolores membrorum* : videtis hinc dolores membrorum citissime tunc apparuisse, hodie illi dolores post toleratum morbum intra annum vix apparent, & raro hodie oriuntur, nisi ægri penitus se neglexerint, sed tum semper post hos dolores pustulæ veniebant, apostemata tum etiam & ulcera oriri solebant.

3. *Consumebantur multi hoc morbo, qui nil mali circa genitalia passi erant* : imprimis autem infantes sine ulla pudendorum labe toties hoc morbo perierunt. *Tum & amicus mihi* (inquit) *dormiens in lecto, in quo quis cum ulceribus Venereis cubaverat, contraxit Luem ad interiora & exteriora.*

4. *Dolores capitis, & membrorum ad ossa sæpe ante postu-*

pustulas prodeuntes, *ille dolor* (dicit) *quandoque se remittit*, *pustulis se manifestantibus*. hoc hodie nunquam vidi, nam post dolores nocturnos nullæ pustulæ apparent, sed oriuntur primo tumores gummosi, dein tophosi & tandem ossei, & quo altius insurgunt illi nodi, eo dolores nocturni fiunt intolerabiliores.

5. Describit *ulcera sensim profunde serpentia*, *sordida*, *virulenta*, *cum labiis duris ac sordidis*, *rebellia ad omnia remedia*, (tunc nota) *persistentia & progredientia*. Verum ad partes corporis callosas oriuntur rhagades, ideft rimæ, seu fistulæ, ad pedum plantas, manuumque volas profundæ & siccæ, ad incredibilem profunditatam vidi has summo incommodo, tales autem partes occupabant, ubi durus labor partes unctuosas dissipaverat.

6. Dicit *præter binos dolores*, *prius recitatos*, *fiebant dolores nocturni ab occasu solis in auroram desinentes*, hi hærebant in ossibus, & inde tophi, exostoses, suppurationes, corrosiones, & tandem ipsorum ossium caries oriebantur.

Hic desinit Nicolaus Massa.

In hac historia nunc iterum nullum vestigium aut indicium gonorrhææ deprehendimus: scimus jam tunc 46 annos præterlapsos fuisse post primum mali ortum, & tamen nusquam meminit de distillatione materiæ unctuosæ &c. in viris ab inguine, quæ inflammationem, vel priapismum excitaret, nec de fluctione inferiorum partium in mulieribus, neverbum quidem.

Ergo in hoc stadio videtur malum recens delatum hanc naturam habuisse, ut intactis exterioribus se semper altius per totum corpus diffunderet, prius enim infecti nihil sentiebant præter melancholiam, tristitiam &c.

Sed dein etiam oriebantur pustulæ, quæ variolas men-

mentiebantur, &, desinebant in ulcera, hæcque tum erat facies Luis Venereæ, sequitur jam agendum.

De Tertio Luis Venereæ Stadio.

Antonius Musa Brassavolus, magnus ille *Hippocratis* & *Galeni* commentator, vir quo vix doctior, & veterum scriptorum magis peritus, primus fuit, qui tertium hoc morbi stadium descripsit: erat discipulus *Leoniceni*, qui secundus est, quantum scio, qui de Lue Venerea scripsit, sed brevius tantum de ea agit; verum cum hunc morbum ad Lepram Arabum ducere vellet, multa habet falsa, eo enim omnia symptomata reduxit, alia fere sunt ex *Benivenio*.

Hujus igitur discipulus *Antonius Musa Brassavolus*, anno 1534. Ferrariæ scripsit de Lue Venerea: magnus ille Medicus, dicit, *Leonicenus* præceptor meus scripsit suo tempore bene de Lue Venerea, sed alia deinde se immiscuerunt huic morbo, sed dicit anno 1534. scribens, a 26 annis alia morbi apparuerunt symptomata, adeoque anno 1508. hoc malum sic se mutare debuit. hæc habet:

1. Dicit: *omnia quæ priores scripserunt, manserunt eadem, sed admiscuerunt se præterea quinque nova*:

A. *Calvities*: Seu defluvium spontaneum capillorum in capite, superciliis, palpebris, barba, & reliquis corporis partibus pilosis, horrenda fæditate, sed nihil in iis fædius erat, quam quod palpebrarum pili defluerent: hoc priores non habent.

B. *Lapsus dentium*: odontagra in omnium dentium corruptionem desinente: Primi jam dixerant ossa corrumpi, sed dentes sunt ossa omnium maxime aëri, cæterisque injuriis exposita, non vero notaverant antea dentes corrumpi; sed quando veteres legitis, videbitis, quod dixerint, argentum vivum ita labefactasse

ſe dentes, ut excuterentur ex alveolis ſuis, imo notum eſt in fodinis mercurialibus, omnes dentes foſſoribus excidere, tam infeſtus dentibus eſt mercurius; hoc ultimum tamen erat ante tempora *Benivenii*, prius non.

C. *Paronyxis*: ſive lapſus unguium de manuum pedumque digitis.

D. *Jactura oculorum*: quod dicit ſæviſſimum hoc tempore fuiſſe ſymptoma, hoc quoque vidi, ſed tum ſemper præceſſit maligna diathesis oſſiculorum ſpongioſorum naſi, unde his corruptis hoc morbo viſus periit, quando ſcilicet venenum venereum per inſpirationem membranæ *Schneyderianæ* ſe inſinuat, tum, quia hoc os ſpongioſum cum oſſe unguis ad orbitam concreſcit, & cum oſſe plano, caries os ſpongioſum occupans, hæc oſſa tenuiſſima corrodit, unde tabus ſemper pervenit ad molliſſimam pinguedinem, oculis undique adjacentem, & cum ſemel hoc malum hic manifeſtatum & diſperſum eſt, oritur peſſimum ulcus venereum tabidum, per ambitum oculi in illa pinguedine, quod primo apparet, ubi emungunt materiam purulentam, & ubi oculi ſponte lachrymari incipiunt, tum enim obſtruitur canalis naſalis, & tandem totus oculus conſumitur & cadit.

E. Dicit: *Oriebantur hoc noſtro tempore GonorrhϾ*: quam deſcribit, qualis adhuc hodie eſt; hic prima mentio fit gonorrhϾ, tam in maribus, quam etiam in fœminis, quæ gonorrhæa ſemper manſit, tunc tamen erat fere ſemper ſimul cum Lue Venerea, ſed hodie bono noſtri ſæculi gonorrhæa quando eſt, non eſt morbus venereus, & quando venereus morbus eſt, non eſt gonorrhæa, ſunt quidem exempla quædam rariſſima, ſed tum ante infecti Lue Venerea, quum illam gonorrhæam ex alio coitu accipiebant. *Vide aphrodiſiaci paginam* 159.

Mutata ergo fuit idea morbi, gonorrhæa tum accedens multum mitigavit hunc morbum.

Poſt hunc nobilem auctorem permanſit gonorrhæa adhuc hodie, ſed tamen cum illa differentia, quod nunc rariſſime oriatur gonorrhæa ſimul cum Lue Venerea, tum autem fere ſemper gonorrhæa cum Lue Venerea conjungebatur; nam hodie cauſa mali eo redacta eſt, ut applicet malum ei loco, quem virus attingit, rariſſimis caſibus exceptis, nam homo gonorrhæa laborans, ſi radicitus curatur, ab omni Lue Venerea liber evadit. *Gabriel Fallopius*, qui ſcripſit eruditiſſime due Lue Venerea & Pataviis & Venetiis, ubi Anatomen docuit, & Medecinâm exercuit, maximam habuit occaſionem hunc morbum cognoſcendi, ſupputavit tempora, & dicit, quod anno ſexageſimo quinto (non anno quinquageſimo quinto) poſt ortum Luis in Europa, ei demum gonorrhæa acceſſerit. *Vide aphrodiſiaci paginam* 780.

Ex his omnibus inter ſe comparatis patet, hunc morbum dividi debere in duas ſpecies.

1. Eſt antiqua Lues, ſine gonorrhæa in mare & in fæmina.

2. Recentior eſt Lues, uti hodie obſervatur, vel cum gonorrhæa, vel poſt hanc, ideſt cum poſt gonorrhæam, a cauſa externa acceptam, Lues oriatur.

Nunc antiqua hæc iterum gemina cenſenda eſt: ſcilicet antiqua Lues abſque gonorrhæa, vel fuit nata cum infectione in partibus exterioribus corporis ad loca primum attacta, quæ eſt prima ejus ſpecies; talem autem diſtinctionem requirunt nuper dicta. Lues fædiſſima ſæpe quidem orta abſque ſigno extrinſecus apparente, ea tamen lege, ut ſemper prius ſe manifeſtet locus in corpore externus, quæ ſpecies ideo magis attendenda, quia hodie adhuc durat: altera ſpecies antiqua Lues eſt, quæ ſine ullo indicio partis attactæ

tactæ se manifestabat ab interioribus extrorsum; in hac specie postquam contagium erat receptum, nihil apparebat, sed prima indicia erant tristitiæ, dolores, pustulæ instar variolarum, ab intima diathesi mutatæ, variolarum autem vulgarium venenum suscipitur plerumque, ut credimus, ore cum saliva deglutitum, in ventriculo symptomata quædam excitat, dein febris incenditur, qua per totum corpus diffunditur venenum, & inde tum pustulæ excitantur, eodem modo ab interioribus ad exteriora se manifestabat hæc Luis species; nam primo oriebantur tristitiæ & dolores; deinde vero stigmata & ulcera, & his natis levabantur dolores, hæc species fuit semper omnium aliarum specierum sævissima, & horrendissima omnium, quæ visæ sunt unquam, summopere enim erat consumens, depascens & pessime ulcerosa.

Prima Species Luis Venereæ.

Aggredior nunc primam speciem Luis Venereæ, cujus cognitio plurimum facit ad hodiernam Luem cognoscendam & curandam.

Cum sic ipsum Morbum per sua Phænomena describam, operam dedi, ut, quid quid observaverim & notaverim, & quid quid apud bonos Scriptores habeatur, accuratissime in ordinem reduxerim.

Primo dicam de ea specie, quæ oritur externe in partibus: sensibus conspicuis, quæ manibus tractari possunt; sed & in eo casu considerabo, ubi exterius contagium fecerit primum vestigium.

Primo igitur enarrabo hunc casum: *Quando corpori puro applicatur contagium Venereum ad locum conspicuum, quid tunc oriatur.*

Dum in his sic versor, & nihil omissurus sum, patebunt vobis simul mali cognitio, & Curatio, nam om-

omnes, forte *Thoma Seydenhamo* excepto, ſcripſerunt de Lue has diſtinctiones non obſervantes.

A *Puſtula*: de hac notandum.

a. quod ſemper omnium (in caſu ſcilicet definito) aliquid mutatum deprehenditur in loco infecto, in corpore cæterum puro, per applicationem veneni, fit hæc puſtula, id eſt, minimum tuberculi genus, vix eminens extra cutim. Examinavi plures caſus, & ſic ſemper inveni.

b. Hæc puſtula ſemper primo *parva* eſt (licet morbus futurus ſit peſſimus,) ut pulicis, vel apis morſum referat, non ſemper hæc puſtula eſt unica, ſed ſæpe duæ pluresve apparent.

c. Hæc puſtula ſemper eſt *Rubra* in initio, & perfecte ſpeciem inflammatiunculæ, vel phlegmones refert, hinc Clariſſ. *Sydenhamus* dicit, ſe nihil de natura hujus morbi ſcire, ſed quod omnis effectus ſit, qui quam proxime refertur ad phlogoſin, quod ergo obſervationi huic meæ convenit.

d. Hæc puſtula *refert perfecte ſtigma varioloſum*: Homo omnium primo in facie accipit parva puncta rubra, neutiquam elevata, ſimillima puſtulis varioloſis, quando variolæ erumpunt.

e. Hinc *Pruritus*: eſt primum hoc ſyptoma fere ut in ſcabie.

f. Tum fit *Puſtula ſquammoſa*: id eſt epidermis paululum elevata ſupra ſtigma hoc rubrum facit ſpeciem ſquammulæ.

g. Quando morbus eſt levis, tum *humor ſub hac ſquammula hæret*, ſed ubi malignus eſt, nullus ſub ea hæret, & maculæ tunc apparent flavæ.

h. Poſt elevationem epidermidis *incipit dolere* dolore moleſtiſſimo, perpetuo lancinante inſtar canis mordentis.

i. *Con-*

i. *Consumit subjectam cutim in latum*, numquam fere *in profundum tendit*: quæ est summa differentia cum aliis pustulis.

k. Tum *per panniculum adiposum se diffundit*: hæc pustula postquam exesit cutim, & hinc ambesus cutis margo simul se retrotrahit, atque in cute foramen apparet, numquam aliter, quæ est prima idea huius morbi.

l. Tum ubi se diffundit in membrana pinguetudinosa, *manet semper planum hoc ulcus*, & *non elevatur*: hoc verum in locis (de quo casu hic etiam tantum ago) ubi cutis est.

m. Simulac epidermis in squammam elevata est, si locus destitutus est vasis, celerrimum motum habentibus, semper *bullula lympida crystallina apparet*: unde a Chirurgis crystallus vocatur, hoc autem ubi cutis adest, non apparet, sed in locis cute destitutis, ut in glande penis, labiis &c.

B. *Materia, qua exesa cute funditur, hæc*

1. Est semper *spissa* instar cremoris lactis recentis.

2. Si est omnium pessimum ulcus, *saniosa* fit, si vero *sanguinolenta* fit, tum veteres dicebant incurabilem esse morbum, & *Seydenhamus* etiam tunc fere desperatum casum esse pronunciabat.

3. Naturalis nunc hæc materies *non facile aquæ miscibilis*: superficie sua pinguedinem fusam referens, penitus est *mollis*: id est non ducitur in filamenta, quemadmodum naturales nostri humores nutrititii, sed diffluit ut oleum semifusum, & semicoactum, ac si sebum candelarum fundi incipiens videres.

4. Semper *alba* est: Sed albedo tunc singularis est, nam aliquid flavedinis, licet valde latentis, habet, ita ut periti facile distinguant.

5. *In aere flavescit*: (quod naturaliter numquam fa-

 cit

cit pus , chylus , vel lac) & quando penitus exsiccatur , aut magis *flavescit* aut *viridescit* , & rigiditatem linteis in quibus exsiccata fuit , conciliat .

6. Primi auctores scribunt hanc materiam semper *fœtidam* esse , sed hoc hodie verum non est .

C. *Limbi Pustulæ* . Hi limbi zonæ vel margines, postquam peresa est cutis , sunt plerumque

α. *Albi* : nec magna inflammatio adest .

β. Semper *Constricti* : & quasi densati , idest non tument , non apparent spongiosi, sed plani , & quasi corpore prementi essent politi .

γ. Sunt quasi *acsi instrumento versus centrum essent abscissi* : (in illis ulceribus , ubi ab interioribus sursum assurgit materies , semper contrarium est , γ & β , quia virulentum in medio centro pustulæ jam insinuavit se membranæ cellulosæ , sub cute hærenti .

δ. Hi margines *plerumque vacillant* : idest , si ad latera ulceris venerei tangis , tum ambiens zona non firma sentitur hærere , sed cutis quasi sub fossa movetur ; scitis unde hoc fiat , scilicet panniculus adiposus subjectus magis exesus est , quam cutis .

ε. *Vix sunt vivaci colore*: ubi in cæteris ulceribus margines sunt inflammati .

D. *Fundus ulceris Venerei*

a. *Semper Ruberrimus* , *non exesus* , *non fœdatus unquam* : quia omnia , musculum cuti subjacentem investientia , exedit , musculum vero integerrimum , naturali suo colore relinquit , quod adhuc obtinet , & ab omni tempore in hoc morbo obtinuit , uti *Benivenius* , *Leonicenus* , *Massa* , & *Fallopius* testantur , & ubi hoc est , semper scitis esse Luem Veneream . Memini me vidisse in optimo

viro

viro totum crus a genu ad talum usque perfecte exesum pessimo tali ulcere, & omni parte superne exesa, inferius vividissimum musculorum colorem, licet malum per annos duraret omnia exedens.

b. Est plerumque *planus*, *nunquam inæqualis* : nisi forte illud naturaliter per situm musculi accidat.

c. *Nunquam est profundus* : Semper tantum etiam ad musculorum superficiem.

Hæc est Genuina, & quantum fieri potest vere descripta mali idea, sed mali sic orti. Accedit nunc his omnibus unum signum externum, scilicet.

Contumacia summa curationis : quod sic intelligendum est, quamdiu aliquid membranæ pinguetudinosæ inhæret, sed aliquid in initio morbi si sumis, quod una vice totam pinguedinem simul consumit, ubi margines nondum inflexi sunt, una vice curabis : Verum si non hac ratione una vice corruptam partem membranæ pinguedinosæ absumis, & si quam minimum pinguedinis corruptæ remanserit, malum proserpit ad latera, & ibi eadem mala creabit, & in hoc solo consistit tota contumacia : quod autem dicant tantummodo hunc morbum cedere argento vivo, vel medicamentis inde paratis, hoc falsum est, nam si ferrum ignitum vel oleum vitrioli, bis vel ter admoveam, & hunc locum exuram, certissime curabo, si lapidem infernalem, spiritum nitri, vel spiritum salis applicem curabo, sed si solum mercurium adhibeo, non curo, sed si mercurium præcipitatum album aut rubrum applico, fiet certissima curatio, quod non facit ratione mercurii, sed ratione spiritus nitri, ei adhærentis, & tum est species lapidis infernalis, nam corro-

dit; quod non facit ſolus mercurius; non cedit aliis optimis medicamentis mundantibus, ut ſunt aloë, myrrha, vel unguentum ægyptiacum, alias adeo famoſum.

Nunc primum ſtadium mali intelligitis, & videtis, ergo illico hoc malum, quando proſerpit, creare Luem Veneream.

In hoc morbi ſtadio notamus adhuc, quod, ut dicunt etiam veterum monumenta, malum ſemel ſic ortum, numquam tranſeat in intimum corporis, ſed propaget ſe per membranam pinguedinoſam, loco, ubi cutis eſt penetrata, ſubjectam, & quod ſi Medicus tum non prudens ſit, nec omnem ulcuſculi materiam extraxerit, proſerpat ſub pinguedine; & novæ oriantur puſtulæ, & ſic tunc in toto corpore fiat, quod hodie etiam adhuc obtinere ſcimus, nec in ullo alio morbo videtur, niſi commune quid habeat cum Lue Venerea, ut in Rachitide.

Panniculus autem adipoſus, & cutis ita ſemel exeſa nunquam reſtituuntur, licet pulchre inſtituatur cura, ſed ſemper quædam cavitas remanet, & materia quædam eſt perdita.

Cutis enim conſtat nervis, arteriis, & venis, quæ ubi perditæ ſunt, nunquam recreſcunt, ſed faciunt cicatricem fortuito coalitu vaſorum lateralium, quæ loca dein nunquam ſudant, aut perſpirant; Hinc videtis, dum Lues Venerea ſemper ſic partes depaſcatur, cutim ſcilicet, & totam membranam pinguedinoſam, quod hinc oriantur ſemper cicatrices cavæ, ſolidæ, & rigiditatem parti inducentes: hominem vidi per annos talibus ulceribus vexatum, tandemque curatum, ſed cicatrices totum corpus occupaverant, unde corpus fœdiſſimum apparebat illis cicatricibus, ſed nihil mali ad oſſa pervenerat.

Cu-

Curatio autem hujus mali in eo consistit, ut omne virus de corpore penitus separetur.

Nulla pars corporis est, ad quam hoc virus non pertingat. Vidi hominem, in quo totus Panniculus adiposus, & tota cutis faciei adeo erant exesa, ut levis pellicula tantum esset supra musculos enata: unde facies tota semper in rugas attollebatur, si homo aut ridebat, aut loquebatur.

Hæc jam est facies Luis Venereæ, quæ a causa externa, in loco panniculo adiposo & cute tecto, externoque imprimitur.

Si nunc ulcus tale ortum fuerit, & Mercurio præcipitato, aut lapide infernali constrinxeris, & reliqueris tantum aliquid seminale contagium sub pinguedine, tum hoc malum longe sævius sub hac crusta cruciabit, quam si ulcus mansisset.

Si nunc talis Pustula Venerea occupat partem carentem musculis, & panniculo adiposo, aliud quid oritur, quod est mali antiqui, & hodierni consideratio secunda, ad quam nunc nobis accedendum est.

Secunda Species Luis Venereæ.

Ubicumque in corpore sunt musculi valide agentes, ibi panniculus adiposus adest, multo oleo præditus, ubi autem in corpore non adsunt musculi, aut tantum parvi, in illis locis tanto minor copia adipis reperitur, sed in locis, ubi non nisi fibræ musculares sunt, ibi panniculus adiposus non adest, sed tantum ejus quasi imago, ubi autem nullus musculus adest, nulla omnino pinguedo apparet, sed humor longe tenuior: excipietis forte ossa, sed hæc habent tamen suum singulare oleum, scilicet medullam.

Musculi omnes subjacent partibus exterioribus, epidermidi, cuti, & panniculo adiposo, hinc ubicunque in cor-

corpore ſunt plurimi muſculi, ut in pectore, abdomine, ad nates &c. ibi etiam invenitur magna pinguedinis copia, ſed ubi nullus eſt muſculus, uti ad penem, ibi nulla pinguedo, ſed flaccida membrana celluloſa reperitur.

Tripliciter ergo membranam hanc diſpeſcimus 1°. in pinguedinoſam. 2°. in mucilaginoſam, quæ eſt circa tendines. 3°. in celluloſam *Ruyſchii*.

In quibus jam partibus muſculi non ſunt, non deprehenditur ibi adeps, ſed in quibuſdam eſt mucilaginoſa, in quibuſdam celluloſa membrana: pinguedinoſa, uti ſcitis, quando adipe plena, apparet corpus unum denſum: membrana mucilaginoſa videtur nihil habere, ſed ſi inflammatur, tum denſa apparet ſine affuſo, ſed celluloſa ſolo flatu impletur, uti ad ſcrotum, & inter duo corpora cavernoſa penis.

Differentia nunc Veneni Venerei, quando occupat loca cute, & muſculis carentia, oritur 1°. inde quia ibi eſt membrana celluloſa non adipoſa, in qua eſt quidem liquor pinguis, ſed non ita ut ſolidus apparere poſſit, ſed facilius dilatabilis, & hinc per materiam inflammatoriam in immenſum increſcit, hinc ad penem, ſi ulcus per Epithelion penetravit, videmus quam horrenda mala producat, uti in Priapiſmo apparet, ſed ubi cutis eſt, hoc non fit, hinc materia, quæ in hac membrana eſt, plus vergit ad naturam lymphæ, vel aquæ, & hac de cauſa raro malum ibi tamdiu hæret.

Secunda differentia eſt, quod membrana hæc non faciat ulcera proſerpentia ſub integumentis, ſed contineatur intra ſuos limites; ſi oritur ulcuſculum ad penem, ubi cutis non adeſt, nunquam proſerpere illud videbis, quia ſcilicet ibi non eſt membrana adipoſa, aut cutis, quod tamen fit in alio penis loco cute tecto, tum enim in dorſum penis proſerpit; hinc videmus,

mus, quod in omnibus his malis oriatur zona callosa circa hæc ulcera.

Tertia, quæ hic contingit, differentia est, quod hic oriantur ulcera profundissima & spongiosa. Membrana cellulosa *Ruyschii* circumstipata est vasis; nullum vas in corpore humano deprehenditur arteriosum, venosum, tendinosum, aut nervosum, quin tegatur vagina cellulosa: hinc si ad talem locum primo nascitur erosio, quoniam ibi tantum vasa sunt, in ea se insinuat, & sic cum vasis altius penetrat, hoc videmus clare in ulceribus penis, fiunt illa semper spongiosa, in tumorem fungosum elata, vasa enim ibi sunt infinita, singulorumque superficies tecta est tunica cellulosa, ergo potest malum se inter vas & inter vas interponere, & sic totus locus fungosus fieri, uti ad glandem penis patet: cum etiam in reliquis corporis partibus, cute tectis, ulcera coercentur inter cutim & musculos, hinc ibi non adeo tumentia fiunt, sed per cutim apertam plurimum mali exit, unde hinc tanta tumefactio non apparet.

Quarto in illis partibus sunt imprimis nervorum extremitates, papillæ: Scitis has apparere quando Anatomici successu fortunatissimo arterias subcutaneas omnes materia ceracea implent, ubi plurimi nervi sunt, ut in pene, labiis, mulieris virique papillis, lingua, faucibus &c. & tunc illa pars impleta per aliquot dies in aqua tepida ponatur, tunc epidermis incipit putrescere, & liberari a vinculis illarum papillarum, quæ ubi desquammata est, hæ solæ apparent; has esse papillas negat magnus hujus ævi Anatomicus, quia microscopio conspectis his corporibus, apparent minima vasa materia ceracea impleta, intima autem pars alba est, sed si ideo non essent nervi, nullus esset nervus in corpore, nam omnes per vaginam vasculosam transeunt, uti patet, si impleantur capitis nervi.

Hoc posito dico. Quarta ratio est, cur in iis alia mala sint, sunt nervorum extremitates papillosæ, hæ omnes sunt intra thecas, a membrana cellulosa datas, sed hæ thecæ sunt omnium tenerrimæ, per has fluit liquidum omnium tenuissimum, & non visibile nisi per morbos. (scitis quomodo nervi in brachiis per pinguedinem transeant, idem & hic fit) evenit hinc, ut si ad has partes oriatur malum, tunc virus sæpe seminat juxta seriem horum integumentorum, & relinquit nervos, sed plane nudos, unde oriuntur ulcera longe alterius generis, scilicet dolentissima.

Quæsitum semper fuit quam maxime, quæ distinctio foret inter ulcera reliquarum partium & cancrosa? in cancro autem est ulcus nervosum, in cæteris glandulosum vel panniculi adiposi. Ergo hæc ulcera primo horrende dolent, secundo sunt verrucosa; videte totam Luem, nullas invenietis verrucas, nisi ubi sunt nervi plurimi, uti ad caput penis, labia, & papillas mammarum &c. sed quid sunt verrucæ? Simul ac nervi depositi sunt, tunc illæ fistulæ integumentorum dilatantur, degenerant a liquido affuso, & sic in cancrum it ulcus, cum hoc fiat circa coronam glandis, tunc tota corona ulcere sic fædatur, ut moveri non possit præputium, tantæ adsunt verrucæ, & hinc aspera ulcera, ergo ulcera hic nata, semper sunt minora, quam in aliis partibus, profundiora vero, spongiosiora, & magis proserpentia.

Quinto: omnes illæ partes, quæ cute carent, & panniculo adiposo, etiam destitutæ sunt musculis actuosis, quod in toto corpore ubique observatur.

Musculi autem sunt organa, quæ perpetua contractione & laxatione repellunt a se quammaxime omnes humores, & proinde ad tunicam suam investientem omnia adigunt, quæ causa est, ut morbus sistatur ad musculos, quod patebit, ubi eo perventum erit. Vidi

di meis oculis juvenem affectum pessimo hoc mali genere, depasta erat Lues omnem fere pinguedinem exteriorem corporis, sic, ut viderem nudos tergi musculos carneos, atque in iis in parte torosa nihil mali hærebat, nisi tantum, quod omnis pinguedo abesset.

Notasse me memini in prima morbi periodo ex antiquis Scriptoribus, esse universalem observationem, quod musculi rubri optime constituti fuerint inventi, hinc cum partes, in quibus nunc observatum malum, nullos habeant musculos, nulla etiam hic est vis, impediens malum venereum; ergo alia debent esse Symptomata, ubi partes occupat spongiosas, ut penem; ergo musculi naturaliter huc usque sunt ab hoc malo immunes.

Tertia Species Luis Venereæ.

Notabilis ergo est differentia, quando curatis hominem, in parte musculosa laborantem, spes est ad musculos sistendum fore hoc malum, & tunc tantum ad latera debemus impedire, ne malum proserpat, sed ubi nulli sunt musculi, ibi nullus finis calamitatis,

Verum omnes hæ partes carentes cute, panniculo adiposo, & musculis suppositis, sunt fere periostio contiguæ, quæ est tertia morbi species.

Qui de ea scripserunt, hic multum decipiunt, unde summæ calamitates, omissa hac distinctione, ortæ sunt.

1, Illæ partes sunt periostio contiguæ, quod obtinet in naribus, ibi enim intrinsecus nullus musculus deprehenditur, præter exilissimos *Eustachii* & *Sanctorini*, verum membrana narium interna tota quanta fere vasculosa est, arteriis venis cryptisque mucilaginosis constans.

In sinibus mucosis similis constructionis membrana est,

eſt, quæ oſſibus injacet, ſine ulla cute interpoſita, hinc in nulla parte malum terribilius, quam hic; nam ſimul ac ad has partes pervenit, & tantum per craſſitiem humani unguis tranſit, illico os nudum eſt, hoc autem os vaſa ab illa membrana habet, & eſt admodum tenue, hinc vaſis exeſis mortuum jacet hoc os: idem obtinet in faucibus, ſcitis quod velum pendulum palatinum cohæreat tantum parte poſtica palati, tegitur tantum ſimplici membrana, habet ſex vel ſeptem muſculos ſibi inſertos, reliquum nihil eſt, quam congeries cryptarum mucilaginoſarum, & tenuis pinguedo, ſi hoc jam conſideratis, nectitur cum perioſteo palati, nullo appoſito muſculo defendente: quoties vidi ab hoc velo infecto os palati affectum, ut caderet horrendo mali genere! ex Anatomicis hoc clarum eſt, quod ab inferiori & ſuperiori perioſtio palati fiat hæc mambrana, eſt ergo productio perioſtei, ergo malum in velo exiſtens eo vergit.

Faucium alia pars conſtituitur a tonſillis lateraliter, ſed quid hæ ſunt, dicunt vulgo glandulas eſſe: ſed in toto corpore non mirabilior fabrica, quam hic eſt, volvitur enim hic membrana faucium in cellulas & papillas, in quibus cava muco plena, qui preſſis faucibus exit, unde ibi ſæpe magnæ inflammationes oriuntur, etiam abſque Lue Venerea, de quibus conſulere poteſtis *Aretæum Cappadocem de Morbis Faucium*, qui dicit fætorem hic tantum poſſe oriri, ut homines inde moriantur, & hoc in morbis vulgaribus cum fiat, quid putetis fieri in Lue Venerea. Vidi virum ampliſſimum, qui ex his affectis tantum fætorem habebat, ut diceret, ſe, ni virtute impediretur, ſemet ipſum potius interfecturum, quam talem fætorem diutius perpeſſurum.

Fauces adhuc habent membranam, quæ ſuccingit a parte poſteriori corpora vertebrarum cervicis, verum illa

illa membrana non habet in toto corpore ſibi ſimilem, videte figuram *Valſalvæ* & *Morgagni*, hæc eſt tota plena cryptis mucilaginoſis: & interim cohæret a ſuperficie poſteriore cum perioſteo vertebrarum, ſine ullis interpoſitis muſculis, qui tantum ad latera ſunt: quando tractavi ægros, qui habebant ulcera, ſemper ſine fortuna non curavi; nam in egregio juvene vidi, quod exeſis his partibus, oſſa vertebrarum colli apparuerint nuda, unde etiam mortuus fuit. Intelligitis ergo has partes non tantum debere conſiderari reſpectu habito ad ſolam Luem Veneream, ſed etiam contemplandum eſſe ſtatum partium, quas Lues Venerea afficit, ubi enim Lues in brachio non noceret, nocebit ſane in faucibus.

Quarta Species Luis Venereæ.

Sequitur nunc ſecunda claſſis partium, quæ incumbunt membranæ celluloſæ, vel mucilaginoſæ, (nam quomodo vocabo) ut in primis in mulieribus fit, (Medicus hic loquor Medicis, caſtus caſtis) Scitis igitur cutim humanam deſinere perfecte ad ingreſſum oris vaginæ muliebris, ubi autem deſinit, quod fit ſemi pollice intra vaginam, abſcinditur quaſi, & ibi membrana epidermidi ſimilis, cutim deſerens, involvit reliquam partem; huic ſubjacet membrana quædam, quæ (fateor) ad interiora, ut *Valſalva*, *Morgagnius*, *Ruyſchius* & *Sanctorinus* notant, habet muſculum, ſed valde parvum, ut etiam habet clitoris, reliquum eſt nil, niſi membrana ſimilis velo pendulo palatino: conſtat enim ex arteriis & venis, inter quas ſunt emiſſaria arterioſa & venoſa, imo hic ponuntur emiſſaria cryptarum mucilaginoſarum, tum etiam circa ingreſſum, imprimis ad urethram ſunt plus quam duodecim parvæ glandulæ, cryptæ mucilaginoſæ hodie dictæ, quæ ferunt

runt liquorem, muco narium simillimum, cujus usus est defendere partes circumpositas ab acredine urinæ: Mulieres enim (ut novistis) ubi urinam emittunt, non recte eam dimittunt, sed intra Nympharum fissuram ejiciunt; tum sunt etiam emissaria, quæ liquidum libidinosum ejaculant, quod partes a calido attritu defendit.

Hic ergo subjacet nec os, neque pinguedo, hujusque rei consideratio facit, ut clare intelligamus, quid in mulierum affectione sit Gonorrhæa.

Porro hæ partes adhærent membranæ valde dilatabili, mox flaccidæ, mox intensissimæ, ut in pene virili existit, unde manifestatur Gonorrhæa virilis.

Mirificum hoc organum constat quasi fabrica adeo fungosa, adeo spongiosa, ut eluta ubi sit a suo sanguine, fere nulla sit, ut vidistis in præparatis his partibus, qua ratione solidum illud organum, cum cura separatum a musculis, si eluitur ab omni sanguine, inflatur, atque exsiccatur, nullum fere pondus habet, sed est quasi flatus aëreus, in toto illo corpore nil nisi membranæ, & vasa adferentia in hæc cava membranacea, destituta suo humore influenti tum nulla fit, uti in senibus, & pueris videmus; naturaliter ergo nulla pars facilius destructibilis, nam inflata, & exsiccata constat lamellis charta multo tenuioribus; cum ergo hæc Pars adeo dilatabilis sit, quando illi hæc Lues applicatur, oritur alia certe species, & hinc morbus hic venereus ab omni alia diversus: laboret v. gr. quis Lue antiqua, per imprudentiam acquirat nunc Gonorrhæam recentem, docent observationes, illam antiquam Luem radicitus argento vivo curari posse, sed Gonorrhæa tota manebit, quæ est nil nisi ulcus in hac parte fungosa conceptum, quod hic subsistit, cum tamen in alio loco pustulæ argento vivo demi possint: cum autem in papilla maris & fæminæ, in partibus clitori-

di

di adjacentibus, in orgaſmo venereo inflatis, eadem ſit fabrica, hinc fit ut eadem hinc ſint ac in pene virili mala. *Vercellonius* dicit ſe vidiſſe in muliere ſpurca publici proſtibuli ulcus circa clitoridem hæſiſſe, & ad oſſis pubis ſuperiora ſerpſiſſe, totamque pinguedinem Montis Veneris conſumpſiſſe.

Ad illas igitur partes, quæ peni virili ſtructura ſua ſimiles ſunt, oritur hoc mali genus.

In his itaque fit mira inflammatio, & ulcerum conditio; cum enim in cæteris partibus non ſint magnæ inanitates, facit vis vitæ ſeparationem, hic autem nulla fit: quid autem eſt ſeparatio in Chirurgicis? hæc in cadavere nunquam fiet, eſt autem quando vis vitæ arterioſos ſuccos ad loca illa defert, & tantum motum facit, ut affuſione liquidi mortua vaſa a vivis ſecedant, quæ ſuppuratione ſolvit, quod nullus Chirurgus ulla arte in cadavere efficere poteſt.

In cellulis nunc horum loculorum ſi oritur malum venereum, hæret quaſi in parte mortua, ubi jam in illas infunditur ſanguis in æſtu Venereo, tunc ſanguis hic illas dilatabit, & quodammodo dilacerabit, quæ ratio eſt, cur his in partibus difficulter inſtituatur curatio, niſi penitus poſſit eradicari.

Nunc vidiſtis, quare fere nunquam afficiatur penis in membrana magna *Ruyſchiana*, corpora ſpongioſa ſuccingente: eſt enim membrana admodum fortis, quæ magna vi ſummo cum renixu in priapiſmo penem extendi patitur, eaque læſa oritur hernia penis, quia ſpongioſa ſubſtantia tum fit luxurioſa, hinc hæc pars craſſiſſima habet fibras fortiſſimas, quibus ſe defendit, ne exedatur a Lue Venerea.

Hinc etiam oritur morbus ille, qui *corda tenſa* dicitur, qui eſt, quando ſubſtantia cavernoſa penis extenditur, & tumeſcit, quod præcipue fit, ubi hi homines ſe in lectum recipiunt, ſimulac enim incale-

ſcunt, ſtatim ejulant, & clamant ſibi membrum illud quaſi in prælo comprimi, ſi nunc pereſa fuerit hæc pars, tum ad magna vaſa eſt perventum, & tum oritur læthalis hæmorrhagia, quæ ſiſti non poteſt, niſi in urethram immittatur catheter, & ſic arteria ſupra ipſum ligatura conſtringatur.

En jam abſolvi ante hunc morbum præmittenda. Credo igitur vos intellecturos, differentiam loci facere diverſa mala, plus minuſve horrenda pro natura loci affecti, unde concludimus, quod commune eſt, ſcil. quod *venenum venereum ſit ſubtile*: meminiſtis, me recitaſſe generalia morbi ab ejus exortu uſque ad hæc tempora, in tota autem hac ſerie conſiſtit hoc, quod venenum ejus ſit ſubtile: Venenum autem vocamus id, quod applicatum corpori humano vivo, humores ſic mutat, ut inde atroces morbi, vel ipſa mors oriatur: hinc Luis Venereæ Materia eſt ſubtilis Venenoſa, quia concubitu, accubitu, exhalatione propagari poſſit.

Hanc autem habet proprietatem hoc Venenum, *ut nunquam ſanguinem afficiat, vel ſi is afficiatur, non ſentiatur*: in Lue enim antiqua, poſt dolores tantum fiebant ulcera, & nihil mutationis in ſanguine, forte autem per diaphoreſin de ſanguine iterum exit, quod in calidis regionibus probabile eſt, ſed quando parti, unde excludi non poteſt, communicatur, tum facit morbum, quæ pars quo tenacior, eo pejor erit morbus.

De Gonorrhœa Virulenta in Viris,

Nunc illa mala proponam in cognoſcendo curandoque hoc morbo certa, quæ ſingulare totum malum conſtituere ſolent. Primo omnium dicam de Gonorrhœa, & quidem prius de virili, dicturus primo de illa Go-

Gonorrhæa, quæ prima vice videtur viro accidere, hæc enim distinctio ob vitandam titubationem est admodum necessaria, nam vulgo quidem ægri solent putare, quod secunda, tertia &c. Gonorrhæa sit eadem ac prima, sed maxime differunt, ut observationibus didici: nam quæ principio puro corpori contingit, multum differt a sexta, septima &c. ubi v. gr. vir absolute sanus prima vice suæ vitæ accipit Gonorrhæam talem omnium simplicissimam, si ad singulas partes illa applicatur, fit composita.

Virulenta autem dicitur Gonorrhæa: nam quandoque destillat ab inguine humor quidam, qui non afficit alium hominem, nec sævas inflammationes, exulcerationes, excoriationes, vel dolores facit; hinc distinguitur in mitem & virulentam, quia hæc omnia illa mala producit, quæ illa non ita; de hac autem primo agimus, quia *in Lue Venerea curanda hoc est primum omnium symptoma*, postquam enim mutata prima morbi idea est, inter centenos casus saltem nonaginta sex hoc signum habent primum, intercurrunt tamen rarissimi casus, ubi nullo signo exteriori prægresso, corpus internum afficitur: tum etiam quia, *Est sensibus conspicuus morbus*: diu enim intento animo Luem Veneream examinavi, & gavisus fui tectum morbi genium semper prospicere, & discere ex iis casibus, ubi Gonorrhæa aderat, nam Gonorrhæa est 1°. numquam ad profunditatem articuli digiti minoris intra colem, hinc cum hoc sit primum symptoma *Luis Venereæ sensibus conspicuum*: de ea certi esse possumus, quia tota ejus materia examinari potest, & ulcus extrinsecus in cute apparens idem est, ac ulcus internum.

Præservat hodie homines a Lue: hæc jam dixerunt, qui eam primi observaverunt, quod scilicet comitas mitescentis mali se in eo prius ostenderit, ubi gene-

rabatur hic liquor, auferendo mala a Lue Venerea in corpore orta. Qui ergo eam hic descriptam curat, curat etiam hominem a Lue Venerea, hoc hodie certissimum est, quamquam multi Medici aliter sentiant, sed ego nunquam vidi, quod, si corpus prima vice afficeretur Gonorrhæa vera, sine spurcitie aliis partibus communicata, unquam inciderit in aliud symptoma Luis Venereæ, ubi recte sibi caveret æger. Verum dein *Remediis & methodo singulari curanda est*: Licet enim in Lue Venerea sint tot symptomata, nullum tamen ita uti Gonorrhæa tractandum: hinc explicatis ad hoc malum remediis singularibus ratio jubet, ut de prima dicamus.

Vocatur Gonorrhæa a ΓΟΝῊ genitura & 'ΡΟῊ fluxus, adeoque notat genituræ profluxum, ΓΟΝῊ genituram denotat, sive illum liquorem, qui maribus ad procreationem prodest; hinc veteres hoc nomen dederunt, nam putarunt primi auctores, quod oriatur a reclusis ostiis vasorum seminalium, quæ patent in urethra, & hinc genitale profluvium dixerunt, sed nihil minus verum est; nam 1°. non est ullus mortalium, qui tam fæcundus est, ut tantum seminis conficiat, quantum in gonorrhæa destillat, nam vidi sæpe intra 24 horas tot lintea hoc liquore inquinata, ut comparari non possit. 2°. non venit a vasculis seminalibus, nam, quod statim dicendum venit, tantum ab anteriori parte penis, quod omnibus exemplis didici, v. g. homo ea laborans quiescat tota nocte, (nam æque dormienti profluit, quam vigilanti) evigilet mane, & antequam lotium reddit, premat penem digitis paulo supra coronam glandis, videbit copiosissime prodire, sed si superius premit v. g. ad os pubis, vel ad perinæum, nihil prodit, nam si homo retro premit, & prodit materia, tum non habet primi generis gonorrhæam, de qua hic sermo est, sed aliam: hinc

hinc certius sum; quod materia, quæ in gonorrhæa simplici fluit, non veniat de loco ubi sunt prostatæ, vel vesiculæ seminales, sed tantum ad coronam penis: vos ipsi data occasione examini hoc subjicite, & verissimum esse videbitis.

Non est ergo seminalis liquor; sed & aliud argumentum hoc docet, quod homines, qui hac gonorrhæa laborant, tamen tentigine Venerea afficiantur, ex bono semine, ut vix sibi cavere possint a libidine Venerea, adeoque hæc materia, quæ fluit, cum materia seminis nihil commune habet, in gonorrhæa autem veterum ægri ad Venerem impotentes erant, adeoque hoc sic patet.

Ultimo materia exsiccata hoc docet; semen enim habet colorem quendam, & spissitudinem certam ubi exsiccatur, maculas habet distinctissimas a materia, quæ in gonorrhæa profluit, nam hæc habet saponis fere fluorem, vel sebi candelæ pinguis, exsiccata flavescit, vel viridescit, & ad linteum exarida facta rigescit, hinc potius non vocaremus gonorrhæam, sed suppurationem veneream virulentam partis inferioris penis.

Malum hic definitum a principio Lui Venereæ non aderat, sed annos septuaginta quinque demum post se manifestavit, quod ex *Fallopio Massa*, aliisque supra jam docui; erat tum longe pejoris naturæ morbus, quam postea; dixi enim vobis supra, quomodo *Columbus* suis triremibus adductam Luem communicaverit Neapolitanis, Neapolitani Gallis, & hi totam fere Europam intra sex annos infecerint, sic igitur si proserpisset, nihil ab ea fuisset immune, sed cum antea fere semper perierint homines, postea omnibus, qui gonorrhæam accipiebant, fuit mitior, licet non negemus, pessima a gonorrhæa superesse symptomata, sed hæc fere ex neglectu, nam ubi ea laborant

principum filii, interim debacchantur, itinera instituunt, & tunc tam horrenda symptomata oriuntur quam olim.

Prima proprietas gonorrhææ est

A. *Quod numquam oriatur nisi per contagium ab impura muliere:* negativæ propositiones veræ sunt, nisi contrarium adducat adversarius, habui tot occasiones, tot curavi homines, qui semper quidem aliquid præferebant, sed re examinata semper patuit, quod numquam nisi a contagio cum impura muliere fuerit orta; quot casus vidi in viris, conjugio junctis, qui dixerunt ortam esse a propria uxore menstrua habente, sed examine acriori instituto, falsum inventum fuit; Medici quidem non est hæc excutere, sed tamen nec decipi: ergo *numquam a muliere menstruante oritur*: Potest quidem æstivo tempore, si mulier menstrua patiatur, ubi calore exagitetur, & tum vir accedat, inflammatio oriri, sed neutiquam gonorrhæa.

B. *Quod si mulier neutiquam infecta sit Lue, imo etiam post diu illibata ab ea vivat, infectura tamen sit virum gonorrhæa*: omnes hoc notarunt, si mulier se prostituens non infecta, forte infectum virum admiserit, non illa semper inficitur, sed cum uridus ille locus, id virus de corpore affecto receptum in corpus ejus non semper transit, sed illis humoribus inhæret, si nunc vir purus, cum ipsa congressus, illud virus ibidem hærens eo tempore suo membro receperit, potest gonorrhæa laborare, & si curatus est, mulier inveniri purissima: debemus ergo in his prudentes esse, nam putaremus virum non posse infici, ubi mulier Luem non habet; publice enim se prostituentes fere semper manent intactæ, id in Rheumatismo itidem obtinet, homini sano membrana *Schneyderiana* fere sicca est, sed catharrosa fundit multum liquoris, si igitur aliquid veneni applicetur, non sic accipitur a catharr-

tharroſo, quam a ſicco corpore, in illo enim caſu facile extrorſum pellitur, idem autem in vulva etiam obtinet, in mulieribus enim, albo fluxu laborantibus, non facile fit vitium, nam hi humores, profuſi extrorſum, venenum ſecum rapiunt, his ergo poſitis, numquam nata fuit gonorrhæa, niſi duplici hoc modo.

2°. Eſt, *Quod vario tempore a coitu malum hoc ſe manifeſtet*: omnia autem pono pura, & ut a coitu naſcuntur, vidi in exemplo certiſſimo, in homine mihi amiciſſimo, qui ſolo attactu ſine completo coitu gonorrhæam contraxerat, eam ſe manifeſtaſſe 2°. die, aliquando autem 3°. 4°. 5°. 14°. & ſæpe quibuſdam ſeptimanis poſt demum apparuiſſe, ſed quo majus temporis intercesſerit, eo pejus malum ſe habet, difficilius enim tum curatu eſt.

A. 3°. *Primum, quod ſentitur poſt labem contractam, eſt moleſtus potius, quam dolens ſenſus in cole*: Hoc omnes experiuntur, rogati quid ſentiant, dicunt arctationem vel compreſſionem colis eſſe, quod enim ipſos primum monebat de gonorrhæa in initio erat 1°. idem ſenſus, acſi zona coreacea turgens membrum paululum arctaſſet, quod eſt primum omnium ſymptoma.

4°. *Sequitur moleſtus doloris ſenſus*: Sed & alterum, quod tum apparet, eſt, *circa teſticulos dicunt ſe ſentire quandam diſtenſionem*, ac ſi a centro ſe conati extendere impediti eſſent, vocant rotationis dolorem, *& plerumque major minorve tumor ſentitur*: quod eſt alterum ſymptoma.

B. 5°. *Oritur in glandis ſuperficie quædam nota*: in glandis enim ſuperficie in ſimplici gonorrhæa apparet quædam macula, colorem magis rubrum habens, parva eſt, plana, & refert præciſe pulicis morſum, vel morbillum, vel variolam, primo tempore inflammationis ſe manifeſtantem, cæterum nihil mali; hoc numquam

ſit in præputio, loquor enim de ſimplici Gonorrhæa, ſed hoc occurrit in Juvenibus, in Veneris palæſtra ardentibus, non autem in ſenibus, & quidem in prima Gonorrhæa, ſi enim eam jam ter quaterve perpaſſus ſit, in glande nil mutatur, uti nec ſi præputium abſciſſum ſit, tum enim hæc macula raro adeſt, ſive per ætatem, ſive per attritum, ſive per artem fuerit ablatum, ſed & nec tam facile hi inficiuntur, quam juvenes, & quibus præputium adeſt.

Gonorrhæa tamen in ſene, ſæpius hoc malum paſſo, pejor eſt quam in juvene præputium gerente: Quo enim pars plus reſiſtit, & tamen vincitur, eo malum pejus eſt, & hinc in juvene, prima vice patiente, facile vincitur, eum in emeritis in hoc ſtadio curſoribus, fere incurabile ſit malum: Hoc videtur certiſſimum, & eſt tertium in Gonorrhæa apparens, quod autem quarto loco apparet eſt.

C. 6°. *Dum apparet hac ratione hæc puſtula, ſentitur moleſta quædam diſtenſio, major quam ante, & lentor tædioſiſſimus ſentitur*: Qui numquam ea laboraverunt, dicunt, eſt quaſi vermis reperet per urethram, ſed dum diſtenduntur emiſſaria liquoris, qui mox ſe manifeſtabit.

7°. *Simulac hoc ortum fuit, coguntur premere penem*: Quod dum faciunt tum prima vice

D. 8° *Apparet liquor exſiliens*, qui eſt primus gradus verus.

1°. Liquor hic eſt primo *albus inſtar cremoris lactis, valde paucus, lentiſſime repens*: nam integra hora vix una gutta prodit.

Preſſu acceleratur fluxus hujus liquidi: Hinc quo magis præ moleſtia premunt penem, eo magis morbum augent. *Helmontius* Pater bene notat, quod quo magis Catharroſi naſum emungant, eo difficilius curentur, idem verum in gonorrhæa.

Ille

Ille liquor oritur semper ad partem anteriorem urethræ: numquam enim in primo hoc morbi gradu exprimi potest ultra ambitum coronæ penis, maxima autem copia exprimitur circa illum locum, ubi frænum glandis hæret inferiori parti præputii adnexum, infra urethram, nam, ut scitis, in parte ubi glans deficit, nihil est inter partem exteriorem fræni & urethram, nisi membrana vix unguem crassa, ibi est magna crypta mucilaginosa, rogavi multos hoc morbo affectos, ut accederent ad me antequam lotium matutinum reddidissent, & penem pressissent, hoc ubi fecerant, tum dixi, ut penem premerent supra glandem, tum pressione hac nihil exprimere poterant, nisi ad locum definitum cum premerent: De qua re etiam vide *Cockburnium*, *Morgagni* & *Ruyschium*.

Liquor ille est spissus; Imo majoris spissitudinis, quam est cremor lactis.

Est pinguis; Quasi pingue oleum esset, vel sebum candelarum fusum: Sed monendos vos puto, hoc loco me omnia illa serie proponere, ut multoties vidi, eadem lege obtinente, sed si quid intermissum est in ipso morbo, tum sane quid deest, quod in perfecta ejus historia adesse debet, nec credatis velim, me hic odiosum esse, cum summa enim cura & sollicitudine omnia digessi, quæ vobis hic enarro.

Liquor hic augetur quotidie copia successive: Sic, qui initio erat parvus, omni hora fit copiosior, & si genium suum sequitur, nec quid accipit æger cursum ejus mutans, sive ex vitæ genere, sive ex medicamentis, tum semper accrescit copia, hoc autem fit successivo ordine magis magisque; fateor, quod stadium quandoque veniat improvisum, ubi subito magna copia fluit, quæ post iterum sistitur, sed tum in morbo est aliquid mutatum, vel post saltationem magnam, vel post largiores epulas, &c.

Tandem terminatur ad talem copiam, qua major non fit: Sed quæ tum adeo notabilis, ut intra 24. horas varia lintea contaminet.

II°. *Liquor hic fit ſenſim ex albo flaveſcens*: in initio enim antea definitum colorem ſervat, ſed deinde incipit divergere in colorem flaveſcentem, non autem dico flavum, Græci eum dicerent ὠχρόλευκον vel ξάνθινον, atque hoc naturaliter ſemper obſervatur.

III°. *Ex flaveſcenti ſenſim fit viridis, & decurrit per varios gradus in viriditatem ſatis magnam*: Decurrit ergo ut mucus catharroſus narium, qui enim prima gravedine laborat, ſentit tumorem membranæ narium, tum ſtillicidium album, & poſt ſomnum mucus albus, tum flaveſcens, & ſi tum adhuc ingraveſcit morbus, mucus prodit viridis, & tum in peſſimo ſtatu eſt; ſic & Gonorrhæa viridis eſt peſſima, ſed rediens in flaveſcentem, miteſcit, tumque in album redit, & ſic retro in ſanitatem.

IV°. *Liquor hic fit ſenſim amurcoſus, ſanioſus, & fuſcus*: amurca eſt fæx olei, in fundo dolei hærens, quæ apparet quaſi arena pingui oleo interpoſito, ſic etiam in Gonorrhæa, ſi enim in ejus liquore diſtinguitur aliquid ſemi ſolidum, tum Gonorrhæa eſt amurcoſa. Sed etiam accedit ſanies, id eſt acrior ſubtilior, hinc inde interſperſa craſſa materie, quæ colore differt, & eſt vel aquoſa, vel flaveſcens, vel viridis, vel fuſca; in peſſimo autem ſtatu fit color fuſcus, ſemper fere cum hucuſque pervenit, in interioribus quid conſumitur, & viſuri eſtis, licet fortunatiſſimus ſit Medicus, & ad curationem perduxerit, quod tamen ſemper aliquod ſtillicidium remanſerit incurabile, & fere numquam hoc malum remanebit, niſi materia fuſca excernatur, tum enim celluloſa fabrica corporum ſpongioſorum exeſa eſt, & in ſinus eroſa, in quibus poſtea eſt craſſa materia, dolorem faciens in tota vita inſupera-

perabilem, & si non crassum succedat, tum fit degenerans fabrica, ubi humor colligitur, non quidem magnum malum faciens, sed tamen continuam veteris mali remanescentiam.

V°. *Liquor hic fit aliquando & sensim sanguinolentus & tenuis*: Qui gradus omnium pessimus est, & hic facit finem Gonorrhææ simplicis in summo gradu. Notatum erat in primo initio ex *Benivenio*, & *Nicolao Massa*, quod esset una species Gonorrhææ insanabilis, quando plurimum sanguinis profundebatur de partibus affectis, jam duplex est, in Gonorrhæa sanguinis profusio, una est, quæ sola decurrit, & hæc præter acre nihil mali habet, sed cum aliquid sanguinis continuo cum pure prodit, tum multa mala; nam hoc significat malum non tantum cellulosam tunicam erosisse, sed etiam penetrasse ad membranas coreaceas, quæ urethram faciunt; hinc semper postea aliquid callosi remanet ad has partes erosas, & structura arteriarum variata est, quod in membro tam mirabili ubi semel accidit, non patitur penitus consolidari, quia semper aliquid irritans restat.

VI°. *Liquor ille exsiccatus ad lintea fere semper rigescit*: Quod semen masculinum raro facit, & tum, quando hæc materia obriguit, colorem, quo peccat maxime, ostendit, unde Medico de interiori Gonorrhæa manet judicium.

Hæc est historia materiæ, quæ in Gonorrhæa simplici sincera, sed virulenta occurrit a primo initio usque ad finem.

E. a. *Liquor ille sit genitus, qualiscumque sit, quas transit partes, inflammare solet simili inflammatione, qua glandis superficies ab affrictu materiæ contagiosæ generabat morbillum, antea descriptum*: Numquam hoc magis animadvertitur, quam si materia forte exsiccata aliquandiu in urethra contineatur, maxime tem-

pore

pore ſomni, tum enim naturaliter unctuoſum linimentum fit, quo cohærent interni urethræ parietes, non niſi nixu edito aperiendi; cum igitur retinetur ultra ſpincteris poteſtatem, ibi ſiſtitur, & ſi redditur, tum æger ſentit dolorem in urethra: Oſtendit ſe hoc malum numquam pejus, quam ſub operculo præputii, dum homini noctu materia retinetur inter ſuperficiem convexam glandis, & cavernoſam urethræ, caloreque nocturno fovetur, producit dolores & inflammationes, hoc ſummum malum eſt in ſimplici Gonorrhæa, & ab hoc cavere debent ægri, ideo a Medicis hunc in finem monendi, nam ſic retenta, & hærens in illo calido loco & fætido illa materia, ex bona poteſt fieri mala Gonorrhæa, & hoc ſi præcavetur, plerumque facile curari poſſunt ægri.

b. *Liquor hic illas partes excoriat, ad quas pervenit*: Sunt hoc loco membranæ tenues adeo, ut fere non ſint membranæ, ſed textura vaſculorum, hæret autem hæc Gonorrhæa tantum in parte anteriori, ubi maxime tenues ſunt urethræ membranæ; ubi enim veſicæ propior eſt, eſt craſſiſſima, ſed ſenſim decreſcens, in anteriori parte fere nulla eſt, tuncque glandem inveſtit, hinc hæc materia acris, noctu retenta, ſolet ibi ante conniventia oſtiola excoriare parte urethræ, cujus pars fræno accumbens eo loci omnium tenuiſſima eſt, ubi ille hiatus eſt a *Morgagni* obſervatus; hoc autem malum frequentiſſimum eſt in Gonorrhæa primi generis non bene curata.

Altera excoriatio eſt ad ſuperficiem glandis, quæ habet membranam, aragnoidea tenuiorem, quæ papillas nervoſas acutiſſime ſentientes inveſtit.

Tertia excoriatio eſt in ſuperficie præputii interiori, membrana etiam tenerrima prædita, cui ſubjacent vaſa ſubtiliſſima, quæ affecta ſtatim ſanguinem fundunt.

c. *Illa*

c. *Illa materia erodit* : Erosio est profundioris partium fabricæ exesio, unde dolor oritur tentiginosus; partes enim nervis refertissimæ sunt, unde dolor immaniter augetur in partibus maxime sentientibus, hic autem fit tantum a materia retenta calefacta erodente & excoriante. Dolor autem hic partem immaniter firmat, unde fit Priapismus, loco autem voluptatis fit dolor, quo enim ille Priapismus major est, eo partes nervosæ inflatæ plus tenduntur, & inflammantur, omnium maxime reddito lotio, nam tum nervi nudi, & infecti urina calida & acri applicata, non possunt non exuri, hæc autem fiunt imprimis noctu.

F. *Semper fere tumescit glans, & corpus fungosum urethræ* : Hæc duo constituunt unum corpus continuatum & communicans, hinc uno tumente tumescit & alterum, sed ubi corpus fungosum urethræ tumet, tum ab omni parte valde premitur, quod ex hac causa fit. Constat urethræ corpus ex fungosa illa substantia, interjacente inter duas membranas, quarum altera exterior, altera interior : exterior interiori longe crassior est, hinc exterior est cedere nescia, sed cedit interna, unde urethræ hoc tempore arctatio, & simul durities oritur, vocaturque hoc malum chordacea constrictio, noctu, & ubi urina redditur imprimis se manifestans.

Hæc est prima species Virulentæ Gonorrhææ simplicis : forte cogitatis, nonne est Gonnorrhæa composita? est enim erosio : sed non est, sequitur enim hoc ex simplici Gonorrhæa, nam non adsunt ulcera, quæ si fiunt, tum est composita.

Signa Pathognomica hujus speciei explicanda veniunt, suntque sequentia.

1°. *Locus anterior penis affectus* : Cum certus esse deberem ejus Gonorrhææ, qua quis laborat, rogavi ægros, vellent matutino tempore ad me accedere,

quo

quo facto antequam lotium reddidissent, rogavi, ut premerent glandis exteriorem partem, observavi omnia, quæ materia exeat ad linteum etiam consideravi: Quo facto jussi, ut adhuc superius premerent, si etiam ibi prodiret, cum omnis cautela adhibita esset, tum non erat Gonorrhæa simplex, sed si nihil prodit, etiamsi ad perinæum usque premas, virulenta simplex Gonorrhæa adest.

2°. *Prima infectio*: Nunquam audebo dicere, Gonorrhæa simplex est in homine, qui prius Gonorrhæa jam laboravit, licet non aliud, quam hoc examen instituatur.

3°. *Materiæ bonitas*: Hæc per suas species descripta est, & quo magis a suo stadio degenerat, eo major metus est, adesse aliquid compositi.

4°. *Absentia aliorum malorum*: Si æger bene rogatus post ortum Gonorrhææ, an circa nasum, fauces, inguina, scrotum &c. insueti quid apparuerit, & responderit nihil adfuisse, & tria memorata signa adsint, certus sum, est Gonorrhæa simplex.

Si æger hic fallit suum Medicum, serio interrogantem, dicens se jam prima vice lapsum esse, & nihil amplius sibi adesse mali, tum certe malum, hinc forte oriundum, ipsi imputandum est.

Sedes affecta in prima Gonorrhæa est glans, & anterior portio urethræ, hoc clarum est ex dictis: si vobis alius casus apparuerit, est sane rarissimus, mihi saltem nunquam visus est, glans enim primo afficitur morbillo, antea descripto, & tum post hanc maculam ex urethra venit malum, tumque ex glandis cavo exit materia.

Quæ ergo pars est affecta? Tota glandis substantia est penetrata usque ad cavum urethræ, hoc solus observavit *Sydenhamus*: dicit, quod est verissimum, si valde debilis homo prima vice afficitur, forti, sed non pessi-

pessima Gonorrhæa, tum postquam in superficie glandis morbillus apparuit, si lixivio glandem deterseris mundissime, & per tempus aliquod exspectas, tum de glandis poris materia alba, flavescens, aut similis, pro vario morbi stadio exit, & transudat, hocque fit, quando homo valde debilis est, sed cum sit constrictior, tum a parte interiori transudat.

Quid est tota glans? *Ruyschius* docuit, duo penis corpora fungosa desinere sub glande, urethram autem inter ipsa ferri, ut corpus tertium, alio corpore fungoso tectam, quæ ad partem anteriorem retroflectitur, supra duo corpora fungosa penis, & glandem nihil esse, nisi cavum urethræ extrorsum versum, quod cum verum sit, apparet materiam morbificam exire ex glande in cavum urethræ.

Opus nunc est ad bene intelligendam hujus mali historiam, ut videamus fabricam mirabilis illius instrumenti, quatenus laborat hoc malo, est enim hujus longe alia, quam veteribus habita fuit, fabrica, ejusque cognitionem debemus Clarissimo *Ruyschio*, qui veram penis fabricam solus nos docuit.

In hoc ergo instrumento consideramus ejus membranas, papillas, cellulosam structuram, & cryptas circa hanc machinam hærentes, in hisce enim omnibus rite examinatis, & propositis hæc historia potest haberi.

Penis a summo Creatore nobis datus videtur duplicem in usum, 1°. ad emittendum lotium extra corpus. 2°. ad expellendam genituram in corpus muliebre cum voluptate libidinosa, qui sunt effectus in ejus fabrica a natura propositi.

Horum effectuum ratione hoc instrumentum longe aliam ubique habet structuram, nam quatenus urina tantum expellenda est, sola urethræ (quæ nil nisi productio vesicæ est) examinanda est, sed ut semen ejicia-

ejiciatur, non tantum urethra, ſed etiam penis, qui poteſt arrigere &c. ſimul ſunt conſideranda, hinc neceſſario eum in finem longe alia inſtrumenta eo accedunt. Hic ergo omnium primo conſideranda eſt urethra, ad quam omnes aliæ partes accedunt, ad ſuos effectus producendos.

Hæc urethra conſtruitur. 1°. Fabrica apta ad naturam emiſſarii. 2°. Fabrica machinæ expellentis per emiſſarium. 3°. Fabrica machinæ dirigentis ſemen in loca deſtinata, &c. 4°. Fabrica, quæ voluptatis cauſam habet.

1°. Ad naturam emiſſarii hanc doctrinam dirigo, ut exponam, quæ mala hanc partem afficiant.

2°. Ad naturam machinæ expellentis, ad quam aliæ partes accedere debent, quæ evacuare valent.

3°. Ad machinam, quæ ſemen non tantum defendere, ſed & deducere, & dirigere valet.

4°. Denique ad cauſas, voluptatem in hiſce excitantes, exponendas, quæ omnia, quantum fieri poterit, ſolertia & ordine exponemus eo propoſito, ut inde clara nobis naſcatur idea malorum, quæ in hiſce partibus oriri poſſunt.

A. *De urethra, quatenus urinæ emiſſarium eſt*. Dum itaque penem ut emiſſarium ſimpliciter conſideramus, dicitur voce antiqua *urethra*, ideſt canalis urinam ferens de corpore; hæc primo oritur ex ſola veſica, nam in initio dum procedit, nondum eſt penis, ſed eſt ſimplex canalis, ex veſica productus; ubi aliquamdiu ſic progreſſus eſt, a lateribus utrimque accedunt corpora cavernoſa, ſive fungoſa, & tum ſic conſtruitur ex his penis, hic eſt longe alia conſtructio urethræ, quam per reliquum totum ejus decurſum.

Quatenus ex veſica oritur *eſt tantum apophyſis veſicæ urinariæ, exeuntis in canalem anguſtum membranaceum*. Veriſſime animadvertimus, quod interior membra-

brana urethræ erat penitus mucilaginosa ; ne subjacens fabrica nervosa irritaretur, atque corroderetur ab acrimonia urinæ : hæc membrana, postquam sphincter clausit vesicam, ulterius porrecta facit primam urethram, quæ ergo est productio continuatæ membranæ interioris vesicæ, quod hisce experimentis facile patet, 1°. si calculus exiguus hæret ad collum vesicæ, tum statim glans penis prurit, certo indicio, quod membrana illa vesicæ, cui calculus adjacet, porrecta evadat talis pars, quæ sensum eundem ac vesica percipit. 2°. in iis, qui stranguria laborant, sentitur in urethra sensus acrimoniæ liquorum in vesica hærentium, hincque statim ad glandem oritur sensus doloris.

Est ergo hæc membrana dilatabilis, ut ipsa vesica: Vesica hominis sani, omni urina orbata, fit magnitudinis ut nux Juglans, aliquando vero plures uncias urinæ continens, ingentem in molem extenditur, hinc quo minor est, & angustius spatium occupat, eo apparet crassior, & urinæ minorem copiam continet.

Est etiam urethra valde contractilis: Quod maxime hic notare debemus, quia multa phænomena postea inde explicari poterunt, deprehendimus calculos (ut ipse vidi) fere nucem avellanam magnitudine æquantes summo cum nisu a viris per urethram expulsos fuisse, dum tamen ipsa urethra numquam aperta est, sed semper collapsa, imo nisi continuo mucus interpositus esset concretura. Ægyptii, ut hominem, calculo laborantem, ab eo liberent, inflant fortissime urethram a parte anteriori ante calculum, atque pone eum urethram claudunt, & tum calculum per dilatatam urethram prementes, & antrorsum cientes, eum educunt.

Vrethra quoque extendenda est: Quia scilicet in longitudinem elongari potest, uti patet in libidine Ve-

nerea, quum in magnam satis longitudinem porrigitur, unde quemadmodum vesica expandi potest, sic etiam hæc ejus apophysis.

Dirigenda in rectum est urethra: Numquam autem sua fabrica, sed tunc accedunt corpora fungosa, ipsi accrescentia, postquam per spatium pollicis ex vesica producta est.

Naturali situ semper curva incedit: Considerare nunc debemus ejus decursum, qui 1°. est per spatium pollicis recta deorsum, uti Cl. *Morgagni* observavit, quod apparuit si in cadavere aperto vesica sic findatur a parte posteriori, ut stylus per eam in urethram trudi possit, tunc enim apparet, quod ubi urethra primo ex vesica educitur, perpendiculari cursu descendat: deinde 2°. oblique sursum in anteriora adscendat a parte anteriori intestini recti, cui adnectitur, ut postea patebit, versus os pubis, dum nondum accesserunt corpora fungosa, quæ postquam accesserunt, adscendit ad curvitatem illam, quæ ossi pubis adnectitur, tunc 3°. postquam ligamentum suspensorium penis juxta longitudinem penem prehendit, descendit recta usque ad glandem pendula.

Hic situs facit quam mirabiles differentias Gonorrhææ virulentæ, & hinc apparet, quam raro materia venenata usque ad flexuram primam adscendat, & quando ultra illam progressum est malum, quomodo tunc periculosissimum sit.

Variam latitudinem habet in suo decursu: Angustissima est ubi sphincter vesicam comprimit, unde impossibile fere est ulli materiæ venereæ usque ad vesicam venire, nam tanta ibi est arctitas, ut ne quidem in obsequiosissimis corporibus catheter sine magna resistentia intrudi possit, nec per syringas possimus materiam in vesicam injicere, magno certe generis humani bono, si enim huc transire potuisset materia venenata, adhuc longe pejus hoc malum fuisset. *Post*

Post hunc locum venit latior ejus plaga: Concipit finem vesicæ, hic loci uretra sola est libera, hinc omnium latissima, quæ ratio etiam est, cur postquam per conatum reddendæ urinæ expulsus est calculus, facile transeat huc etiam, sed plerumque sistatur ubi pervenit ad illum locum, ubi corpora cavernosa ad urethram accedunt, postquam hic latissima pars fuit, mox fit longe angustior, unde si ad prostratas pervenerit Lues Venerea, semper hic hæret ejus materia: Quando nimirum inter finem vesicæ, & locum ubi corpora fungosa accedunt, in latissima illa parte hæret hæc materia, tum raro solet manere simplex Gonorrhæa, sed accedunt vulgo fistulæ, quæ faciunt ibi horrenda mala, uti hisce diebus ipse vidi, & hic locus imprimis est metuendus, quia ex angustissimo in angustissimum terminatur, adeoque quasi cellam quandam format, unde non facile in vesicam transit materies, adeoque hic suos edit effectus: Dein ubi inter ossa pubis accesserunt corpora fungosa, fit angustior, dum ulterius progrediens, iterum solet esse latior, quod ex calculo urethræ itidem patet.

Omnium angustissima est ad glandem: Ubi Gonorrhæa primi generis hæret, quæ si per latius orificium posset se dimittere foras, pulchrius & facilius sanarentur ægri.

Hæret urethra contracta, ubi ejus apertura est: Gonorrhæa primi generis semper hæret inter pubis ossa, & glandis apicem, unde semper hæc materia hæret in loco satis fluxuli, sed sistitur ad locum ubi apertura penis est, unde retenta nimis diu materia Venerea, fere semper hic facit fistulas, per moram scilicet acrior facta.

B. *De urethra, quatenus dirigendo liquori genitali facit*: Postquam exivit urethra ex collo vesicæ, & superavit locum angustissimum, tum mutans statim naturam vesicæ, novam induit, scilicet tum constat binis membranis, & corpore fungoso medio.

Prima membrana eſt continuata ſuperficies interior veſicæ, quæ producta ex veſica, terminatur ad foramen glandis.

Secunda diſtat ab hac, & in juvene, ſanoque homine, libidine arrigente membrum, diſtantia hæc quidem duas vel tres lineas ſpatii incedit, hinc canalis fit duplex, unus productio veſicæ, alter huic parallelus, diſtans tamen ab eo.

Tertia eſt ſubſtantia fungoſa, vel celluloſa, vel nerveo ſpongioſa ipſius urethræ, hæc oritur ſub veſicæ apertura in urethram, pergit hinc donec ad glandem deſinat: Illud corpus oritur ſub veſica, in qua fungoſum corpus non eſt, ſed in urethra ſtatim apparet. Decurrit hoc corpus inter duos illos canales juxta longitudinem penis, & deſinit ad glandem, ubi tunc inflectitur ſuperius, & facit eminentiam ſuperextenſam corpori fungoſo penis, quæ in exteriori ſua parte glandis corona vocatur, ibi deſinit, unde glans penis eſt ſubſtantia ipſius uretrhæ extrorſum verſa.

Patuit nunc hoc verum eſſe per experimenta, nam Cl. *Ruyſchius* jam ultra 30. annos penem humanum, injecta aqua tepida, per arterias pudendas penitus eluebat, omnique ſanguine liberabat, quo facto immittebat ceram ſuam rubram, qua frigefacta, diſſecabat corpus penis, videbatque, quod cera injecta exiviſſet ex arteriis, & oppleret ubique ſubſtantiam fungoſi corporis urethræ, & glandis: Hinc ſua opinione, quod glans eſſet ſubſtantiæ carnoſæ, mutata, vidit ſupra dicta, quæ antea in ſplene, imprimis vitulino, expertus erat, ubi extraverſata cera in cellulis erat collecta, hinc primo cogitare cæpit, an corporum fungoſorum penis & urethræ fabrica, non eſſet alia, quam vulgo putabatur, & aliam partem penis vulnerabat, ubi corpora fungoſa acceſſerunt ad urethram, & per immiſſum ſiphonem aerem injecit, viditque, quod

quod totum penem arrigeret, ſed quod glans, & urethra flaccidæ manerent, unde primus didicit, quod corpora fungoſa penis & urethræ non inter ſe communicarent, ſed diverſiſſima eſſent, hinc dum penis adhuc cohærebat integro corpori, ſed ubique ab integumentis denudatus erat, inflixit parvum vulnuſculum corpori fungoſo penis, & aerem inflavit, hunc retinuit in pene, & tunc ſub veſica urinaria ſimiliter parvum vulnuſculum bulbo urethræ inflixit, per quod etiam aerem inflavit, quo facto glans & urethra, ac totus penis rigida facta fuerunt, quæ ſi hoc modo ſiccarentur, apparebat corpus fungoſum urethræ habere ſingularem ſubſtantiam, atque decurſum.

Hinc ſi morbi occuparent has partes, numquam poſſunt venire ad corpora fungoſa penis, ſed quidem ad corpus fungoſum urethræ, unde etiam omnia mala hic occurrentia cognoſcuntur, & curatio indicari poteſt.

Ubi ex veſica egreſſa eſt urethra, oritur proſtrata, qui per mediam ſubſtantiam ſuam tranſmittit productionem veſicæ, ideoque veſicæ ſubſtantiam glanduloſam ſimulat; huic ubi adhæſit, deſcendit urethra, tumque a corpore hoc glanduloſo relinquitur, quod ubi factum eſt, initio ſtatim accreſcit urethræ undique corpus celluloſum, quod cum ad proſtratas perventum eſt, vocatur bulbus urethræ; hæc ſubſtantia hic poſt finem proſtratæ initium habens, antrorſum it, & manet uſque ad glandem penis, & hic circumflectitur, & glandem conſtituit. In hac urethra jam notamus ejus decurſus partes, ergo 1°. ubi accreſcit proſtratæ, tum bulbus urethræ, maximus inter locum, ubi proſtrata deſiit, & fungoſum corpus accreſcit, tertia pars eſt; quæ hinc adſcendit ad os pubis, & quinta, quæ hinc uſque ad extremitatem glandis procedit. Hinc jam intelligenda eſt Gonorrhæa, quæ ſine hujus rei cognitione intelligi non poteſt.

Glans penis quid jam est. Hujus initium est ad eminentiam coronæ ad finem præputii, ubi lamella præputii coronæ penis accrescit, finis ejus est ad urethræ finem, hæc substantia, & ipsa fungosa substantia urethræ; urethra inter duas membranas decurrens, ubi ad finem penis pervenit, interior membrana fit nulla, sed interior hujus membranæ interioris lamella, a crassiori deserta, superficiem glandis superscandit, parte autem infima hæc substantia deserit urethram, & retro fixa duplicatur, tum altera membrana interius manens, altera superscandit.

Interior autem glandis substantia est concursus interior duorum corporum fungosorum penis, quæ ubi desinunt, substantia urethræ fungosa illis circumcrescit, & sic totum hoc constituunt.

Hinc inter interiorem fabricam glandis, & exteriorem fabricam ultimam corporum spongiosorum penis, est quid intermedium, ad quod sæpe fit gangræna penis, qua nihil perit, nisi substantia supereminens glandis, apparetque colis postea quasi decapitatus, illæso cætero corpore.

Si nunc substantia fungosa urethræ directe sub ortu suo, statim post finem prostratæ inflammatur, tum sola urethra, & glandis superficies turgent, uti in priapismo patet, sed non corpora fungosa penis, hinc in eo casu penis curvatur, & deorsum trahitur, sola enim urethra trahitur, & glans inflata est, cætera sunt flaccida, hoc plerumque fit in Lue Venerea, tunc enim membrum interius est durum, superius flaccidum summo cum dolore, verum si, postquam urethræ substantia sic inflata est, simul inflantur corpora fungosa penis, tunc penis ab omni parte inflatur & rigescit, tuncque retrorsum flectitur versus ventrem hominis. Omnia hæc egregie descripsit Cl. *Ruyschius in observ. Chirurg.*

Quan-

Quando hoc ita fit, si per arterias pudendas (quæ sunt omnes arteriæ, quæ arteriosum sanguinem affundunt ad partes penis, ortæ ab iliacis internis, quæ ramos dant per varias vias ad corpus penis venientes) flatum immittit *Ruyschius*, & aquam tepidam injicit, hanc comprimendo eluit, & sic iterando, donec omnem sanguinem expressit, tunc totum penem, sic inflatum ligat, & suspendit, donec pars exsiccata obriguerit, tunc discindit, & microscopio lustrat, & apparet, quod arteriæ hæ in totam hanc substantiam cellulosam liquorem suum deponant usque ad superficiem glandis, & hinc nulla hic pinguedo, oleum, spiritus, vel aqua, sed merus sanguis arteriosus inest.

Alterum est, quod venæ pudendæ, quæ sunt eæ, quæ sanguinem a parte viri referentes, ponuntur extra corpus penis, non intra ejus corpus, ut arteriæ, & colliguntur tribus in locis, 1°. Per dorsum penis superius, ubi vena præputii, vel potius totius penis ingens, qua compressa (quod fit quando penis turgidus premitur versus os pubis) turget penis: Reliquæ 2ª & 3ªa sunt laterales, & divergunt ad illum locum, ubi musculi libidinosi sunt, qui ubi agunt, comprimuntur hæ venæ, & sic sanguis venosus sistitur in toto pene. Hoc demonstratur evidentissime, nam *Ruyschius* ubi eas sub valvula inflavit urethræ, & penis substantia turgebat, sed quando jam sic exsiccaret, & lustraret corpus, tum omnes venæ distributæ per dorsum ac latera erant aëre turgidæ, & in formam consistentem concretæ, & omnes fines desinebant in inflatum corpus fungosum urethræ & penis, apertis foraminibus, sic ut per has vias aër introivisse appareret: Sic sunt venæ duplices, vel quæ directe ex his cavis ferunt sanguinem, vel quæ ab arteriis sanguinem directe accipiunt & arteriæ itidem duplices, vel quæ directe in venas, vel quæ in cellulas corporum

ſpongioſorum deſinunt : Hinc illius partis ſubſtantia intelligitur, nunc nobis ſufficerent hæc huc uſque, ſedes enim morborum penis fere hic eſt, verum vicinia loci in pauciſſimis caſibus, eroſa craſſa membrana urethram cingente, aliud facit. Vide *Ruyſchii obſerv. Chirurg.*

Aliud adhuc ſupereſt, ſcilicet directe ſub exteriori membrana glandis hæret quædam ſubſtantia, quæ itidem celluloſa eſt, non pinguedinoſa, & ambit glandem in exteriori ſuperficie, eſtque parva, ſed inflata videtur totum penem involuere, in hoc morbo penis apparet turgidus, ſed pellucidus, non inflammatus, ſed fere hydropicus, & fere ſemper incurvatus, hoc malum nihil curat, niſi per horæ ſpatium penis involvatur linteis, aqua frigida madidis, ſed ſi emollientia applicas, tum pars fit flaccida, & perit inſtar ſuppuratæ. Hæc ſunt quæ circa hanc rem notanda erant. Agendum nunc eſt *de illa penis fabrica, quæ voluptatis cauſam habet*.

Scripſerunt Anatomici Celeberrimi, ut *Tyſonus* & alii, ſuperficiem exteriorem glandis penis eſſe pleniſſimam glandulis, hoc *Cowperus* aſſumpſit, & *Morgagnus* etiam notavit, ſed vix credo unquam viſas eſſe: Verum Cl. *Ruyſchius* docuit, quod mundato pene, pars relicta ad coronam glandis appareat acſi glandulæ eſſent plurimæ, ſed microſcopii inſpectione patet, hoc falſum eſſe, eſt autem ſupra glandem tenuiſſima membrana, qua ablata tota glans fit hirta, & aculeis horrida, acſi eſſent pelles hiſtricis, hæ ſunt papillæ ſentientes, quæ ubi labem Luis Venereæ in initio contrahunt, jurares glandulas eſſe, ſed ſunt veræ verruculæ : eſt hic unum adhuc obſervatum, arteriæ diſtributæ per penis corpus, ubi pervenerunt ad partem, cui glans imponitur, finiuntur : Quando igitur penis erigitur, tum omnis ſanguis ſtat ſub hac parte, ſi tum vul-

vulnus infligitur sub corona penis, tum intra unam horam ℔vj sanguinis effluunt, & homo fere sine applicanda ulla medela moritur.

Si ergo hic verrucæ sunt ortæ, & Chirurgus erodit hic arteriæ finem, & accedit priapismus, videtis quantum malum oriatur.

Nunc supererant consideranda vasa illa, quæ peculiariter dantur illi parti: Consideremus ut re ipsa sunt: Cum itaque membrana exterior urethræ totum penem ambit, & jacet sub membrana cellulosa penis: Dixi ante, & res est intellectu necessaria, quod membrana, per quam urina transit, mihi vocetur interior membrana, & quod huic incumbat cellulosa substantia, cui incumbit alia membrana, quæ ipsius urethræ exterior est; hæc non tantum ambit urethram sub corporibus penis fungosis, sed etiam totum corpus penis, hinc communicatio datur inter penem externum, & hanc membranam, quod solus *Ruyschius* descripsit *in observ. Anat. Chirurg.* 104.

Unde apparet, quod Lues possit pervenire ad dorsum penis intactis corporibus fungosis. Jacet itaque tota extensio cellulosæ substantiæ sub membrana communi subcutanea, nam cum cutis supra penem sit tenerrima, contractilis &c. illi pinguedo non subjacet in hominibus sanis, in pueris autem quædam est, sub ea vero membrana cutanea est membrana mucilaginosa, flaccida tenerrima, quæ alia est ab ea, quæ inflari potest.

Sequitur nunc consideranda membrana interior urethræ: Hæc porrigitur a fundo vesicæ per totam urethram; hæc membrana quando animadvertitur in veretro humano inciso, & macerato, dividi potest in duas lamellas tenerrimas, quæ sic inter se complicantur, ut arcte cohæreant, & non nisi diuturna maceratione separari queant: inter hanc duplicaturam decurrunt vasa, de quibus jam dicam.

De-

Decurrunt hæc vaſa eodem modo, quo ureteres inter tunicas veſicæ, ideſt aliquamdiu decurrunt, antequam in veſicam aperiuntur, in iis jam emiſſaria obliquo ſitu poſita ſunt: Si vultis hæc videre, legite *Morgagn. obſerv. Anat. part.* 1. *tab. IV. Terraneum de vaſis urethræ. Guil. Cowperum in deſcriptione partium genitalium in viris, poſt Myotomiam edita. Cokburn in tractatu de Gonorrhæa*, in quibus clara ſunt omnia.

Pertunditur nunc hæc membrana per hos poros, qui ſunt orificia canalium, vel lacunarum, quæ obliquo ſitu inter has lamellas ponuntur, & in his canalibus hæret materia lubrica, mucilaginoſa, quæ ſemper præſto eſt, atque ejuſdem naturæ eſt, ac mucus narium, niſi quod minori copia adſit.

Quantum videmus, humor hic naturaliter paucus eſt, ſed quam facillime fit copia ingenti, in naribus hominis ſani vix notabilis ulla humiditas eſt, ſi vero idem ille homo incidit in gravedinem, copia inſignis eſt, ſic in urethra hæ lacunæ naturaliter vix liquidum effundunt, ſed tamen in ſtatu præternaturali maxima copia increſcit.

Hæ lacunæ ſunt majores minoreſve, una eſt maxima, ad diſtantiam ab urethra uſque ad curvaturam penis ſub oſſe pubis ſunt lacunæ, in diſtantia vero ab ea curvatura, uſque ad fungoſum corpus non ſunt lacunæ, verum inter partem bulbi urethræ, & collum veſicæ non ſunt nec *Cowperianæ*, nec *Morgagnianæ Lacunæ*, ſed aliæ a *Littrio* deſcriptæ.

Maxima Lacuna eſt ad diſtantiam circiter pollicis unius cum dimidio retro ad penis aperturam, eſtque longitudinis digiti tranſverſi, atque eſt ſaccus cavus, qui intra ſe admittit ſetam, quam intra ſe capit ad digitis minoris latitudinem, ſi injcitur materia ceracea, extenditur in ſaccum ſatis amplum, & ſi inciditur cuſpi-

cuſpide, tunc exhibet ſaccum, ductui penis longitudinali parallelum.

Reliquæ ſunt minores, ſed quo magis ad glandem poſitæ, eo plures & majores; hæc eſt regio Gonorrhææ, & quidem maxime illa magna lacuna.

In hujuſmodi cryptam majorem innumera oſcula minora hiantia lateraliter ſuum liquidum adferunt, ſed numquam communicant cum ſubſtantia fungoſa urethræ; hinc arteriæ per ſubſtantiam urethræ reptantes, ſeque lacunæ interiori applicantes, immittunt liquidum in has lacunas, quod hic colligitur, & ubi lacunæ plenæ ſunt, emittitur in urethram, quo inungitur urethra, atque ſic defenditur contra acrimoniam urinæ, & vim emiſſi ſeminis.

Liquor hic hac ratione ſemper conficitur, nunquam tamen apparet, videtur enim partim cum urina ablui illa pars, quę adhæſerit interiori membranæ urethræ, partim autem videtur per finem urethræ venire ad præputium, atque ab eo retrocedere, & colligi ſub ſpecie materiæ pellucidæ albæ, in hominibus ſordidis concretæ circa glandem, quæ tempore æſtivo fervente juventute, & æſtuante venere ſæpe peſſima mala, abſque ulla Lue Venerea producit, qualia ſæpe curare debui.

Hæc videtur eſſe illa materia, quæ fere omnes Anatomicos fefellit, legitis enim in actis Academicis Reg. Pariſ. A°. 1700. ubi Dominus *Duverny*, *Littrius*, *Mery*, &c. quæſiverunt, quis eſſet liquor præputii. *Duverny* diligens obſervator nullas glandulas invenit: *Littrius* ſe illas inveniſſe pronunciat, ſed oſtendere non potuit, ſi enim lixivio nitide abluebatur pars, nihil glanduloſi apparebat, ſed eas mentiebatur hic liquor, quod ex eo ſatis probabile eſt, quia in illis hominibus, quibus præputium ablatum eſt, hæ ſordes non adſint. *Tyſſonus* quidem in nonnullis brutis, ut in caballo &c. obſervavit interiorem ſaccum præputii ha-

habere ſacculos quoſdam, unde inunctio pro pene producitur adverſus acrimoniam externam, in iis quippe animalibus penis ſæpe longiſſime propendet aëri expoſitus.

Omne igitur, quod ex his glandulis, ſupra memoratis, tranſit naturaliter, dum urina non redditur, videtur ſub præputio recedere, & ſordes illas facere.

Quando nunc tam facile fætidus hic liquor ſtagnans, aerique expoſitus hæret, fætorem & acrimoniam ſuſcipit, & ſi homo, hoc malo laborans, afficitur Lue Venerea, vel Gonorrhæa, vix ſanatur, quod multis experimentis didici, huic enim viſcido humori quando venenum intermittitur, ſanatio difficillima eſt.

Suffecerit hoc cognoviſſe, & habemus hanc ideam, quod tota interior ſuperficies urethræ pleniſſima ſit hiatibus, qui verſus glandem aperiuntur, & lacunas habent inter duplicaturam membranæ, quæ ſuccum naturaliter fundunt. Nunc animum advertite ad alia, ſcilicet ad deſcriptionem glandularum *Cowperianarum*.

Lacunæ illæ ſuperius memoratæ, ad curvaturam ſub oſſe pubis, ſive ad pendulum penem deſinunt, hinc ibi nullus liquor, ſed harum compendium facit natura in duabus glandulis: Scilicet in illo loco, ubi incurvatur urethra, duo emiſſaria ad latera urethræ poſita ſunt, quæ compreſſa tranſudant humorem viſcidum in cavum urethræ; hæc duo hic poſita faciunt, ut nunquam ſiccitas hic adſit in anguſtiſſima, & maxime compreſſa parte urethræ.

Hæc ſunt orificia duorum emiſſariorum, quæ ad longitudinem majorem, quam duorum digitorum decurrunt, quæ retro ipſam urethram petunt, & deſinunt in duas magnas glandulas, magnitudinis phaſeoli minoris, ovatas fere, ſed paulo compreſſiores, & locantur ad urethram, ubi bulbus urethræ fere natus eſt, & ubi muſculi acceleratores urethræ accreſcunt,

qui-

quibus cinguntur, unde illi agentes necessario has glandulas comprimunt, & materiam secretam per emissaria exire faciunt in urethram ad locum dictum: Legite *Transact. Britt. Philos. abbreviat. Tom. 3. pag.195. & seqq.* ubi *Cowperus* has descripsit fere solus, nam omisit describere in tractatu de partibus genitalibus; post Myotomiam suam reformatam edito.

Usus igitur harum est materiam facere, quæ per ductus suos intra urethram ponitur, sed cum inter corpus fungosum ponuntur, non sunt ejus structuræ, cujus sunt *Morgagnianæ*, cum hæ musculis etiam non sint suppositæ, sed *Cowperianæ* non semper emittunt liquorem suum in urethram, sed tantum dum musculi acceleratores agunt. 1°. in ultimo actu seminis exprimendi. 2°. urinæ emittendæ. Hæc est 2ª. regio Gonorrhææ, nam ubi Gonorrhææ materia huc pervenit, & transit per emissaria in has glandulas, oritur dirum malum, ubi ad latera urethræ sunt tumores magni, qui in fistulas vix sanabiles plerumque definunt.

Sequitur nunc tertia Gonorrhæa regio: Pauci sunt, qui veram habent ideam urethræ in illa parte, ubi prostatæ concrescunt, unus auctor, qui hic satisfacit, est *Regnerus de Graaff*: qui solus bonam ejus figuram dedit, cum vesica urinaria hic in collum transit, tunc ibi apud *Graaffum* est crassitudo quædam, quæ pars lubricissima penitus, & ambitur ultimo sphinctere vesicæ, tunc perpendicularis in viris descensus, ad finem hujus crassitiei ponitur prostata, & ille prostata perpendiculariter descendit, hæret huic parti affixus per spatium plus quam pollicis deorsum tendens, est autem corpus glandulosum, compactum, firmum, per cujus mediam substantiam transit urethræ initium, & finis est colli vesicæ: Vulgo omnes putant, quasi prostatus tantum in fine suo transmitteret urethram, sed hoc falsum est, nam per totam suam substantiam, per duo quidem digitos eam transmittit.

Simu-

Simulac urethra emersit ex his, tum statim inflectitur, (ante perpendiculariter descendens) ad angulum satis acutum, si hic sectio fit perpendicularis urethræ, pertingens usque ultra collum vesicæ, tum medius diffinditur prostata, & in medio cavo est urethra, ad longitudinem duorum circiter digitorum, ubi nullum corpus fungosum, cujus locum supplet prostata.

Præcise in Medio hærent 12 Emissaria, perfecte patentia magnis foraminibus, setam admittentia, quæ a 12 sacculis veniunt, prostatam conficientibus, & recto canali communicantibus, & proinde si premitur prostata, ex his omnibus liquidum effluit ad oculum: in medio tria sunt emissaria, duo vesicularum seminalium, cum parvo uno in medio, hæc a 12 illis ambiuntur, & quando semen huc fluit, tum per 12. illa foramina minora liquor etiam fluit, cum quo liquore prostatarum tunc semen miscetur.

Ergo sunt 15 aperturæ, tam magnæ, ut setam admittant, positæ ubi nondum est fungosa substantia.

Sed ubi hinc emergit urethra, accedunt corpora fungosa, postquam bulbus urethræ formatus fuit.

Hæc est tertia regio Gonorrhææ, quo ubi malum pervenit: teterrimæ est naturæ.

Tertium illud orificium demonstravit *Morgagnus Adv. Anat.* IV. *Anim.* 3. qui dicit, quod pressæ vesiculæ seminales, per tria illa orificia semen evomant, pressæ autem prostatæ liquorem suum per 12.

Hoc jam est fundamentum, unde Gonorrhææ historia, contemplatio, & curatio dependeat: intelligitis membranæ interioris fabricam, cui incumbit corpus urethræ fungosum; directe sub prostata ortum, & urethræ circum accretum; corpus ibi dicitur bulbosum urethræ, tum accedunt corpora nervosa penis, quæ non accedunt ad collum vesicæ, vel ad prostatas, vel ad corpus fungosum urethræ, sed postquam ure-

tha

thra jam per pollicis ſpatium ex proſtatis emerſit, hujus finis eſt glans.

Agite! videamus, quid de his poſitis veri & certi de his morbis poſſimus dicere; interim tamen non debetis cogitare, quaſi omnem omnino Gonorrhæam tunc curaturi ſitis, nam ubi in fungoſa urethræ ſubſtantia eſt, omni arte non poteſtis curare.

De *Littrii glandula* nihil hic loci dico, cum exiſtentia ejus ambigua ſit, nec inepte putetur a multis eſſe appendix proſtatæ, licet repugnet Cl. *Margagni Adverſ. Anat. IV. Animad.* 14.

Licet ergo jam dicere de morbis Venereis huc pertinentibus.

Prima Gonorrhœa Species.

1°. *Gonorrhœa ſimplex eſt in anteriori interiori parte urethræ*: Hæc eſt prima generalis regula, ſi hic tantum hæret, vocabo Gonorrhæam ſimplicem, ſi v. g. Juvenis, qui nunquam prius affectus fuit, poſt tertium vel quartum diem, quo Venerem exercuit, incipit ſentire moleſtiam in urethra, ad dictum locum, tunc ſemper ſolum hunc locum accuſabit, non altiorem.

2°. *Si matutino tempore, nondum reddita urina, premitur urethra, tum ſi glandis anterior pars premitur, nihil materiæ exit, ſi paulo ſuperius, quædam, ſi vero integro pollicis ſpatio ſupra premas, omnis materia exprimitur*: & licet tum totum penem quacumque in parte premas, nihil amplius exit, curatio hoc clare docet, nam ut poſtea patebit, hoc corpus non eſt turbandum, ſed ſi locum expurges, ſemper malum brevi ſanatur, ſi vero materia retinetur, tum Gonorrhææ 2æ vel 3iæ ſpeciei orietur: Profecto debeo hic vobis commendare, ut data occaſione videatis, & probe examinetis ipſi, an ſimplex Gonorrhæa ſe numquam ſuperius extendat.

3°. *Hoc autem expressione facta, urina emissa erit clara*: Cum si ante mundationem emisisset, retulisset hanc materiam, quæ per nocturnam ibi moram spissior facta fuit, & sic vermium figuram induisset, qui sub figura anguillarum in urina apparebunt, quod infallibile signum est Gonorrhææ.

4°. *Materia, qua hic exit, quænam est?* Explicata fuit ante in tractatu de Gonorrhæa in genere.

An est pus? Nunquam simile pus fuit visum in ulla parte corporis, imo ipsa ulcera Venerea fundunt pus, sed huic admodum dissimile, est autem & hæc materies magis similis sebo, vel saponi liquato, qui quidem tenax est, sed ita, ut partes ejus vix cohæreant; an hæc materia itaque est pus? Credo eam nullo modo pus dici posse.

An liquor hic ergo naturaliter secretus est? nullo modo, nam qui hic transudat, nil commune habet cum naturali, habet enim olidum fætorem, ubi sub præputio deponitur, quem nunquam materia in Gonorrhæa habet.

Hinc debemus fateri, esse materiam singularem, quæ hic loci progignitur, & nondum tum exesas esse partes: Nam penis in hominibus, hoc morbo laborantibus, & violenta morte subito exstinctis, apertus in urethra sua non invenitur ulcerosus, vel erosus, sed apparet, quid tumefacti.

In juvenibus turgentibus Gonorrhæa, sæpe ex fungosis meatibus penis transudat, veluti exspongia: quod ex *Seydenhamo* meministis.

Est ergo materies rheumatica: Sed quomodo hoc capiendum? Corpus humanum ita factum est, ut ad omnem locum, ubi nervus est, dolens, methodo nobis incognita, adfluat magna liquorum copia, ad pulmonem v. gr. si quid acris incidat, statim tussis oritur, & tantus humor blandus affluit, qui conatur illud acre invi-

invifcare, & fic per tuffim expellere, in oculis fit idem magis notum, quam ut probari neceffe fit. Si inciditur, vel uritur quædam corporis pars, an non natura fecit eo affluere multos liquores? fi a frigore membrana noftra *Schneyderiana* redditur imperfpirabilis, nonne affluunt humores, & fternutatio fit, ut materia acris fic exeat? ex his exemplis conftat, quid fit materia Gonorrhææ fimplicis, fcil.

In hoc morbo venenum Venereum fufceptum, & applicatum eft ad hanc urethræ partem, natura prehendens illud, facit, ut omnia emiffaria dilatentur, & plus liquidi craffioris generent, & emittant, ut fic materia abluatur, & expellatur: Hic loci verum eft rheuma, quod patet ex *Seydenhami* exemplo: 2°. Quia magnus dolor non adeft: 3°. Quia urethra incifa nihil ulcerofi vel erofi habet: & 4°. Quia homo urinam redditurus, hic magnam refiftentiam patitur.

Locus affectus funt vafa mucilaginofa, imprimis lacuna magna in dorfo urethræ ad finem glandis: Hoc omni experimentorum genere patet, eft enim ibi pofita, ubi in Gonorrhæa fimplici fentitur prima diftenfio, & ut heri (24 Novemb. 1729.) adhuc in exemplo vidi, fi acrior paulo in initio Gonorrhæa, tum hic exquifite æger fentit, quafi effet quid difruptum; hinc putamus, in ea hærere poros (*vid. fig. Morg. in adverf.* 1.) arteriofos, hunc liquorem exercentes, adeo nunc extenfos, ut craffiorem emittant, & hunc ftimulum efferre conantes de corpore. Alteræ lacunæ magis ad anteriora accedunt, harum una hæret intra glandem, ubi frænum ibi accrefcit; hic loci urethra eft omnium latiffima poft proftatas, hinc materia huc facile venit, & retinetur ibi, quia glans deficit, & hæret hic tantum urethra cum fuo corpore fungofo, hinc ibi ponitur Gonorrhæa prima.

Difpofitio, qua hic oritur, quænam eft? eft inflam-

matio: Quomodo hoc ſcimus? duobus argumentis: 1°. Lues Venerea, ubicumque in ſuperficie corporis applicata, facit ſemper maculam inflammatoriam, ſi interius urethræ applicatur, non poſſumus eam invertere, & examinare, ſed ſentitur calor, diſtenſio, acrimonia urens, & ſic pejor dolor ſatis ardens, & ſi eadem hæc Gonorrhæa fiat ſæviſſima, ſanguis exit: unde patet, quod initum ſit inflammatio; ſed difficultas eſt, quoniam hic hæret circa lacunas multum materiæ, quæ ibi excernitur: Sed ſi Gonerrhæa ſit pejor, tum videtur hic loci fieri ſuppuratio, quamdiu enim hic materia alba eſt, & ſpiſſior, nihil mali eſt, ſed cum ſit ſuppuratio, materia ſit ſubtilior, flaveſcens, & ſanguine permixta: Quæ omnia docent, quod prima inflammatio faciat rheuma, pejor vero faciat ſuppurationem &c,

Hinc nunc oritur ſtillicidium tranſudans: Stillicidium vel ex uno cavo collectum intelligitur, vel ex omnibus poris ſit: Membrana interior urethræ pertuſa eſt innumeris foraminibus, adeoque hic colligitur non in una, ſed in omnibus lacunis.

Hæc tranſudatio ſemper per urethram ſit: In peſſimo aliquando affectu hæc tranſudatio ſit per ſubſtantiam glandulosam penis, ulceratio autem, quæ hic ſit, lenis eſt, ut patet clare, quia per ſex ſeptimanas, imo per 12 poteſt Gonorrhæa talis tolerari ſine cura, bene inſtituta vita, & tamen non multum mali faciet, unde patet, hic lenem eſſe ulcerationem, quæ magis in præternaturali diſtenſione conſiſtit, quam in conſumptione ſuppuratoria.

Diagnoſis vero quænam eſt? Ideſt quando ad talem ægrum vocatus Medicus poteſt ſcire talem eſſe Gonorrhæam in ſede & materia? Reſpondeo

1°. *A tempore, quo habito Veneris commercio, materia fuit applicata*: Nihil enim plus conſiderandum eſt,

eſt, didici ſemper; ſi homo 1°. die; quo commercium habuit, ſtatim ſigna dicta deprehendit, tum facile curatur; ſi autem 14 dies intercedunt, & tum forte largius potaverit, & tum demum ſentit, peſſimus eſt morbus, contrarium vulgo putatur, ſed falſo; ſi autem venenum per 14 dies manet integre latens, id peſſimum eſt, unde hoc eſt ſignum primarium gonorrhææ.

2°. *Ex loco affecto non profundiori, quam hæc ſunt*: ut Medicus in his certiſſimus ſit, una eſt methodus, debet ægrum monere, ut mane ad ipſum veniat, antequam urinam reddit, tum ille homo materiam debet exprimere coram Medico ab inferiori parte, ſi tum venerit pollicis ſpatio ab urethræ initio, incipit exire, & poſt hoc factum urina redditur clara, tuncque certus eſt, eſſe Gonorrhæam ſimplicem.

3°. *Ex materia*; Nam ſi illa copia reſpondet lacunis hic poſitis, ſi eſt albo colore, ſi ſpiſſa inſtar cremoris lactis, paulo tamen craſſior, ſi urina reddita non magnum dolorem facit, eſt Gonorrhæa ſimplex.

4°. *Si adeſt reliquorum ſymptomatum abſentia*: Si dolor, ardor, tumor in reliquis partibus non adeſt, ſi nullum ulcus ſit in corpore, ſi bubo non ſit in inguinibus, ſi in cole non ſit imprimis, & in reliquis pudendorum partibus ullum vitium, certus eſt Medicus Gonorrhæam ſimplicem adeſſe: Sed hæc ſunt tam ſubtilia, ut ſi in ſcroto vel alia parte a materia venenata tantum ſit facta macula, tum non ſit Gonorrhæa ſimplex, ſed Lues Venerea, ſed quo uſque? Scimus a tali ſimplici Gonorrhæa numquam ortam fuiſſe Luem Veneream, niſi errore Medici vel ægroti.

Prognoſis hujus mali hæc eſt.

A. Facilis hujus primæ Gonorrhææ eſt curatio:

1°. *Si modo ſtatim a ſuſcepto contagio applicentur requiſita remedia methodo requiſita*: Nam inveteratum

 malum

malum huc non pertinet, tum enim semper aliquid læsum est in cellulosa fabrica.

2°. *Si æger obsequiosus illa vitarit, hæc fecerit, quæ directissime curationi non repugnant, sed ad eandem ducant*: Et credo revera omnia mala, quæ hic sæpe oriuntur, deberi neglectui.

3°. *Si caveatur, ut æger toto morbi decursu membrum non arrigat*: Nam hoc simplicis hujus Gonorrhææ curationem quam maxime retardat, imo fere impossibilem reddit, quod in hac simplici Gonorrhæa, cum perpetua prurigine adest, & hinc quibus sponte facilis fit incitatio, sæpe in primo somno penis arrigitur, cum autem hæc Gonorrhæa sit diathesis ad ulcera, & incipientem erosionem, hinc patet, turgescentiam has partes dilacerare, unde deprehendi multoties, quod tarda cura hac in re molestissimus fuerim ægris: Maxime ergo notanda in prognosi membri flacciditas.

4°. *Si æger non est nimium obesus*: Observantur quippe frequentissime macilentiores, quibus oleum deficit, facilius curari, quam illi, qui humorum pleni dicuntur, hinc obesitas quam maxime resistit.

B. Hæc est prognosis in facienda curatione, sed ex hac vel neglecta, vel male tractata fit vitium proximum: Gonorrhæa enim simplex est tantum rheumatica dilatatio, quæ tum evadit ulcerosa diathesis in minimis osculis mucilaginosis, quæ magis magisque tum dilatantur, & levem corruptionem concipiunt, unde ulcuscula fiunt, quod tamen, cum membrana interior sit duplex, non tam facile fit, sed si materia vel nimis diu hæret ibi, vel Gonorrhæa increscit, tum ea eroditur, quæ cum penetrata sit, tum materia rodens se diffundit non inter duplicaturam membranæ, sed ad fungosam urethræ substantiam, quæ cum sit maxime dilatabilis, hinc difficilis repurgatio.

Hæc est vera idea prognoseos; didici hoc tot casibus, ut

ut clare animadverterim, hanc esse causam subsequentis majoris mali.

Quando hoc sic factum est prævidemus,

1°. *Ora hæc osculosa futura callosa*: Cum enim superior superficies horum osculorum hac materia afficitur, tum degenerant, & fiunt callosa, in cavum urethræ adscendunt, & urinæ emissioni aliquantum resistunt.

2°. *Fiet hinc sæpe propagatio*: Successiva ad alias partes, & quidem.

a. *Versus lacunas*: Magis retrorsum, quæ lacunæ desinunt, ut dixi, ad urethræ curvaturam, sub osse pubis, ergo primum, quod hic fit, est retrogressus loci affecti hucusque.

b. *Versus emissaria Covvperiana*: De quibus supra quoque egimus.

c. *Ubi penis redescendit*: Si eo vergat, hærebit quasi in sacco, ubi igitur eo pervenit, stagnatione ulcera facit in perinæo sub scroto.

d. *Cum ad bulbum urethræ jam venit*: Tum libera est materia, nam ibi nec est substantia fungosa, nec glandulæ.

e. *Paulo jam infra sunt duodecim emissaria prostatarum, emissarium glandulæ Littrii, & vesicularum seminalium*: Quo ubi pervenit malum, erosis his potest se in cavum vesicularum seminalium insinuare hoc venenum.

Hæc jam ex Gonorrhæa simplici, vel neglecta, vel male tractata, oriri possunt mala, & hæc est vera prognosis.

Curatio Primæ Speciei Gonorrhææ.

Satis mirabile est, quod omnium, qui de Gonorrhæa scripserunt, auctorem primus tradiderit ita, ut ego,

qui veritatem ſequor, nihil invenerim additum poſteris, quod bonum ſit, ut poſtea demonſtrabitur.

Sanatio conſiſtit in expurgatione materiæ malignat, intra deſcripta penis loca receptæ, ex diagnoſi, ditiologia, & ſede deſcripta: ſi jam rogem, quænam eſt Gonorrhæa ſimplex? facile reſpondebitis; & ſi rogem, quænam eſt Materia, facile dicetis.

1°. Eſt ſtimulans virulentum, quod totum corpus poteſt inficere.

2°. Omnis materia in Gonorrhæa exiens, non tamen eſt virulenta, ſed eſt lachryma expreſſa a natura, ad diluendam & eluendam materiam virulentam.

Nunc tota curatio conſiſtit tantum & ſemper in hoc obſequio naturæ, ut expediamus has vias, ut materia hæc expurgari poſſit: eſt ergo vera catharſis; hinc hic non opus eſt totum corpus turbare, & neſcio quæ mercurialia applicare: ſincere dico, me ſæpe deteſtatum eſſe pravum Chirurgorum morem, quo ſane naturam ſæpe turbant, ſed expurganda tantum eſt pars affecta, & materia inficiens.

Hinc, quod mirum, invenio primos auctores, magnum, v. gr. *Fallopium* aperte dixiſſe, ſi Gonorrhæam ſimplicem tractas, permitte modo naturam, & cum libere decurrat, nil mali faciet: ergo tota curatio conſiſtit in expurgatione materiæ inficientis, & quæ a natura per dilatata vaſa liberum exitum habet; hic ergo tantum naturam imitari debemus, ut fecerunt Medici antiqui, qui, cum viderent Luem Veneream puſtulas & ulcera per totum corpus facere, naturam adjuvabant, ſudorifera præſcribendo, quæ tamen in Gonorrhæa nihil boni faciunt.

Indicatio ergo noſtra eſt obſequium naturæ, conantis hanc expurgationem per materiam, hic naturalem, non virus, ſed vehiculum: debemus ergo tantum expurgare per illam materiam facili negotio: Si forte homo

mo unciam hujus materiæ dimittit, tum millesima pars non est tota virus, sed tantum virus ejus pars inviscata huic materiæ, quod extra corpus defertur.

Artis igitur est hanc expurgationem promovere: Sed quomodo possumus hoc facere?

1°. *Nunquam ad alium corporis locum hoc virus pellendum, quod hic continetur.*

2°. *Nec aliam debemus conari producere materiam, ut id expellamus.*

3°. *Nec aliam expulsioni viam debemus quærere.*

A. *Ergo tantum procurandum est, ut crassa illa materia fluat idonea copia:* Tunc enim cito plerumque sanantur; nec prius cogitandum est de minuenda, nisi certi simus phænomena hoc indicare.

B. *Debet libere fluere, nec redire in locum, unde profluxerat:* Ad quod maxime est attendendum, & videndum, an non incipiat per membranam urethræ ad substantiam cellulosam ire, hinc nihil plus cavere debemus quam.

C. *Ne retineatur materia jam confecto:* Dum sani sumus vix 10 guttæ de die fiunt, sed virulenta materia nata, forte ℥ij. de die oriuntur, videtis providam naturam, quæ materia si retineatur, tunc acris fit, virus multiplicatur, & mala accrescunt: ergo non est retinenda, imo vero ad exitum allicienda, in quo tota curatio consistit.

An aliquis Medicorum tam subtilis esse potest, ut id virulentum ex emissariis lacunarum illarum elicere posset, si natura materiam non daret? Hoc certe omnis injectio non faceret, tum enim potius retropelleret, ergo natura a tergo venit, & materiam diluentem, & abluentem subministrat.

10. *Consideranda est hæc subtilis venenata pauca materia, valde contaminans in primo initio, habens pessimas qualitates:* Nam veluti atomus se in urethram insinuat, & hoc malum pocreat, tum

2°. *Confideranda eft maleria mucofa, a fabrica lacunarum genita*: Hæc eft inftrumentum naturæ nobis in manu datum, ut educatur poftquam ei invifcatum eft hoc venenum in hoc vehiculo, & hæc materia definit generari fenfibili copia, fimul ac venenum acre ablutum eft, nemo enim Medicorum poteft Gonorrhæam fiftere, nam fi adftringit, exufta fit, fed materia tunc retenta pen.s gravis fit, atque fiunt ulcera, & fic pejus malum, unde quidquid promittunt de exficcatione, eft nullius momenti, fi enim modo quam minima fuperfit atomus mali, aderit etiam hæc materia: Hanc ideam didici per multa experimenta.

3°. *Confideramus in hac materia, quo plus virulentum præ vehiculo abundat, eo femper erunt omnia phænomena graviora in ægro, & materia ejectæ*: Hinc fi eft valde flava vel viridis, vel fubfanguinolenta, jam illico videtis, quantum in ea peccet virulentum, *fed cum fit alba, licet copiofa, fine dolore, fine prurigine & ardore urinæ, tum cito definit*. Unum hic eft monendum, quod homines, qui in eumdem hunc lapidem fæpe impingunt, difficilius curentur, nam in his fæpe numquam definit catharrofus hic fluxus, licet non fit flavus, quia ofcula lacunarum dilatata, & paralytica fæpius diathefim hanc accipiunt, fibi quafi naturalem, tumque curatio eft fere impoffibilis, nihil tamen nocet, fed numquam definit; fequitur jam

Methodica Curatio.

Hanc hac ratione femper conabor peragere, cum conditiones dixerim, hinc, quæ hoc capite fequuntur, funt pro fola Gonorrhæa fimplici, non longe a commercio cum muliere infecta, prima vice in corpore fano fufcepta.

Potus igitur efto.

A. *Aqua*

A. *Aqua simplex* : Largiori paulo copia, quam vulgo sumi solet, ut & potus Theè, Coffè cum saccharo, aut glycirrhiza hoc unico remedio totum sæpe malum curatur, saccharum, vel mel idem faciunt, optimum tamen est glycirrhiza, mel enim paulo acrius est, unde cum adhibetur, laxat vasa, & leniter stimulat; si huic potui paululum lactis admisceatur, tanto melior est.

B. *Serum lactis* : æstivo præcipue tempore, ut mense Majo, cum animalia gramine vescuntur.

C. *Hydrogalata*, ex tribus partibus aquæ, cum una parte lactis confecta, eodem præcipue tempore æstivo.

D. *Ptisanæ* : De hordeo simplici cum uvis exacinatis in s. q. aquæ decoctis, addito pauco succo limoniorum.

E. *Cerevisia tenuis Neomagensis imprimis, Mol dicta* : Sine absynthio, lupulo, carduo benedicto, recens, usque dum per fermentationem acris non evadit.

F. *Sed à vino, potibusque acribus abstinere, vel saltem temperare debet* : Quoniam incitant in tentiginem veneream, & ad inflammationem disponunt. Medicus enim novit, quam dira hic evadant minima mala; si inflammatio accesserit.

His si pro potu utatur æger, tum lotium fit valde copiosum, & valde lene, quia rationi aquæ assumptæ respondet copia urinæ excretæ, nisi sudor intercesserit, hinc si mejit æger, semper abluit id, quod in urethra est, & sic moram impedit materiæ virulentæ in urethra, & lotium tum lene existens, a putrefactione longius abest, quia aquæ copia longe plus, quam naturaliter fit, superat copiam olei & salium, unde acrimonia urinæ dependet, tuncque talis mictio melius abluit partes affectas, quam ulla injectio.

No-

Notiſſimum eſt, ſimul ac urina evadit paululum ſtimulans, ſtatim habemus tentiginem veneream cum dolore, ſed ea hic maxime vitanda eſt, unde æger imprimis cavere debet a ſpiritibus volatilibus, vel aromaticis; quia ex dictis curam reddunt difficiliorem.

1°. *Cibus imprimis debet eſſe de Cerealibus*: Avena, hordeo, fagopyro, tritico, oryza, ſecali, mylio, omni forma paratis, cum aqua vel jure carnium, ſed dilutiori; ſimul ac enim nimis meracum eſt, iterum dabit in ſomno tentiginem Veneream.

2°. *Olera*: De Beta, Cichoreo, Portulaca, Endivia, Spinachia, ſunt optima; modo caveatur, ne nimium piperis, vel ſalis addatur;

3°. *Radices*: Dauci, Scorzoneræ, Siſari tragopogi &c. bonæ ſunt.

4°. *Lac recens ebutyratum conceditur*: Ut & carnes, & piſces fluviatiles, ſed parva tantum copia.

5°. *Carnes & Piſces magna copia prohibentur*: quia corpus reddunt nimis libidinoſum, & nimis facile putreſcunt.

5°. His addendum, *ſedulo cavendum eſſe ab aſſis & elixis, animalium partibus, ab aromaticis, maxime ſtimulo ſalino*: Qualis eſt in oſtreis, cochleis, cancris, aſtacis, botargo, caveario, anchoris, & ſimilibus; in his enim veteres novum ſtimulum & incitamentum in Venerem inveniebant; Uno verbo omnia vitanda, a quibus erectio libidinoſa excitatur, nam certus ſum, ſi Medicus hanc poteſt in ægro ſupprimere, in cæteris certo felicem fore, quod ſi non poſſit efficere, alia vix proſunt, ſi Hippocrates unquam verum dixit, quo magis alueris, eo magis fædaris corpora impura, certe hic fecit.

7°. *Maxime autem pinguia ſunt vitanda*: Quia virus Venereum nulli corpori ſe facilius inſinuat, hinc carnes & piſces frixati ſunt omnium peſſimi.

Mo-

8°. *Motus, cursus, equitationes, digladiationes, vectiones in rheda in glacie, omnium maxime vitandi sunt*: Vidi plures casus in nobilissimis viris, in quibus dum peregrinabantur infortunium hoc accidit, repudiantes enim quietem, & hos motus facientes, redditi sunt incurabiles, maxime autem omnium hoc facit *equitatio*, nam concussus ille factus ad locum obsessum, illum contundit & inflammat, & juvat sic vires veneni, ut fiant actuosæ, unde fistulæ insanabiles oriuntur. Vidi egregium & nobilissimum virum, qui Romæ affectus simplici Gonorrhæa, valedicturus amicis, dum negotia publica curans in patriam rediret, convivia habuit opipara, & postea per longum certe spatium equitavit in suo itinere, unde illa Gonorrhæa per omnem horam fudit plus materiæ, & multo acriorem, unde cum in patriam venisset, laborabat tam fædo fluxu, quam unquam esse potest: Consilium omnium fere in Europa Medicorum efflagitavit, sed omnia incassum adhibebantur: Tractavi ipsum quinque mensibus, ter liberavi, sed semper recruduit: Nam cellulosa urethræ substantia ab hac venenata materia erat penetrata & exesa, sic, ut in hac parte, nunquam fere quiescenti, depuratio fieri non potuerit, nec viderim potuisse curari, nisi immissa syringa extrorsum incideretur urethra, & sic malum auferretur, quod tamen in tam nobili viro proponere non fui ausus. Idem in Militaribus viris sæpe vidi, qui per annos vix curati sunt, & si tales ad vos novitios Medicos aliquando venire videtis; Cavete ne nimium promittatis: Si quid fuerit spei, in eo est, si per tempus substiterit, & ulcus ad exteriora venerit, tum exorta est fistula, quæ non sanatur, nisi pars ad fundum quoque aperiatur.

Videtis ergo, quid motus faciat, externe applicatus.

So-

9°. *Somnus in his hominibus debet esse largior* : Quia tempore somni materia hæc coquitur, nam quo est spissior, eo melior, quo tenuior, eo acrior, sed cum in somno fiat spissior, hinc ille eo largior esse debet.

10°. *Retinenda tamen non est urina in vesica, sed emittenda, ubi quam minimum urget* : Illa enim materia noctu vix exit, id enim spincter urethræ foramini appositus causatur, hinc nimis retardata, nimis spissa & acris fieret, quod per emissionem urinæ præcavetur, utpote qua emittitur & abstergitur, cum autem quies largior requiritur, sæpe non sentienti diu restat materia, quod quantum fieri potest, impediendum.

11°. *Aër in curando hoc malo temperatus esto* : Nocet æstuans, nocet etiam gelidus, res manifeste est deprehensa, ergo in moderato debet se continere.

12°. Hisce rite observatis, facile credo curatur Gonorrhæa simplex, sed his neglectis, in alia mala pejora, supra dicta, transit, sequitur nunc curatio per *Medicamenta*, hæc autem curatio est duplex.

A. *Chirurgica*.

B. *Medica interna*.

Curatio Chirurgica tota consistit in eo.

A. Ut laxentur viæ, per quas materia exire debet.

B. Ut materia tam inficiens, quam inficientem continens, alliciatur per illam viam, quam natura destinavit, id est extra urethram.

C. Ut corrigatur hoc Virulentum, quantum fieri potest, in suo loco per contrarium antidoton.

D. Ut caveatur, ne contagium deferatur ad ulla alia loca non infecta.

1°. Omnium requiritur, *ut abluatur quam ocyssime post contagii susceptionem, vel commercium cum impura muliere, omnis pars, quæ attigit ejus corpus, aqua pura cum pauco sale marino, & aceto tepefacta* : Hoc so-

ſolum remedium plures homines, imprudenter lapſos, a malis ſervavit immunes, fuitque magni *Braſſavoli* ſummum remedium, qui dixit, nil facit plus ad hunc novum morbum præveniendum, quam ſtatim partes lavare, aqua autem pura, ſi ſumatur ſimpliciter, ut optimum menſtruum eſt, ſi aceti parva copia admiſcetur, tum putredini reſiſtit; hinc in Hiſpania antequam coeunt, lavant illas partes ſucco limoniorum cum pauco ſale, uti colem, ſcrotum, pubem, præputium, glandem urethræ interiora &c. cavendum tamen ne nimia hic adſit acrimonia, nam tum fit inflammatio.

Sumatur ergo v. gr. ſequens remedium.

℞. *Aq. Flor. Sambuc.* ℥xx.
Acet. Sambuc. ℥iß.
Sal. Marin. ℥ß.
Spir. Vini ʒij.
M.

2°. *Debet hæc ablutio repeti poſt duodecimam quamque horam.*

3°. *Poſt ablutionem hanc foveri debet omnis pars, quæ attigit loca infecta, in balneo*: Quæ eſt cura omnium prima, balneum hoc debet eſſe emolliens, ut laxet ſpiramenta harum partium, per quæ ſe inſinuavit hoc virus, & ſic vaſcula dilatet, ut fluida facilius extrorſum eant, & ut ipſa ſolida diſſolvantur.

Hoc balneum etiam duodecima quaque hora repeti debet: Sed quare ablutio balneo præponitur? Ut ſi quid ſordium circa hanc partem collectum ſit, illud ſe non immiſceret balneo, & ſic corpus intraret; debet autem ablutio hæc fieri reducto præputio, nam obſervavit *Seydenhamus* etiam hic ſe inſinuare poſſe venenum. In tali balneo per ſemi horam pars eſt fovenda, ut pori aperiantur, ſi rogetis remedium, en

℞. *Flor.*

℞. *Flor. Althæ.*
Sambuc a Mij.
Fol. Parietar. Mj.
Rad. Althæ. ℥ ß.
Sem. Liui Ccntuſi. ʒij.

F. cum ſ. q. aquæ communis decoctum ℔iij. per pannum exprimendum, ut ſit inſtar mucilaginis, addatur tum ſapon. Venet. ʒj. ut vis ſopiens & mitificans integra ſervetur, & tamen adſit vis adſtringens. Antiquiſſimus ſcriptor poſuit hac in re curationem Gonorrhææ, primum natæ.

Abſint ergo mercurialia & lixivia fortia: Nam ego vel vigeſies vidi, quod bona Gonorrhæa ſpatio 24 horarum tranſierit in peſſimam inflammationem & priapiſmum.

Hæc eſt methodus ſimpliciſſima, & optima tractandi hujuſmodi morbum, ſed ne quis artem forte vili pendat, materiam balnei mutate omni triduo, ut & fotus, ex ejuſdem generis tamen medicamentis, & tunc res eodem redit.

4°. *Poſt balneum hoc, ſiccato mundatoque membro, & dein leniſſime expreſſa materia ex cavo urethræ, fiat injectio*: Intelligitis hanc debere fieri 1°. poſt balneum 2°. poſtquam a balneo pars nitide mundata eſt, 3°. Poſtquam prius locus Gonorrhææ ſimplicis poſt balneum bene expreſſus & emunctus eſt a materia virulenta, quæ a balneo forte extracta eſt, nam ſi hoc non fieret, tum per injectionem hanc nihil aliud fieret, quam ut Morbi materia retrorſum per penem duceretur, quod quartæ indicationi contrariatur: ergo materies huic conveniens ſit tantum ex ſimplici decoctione malvæ, vel ex decocto ſtatim dicto, nam ſapo Venetus non nocebit, cavendum, ne quid injiciatur,

quod

quod dolorem facit, nam ſimplex mutatio cereviſiæ (ut ſcitis) in nobis pueris fecit ſtranguriam, & tunc indubitato fit ſpecies duritiei in pene, ergo ſi ſtimulans injeceris, plus mali quam boni facis. *Syndehamus* omnem repudiat injectionem, ſed certe nimis generaliter, quod etiam in illo viro non mirum, nam in Anglia illa injectio fit per acria, quare ad finem etiam dicit, ſi fiat injectio, quod debeat eſſe ex aqua roſarum, plantaginis, cum pauca tutia.

Si videritis materiam magis ſpiſſam fieri & adhæreſcentem, quod 1°. ex materia flava, ad anteriora excurrenti, & 2°. a reſiſtentia, ab ægro ſenſa, deprehendis, tum

℞. *Aq: Roſar.*
Sambuc. a ℥ij.
Aloes Lucid. gr. jv.
Mell. Optim. ʒij.
M.

hoc remedium injectum deterget, nec dolorem facit, nam in oculo abſque dolore ferri poteſt, atque eſt tabo venereo adverſum.

1°. Autem hæc injectio debet fieri *quam leniſſime*: ita ut potius lente adigatur liquor, quam rudiori vi, tum enim nimis diſtendendo & impingendo nocet, nihil enim hic propoſitum, quam ut id, quod lateribus fortiter adhæret, abluatur ſaponacea vi: & 2°. ut id, quod in emiſſariis hæret impiſſatum, diluatur paululum, hinc tanto magis ſe inſinuat, quo lentius partes dilatat.

2°. *Curandum, ne materia injecta ulterius adſcendat in urethram, quam ad locum ubi morbus ſedem ſuam habet*: Hic autem eſt in parte anteriori urethræ: hoc ne fiat premitur urethra ad duos digitos latos retro a glan-

glandis fine, & tunc adigendo materiam, cavendo, ne materia injecta adſcendat ultra curvatarum urethræ ad os pubis, tunc enim ſemper oritur ardor urinæ.

3°. *Quando hac ratione facta eſt injectio, dum educitur ſyringa ex plumbo facta, premitur etiam anterior pars urethræ, ut maneat aliquandiu materia injecta in loco affecto.*

4°. *Hoc facto, ſi magnus dolor & materia tenax adſit, prudentes eſſe debemus*: Nam qui præcavet hic priapiſmum Venereum, feliciſſimus eſt in curatione, qualis priapiſmus ſemel ortus ſæpe per 24 horas durat, ita ut non niſi inciſione venæ præputii profligari poſſit, hinc tum vaſa convelluntur, & lotium dimitti non poteſt.

Ergo ſi dolor adeſt, ſumuntur ſemina althææ, vel mylii, vel malvæ, vel cydoniorum, quæ cum aqua in mortario mulgentur, ut fiat ſpiſſum emulctum, uti eſt cremor lactis recens, quod tepide immittitur, partes obliniturum, nam dolor facit penem tumeſcere, quod hac applicatione impeditur, ablato ſcilicet dolore.

5°. *Omnis materia adſtringens eſt vitanda, ut & omne calefaciens, ac corroborans*: Ut eſt vinum rubrum, & decoctum hyperici &c. omne quod de alumine, ſaccharo Saturni, vitriolo Martis, vel vitriolo Cyprio, de alcohole vini, de ſpiritibus, aut tincturis balſamicis, omne quod eſt aromaticum, balſami ipſi, ut Peruvianus, ipſa decocta adſtringentia proſcribo palam contra omnes fere Medicos.

Cogitatis forte, audax decretum, contra tot ſummos in arte viros, ſed quid dicam auditores, ipſe proprios meos errores continuo corrigo.

Sunt hodie tres in Europa jactatores, qui volunt per unicam injectionem curare ægros, ſed vidi, quod in illis ſemper fuerit ſumma infelicitas, nam primo

qui-

quidem ſiſtitur Gonorrhæa, ſed eſchara tantum inducitur oſculis illarum lacunarum, unde impeditur fluxus illius materiæ, quæ inſtar vehiculi expedit, hinc cruſtula naſcitur, ſub qua ulcus generatur.

Hinc veteres Medici dixerunt, primum remedium debere eſſe injectionem, ſed eam debere conſtare 1°. ex qua diluente: 2°. Materia venenum corrigente: 3°. Materia quammaxime emolliente & laxante: In his tribus prudentiſſimi hi viri poſuerunt omne requiſitum injectionis.

Formulas autem hic vobis dedi duplicem ob rationem 1°. Ut tuto iis utamini, & 2°. Ut habeatis exemplum ad alias præſcribendas.

Dixi vobis ultimo, quod omnia, quæ hic ad adſtringendum, corrodendum, conſumendum adhibentur, æqualiter mala ſint, quod ſera ſæpe pænitentia docuit; dixi etiam me non audere corroborantia præſcribere, quia fibras accurrando oſcula anguſtant, hanc ob rem damnavi quidquid eſt ex alumine: Nam multi quaſi arcanum habuerunt, alumen in aqua dilutum pro injectione adhibere. Sal vel ſaccharum Saturni tantum hic nomen habet, ut nullus fere Chirurgus Gonorrhæam curet, quin eo utatur. Vitriolum Martis ſummum eſt, & eo utuntur jactatores illi, ſic etiam eſt de vitriolo cupri Cyprio dicto: Huc etiam a nonnullis revocantur aquæ minerales ferratæ, acidulæ dictæ, in quibus fons Spadanus, Tonnelet dictus, eminet, in quibus ſemper aliquid vitrioli ferri invenitur: Alii alcohol vini ſumſerunt, & cum croco, balſamo peruviano, copaiba, myrrha, maſtiche, olibano &c. In tincturam redegerunt, eaque diluta partes lavarunt. Hinc quidem lachrymæ minores, ſed infidus & infelix ſucceſſus, & ob hanc cauſam ab antiquis Medicis hæc fuerunt rejecta, nam non debetis cogitare, quaſi hæc a recentioribus fuiſſent inventa, nihil minus, nam an-

tiqui illa jam cognoverunt, & experto infelici eorum successu, damnaverunt.

Plurimi autem ex adstringentissimis fecerunt decocta, uti ex pentaphyllo, radice tormentillæ, lapato acuto, & ex ipso rhabarbaro, quibus cum melle rosaceo mixtis, fecerunt inde injectiones, sed si quid boni hæc habent, certe id omne habent ratione copiosæ aquæ & mellis, quibus plus solvitur, quam adstringitur. Hæc autem omnia ideo repudiavi, quia contrariantur nostræ indicationi.

Vidimus exantiquis Scriptoribus, quod, antequam Gonorrhæa virulenta Lui accessit, qui contagium contraxerant, & Gonorrhæa corripiebantur, se liberos a Lue Venerea viderint, quam tamen tum nondum curare sciebant, uti tradit *Antonius Brassavolus*, qui ideo Gonorrhæam vocat curam Luis Venereæ: & *Alexander Petronius*, tanti nominis, & acris judicii in Italia Medicus, dicit, quod Gonorrhæa, sibi commissa, semet ipsam sanat, si remediis, contra eam adhibitis non contrariatur, modo sit Gonorrhæa, a qua absint mala illa phænomena, ut materia flava vel fusca, ardor urinæ, dolor, calor &c. ergo adstringentia obstant naturæ proposito.

Quæso jam vos auditores, quantum audet homo, postquam Natura hunc exitum salutarem fecit, ne ad interiora veniat malum, si ab initio mali velit hanc viam claudere. Dicis, præbeo contra venenum antidoton, sed tale specificum non est, nec ipse mercurius talis est, qui tantum malum expellit, non corrigit, ut *Seydenhamus* etiam dixit, cætera autem quæ adhibent nonnulli, faciunt tantum escharam in locis, quæ est ultimorum emissariorum, in loco solutæ cohæsionis liquidum exhalantium, constrictio ad finem, hoc autem fit lapide infernali, sed tum natura sub hac eschara facit inflammationem, & suppurationem, sicque extremitates illas vasculorum separat. Illi

Illi autem putant, quod si extrema lacunarum in escharam costringantur, quod tum sanant, sed tum in lacunis conditur hæc materia, ibi fovetur, & per 24 horas ad minimum continetur, & sic fistulæ fiunt profundæ.

Dixi de Remediis Chirurgicis, sequitur jam

Curatio Medica interna.

Crediderim semper ex intellectu potestatum Naturæ, quod natura nunquam creavit venenum animali, quin simul creaverit aliud corpus, quod illi directe oppositum sit.

Quædam venena tantum relative sunt ad aliquod animal. v. gr. viperæ venenum, quo illa in vesicula ad dentes reposito utitur ad confectionem suorum alimentorum, si ab homine deglutiatur ad drachmam unam, nihil nocet, sed si sanguini quam minima quantitate, puncto aciculæ, admixtum mortem infert indubitato exitio: Hinc illud venenum fertur a quibusdam corporibus, quæ tunc necessario expugnare debent illud virus.

Sed specificum tale remedium, Veneno Venereo in Gonorrhæa oppositum, hactenus inventum non est: Excussi omnes auctores, qui in Africa, America, & Europa scripserunt, nec inveni ullum, qui bona fide afferat, tale notum esse, alias directe sanarentur ægri. Producunt quidem Mercurium, Radices Chinæ & salsæparillæ, sed profecto omne, quod hæ radices faciunt, in eo consistit, quod totum corpus faciant quasi hydropicum, & sic simul venenum expellunt, totum corpus turbando, & mutando.

Quæritur jam quid sit faciendum.

Sola purgantia hic faciunt rem, & semper certo ac tuto sanant, licet molesta cura: Quod primi auctores

de Lue Venerea jam dixerunt : Sed quale debet esse purgans ? Quod certo determinat , id est quod per alvum certo suum effectum facit , quoniam animadverti semper , si homo sit tam obstinacis naturæ , ut fortibus catharticis assumptis resistat , tum semper ei nocent , nam faciunt febriculam , quæ si non in alvi solutionem transit , tum mala producit ; hinc debemus talia eligere , quæ certo ad alvum determinant .

Debent esse ex Hydragogorum classe : Sic autem dicuntur ea , quæ data corpori sano totum sanguinem dissolvunt , & quasi putrefaciunt , redduntque ineptum retineri intra vasa , hinc nisi operentur vel per alvum , vel per sudores , mala etiam faciunt , res est comperta quam evidentissime : Homo sanus sumat radicem Jalappæ per successivas decem doses quotidie , ille omne die aliquot Libras aquæ excernet , totus pallebit &c. Imo ex amicissimo mihi Medico *Phelippeau* didici , esse inter venena summa , si tanta quotidie subministratur inter edendum scammonii copia , ut quotidie alvus solvatur , sic enim ille homo sensim per diarrhæam consumitur .

Ergo hydragoga bonum sanguinem solvunt , & in aquam convertunt , quod cum fit , ut recte *Helmontius* dicit , laudabilem humorem convertunt in putridum liquamen , & sic aquam educunt , in corpore ante suam assumptionem non existentem , sed a se factam .

Si nunc quæritis , quænam hæc sint , sunt præcipue *Agaricus* , *Cassia* , *maxima copia adhibita* , *Radix Jalappæ* ; quæ hoc facit omnium maxime sine magna febre vel calore , *Manna* , qua assumpta magna copia cum levi acido , quale est cremor Tartari , vel succus Limoniorum , mera aqua exit . *Radix Mechoacanna alba & nigra* , quæ eadem facit cum Jalappa . *Senna* imprimis *Alexandrina* . *Scammonium* , ejusque succus & resina , *Turbith Gummosum* , hæc omnia sanguinem in aquam con-

convertunt, & deorſum determinant. Miramini, quare non memorem *Mercurium*, ſed nunquam ſoleo ipſum corpori ingerere, niſi viderim, per alia fieri non poſſe: 1°. Ideo quia video, eum habere tale quid indomabile, ut ſemper fere relinquat ſui veſtigia triſtiſſima, ſolvit enim in fibris noſtris id, quod maxime in nobis vigorem facit, & cavit ne ad ſeram perveniamus ætatem: 2°. Etiam ad morbum leviſſimum leviſſima ſunt adhibenda remedia, ergo hic ad Gonorrhæam ſimplicem non egemus *Mercurio*, ſuo loco eum commendaturi, ad morbi indicationem, in quo prodeſt.

Remedia compoſita hic ſunt.

a. *Extractum Catholicum* dictum, quod eſt eccoproticon, Phlegmagogum, Melanagogum, Hydragogum & Cholagogum, hoc eſt hic certiſſimum remedium, ſi prudenter, alterniſque diebus uſurpetur, quod veteres jam ſciverunt.

b. *Electuarium Hydragogum Sylvii.*

c. *Pilulæ Cochiæ majores*: Quæ in hominibus obſtinatioris alvi optimæ ſunt, ſed cum calefaciunt inſigniter, hinc in corporibus calidis non ſunt adhibendæ. Horum autem omnium effectus eſt 1°. Omnia craſſa in corpore ſolvere: 2°. Soluta per inteſtinum rectum educere: 3°. Stranguriam quandam inducere, unde clare videtis, illa virus Venereum ſolvere, promovere ut fluat, & deorſum determinare.

Jam multi ſunt homines, qui hæc ita aſſumere non poſſunt, quin vomitus, vel ſæpe convulſiones oriantur, oportet ergo, ut inſtructus ſit Medicus talibus formulis, quæ ſemper aſſumi poſſunt, vel talia ſubſtituat his, qualia non inveniuntur obſtare: Sumite ergo, ſi 1°. homo ſatis difficulter moveatur, & 2°. Sit ſatis fortis, & in vigore ætatis, ſequentes formulas, a quibus tamen pro variis viribus & ætate cavendum eſt:

℞. *Resin. Jalap. gr.* viij.
Sacch. puriss. gr. iij.
Scammon. optim, gr. vj.
Stibi. Antimon. gr. jv.

M. accurate in Mortario in pollinem, dein cum una alterave gutta Balsami Peruviani F. Pil. N. v. pro una dosi. hæc autem dosis tuta est homini forti, & in hac formula bene videtis, me Resinam Jalappæ sumere, pro basi, saccharum addo, ut Resinam dissolubilem reddat, quæ alias sæpe in glomerem colligitur, & sic ex corpore exit, antimonium diaphoreticum addo, quia non novi pulchrius arcanum, ad irritanda paululum intestina, quam si levis stimulus addatur, Balsamus Peruvianus additur, quo fiat melior mistio, hæc autem catapotia nunquam vidi fefellisse, quin fortiter purgarint, assumuntur autem facile hæ pilulæ sine ullo sapore aut odore molestæ, quoniam facile inaurari possunt.

alterum est ℞. *Mass. Pil. Coch. maj.* ʒj.
F. Pilulæ No. xv. pro una dosi. Hoc nunquam fallit, ut optime monuit *Seydenhamus*, monendum tantum, quod magis conveniant pituitosis, & lentis corporibus, quam nimis calidis & plethoricis, quoniam ingredientia sunt nimis calefacentia,

Sed multi abhorrent tantum numerum pilularum, his igitur detur sequens.

℞. *Extrac. Cathol. gr.* xv.
F. *Pil.* N°. v.

Verum si quis adhuc delicatior sit, atque ab hoc etiam numero abhorret, huic propinetur sequens formula, quæ sub minima mole eundem præstabit effectum.

℞. *Sac-*

℞. *Sacchar. albiss. gr.* ij.
Scammon. gr. vj.
Trochisc. alband. gr. ij.
Therebinth. gr. j.

M. F. Pil. No. iij. Si scammonium saccharum sibi non haberet junctum, sæpe non dissolveretur: Videtis a me addi trochiscos alhandali, quæ vox Arabica, significans rotulas colocynthidos, calefacit quam maxime, exterius si applicatur, suppurationem facit, quando cum scammonio miscetur, instar bilis amarissimæ disponit ad purgandum.

Hæc sufficiunt pro Pilulis, securi autem esse potestis, quod, si ægro forti juvenique dederitis, semper inde movebitur, si æger facile purgatur, tunc dimidium ejus sufficit, si adhuc facilius, tunc tantum tertia pars danda, si vero facillime, tunc tantum quarta pars detur.

Methodus autem pilulis hisce utendi sequens est, scilicet sumitur placentula ex pane Martio confecta, hæc in cochlear ponatur, & aqua submergatur, tum fit maxime plicabilis, illi tum pilulæ involvantur, quæ tunc cum potu soccolade, vel caffè facile deglutiuntur.

Sequitur concinnatio formularum ratione pulverum, quarum prima sequens est.

℞. *Resin. Jalap- gr.* v.
Sacch. albi gr. ij.
Scammon. gr. iv.
Antimon. diaph. gr. x.

Contere in Mortario vitrio, ut F. Pulv. tenuissimus. Hic nunquam fallet, & citius quam præcedentia operabitur. sequitur altera.

℞. *Rad. Jalapp.*
Mechoacann. ā *a gr.* xv.
Sacch. albiss. gr. jv.

M. F. Pulvis, volumen majus, minori pretio constans, hinc vilioribus hominibus optimum. Tertia

℞. *Rad. Jalapp. gr.* L. *vel ad summum* ʒ j.
Sacchar. albiss. gr. iv.

M. F. Pulvis, hic etiam pauperibus convenit optime; considerandum autem hic, quod radix Jalappæ eo melior sit, quo ponderosior est, 2°. quo diffracta magis resplendeat, & 3°. cum aqua contrita lac exhibeat melius: Sed si sit levis, porosa, & si inter digitos conteri possit, tum hæc radix Jalappæ est exesa, & minoris pretii. Miramini forte, me dicere de ejus exesione, imo Auditores, & huic insunt sæpe vermes, ut etiam in Colocynthide sæpe videmus.

Bolus a βάλλω, apud Medicos est materia medicamentosa, quæ forma satis solida, tamen flexili una vice deglutitur: Hæc est concinnatissima hic formula, prima esto

℞. *Cassiæ recent.* ʒj.
Mannæ Calabrin. ʒij.
Scammon. gr. vij.

M. in mortario vitrio, ut F. Bolus exiguus, qui oblato involvatur, tunc facillime deglutitur. Altera est

℞. *Resin. Jalap. gr.* v.
Scammon. gr. vj.
Vitell. ovi. gr. iij.

M. in

M. in Mortario vitrio, & F.Bolus. hic operabitur certissime, vitellus ovi est menstruum, cui simile non cognoscimus, hoc corpus si miscetur aliis corporibus, aquæ non dissolubilibus, facit ut statim solvantur: Hinc gummi, resinæ, olea, omnes balsami nativi, si cum eo conteruntur, possuut aquæ misceri.

Tertia autem hæc est formula commodissima, eamque & ipsis infantibus dare possumus.

℞. *Rad. Jalapp.* ʒj.
Therebint. lucid. gr. vj.

M. F. Bolus pro una dosi, pro pauperioribus, & pro ratione ætatis, ut supra diximus, minuendus. En Quarta

℞. *Extrac. Cathol. gr.* xv.
Balsami Copaib. gt. jv.

M. ad ignem, & F. Bolus.

Sed si & hæc repudiantur ab ægris, & ipsi potius haustum sumere possunt, cujus formula sequens sit

℞. *Rad. Jalapp.* ℈ij.
Sacchar. alb. gr. v.

M. F. Pulvis tenuissimus, huic terendo in Mortario vitreo sensim affundatur aquæ commun. ℥iß. vel ℥jj. Conteratur usque dum lactescens liquor supernatet, cuique affusioni ℥iß.vel jj aquæ præscriptæ,quæ effundantur, & super affundatur ad dictam quantitatem usque, tunc pulvis manet iners, & haustus facile deglutitur, cui tunc adde syrupi Rosar. Pallid. ℥ß. M. F. Haustus.

Vos tamen notare debetis, quod hic saccharum admi-

misceo, nam vis radicis Jalappæ consistit maxime in resina, ergo nisi cum saccharo contereretur, resinositas non admisceretur: Mira autem hujus est penetratio, vix hora matutina octava dederis, quin quadranti post operetur.

Cum infantes purgari debent, & nil offerri potest, tum.

℞. *Rad. Jalap. gr.* x.

Cum saccharo emulgeatur ut ante, & F. Haustus, nauseanti autem potest dari in potu Soccolade, paulum spissiori, tum enim radicis Jalappæ nec odor nec sapor percipietur.

Alterum exemplum sit.

℞. *Scammon gr.* x.
Sacchar. gr. ij.

Contere in pollinem in mortario vitrio, affundendo

Aquæ Commun. ℥ jj.

& emulgeatur, liquor lacteus effundatur, quod tamdiu continuandum, usque dum in fundo maneant fæces nigræ, & sic possumus in aquæ ℥ vj. totam hanc vim habere; huic autem admisce syrupi diacrycu, vel rosarum pallidarum ℥ ij. M. F. Haustus. Si magis velim tegere meum remedium, possum addere olei cinnamomi *gt. j*, quod non sistit vim purgantem.

Tertium esto.

℞. *Agaric. optim.* ℨ ß.
Rad. Jalapp. gr. XL.
Trochis. alhand. gr. iij.

M. F.

M. F. Pulvis, qui cum facchari gr. iij. vel v. emulgeatur cum aquæ communis ℥jjj. quibus adde Syrup. de Spina Cervin. ʒv.

M. F. Haustus. Hic est omnium validissimum purgans, quod tantum convenit fortissimis hominibus.

Sequuntur nunc decocta, quorum primum esto.

℞. *Agaric. optimi* ʒij.
Fol: Scrophul. aquat. mj.
Sennæ ʒvj.
Rad. Jalappæ ʒj.
Sal prunell. ʒß.

Coque per $\frac{1}{2}$ horæ cum aqua, quæ dissolvat resinam, & habemus decoctum ad ℔ß. cui admisce Syrup. rosarum pallidarum ℥j. M. F. Potus, cujus dosis ℥j. omni quadranti horæ.

Hic potus optimus est iis, qui difficulter purgantur. In hac formula folia scrophulariæ admisceo pro foliis sennæ, quia nemo ferre potest illa Sennæ folia per sex vices, quia nauseat, hinc Chirurgus Brittannus docuit, folia Scrophulariæ cum iis cocta efficere, ut nausea exstinguatur, & vis purgans exaltetur: Salem prunellæ addo, ut resina dissolvatur.

Secundum sit.

℞. *Radic. Mechoacan.* ʒij.
Turbith. Gummosi ʒß.
Sal. prunell. ʒj.

Coque in s. q. aquæ communis per $\frac{1}{2}$ horæ ad ℥vj. vel jv. quibus admisce Mannæ Calabrin. ʒjv. vel vj. M. F. Potus, cujus dosis sit omni quadranti horæ ʒj.

Hic

Hic ſal prunellæ tanta copia additur, quia radix Mechoacannæ tota quanta reſinoſa eſt, Turbith gummoſum non eſt reſinoſum, ſed oleoſum, hinc aqua ſimplici eſt ſolvendum: Mannam addo, quia eſt blandiſſimum demulcens remedium.

Hæc credo ſatisfacere poſſunt vobis, ut poſſitis, dum nobiles tractatis, quotidie variare formulas, ut gloria arti, & gratia Medico concilietur.

Qui utuntur hac methodo, ut purgantibus Gonorrhæam ſanent, dolent ſibi caſus occurrere, quibus prodeſſe non poſſunt: *Seydenhamus* dicit, ſe ſæpe, dum hoc modo Gonorrhæam curare vellet, non potuiſſe alvum ſolvere, quia, cum his purgantibus uterentur, in convulſiones, vel ſincopen incidebant.

Quid tum agendum: Nam nonnulli palato ſunt adeo tenui, ut purgantibus faſtidientes vix fallas, niſi prima vice. Tum hoc faciendum, ut vires purgantes ipſis dentur per enemata, vel 2°. per externa abdomini affricta, quod in Gonorrhæa fit facile, cum iis facile imponas, eſſe balſama, quæ partibus inferioribus, quippe affectis, proſunt. Sit igitur Enema primum ſequens.

℞. *Rad. Jalapp.*
Mechoacan. a ʒ iij.
Fol. Senn. ʒ ij.
Sal. Polychreſt. ʒ j.

Coque per $\frac{1}{2}$ horam cum ſ. q. aquæ communis ad colaturam ℥ vjj. quibus adde Syrup. Roſar. Pallidarum ℥ ij. M. F. Clyſma, hoc clyſma ſi applicentur, eos æque fortiter movet, acſi ſuperne radix Jalappæ eſſet aſſumpta, tali autem homini hoc clyſma proderit, qui ſatis fortis & Juvenis eſt, ſed ſi debilis eſt tum forte $\frac{1}{2}$ pars ſufficit, alterum eſto

℞. *Elect.*

℞. *Elect. Phlegmag. Sylv.* ℥j.
Syr. rosar. pallid. ℥ij.
Aq. Commun. ℥vj.

M. F. Clysma. Sed hæc clysmata mane, corpore jejuno sunt ingeranda, & alvus prius est exoneranda, ut sic vacuo abdomini committantur, & diu retineantur. Jejuno stomacho debent inijci, quia omnes venæ tanto plus attrahunt, quo corpus est magis vacuum, & cum ex ultimo colo trahantur humores injecti, hinc tempus evacuationis est longe magis idoneum, debent autem tamdiu retineri, quam fieri possit, & impediri ne rejiciantur, nam tum non tantum evacuant crassas fæces, sed & alterum effectum, scilicet purgationis, præstant.

Hæc sunt repetenda, & continuanda, donec constet, virus Venereum vel correctum, vel ejectum esse, saltem alternis diebus.

Ultima denique purgandi methodus fit per *Linimenta*, hæc autem sunt formulæ Medicamentorum; imprægnatissimæ viribus catharticis reductis in eam speciem, ut ante ignem cuti calidæ, illinitæ possint adigi in sanguinem, & per venas versus cor & pulmones ferri, sicque in arterias pervenire, & eundem tunc præstare effectum, acsi ore essent haustæ.

Pro laxanti & purganti maxime commendatur unguentum althææ compositum, in omni emollienti incoctum, nam si infantes alvum obstinatissimam habent, tum mane, affricto hoc unguento, optime purgantur, sed hoc solum hic non sufficit, verum invenienda sunt alia remedia ex fortissimis purgantibus: tale jam sit unguentum de arthanita.

Linimentum ergo primum sit.

℞. *Ung.*

℞. *Ung. Alth. compos.*
Arthanit. a ℥j.

Mane denudetur venter, & ante ignem ponatur, sumatur tum pannus de lana, qua diu fricetur cutis, donec penitus arida sit, tuncque affricetur hoc unguentum, & vix fallet, quin æger purgetur fortissime, & si diu continuetur, quidem ad animi deliquium usque.

Vel illud sumatur

℞. *Ung. Arthanit.* ℥iß.
Nervini
Martiat. a ℥j.

M. & applicetur ut supra:

Tota nostra cutis cribrum est, cujus orificia venosa, si rite detersa sunt, bibunt omnia quam optime, fortis vis purgans consistit forte non in decima parte grani, & si illa evanuit, purgantia non amplius purgant: Ut in Helleboro, Agarico, & Senna videmus, cum nunc illa purgantia oleo infunduntur, reliqua nihil agunt, & cum olea facile penetrant, hinc corpori interno stimulus imprimitur.

Nemo Pharmacopæorum componit ex aloe composita, quin purgetur, nemo purgantia ad ignem præparat, quin purgetur.

Jam videamus, *quomodo, & quamdiu hæc purgantia in Gonorrhæa sint usurpanda.*

Potestas omnium horum refertur ad hæc quatuor capita.

1°. *Solvunt sanguinem, ejusque serum, & omnem partem tenacem reducunt in aquam, fluxilem per omnia vasa*: Ergo facillime hinc moveri possunt per oscula venarum, vel arteriarum Mesentericarum: Unde patet,

patet, in his tamen moderamen requiri, nam si nimis purgatur corpus, nutriri desuescit, & vasis dictis nimium dilatatis, simulque debilitatis, natura aliquando ita assuescit huic evacuationi, ut per eam omnes corporis humores educi possint.

2°. *Valent omnia hæc, præter solvendi virtutem, etiam virtute expellendi ad alvum deorsum, per intestina, & urethram*: Scio per experimenta, hanc vim ipsis inesse, sed quænam præcise sit hæc vis, nescio, nec hoc ad me attinet, quod autem æque ad urethram deducant, quam ad intestina, patet clare, quia omne purgans acrem reddit urinam: Nonne ex Rhabarbari gr. vj. tota tingitur urina? Nonne Cassia urinam nigram reddit? Mannam si bibamus, nonne sentimus stimulum in Urethra? Nonne ex senna assumpta oritur stranguria? Hinc sunt hæ in remediis qualitates specificæ, nemo enim forte purgat, quin stranguria, diarrhææ superveniat, ut notavit jam noster dictator.

3°. H*inc horum vis concurrit cum proposito naturæ*: Nam postquam Lui Venereæ accessit Gonorrhæa, tum excretione hac, tanquam curtissima via, natura voluit virus susceptum expellere, & sic impedire, quominus in corpus ingrediatur, unde afferebat vehiculum, sive lachrymosam hanc materiam, jam, cum, purgantia solvant liquida, & per urethram educant, hinc naturæ opus adjuvant.

4°. *Nunc ergo hac ratione Gonorrhæam sanant*: Quænam itaque est Gonorrhææ ex hac sententia sanatio? Ejus materies est Spiritus venenatus, qui in muliere, hærebat, virum inquinante, id est tam subtilis, ut accubitu, concubitu, sudatione in lecto, & similibus modis se insinuet, sed hoc cur postea sic non inficit homines? Quoniam, postquam in viris nata est Gonorrhæa, & in fæminis est propagata, quæ cum suscipiebant venenum, illud inviscabatur muco vaginæ,

qui

qui dein partibus viri imprimebatur, hinc sanatio est hoc susceptum venenum educere, unde clare patet, remedia dicta conspirare cum instituto naturæ.

An ergo Medicus non sanat? Non nisi quatenus naturam juvat, nam si contra naturam egeris, nihil proficies, verum sæpe non curamus sic, ut olim fuit- nam manet aliquando liquor blandus, naturalis instar olei amygdalarum, sed hic non est amplius malum Venereum, non magis, quam si cicatrix stillat aliquid materiæ blandæ, quia vasa, per quæ fluit materia tenax, nunc paulo majorem copiam boni liquidi transmittunt, sed hoc non debilitat vires, non inficit alios, & nullius momenti est.

Quamdiu his utendum est? Sane quotidie, si ardor in urethra, dolor magnus in parte, in reddenda urina &c. Si stranguria, si tumor inflammatorius adsit in pene, scroto &c. tum tamdiu purgantia sunt adhibenda: ut & quamdiu materia exit mucosa, crassa, copiosa, si hæc, cum exarescit, flava, fusca, rubella, vel viridis fiat, tum necesse est ut purgetur quotidie.

Hæ regulæ nos docent, an sit pergendum, nec ne; Cum enim hæc dicta remittunt, tum alterno die faciendum, si magis remittunt, tum tertio quotidie die, & ita sensim minuenda sunt dedie in diem, & dosis major etiam minuenda est eadem ratione.

Quando eo perventum est, tum ad illa purgantia deveniendum, quæ vim quidem habent determinantem, sed simul corroborantem, & consolidantem, confugimus tum ad rheum, cui admiscemus mollissima balsama, calefacentia tamen maxime repudiantes, forte autem lenissimum omnium est mastiche, quæ simul consolidat, ergo

℞. *Mastich.* ʒ ß.
Rhabarb. ʒ iß.
Therebinth. recent. gr. x.

M. Mo-

M. Moderato igne, & F. s. a. Pilulæ ad gr. iij. quarum dosis sit xij. vel xv. de die, superbibendo liquorem aliquem, purgantia adjuvantem, ut serum lactis, potus Coffeè, vel Thèe & similis. Vel sumatur.

℞. *Mastiches gr.* v.
Rhei. gr. xx.
Olibani gr. v.

quæ si non satis purgent, adde scammon. gr. j. vel ij. M. F. Pulvis, hæc continuanda plus minusve, donec videamus copiam materiæ minui, ejusque acrimoniam tolli, & colorem ad albedinem accedere.

Manet forte fistula, sed mihi credite, eam non tolles candelis cereis, injectione acri, & similib. imo his exacerbatur malum, quod tantum est sola dilatatio vasorum. Curatio ergo sola hac ratione instituta, felix & unica bona est. Sed dicetis, omittis Balsamica, ut Therebinthinam, Balsamum Peruvianum, Balsamum Copaibæ &c. imo auditores hæc sunt remedia optima, ut ex Gonorrhæa simplici fiat inflammatio testium, & pessimi tumores. Sane sæpius mihi fassus est Clarissimus hujus Academiæ Professor *Ravius*, his semper procurari, ut Gonorrhææ materies per partes vicinas, & dein per totum corpus propellatur.

Ultimum remedium in corpore Juvenili plethorico faciunt refrigerantia demulcentia: Imprimis tempore æstivo, si ingens ardor in urina reddenda adest in membro virili, & si molesta arrectio quotidie curam impediat, tum debet in corpus ingeri aquosa materia, & deliniens, ut sunt Flores althææ, rheados, sambuci, verbasci: Qui hic satis laudari non possunt.

Folia Endiviæ, Lactucæ, Parietariæ, Portulacæ:

Radices althææ, Glycirrhizæ, ſcorzoneræ, ſiſari, Tragopogoni.

Semina jv. frigida majora, & minora, Plantaginis, Papaveris albi, Pſyllii: ex his fiunt hæc *Emulcta*.

℞. *Sem.* jv. *Frigid. Maj.* ā ℥ß.

Cum ſ. q. aq. ſtillat. Flor. rhead. F. Emulſio ad ℥xviij. *quibus adde Sal. Prunell.* ʒj.

Syr. v. *radic. aperient.* ℥ß.

M. & bibat inde quantum vult omni hora.

℞. *Sem. Cydon.* no. ij.
Papav. albi ℥iß.
Portulac. ʒij.

F. L. A Emulctum cum aqua communi ad ℥xviij. *vel* xx. *quibus adde Nitri puriſſ.* ʒj.

Syr. diacod. ℥ß.

M. & ſumat ut prius

Decoctum ſit

℞. *Fol. Althæ.*
Parietar. ā m. ß.
Flor. Althææ.
Rhead. ā p. ß.
Rad. Glycirrh. ℥ j.
Siſari ℥iij.
Sem. papav. albi contus. ℥ j.

Coque in aqua communi ad ℔iij. *bibat inde æger omni hora* ℥iij.

Alte-

Alterum sit

℞. *Rad. Chinæ.*
Liquirit.
Salsæparill. a ℥ij.

Coque in sufficienti quantitate aquæ communis ad ℔iij. & bibat inde ut supra.

Hoc est blandissimum, & minime fastidiosum, sed simul prætiosissimum, hinc tantum ditioribus præscribendum.

Hæcce methodus posterior ea est, qua in Lusitania, Hispania & Italia, fere sola utuntur, cum regiones hæ sunt fervidæ, & hinc materia Gonorrhææ sponte sine purgantibus satis dissolvatur, unde Medici ibi tantum hæc præscribunt suis ægris, raro purgantia adhibentes, nisi ubi materia nimis spissa est, atque sic tunc naturæ, cæloque ibi fervido totum opus committunt, satisque feliciter, sed valde tarde sanant, nam vel per menses protrahunt.

His omnibus ita applicatis, Gonorrhææ simplicis semper certa atque integra fit curatio, sine ullis symptomatibus metuendis, adeoque corpus sic curatum immune erit ab omni recidiva, quod per multa experimenta, bona fide affirmare possum.

Si fuerit Gonorrhæa præmissa cum aliis Gonorrhææ virulentæ speciebus, quando alia simul symptomata, præter jam descripta adsunt, vel quando ipsa labes Venerea simul infecit corpus, non curabis hac methodo morbum, sed tunc alia opus est, suo loco indicanda.

Hæc nunc data methodus confirmanda est auctorum testimonis, ne putetur esse tantum nostri, aut temerarii instituti: Sed dico, quod suffragium optimorum auctorum habeat.

1°. Vir egregius, *Hippocratis*, *Galeni* & recentiorum doctrina imbutus, *Brassavolus* dicit, *Gonorrhœa est effluxus non seminis, sed pituitosæ materiæ, quæ est mixta tabo acri Venereo*: Adeoque venenum Venereum ab illa materia pituitosa, quæ effluxit, distinxit. Pergit autem, *Curanda est*.

1°. *Purgatione repetita, non adstringentibus*.

2°. *Injectu materiæ emollientis*.

3°. *Inunctione unguenti refrigerantis*: Quod in Italia conducit, ego hic potius malui ad fomenta & balnea confugere: Sumebat autem ille vir unguentum Populeum, nutritum, de Cerussa, quibus præcavebat inflammationem.

4°. *Adstringentibus roborantibus*: Utendum iis demum est, ubi certi sumus, penitus expulsum esse malum, ego hujus loco supposui balnea subadstringentia.

5°. *Si his non cedit, oritur sæpe Lues*: Ergo tunc ad decocta Guajaci, aut Mercurialia est decurrendum (*vide pag.*674. & 685. *in Aphrodisiaco*.)

2°. Nemo in curanda Lue Venerea majorem famam habuit, quam *L. Botallus*, hic autem dicit

Sanatio GonorrhϾ fit.

1°. *Lavanda virga & scroto*.

2°. *Fovenda virga aqua calida*.

3°. *Fovendi sunt testes vino penetranti*: Ego hujus loco tantum supposui balneum cum pauco sale, vel spiritu matricali. &c.

4°. *Purgatione cum Rheo, Therebinthina & Aloe*: Non audeo hoc facere in Gonorrhæa simplici, sed in ultimo stadio, ubi materia tantum fluebat sine veneno, adhibui, semperque vidi, quod, quando, Therebenthina in initio datur, tunc fere semper producat tumorem testium: Aloe etiam est solvens omnium fortissimum, cur ergo non magis illa hydragoga sine adstringentibus adhibeamus.

Inje-

5°. *Injectu lenissimorum in virgam.*

6°. *Leni emollienti diuretico* : Hoc erat in ultimo nostro decocto.

7°. *Missione sanguinis interposita* : Qua, ex singulari opinione, in nullo morbo carere voluit, eaque convenit quandoque in corporibus fortissimis debacchantibus: (*vide omnia hæc Pag.*872. *in Aphrodis* :)

3^{io}. *Bernardus Tolitanus*, summus etiam Medicus, dicit : *Tota curatio est facienda lenientibus & refrigerantibus* : quod in regionibus fervidissimis semper observandum est, quia ibi calor cæli sponte solvit humores.

4°. Omnium maxime eruditissimus fuit *Alexander Trajanus Petronius*, qui dicit Pag.1323.

1°. *Gonorrhæa curatur difficillime* : Quod Romæ verissimum est.

2°. *Difficillime curatur in his, qui arrigunt &c. & fere nunquam.*

3^{io}. *Refrigerantia & Laxantia fere conveniunt.*

5°. Si nunc his vultis addere *Clariss. Th. Seydenhamum*, videbitis, ipsum aliorum methodos examinasse, & post varia tentata debuisse ad hanc methodum redire.

Priusquam de aliis methodis curandæ Gonorrhææ dicam, ad secundam Gonorrhææ speciem accedo, quia singularum opportunitate, hanc indicabimus, nam V. G. aliquando adstringens injectio debet adhiberi omnino : & sic de cæteris, ut suo loco indicabimus.

Secunda Gonorrhææ Species.

Hæc est, *ubi non modo anterior illa pars Vrethræ superius* (pag.92.) *indicata, affecta est, verum ubi tota syntaxis cryptarum mucilaginosarum in parte anteriori penis turbata est.*

In priori ſpecie ſedes morbi erat tantum circiter ad pollicis diſtantiam ſupra finem Urethræ : Ubi *Morgagni* demonſtravit in ſuperiori parte urethræ eſſe cryptam, adeo magnam, ut cavitate ſua granum hordei capere poſſet, cujus tamen orificium ſatis exile eſt, ſi finditur hæc lacuna, paries ejus internus habet plurima orificia intra ſe, ſed minora, hinc non eſt unum corpus, conſtans uno orificio, ſed habenda eſt pro crypta, nam ex variis locis hic eſt humorum affluxus.

Terraneus obſervavit, quod ab urethræ initio duæ laterales lacunæ ſint, ſatis magnæ, ſtatim pone glandis finem, dein adſcendendo ſurſum ſunt parvæ glandulæ, ad pollicem a glande eſt magna Lacuna *Morgagniana* : Superius eſt lacuna *Cokburniana*, præterea ubi glandulæ *Covperi* emittuntur, & glandulæ ſuperius memoratæ ſupputantur, patet, quod plurima hic ſint emiſſaria.

G. Cokburn dicit præterea, quod, volens inquirere, quis eſſet harum effectus, aſſumpſerit dextram Chirurgi *Sant André*, & cum ſumpſit penem, & cera implevit Lacunas *Morgagnianas*, & quando fiſtula ſyringis illius lacunæ orificio erat alligata, tunc 1°. materia per latera emiſſarii diffudit ſe ob tot emiſſaria, quot in eam lacunam deſinebant, tuncque illa materia ſe diffudit per omnes canales emiſſarios omnium reliquarum lacunarum, uſque ad curvatarum penduli Penis, unde commercium cum omnibus Lacunis inter ſe invicem apparuit. 2°. Maxime notabile erat, quod illa materies etiam tranſibat in ipſam fungoſam ſubſtantiam urethræ : Si ergo datur hæc communicatio, tum pro variata preſſione per arterias mucus ille tranſudabit per urethræ cavum, verum ubi major erit reſiſtentia ad orificium magnæ hujus lacunæ, quam ad ſubſtantiam fungoſam urethræ, neceſſario materies diffundetur in hanc ſubſtantiam fungoſam. 3°. Quando hæc injectio fie-

fiebat, magno cum impetu, venæ urethræ circumfusæ extrinsecus etiam implebantur, adeoque hoc malum etiam eo propagari potest, & hinc in sanguinem.

Jam his intellectis, facile poteritis videre, unde tam difficilis sit hujus mali curatio: Quando sedes GonorrhϾ non est in lacuna anteriori & maxima, sed quando etiam illæ lacunæ, superius positæ, usque ad curvaturam penis,& emissaria *Cowperi* inficiuntur simili labe, qualem in lacuna *Morgagniana* descripsimus.

Illa nunc Gonorrhæa, quam hic tracto, est tantum, quando tabus Venereus se diffudit per illas lacunas, ita ut nondum attingat glandulas *Cowperi*, & nondum eroserit fungosam urethræ substantiam, sed ubi venenum diffunditur per omnes lacunas, usque ad emissaria glandularum *Cowperi*, & ubi nondum pervenit ad substantiam cellulosam urethræ, multo minus ad ejus venas.

Phænomena, quæ malo hoc præsente oriuntur, hæc sunt

1°. *Semper plus materiæ funditur.*

2°. *Lentior fit destillatio*: Nam cum evadunt tanto minores, quo adscendunt magis, & tunc per longiorem, & magis compressam viam transire debent, hinc fere semper destillant humores, sed lentiori fluxu, id est, si prima Gonorrhæa obtinet, stillicidium est celere, sed in hac specie stillicidium fere semper continuatur.

3°. *Omnium symptomatum prima Gonorrhæa pejor sit conditio.*

Causa hujus mali est.

1°. *Acrimonia major veneni Venerei*: Observatur de his.

1°. Quod si mulier amplexa virum, cum ardore Venereo extra ordinem consuetum, pulchritudine viri, aut majori forte orgasmo Venereo affecta est, tunc il-

lud venenum communicatum longe pejus eſt, quam ſi tantum officium præſtat obediendo, & corpus ſuum viro irruenti pretio conducta (ut ſolent vulgo) proſtituendo: Dixerunt veteres, quod non irata vipera, ubi hominem pungat, vix lædat veneno ſuo, & contra; ſic etiam re vera res ſe habet in muliere, tabo Venereo affecta, ubi cum homine ſano rem habet. Præterea

2°. *Putredo diu retenti mali huc multum facit*: Hinc ergo imprimis ex his duabus cauſis ſolet oriri, ſed mulier, quæ admittit virum, qui laboravit peſſima Gonorrhæa, ſi ſtatim ab eo commercio admittat ſaniſſimum hominem, ſed cum ſummo ardore Venereo, tunc venenum illud longe vehementius afficit ſequentem, ut exempla docent, quod mulier pura, ab infecto Lue Venereà viro molita, alii admiſſo communicaverit malum, & ipſa ſana manſerit.

3°. *Diuturnitas ſimplicis Gonorrhææ, & ejus geminatio*: Si quis, Gonorrhæa laborans, hæc opera repetat, ſic irritat partes, ut, quo membrum rigidius ſit, eo plus compreſſa ſit urethra, ejuſque partes vicinæ, hinc eo tempore, dum agitatio violenta accedit, facile materia ex majori lacuna diſtribuitur per canales laterales, quod didici multis exemplis in Juvenibus nobiliſſimis.

4° *Adſtringens cura primæ Gonorrhææ*: Quæ impedit quidem ad tempus materiæ virulentæ effluxum, ſed tamen malum pejus reddit.

(α) Si tabus Venereus evadit adeo acer, ut illa orificia erodat, & liquor fuſcus exeat, tunc cruſtula oritur ad omnia illa loca, ſed illa poſt aliquot dies rumpitur, & Gonorrhæa multo pejor fit: Hinc in prima cura tam ſollìciti ſumus, ut hanc curandi methodum arceremus.

(β) Si homo, Gonorrhæa prima laborans, coa-

ctus

ctus fuerit per hyemem verſari in frigore, tunc materia, excerni ſolita, nunc vero retenta potius repit ſurſum, quam per poros contractos deorſum, ut ſæpe obſervatum fuit.

(γ) Si Medicamenta calida ſpirituoſa adhibentur, quæ faciunt dolores & exſiccationes, & querelas, ſolida oſcula vaſorum faciunt areſcere, & fluida faciunt coagulari, & quoniam ex unaquaque crypta eſt commercium ad omnia, debet premi liquidum per communicantes tubulos. Nihil etiam refert, an hoc factum ſit per Medicamenta adſtringentia, aluminoſa, vitriolum, ſaccharum Saturni & ſimilia.

5°. *Geminatio mali*: Quando Gonorrhæa prima adeſt, nihil pejus eſt, quam arrectio penis, nam tunc urethra comprimitur, ſed quo magis hoc fit, eo plus comprimuntur lacunæ ibi poſitæ, & tunc retropreſſa materia in cellulas, nova cauſa addita, malum fluit ad ſuperiora, hinc illi, qui Gonorrhæa virulenta adhuc laborant, ſæpiſſime eam pejorem reddunt, ſi tunc temporis, temerario certe auſu, rem habent cum muliere.

6°. *Summus calor hypocauſti, vel foci, febris, per Medicamenta, per clima, vel motum*: Summus motus hoc facit, & imprimis equitatio, unde tam ſollicite in prima Gonorrhæa a nobis prohibita fuit: Curſus, ſaltatio, venatio ſimul nocent, nam per hæc omnia facile materia deſtinata eo ut efflueret, magis retropellitur, & ſecundam Gonorrhææ ſpeciem facit.

Effectus harum cauſarum eſt

1°. *Eroſio uſque in fabricam ſpongioſam urethræ*: Nuper recitavi experimenta, quæ docebant, ex una crypta in omnes eſſe commercium, & ſi eadem ars urgeretur, quod tunc materia injecta deprehenderetur perveniſſe ad proſtatam, glandem, & celluloſam urethræ ſubſtantiam, quæ in flaccido veretro collabitur quam maxime, unde *De Graaff* urethram ut canalem ſimpli-

ſimplicem depinxit, quod *Ruyſchius* poſtea correxit; hinc ergo, cum hæc ſubſtantia ponatur inter duas membranas, tunc ſi iter eſt ex lacunis in has cellulas, tunc huc ſemel effuſum venenum non iterum eo redit, unde venerit, ſed ſe diſpergit per totam celluloſam ſubſtantiam, & dum hæc facit, glandis caput, & bulbus urethræ afficiuntur eroſione, quod nunquam fallit, nec talis curatio facile procedit.

Ex hac eroſione quid poſtea fiat, pertinet ad alium caſum, de quo poſtea.

2°. *Reductio materiæ in ſanguinem, & Luis Venereæ productio*: Quæ aliter ex Gonorrhæa prima nunquam fit, hoc facile intelligitis: cum patuit etiam, quod venæ, reducentes ſanguinem extravaſatum in cellulas, ibidem abſciſſæ, quum recipiant materiam in cellulas injectam, quod tunc etiam reducant materiam venenatam adſanguinem, & diffundant per corpus, unde tunc vera Lues Venerea oritur.

Nunc ſequitur hujus mali *diagnoſis*, ut cognoſcere, & bene curare poſſimus hunc morbum.

1°. *Si cauſæ recenſitæ Gonorrhææ primi generis fuerint applicatæ, maxima eſt ſuſpicio, inde orituram, vel jam ortam eſſe hanc ſecundam ſpeciem*: Si ergo videtis hominem, Gonorrhæa prima laborantem, applicare unam ex his cauſis, merito ipſi poteris prædicere, quod in ſummum incurrat periculumGonorrhææ ſecundæ accipiendæ.

2°. *Ex copia tabi effluentis*: Si enim incipit poſt cauſas prægreſſas materia effluens pervenire ad magnam copiam, ſcimus malum eſſe deductum verſus loca deſignata.

3°. *Ex loco altiori, unde exprimitur materia Gonorrhææ*: Homo Gonorrhæa laborans mane ante redditum lotium premat urethram ad finem glandis, exit materia, ſi ad pollicis diſtantiam altius premit, & tum adhuc

adhuc nova ſequitur, diffuſa eſt materia, & ſecunda Gonorrhæa jam laborat: Si tunc in loco ſuſpenſorii ligamenti Penis, & circa perinæum premat, & tunc adhuc materia Gonorrhææ proveniat, nullum dubium remanet.

Prognoſis eſt difficilis ſanatio: Ex tunc occurrit prognoſis *Alexandri Trajani*, qui addit, quod ſæpe tota vita incurabilis reddatur.

Praxi operam ubi dabitis, experiemini hujus viri effata vera, quia poſt expulſum jam venenum tamen illæ lacunæ effundere perſiſtunt materiam pituitoſam, nec fabrica illarum lacunarum, eorumque orificiorum ad priſtinam arctitatem reduci poteſt.

Sepe generoſiſſimis præſidiis indiget hoc malum, uti *Braſſavolius* dixit, illa autem erant decocta Ligni Guajaci, vel litus Mercurii, ſed ne hæc quidem aliquando ſanant, uti fatetur ipſe.

Diſtinguo tamen, *quod ſi nullum adeſt ſignum jam præſentis Luis Venereæ, audeo ſpondere talem ſanationem eo uſque, ut ad connubium cum pura muliere poſſit ſe committere tuto ſine metu ullius contagii, & ut prolem procreare poſſit*: Sed non poſſum promittere, quod non manſura ſit fluxio materiæ pituitoſæ: Ratio hujus rei eſt, quia naturalis fabrica omnium harum lacunarum cum ſuis emiſſariis ſint paulo latiora & paralytica facta, tunc ſi hi homines dilabuntur inter Medicos lucriparos, deducuntur ad longiorem curam, & tandem exhauſti corpus, & emuncti crumenas, aliquando inſanati dimittuntur.

CURATIO.

Præcipuum, quod debemus vitare in curatione, eſt ut auferamus cauſas, quæ Gonorrhæam hanc faciunt, inter quas nulla major eſt, quam arrectio penis. Hinc

arctiſ-

arctissima dieta est observanda: Adeo ut sæpe coactus fuerim eorum vitam sustinere V. G. usu raparum, vel radicis dauci, hordeo, avena, tritico cum sola aqua coctis, & porro miseros illos homines balneis macerare, & hinc semper vidi optimum effectum.

Evitandus est error: Quando Medici aut Chirurgi ignari theoriæ dicunt, hoc in casu esse roborandum locum, tum ad causam quartam perveniunt ipsi, si nunc hoc non fit, tamen neque curatur malum, tunc simulac illa orificia compescuntur, virulentia nondum exstincta, & omnibus cryptis lachrymantibus obstructis, oritur statim intolerabilis obstructio per totum membrum, perinde acsi totum corpus penis comprimeretur, & tunc, quando urina est reddenda, debet per angustissimam & corrosam hanc viam transire.

Ruyschius demonstravit in figuris, quod membrana fungosa urethræ transeat ad posteriora urethræ & glandem, cæterum non communicans cum corporibus cavernosis penis: Hinc tumor ille urethræ ambit totum penem, qui tum intumescit maximopere, sed deorsum, quia corpora fungosa penis non inflantur, sed sola substantia fungosa urethræ impletur.

Tunc exitus hic est methodi adstringentis.

In administratione Medicamentorum omnia debent fieri ut in prima Gonorrhæa, sed fortiora, & maxima laxatio adhiberi debet, donec certi simus, omne venenum expulsum esse, & tunc demum ad subadstringentia remedia, supra memorata, est deveniendum.

Tertia Gonorrhææ Species.

Hæc fit, quando venenum inficiens per urethram corrosam pervenit eo, ubi sunt duo orificia lateralia glandularum Covvperi. Illa duo orificia semper lege naturæ ibi exonerant se, ubi Lacunæ *Morgagnianæ* &

Ter-

Terranei desinunt; ideſt ad curvaturam penis ſub oſſe pubis.

Totum territorium primum ſuperne deſtillat deorſum, ſed hæc orificia patent juxta ductum urethræ verſus proſtatas, & diſcedunt lateraliter verſus perinæum, hinc ſita ſunt ad latera urethræ, ubi proſtatæ deſinunt.

Nunc ergo, ſi malum Venereum eouſque pervenit, & ſeſe iis orificiis inſinuat, quid fit? Hæc orificia ponuntur ſub muſculis acceleratoribus urinæ, hinc ſuccus eorum exprimitur, quando hi muſculi agunt, in ejaculando ſemine vel urina, tunc ergo ducitur ad locum anguſtiſſimum urethræ, ne impetus ſeminis vel urinæ hanc partem lædat.

Hinc emiſſaria hæc, longa tres pollices latas, poſſunt manere vacua in ſtatu ſano, quando nihil ſeminis aut urinæ ejicitur, ſed dilatata cum ſint, & veneno Venereo infecta, ſtillant majorem copiam, ibi continuo aggregatam.

Illo loco orificia patula infecta, ſunt vacua, vel plena, plena tunc temporis quando muſculi acceleratores illa orificia & glandulas jam jam exprimentur: Quando nunc hi muſculi bulbum urethræ comprimunt, inter illos, & partem urethræ comprimendam, ſitæ ſunt glandulæ, ſed extra muſculos, ſed harum emiſſaria decurrunt partim extra urethram, partim per eam, donec ſub os pubis pervenerunt: Hinc hæ glandulæ nunquam evacuantur, niſi a plenitudine, quod raro admodum fit, vel ab agentibus his muſculis in ejectione urinæ aut ſeminis, & poſt illam expreſſionem vacua ſunt illa emiſſaria.

Si nunc hæſerit materia venenata circa illa orificia, hæc facile irrepere poteſt, propter viæ declivitatem uſque ad ipſas glandulas.

Si ille tabus hæc orificia affecerit, Oritur

1°. *Diffi-*

1°. *Difficultas emittendæ urinæ* : Nam tumor exiguus, ibi generatus, brevi se ostendit : Verum quando tale venenum primo intravit, vix sentitur.

2°. Numquam hæc species observata fuit, nisi prægressa secunda specie, nec illa, nisi prima prægressa fuerit : Si ergo hæ duæ antecesserunt, & hoc symptoma accedit, Medicus tuto concludere potest, hanc tertiam speciem adesse.

Causæ eædem sunt ac Gonorrhææ secundæ, sed acriores & violentiores, & in altitudine magis hæret malum versus os pubis.

Signa ; nisi accurata diagnosi instructi sitis, Jactantia temeraria periclitabimini de fama vestra.

1°. *Si incipit difficultas oriri in reddenda urina in curvatura penis, post præmissas duas Gonorrhæas, & si locus tunc hujus affectus pressus nil materiæ exsudat, sed hæc materies vel sponte & continuo destillat antrorsum, vel interius cadit* : Si malum tantummodo se insinuavit in hunc canalem, statim it ad illas glandulas, & oritur dolor molestissimus, ac tumor manifestus sub prostatis in perinæo, idest ad latera penis, ibi ubi penis accrescit ultimo intestino recto, quarta parte pollicis anterius ; Si nunc hic apparet dolor ac tumor, in reddenda urina nil mali sentitur, hinc Medici falluntur, quia putant, hoc symptoma ad hanc Gonorrhæam nihil facere, vos autem, postquam Gonorrhæa apparuit, hoc statim detegetis.

2°. *Homines illi in singulis emissionibus urinæ has glandulas emungunt, quod in nulla alia Gonorrhæa fiebat, ad finem reddendæ urinæ tunc exit copiosa materia subfætida ichorosa* : Quod est signum certissimum, nam in alia Gonorrhæa exibat fere semper ante redditum lotium : Si nunc vultis esse certi de præsentia hujus mali, nunc accedat æger mane post somnum, ante redditam urinam, tuncque fiat 1°. Experimentum primum

mum Gonorrhææ primæ, quod poſtquam factum eſt, & nihil amplius inde prodit, tunc Gonorrhææ ſecundæ experimentum fiat: Hoc facto prematur urethra in perinæo, non attingendo latera, nullus exibit humor, tunc digiti ponantur $\frac{1}{4}$ pollicis a nexu urethræ cum inteſtino recto, & ibi ad latera glandularum prematur, ſi tunc exprimitur illa materia, certi ſitis adeſſe Gonorrhæam terti generis.

3º. *Diverſitas materiæ eductæ ab illa, quæ in præcedentibus prodit*: Materia in prima & ſecunda fuit homogenea & ſpiſſa, ſed materia hic effluens ſemper magis fluida, & magis corrupta eſt, quia diutius ſtabulat, fætor etiam adeſt hic, raro in prima & ſecunda Gonorrhæa, niſi tempore æſtivo.

4º. *Inſanabilitas*: Quia hanc nunquam curabis methodo priori, quia malum hæret extra urethram, homo ſanus conatur 24 horarum ſpatio ſexies urinam reddere, ſi nunc velitis ponere, illas evacuationes fieri proportionali tempore, intra 4 horas urinam reddit ſemel, adeoque ſexies evacuantur hæ glandulæ 24 horis.

Prognoſis hæc eſt.

1º. *Glandulæ* (quæ ſunt magnæ articulo digiti medio, & ad compreſſionem complicatæ figuræ) *integre conſumentur, & materia putrida inde facta difficulter exprimetur*: Quia pondere ſuo ibi manet, hinc decubitus in lecto ſuadendus eſt ægro in curatione, ſitus loci, emiſſariorum longitudo, & anguſtia huc multum faciunt.

2º. *Exeſio membranæ glandulas has inveſtientis*: Hæ glandulæ per membranam celluloſam nectuntur vicinis partibus, ut omnes aliæ, ergo hæc etiam exedi poteſt. Unde,

3º. *Vlcus fiet in membrana adipoſa circa urethram*:

Ulce-

Ulcera harum glandularum non ibunt in urethram, ſed in perinæum, & hæc membrana cellulosa flaccida, eſt vera ſedes fiſtularum omnium, hic orientium, hinc, quo mobilior eſt, eo magis materia excidens ſe huc illuc inſinuabit, ſimulac nunc tale ulcus factum eſt. materia non amplius decurrit per urethram, ſed inter fungoſiſſimas illius membranæ cellulas diſpergitur.

4°. *Diſperſio mali per totum panniculum adipoſum in vicinia* : Urethra ambitur proſtatis, hi ambiuntur membrana cellulosa, continuata illi, quæ glandulas *Cowperianas* inveſtit, hinc ſimulac hæc exeſa eſt, tota membrana proſtatarum etiam inficietur, hinc urethra etiam uſque ad glandem, per commercium, non in ſubſtantia fungoſa, ſed in membrana cellulosa communi afficietur, ſed membrana cellulosa, ubi glandulæ hærent, retroit verſus collum veſicæ, & inteſtinum rectum, hinc malum hoc etiam ſe inſinuat per omnia illa loca.

5°. *Ulcus fiſtuloſum in perinæo, curatu difficillimum*: 1°. Quia emiſſaria *Cowperiana* nihil amplius deſtillant, dum materia jam exoneratur per aliam viam in membranam cellulosam : & 2°. Quia natura membranæ cellulosæ eſt cedere etiam ſolo flatui; hinc oriuntur miri tumores in hac membrana hinc inde diſperſi.

6°. *Si hoc malum ſic proſerpit, tunc omnia loca vicina inficit, ut perinæi loca, ſcrotum, proſtatas, urethram, penem, veſicam, inteſtinum rectum, imo ad femora uſque ſe diſpergit* : Homini ſtudioſo oritur Gonorrhæa primi generis, applicat quædam remedia, ſed fruſtra, accipit Gonorrhæam ſecundæ, & dein tertiæ ſpeciei, conſulit Medicos, incipit habere tumores in glandulis, & hos Chirurgo tractandos dedit, neglexit hic hujus mali ignarus, & omnia hæc mala recenſita orta fuerunt, imo malum hoc poteſt venire uſque ad ipſum montem Veneris, ubi tunc etiam ulcera facit.

Omnium

Omnium autem pessimum est, si usque ad femora se dispergit.

Videtis, quam mira rei facies, & quomodo hæc mala a simplici Gonorrhæa in horrendam Luem Veneream degenerare possint,

De Curatione.

In Curatione non dicam de Symptomatibus (utpote quæ alium iterum malum efficiunt, unde de iis postea seorsim dicam) sed tantum tractabo eam, quæ debetur ipsi malo, quando glandulæ se adhuc exonerant per urethram.

Curatio consistit in Prophylaxi, idest in præcautione, ne hæc species oriatur, consistit scilicet in eo, ut Medicus caveat in Gonorrhæa prima, aut secunda, ne tertiæ Gonorrhææ causæ oriantur, si nunc hæ causæ a vobis præcaventur, antequam occurrant, tunc nunquam hæc orietur, utpote nunquam fit, nisi prægressa, & secunda neglecta, vel male curata.

Si vero ipsum malum jam existit, tum

1°. *Curatio Gonorrhææ secundæ requiritur*: Adeoque omnia illa repetenda hic.

2°. *Moderatissima repetita expressio illarum glandularum, ut bene purgentur, non tamen lædantur*: Hinc æger iubetur tunc jacere in lecto, ne a curvatura penis versus illum locum perpendicularis situs deorsum sit, & omni quadranti horæ leni compressione facta expurgentur glandulæ.

3°. Si his recte (sed ut fieri solet) irrito factis tumor manet, vel augetur, tunc alia curatio incumbit: Hic debemus omnino omnia laxantia repetere, & tentanda est formatio abscessus versus exteriora in perinæo, quod ipse effeci, ut, cum eas partes exstirpare non possimus, tunc conemur rumpere illam partem,

abſceſſum illum maturare, & factum ocyus pertundere lanceola, tuncque curare illud ulcus.

Hinc ergo ſtatim vocamus peritos Medicos in conſilium, dicimus hiſtoriam morbi, proponimus ſententiam, & dicimus metuere, ne glandulæ introrſum ruptæ diſpergant ſuum virus per membranam celluloſam, hinc unicum eſſe, ut viam hic faciamus extrorſum: ſed dicetis, tunc illæ glandulæ exeſæ ſunt, fateor, ſed homo poteſt ſine his vivere, & aliter certe totus morietur, intra proprios fætores ſuffocatus; accipimus bulbos ceparum & alliorum, hos tegimus cineribus, & ſupponimus teſtam figulinam, & huic ignem moderatum imponimus, ut ſupputreſcant, tunc hi bulbi contenduntur in pulpam, & ad hujus bulbi ℥ij. admiſcetur farinæ avenæ ℥jß. & butyri inſulſi ℥j. tuncque cum lacte in pultem coquantur, quæ puls applicanda ad illa loca, ubi tumores illi inveniuntur, quod continuamus, donec integumenta vix cohæreant: Vel applicandum ſequens Cataplaſma.

℞. *Farin. Lini*
Secalin. ana ℥j.
Flor. Althææ
Meliloti ana p. ij.
Fol. Althææ
Verbacci ana m. j.

Coque in ſ. q. lactis recentis, coctis atque contuſis adde olei lini recentiſſ. ℥j.
M. & F. S. A. Cataplaſma. Hoc applica circa illa loca, hoc cataplaſmate adeo labefactamus hæc loca, ut materia huc cogatur tranſire.

Nunquam frigus eſt admittendum, donec incipiat oriri mollis tumor mucronatus ad exteriora, tunc magis adhuc emollimus, & dein preſſo abdomine & cruribus,

bus, immissoque in anum digito, illum extrorsum premimus, & lanceola pertundimus, tunc semper nihil lædimus.

Postquam ille locus sic pertusus est, tunc debet depurari, nam omnis glandula est fungosa & scabra substantia, ergo tunc imponimus therebinthinam cum vitello ovi & Aloe, quod optimum est digestivum.

Sinus, & sordes, si magna apparent, debent unguento ægyptiaco depurari, quod est optimum detergens, & mundans remedium hoc in casu.

Retinemus hoc, donec certi sumus, omnia rite depurata esse. Si quis per fortia remedia hæc movere velit, tanto plus auget malum, & tandem nescit, quo confugiat, possem exempla auctorum recitare, ubi videretis, hoc factum fuisse.

Celeberrimus quidam inter eos dicit, occurrisse sibi talem casum, in quo tumor & dolor ad vesicam oriebatur, & nunc stillicidium minuebatur, postquam febris supervenerat, advocatus fuit alter peritissimus Medicus, & dederunt turbith minerale ultra gr. x. plus quam decem vicibus, cum malum continuo augeretur, advocarunt Chirurgum peritissimum, qui cum duobus Medicis malum ignorabat, faciebant omnia, sed nihil materiæ prodibat, & post aliquot dies pustulæ pessimæ per totum corpus oriebantur &c.

Hæc serviunt exemplo, quomodo summi in arte viri delabi possint in summos errores, si in curandis morbis non attendunt ad fabricam partium.

Si ergo fluxus desinit, & succedit tumor, dolor, ardor in perinæo, nec materia pressa amplius exit per urethram, tunc certi sumus ulcus fieri extra urethram, & credite mihi, hic est molestissimus nodus, in quem incidunt practici, qui omni conatu omnem operam impendunt, sed irrito, ut per mercurialia tunc hanc materiam expellant, sed ex dictis facile patet, quid

in hoc notato casu Medicus facere debeat: Scilicet supra indicata.

Sinus si pertusi sunt, & depurati bene ab omni materia purulenta, curabitur plerumque malum, si vero non, orietur pessima Lues Venerea.

Quando hac ratione allicimus materiam extrorsum, habemus fistulam, sed nunquam desinentem in urethram, (quod maxime est notandum) sed in perinæo extrorsum. Quo latius ulcus dilatas, eo facilius curabis, nam melius sic omnes partes affectas possumus huc allicere, iisque exitum parare, sed cavendum ab omnibus turundis applicandis; quæ exitum impediunt materiæ.

Interne addimus digerentia summa 1°. ex Aloe, si videmus flocculosos esse parietes ulceris, tunc adhibemus unguentum ægyptiacum, quod escharam facit. Quæ tantum per 12 horas manet, & dein iterum suppuramus, & hoc continuamus tamdiu, donec videmus flocculos detersos esse, & fundum ulceris esse carnei coloris, tunc tandem digestivum commune immittimus, allicimus supersarcosin extrinsecus, sed tamen vulnus adhuc apertum tenentes, & ubi bonum pus prodit, certi sumus, tabum Venereum sublatum esse, sed certi sitis, antequam cicatrix obducatur, quod tabus omnis sit expulsus, si bonum pus prodit, & fundus naturalis coloris est, & febris desit, tum demum cicatricem obducere licet.

Si fungositas permanet, sequens applicandum.

℞. *Vng. Basilic.* ℥j.
Mercur. præcip. albi. ʒij.

hoc est medicamentum, quo leniter fungosa ulceris latera inducimus, unde tunc eschara fit, optimo remedio, nam mercurius præcipitatus rubet nimios dolo-

res

res facit, hoc vero ſine magno dolore conſumit partes, & tunc obſervamus, an fundus & parietes non amplius ſint flocculenti, ſed incarnati, cum papillis carneis inſtructi: Vel aliud applicari poteſt v. gr.

℞. *Vng. aurei* : ℥j.
Mercur. præcip. albi ʒij.

M. & applica ut ſupra: Hæc ſunt ſuppurantia molliſſima, & eſcharam inducentia.

His factis Medici (nam in tali caſu, ut diximus, prudentis Medici eſt alium ſibi ſocium adſciſcere) concludunt, an liceat vulnus occludere. Claudere autem hoc licet ex conditione puris, fundi, & labiorum vulneris laudabili. Tunc mercurialia omittimus, & imponimus unguentum Baſilicum ſimplex, ſi tunc caro luxuriat, imponimus iterum digeſtivum.

Si vero, his omnibus factis, apparet lateralis quidam ſinus, ſuppeditatur nova materies, tunc illico debetis ptyaliſmum vehementiſſimum inſtituere, nam hic multa organa concurrunt, unde hic non poſſumus diſcindere, & nova vulnera facere.

Hæc ſalivatio inſtituenda eſt aperto vulnere prudentiſſime, nam tunc materia expelli adhuc poteſt.

Inter hanc ſalivationem locus circa vulnus flaccidiſſimus eſt tenendus, & impedimus, ne coeat vulnus, antequam omnis materia expulſa eſt, tunc ſi curabiles ſunt ægri, certo curantur.

Quarta Gonorrhææ Species.

Ubi finis eſt veſicæ urinariæ in mare, ibi ſphincter arcto veſicæ collo circumponitur, moxque, amiſſa muſculari tunica veſicæ, ſola interior membrana mucilaginoſa exit, hæc gracileſcens ſtatim paululum adſcen-

ſcendit ſurſum, & ſimulac egreſſa eſt, cingitur illico tubere glanduloſo, quem Græci προςάτην ſive janitorem appellaverunt.

Hanc ſcitis in viris ſatis magnam eſſe, & ſic concreviſſe urethræ, ut recondat ejus iter undique intra ſuam ſubſtantiam, & hinc urethra in viris hic non libera procedit, ut in cæteris partibus penis, ſed quaſi per montem hunc penetrat, procedit ad ſeſqui pollicis longitudinem, & ibi proſtata in 12 partes fere ſemper diviſa eſt, ex ſingulis partibus unum emiſſarium dimittens: Ad eundem illum locum duo orificia extrema hiantia duarum fiſtularum, ex veſiculis ſeminalibus productarum, decurrunt per fungoſam urethræ ſubſtantiam, & aperiunt ſe inferius, tum & ex *Morgagnianis* ſcitis ad hunc locum etiam dimitti canalem communem ex utraque veſicula.

Ergo præter poros exhalantes urethra hic loci habet 15 orificia; tam patula, ut ſetam porcinam admittant.

Hic eſt ille locus periculoſiſſimus, in quo pono quartæ ſpeciei Gonorrhææ ſedem.

Si placet vobis in memoriam revocare naturam, & horrendam illam velocitatem ſibi aſſimilandi humores ſanos, quæ eſt in tabo Venereo, & quam penetrabilis ſit hæc materia, conſideratis hic eſſe verum deſcenſum urethræ, adeoque hic eſſe tardiſſimum quaſi motum, tum facile intelligitis, quod, ſi materia virulenta eouſque penetrat ad ductum urethræ, & huc appellat, omnium facillime infici hos 15 canales, & 14 loca amfractuoſa proſtatæ, & veſicularum ſeminalium.

Hinc cauſa hujus quartæ ſpeciei Gonorrhææ fere ſemper eſt Gonorrhæa tertii generis prægreſſa, cujus ſedem ponimus in glandulis *Covvperianis* ſub oſſe pubis, quæ mucum ſuum præparatum per fiſtulas longas in hunc urethræ locum infundunt, ſi hujuſmodi mala

hic

hic hærent, & contigerit, ut materia retroeat, tum ad hæc loca facile penetrare poteſt.

Omnia emiſſaria lacunarum mucilaginoſarum in urethra virili communicant inter ſe, ita ut una impleta, & altera impleatur, hinc, ſi etiam Gonorrhæa ſecundi generis inficiat omnia hæc emiſſaria, facile ex hac oritur.

Sed crediderim, hoc a nulla re frequentius accidere, quam a perverſa methodo curandi Gonorrhæas priores per adſtringentia, & eſcharotica, ſolent ſcilicet multi imperiti Chirurgi præſcribere aluminoſa, mercurialia, ſalina, imo vitriolata, ut injiciantur in pertinaci Gonorrhæa, adſiſtendum materiæ fluxum, quod ſi fecerint, natura repugnat, inflammationem facit ſub cruſta, ſed ſi bene ſuccedit, non poteſt naſci niſi eſchara, nam ſimul ac patuli alicujus ulceris ſuperficiem tango his remediis, facio locum conſtrictum, aridum, & ſi ſummopere ſucceſſit, locus ille penitus mortuus fit a conſtrictione ſolidorum, & coagulatione fluidorum, & cruſta fit, ſub hac vita inſurgens, inflammatione & ſuppuratione facta, illam iterum ſeparat, hinc omnes hæ injectiones ſiſtunt quidem Gonorrhæam, ſed antequam natura eam amovit, hinc illa materia, ſe exonerare non potens, repercuſſa plerumque ad hunc locum decurrit, nihil autem tum eſt frequentius, quam ut oriatur malum, quo ægri ne guttam quidem urinæ reddere poſſunt, veſica interim plena, unde anxietates ſummæ oriuntur, & veſicæ paralyſis. Vidi virum 24 horas ſtantem, & deſperato animo terras pulſantem, quia ne guttam urinæ dimittere poterat, vidi tunc læthales hæmorrhagias excitatas fuiſſe a Chirurgis, contra mea monita catheterem immittentibus in hæc loca inflammata.

Demonſtravit *Graaffius*, & poſtea *Ruyſchius*, & omnium accuratiſſime *Littrius*, quod proſtata ſit conge-

ries duodecim ampullarum membranosarum fungosarum, quæ in formam coni circumpositæ faciunt prostatam, singulæ suis membranis coercitæ, non adeo communicant inter se, sed una membrana communi omnes exstrinsecus investiuntur. Arteriæ innumerabiles ad quamlibet harum adveniunt, & fabrica glandulosa secernunt liquidum fatuum sine ullo odore, aut sapore, oleo amygdalino simillimum, estque balsamicotaton, quod nervis defendendis inservit.

Hoc liquidum, uti demonstravit *Leal Lealis*, est nutrientissimum pabulum futuro homini, recens devecto ex vesiculis seminalibus: demonstraverunt, quod singulæ ampullæ uno emissario distincto loco sic deponantur, ut nulla pars in urethra sit, ad quam ex hoc loco projectus liquor non veniat, & quidem ponuntur ratione aperturarum vesicularum seminalium, ita ut nulla gutta ex iis possit procedere, quin misceatur huic liquido: hinc facile videtis fieri posse, ut, si miasma Venereum unam harum glandularum affecerit, ulcus in eo orieтur, & si omnes 12, totus ambitus corrumpitur in tabum.

Verum si nunc hæ partes inficiuntur, quæ ducunt ad vesiculas seminales, assurgit malum supra urethram, nam *Morgagni* demonstravit, tria esse emissaria, unde si in talem aperturam miasma Venereum venerit, facile ibit in vesiculas seminales, sed hæ ponuntur alte in perinæo, vesicæ urinariæ, & intestino recto adnexæ, & commercium habentes cum vasis deferentibus testium.

Si nunc hic loci malum fuerit natum, tum situs declivis facit, ut longe difficilior sit curatio, quam in aliis Gonorrhææ speciebus.

In Gonorrhæa primi generis constitit, quod materia Gonorrhææ loca, per quæ transit, inflammet, hinc materia hæc, hic per totum urethræ tractum transiens,

illam

illam inflammat, excoriat, & ſæpiſſime ulceroſam facit: præterea difficillima hic loci eſt hujus materiæ expurgatio, quia ſemper fluit in latibula: novi quidem nonnullos temerarios, & imperitos Chirurgos dicere; ſe hæc loca repurgare poſſe ſuis remediis: ſed Auditores non debemus verbis confidere, rogo illos Chirurgos, quid eſt locum glanduloſum purgare? nonne eſt per arterias injicere humores bonos, & projicere tanta copia, & vi, ut poſſim illud corruptum & corrumpens eluere: atqui nihil aliud hactenus in eo efficax Medicina agit, quam ut diſponat partes, quo minus reſiſtant expurgationi, & ut dein eluat: Rogo, ſi nunc malum hic circa proſtatas hæret, & circa veſiculas ſeminales, quid tum habemus? Fere nihil, niſi oriretur tanta vis vitæ, has partes ſic diſponens.

Novi Chirurgos tum habere candelas cereas, imbutas mercurialibus ſalinis &c. ſed his ad ſedem mali pervenire non poſſunt, & ſi hoc ſuccederet, concreſceret tota urethra, urethra hic loci eſt omnium tenuiſſima, nam hic non eſt tecta corporibus ſpongioſis, & partes eam ambientes, hic laxæ ſunt, nam nil niſi membrana celluloſa, & membrana fibroſa proſtatarum, cellulas illas ſpongioſas, atque glanduloſas in ejiciendo ſemine exprimens, adeſt: cum autem ex Chirurgicis pateat, nullam patrem facilius inflammationem & ſuppurationem accipere, & ſimul nullam partem difficilius curari, quam membranam celluloſam, hinc omnia hic debent fieri fiſtuloſa, & ſinuoſa. &c.

Quo verſus hæc pergunt? Proſtatæ conſumptæ in tabum, ſi deponunt omne hoc corruptum, ſpes eſt (licet dubia) expurgationis, ſi emiſſaria adhuc ſunt aperta, ſi vero ſint occluſa, tunc hæc materia oberrat per loca vicina, hincque patet, malum hoc propagari per veſicam urinariam, inteſtinum rectum, ve-

ſicu-

ſiculas ſeminales, vaſa ejaculantia, Epididymides, teſtes, ſcrotum, perinæum &c. imprimis ſi vires vitæ debiles & labefactatæ ſunt, quod in his omnibus plerumque obtinet, hac ratione vidi meis oculis contigiſſe, non tantum, quæ *Vercellonus* deſcripſit, ſed longe triſtiora, nam vidi totam veſicam urinariam, qua parte cincta erat membrana celluloſa, in tabum tranſiiſſe, & pus decidiſſe, ſed ſemper putrefactiſſimum, vidi penetraſſe in cavum inteſtinorum, & feciſſe, ut fex juxta ſcrotum exiret, vidi & tractavi caſum, ubi a parte ſuperiori perinæi deſcendit, & populavit omnem ambitum, vidi veſicam urinariam ſic exeſam, ut in pubem, perineum, ſcrotum urina continuo deſtillaret, tumque nihil eſt remedii: vidi hos miſerrimos homines ſatis tolerabiliter habuiſſe, ſi nil agerent, niſi talia aſſumerent, quæ prohiberent mali propagationem, & ut loca tenerentur aperta, donec natura expurgationem daret per ſuppurationem benignam, nam cætera nihil juvant, etenim hi homines ſalivationem fruſtra perpeſſi erant, vidi ipſos decoctorum curam ſuſcepiſſe ſatis bono cum ſucceſſu, quo ad reliqua, ſed tamen illa loca penitus expurgare non potuerunt: Vidi hos ægros ſuſtuliſſe ſuffimigationes, & exteriora inde melius ſe habebant, ſed ad loca illa interiora mucoſa non poterat pervenire.

Qnando hac ratione hoc videmus, credimus nobiſcum, *prognoſin* eſſe plenam incurabilitatem, hoc nunquam revelamus ægro, ſed conſulimus & monemus omnia externa medicamenta non eſſe adhibenda, niſi inciſiones Chirurgicæ fierent, quantum partes permittunt. Si in Lue Venerea v. g. os tibiæ, eſt infectum, & facit gummi, tophum, vel exoſtoſin, ſi tunc Chirurgus incidit lanceola largo vulnere ad os uſque, & tum locum illum ſic retinet apertum, ut nunquam poſſit claudi, donec pus bonum fiat, tunc natura ſæpe

ſepa-

ſeparationem facit, & hac ratione retroitus materiæ impeditur, quantum fieri poteſt, ſed ſi hoc relinquitur, ſemper interiora verſus repit, quod hic promittant Chirurgi, ſed hoc per exurentia poſſe efficere, falſum eſt, nam illa omnia anguſtant, ſolus culter bene dilatat.

Curatio. Simulac videmus in tali Gonorrhæa urgere, ſtatim præſcribimus talem diætam, quæ nihil pinguis in ſe habet, adeoque decoctum panis, uvas paſſas corinthiacas, endiviam, lactucam, acetoſam cum pauciſſimo jure carnium, & ſale pauco, cum pauxillo aceti, quod tantum mali non facit: Corpus, quantum fieri poteſt, per laxantes, emollientes, debilitantes, ſed ſimul putredinem arcentes cibos nutriri debet, tunc ex iiſdem emollientibus, pauciſſimis ſalinis admixtis, balnea inſtituimus, poſtquam his corpus ad depurationem eſt diſpoſitum, ſalivationem inſtituimus, ea indicatione, ut omnis humor fiat tenuiſſimus, & ut a vi naturæ quotidie depurari poſſit.

Nunc Auditores hæc Curatio potius ſpectat ad Luem Veneream curandam, per totum corpus jam diſperſam, ſed tamen non potui abeſſe, quin ejus hiſtoriam & Curationem hoc loco recenſerem.

Intelligebamus, quod omnia hæc mala oriebantur tantum exinde, quod tabus ille, mirifice rodens, pinguedini celluloſæ ſe immiſcens, ſenſim ſuam naturam augens, & pinguia in ſuam naturam convertens, hic hæreret in locis celluloſis, ſinuoſis, flaccidis, quæ requiruntur, ut libere moveantur veſica, inteſtinum rectum &c. quando ergo venenum hoc ſemel ſe inſinuavit, vel per proſtatas, vel per veſiculas ſeminales, vel per eroſam urethram, ſemper malum illud ſurſum decurrit, & *Vercellonus* dicit, ſe vidiſſe has fiſtulas ad anteriora uſque in ipſum montem venereum perveniſſe.

Non

Non potest curari, quousque potui discere; Lues Venerea, nisi ultimo miasma extricetur, vel naturam suam amittat, hoc autem facile extricari potest ubique de corpore, difficillime autem ex pinguedine, nisi externe in cute conceptum sit, sed quando conceptum est in locis cellulosis, & infigitur in pinguedinem, tum cryptæ illæ sinuosæ separationem impediunt: dicetis forte Mercurio exstinguemus, sed *Seydenhamus* Medicis hanc fiduciam ademit, docens, mercurium nihil singulare agere in tabum Venereum, sed ipsum nihil facere, nisi dissolvendo humores, eos expulsioni aptos reddere; patiamini, ut sequenti similitudine hoc magis clarum reddam; In carne sana sit parva festuca, hæc ibi mansura est, si illa insinuatio facta est intra corpus, donec a vi vitæ separetur, sed si extrinsecus fuerit, faciet inflammationem, & suppurationem, quæ consumit partes festucam ambientes, in fluidum & bonum pus, & ruptura facta festuca illa excidit, sed non correcta, verum a vi vitæ expulsa: Lues Venerea nunc habeat quamcumque causam, hæc tamen corporea se insinuat pinguedini, nunc putant mercurium specifice agere in illam festucam Veneream, sed nihil plus in eam agit, quam natura in illam spiculam ligneam, nam putrefaciendo humores illam excutere conatur: hinc colligo, quando nunc in illis cryptis hæret illa tabes, non expelles, etiamsi totum corpus argento vivo immergas (nam non debemus verbis promittere id; quod re ipsa præstare non possumus) sed si tabus ibi hæret, & tu dissolvis humores, sic ut totum corpus sit flaccidum, tunc si omne illud ibi hærens excidit, sanas, sed si vel minimum ejus vestigium manserit, recrudescet morbus.

Non abfui, quin suffimigationes, inunctiones, internas doses maximas dederim, sed non potui unquam efficere, ut Mercurius illud venenum exstingueret. Hinc

Hinc quoties hic terribilis casus oritur, Medicus hujus corporis humores orbare debet omni oleo. 1°. per macilentissimum victum: 2°. per aquosissimum potum, omnium minime oleosum, nisi illud oleum sit summopere dissolvens: extrinsecus ab omni oleoso cavebimus, non imponentes emplastra, vel unguenta ad illa loca, sed illa aquosissima retinebimus, & quoniam hoc omnium optime facimus emollientibus hinc remediis emollientibus, & aquosissimis infarcienda sunt corpora, sic ut semihydropica evadant. (hinc nihili facio illam quorundam in me notam, quasi curando Luem Veneream hydropem corpori inducerem) tum 3°. balneum simile applico exterius, aut vapori aquæ calidæ partes expono affectas, ut sic interne & externe omnia sint laxissima. 4°. tum hoc facto debet fieri ptyalismus, id est, argentum vivum applico, ita ut maxima & diutissima fiat salivatio.

Novi quosdam viros me accusare, quasi hoc modo non rite procederem in curandis illis ulceribus, & quasi mercurium non rite adhiberem, sed rem meam duplici argumento defendo.

1°. Indicatio hoc tempore hæc est, hæret hoc malum in omnibus istis finibus, ego nunc reddidi omnes meatus apertos, &c. nunc omnes humores in aquam dissolvendi sunt, homo obesissimus, ℔ 200 ponderans, laboret Lue Venerea, Medicus inungit corpus tanta copia mercurii, ut ptyalismus fiat: Quid fit? Obesa illa moles fere conversa est in aridum sceletum, omni oleo difflato, hinc mercurius vim habet illud tenax oleum incidendi, ut exeat ex corpore sub specie aquæ, nam toto tempore curationis nec in saliva, nec in sudore, nec in urina, nec in sanguine, forsan ex gingivis erumpente, ulla pinguedo unquam observata fuit, quando ergo tabus Venereus hæret in oleo, tota curatio in eo consistit, ut oleum illud attenuetur.

An

2°. An unquam vidiſtis hominem pinguem incidere in ptyaliſmum, quin odorem cadaveroſum emittat? Juvenis Lue Venerea laborans, cæterum formoſus & purus, accipit Mercurium, intra triduum diſponitur ad ſalivationem, quod certo ſcimus exhalitu cadaveroſo oris & ſalivæ.

Hinc opinor ſatis patere, quod ſi hos homines curare volumus, tum poſtquam reddidimus corpus aquoſum, parteſque balneis labefactavimus, omnia olea per mercurium diſſolvere debeamus.

Si nunc tanta vis eſt in corpore, ut hoc ferri poſſit, ſanabitur æger, ſi vero vires nimis deficiunt, ſuccumbit æger in cura.

Si illum mercurium exhibeas antequam corpus hoc modo diſpoſitum ſit, ſalivatio nunquam curabit ad finem, nam tabus non poterit expelli.

Poſt hæc omnia 5°. adhibeo omnem curationem, quam in Gonorrhæa 3.[i] generis commendavi. Sed 6°. dum hæc omnia aguntur, in initio omnia orificia anguſta illorum ſinuum, & fiſtularum ſupra tubum excavatum lanceola Chirurgica ſunt diſſecanda, quod ſi non poteſtis facere, non curabitis, alias vero quidem.

Hominem habui curandum, qui vagus per omnia fere loca incaſſum multos Medicos adierat, in quo malum eouſque pervenerat, ut totum ſcrotum ubique materiam purulentam perplueret, acſi cribrum fuiſſet, integris ejus partibus, interim induratis, & valde incraſſatis.

Periculoſa res erat attactu, ſed cum ægri, cæterum ſani, calamitates viderem, & dexterrimo Chirurgo uterer, aperiri juſſi omnes illos ſinus, & æger integre ſanatus receſſit, paſſus fuerat omnes ſalivationes, ſuffimigationes &c. ſed ſemper hærebat aliquid in membrana celluloſa ſcroti, quæ, poſtquam nunc aperta,

ta, fovebatur depurantibus remediis, omne venenum expulit.

Cum hoc ſic didiciſſem, deſperavi ſemper in curanda Gonorrhæa hæc, quando non poſſum has inciſiones inſtituere, niſi forte felici ſalivatione mercuriali inſtituta illos ſinus expurgarem.

His factis 1°. nunquam, ubi fiſtulæ apparent, applicanda ſunt oleoſa, niſi in ſaponem verſa, nam omnia unguenta meatus occludunt, & hinc a nulla re pejus ſe habent, quam ſi oleoſa applicantur, hinc ſolummodo aquam calcis nitroſam, leviuſcule alcalinam, aquam cum ſale ammoniaco, vel marino imbutam ſi applicas, optime aperis & deterges, ſed ſi unguenta apponas, lupum in ſtabulo occludis.

Hic tunc temporis mel, aloë, ſapo venetus, aqua excepta, egregii uſus ſunt, imprimis ſi admiſceatur paululum ſpiritus vini, ſpiritus matricalis Burrhi, ſpiritus vini theriacalis, ſi corpus nimis flaccidum eſt, his impleantur omnia loca, ut his apertis natura ſeparationem faciat: Si nunc hoc fieri non poſſit, tunc, quod dolemus, non poſſumus juvare hos homines, ſed ſibi graves, aliis horridi, tandem miſerrime mortui ſepeliuntur.

Remedium autem præſtantiſſimum hoc in caſu eſt vapor mercurii, quo etiam nos utebamur in apertis his ſinibus, mane ſcilicet & veſpera ad diſtantiam unius, vel ſeſqui pedis prunæ inſpergebatur cinnabaris ℈j. per ſemi quadrantem horæ fiebat determinatio per tubum bracteum ferreum ad loca deſtinata, tum tenuiſſima inſtar telæ araneæ eſchara apparebat, & tum applicamus illa ſaponacea aquoſa.

Hæc ſunt, quæ de curatione Gonorrhææ hujus dicere poteram, quatenus Gonorrhæa eſt, & quatenus in corpore maſculino curari poteſt.

1°. Hinc ergo videtis, quid ſentiendum ſit, quoties

ties Gonorrhææ stillicidium cessat, & tumor oritur; quod symptoma hoc in casu frequentissimum est, tunc putant homines se triumphare, sed tumor ille increscens 1° sine dolore, postea parat quandam speciem Ischuriæ, deinde forte matutino tempore erumpit multo major quantitas materiæ purulentæ, flavæ & viridis; videtis, quod tunc malum hæreat ad latera urethræ in ductibus *Covvperianis*, ubi tunc resolvitur, & tota vomica se aperit, hoc nunquam magis contingit, quam ab injectionibus, nisi sint ex aqua cum pauco melle, Saccharo, Aloe &c.

2°. Hinc intelligitis, quoties fistulæ oriuntur intra cavum urethræ, malum est millies occurrens, ubi ne semel de eo cogitatur, semper loquuntur de excarnatione urethræ, sed illud incusatum (*docente Brunnero*) nihil aliud est, quam fistula latens, cujus lamella superior paululum indurata est, dedit ille vir observationes de carunculis in Lue Venerea falso curatis, & dixit in *miscellaneis curiosorum Lipsiensibus*, se dissecando cadavera hominum istis carnibus, ut ipse tum credebat, demortuorum incidisse urethram, sed nihil harum invenisse, sed fere semper fistulosa ulcera.

3°. Hinc patet, quænam sit Ischuria in Lue Venerea, malum, quod aliquando diu post curatas Gonorrhæas supervenit, & super quod tam sæpe consulimur, homines recte valentes subito sine manifesta causa incipiunt nihil urinæ posse reddere, unde incidunt in non explicabiles anxietates, confugiunt ad Chirurgos, qui, catheterem immittere non potentes, dicunt carne concrevisse urethram: Nunquam vidi mortuos inde fuisse homines, sed quum maximas anxietates sæpe 24 horas perpessi erant, subito summa cum convulsione expellitur materia purulenta, & nunc mejunt quidem, sed cum quodam dolore.

In viro Illustrissimo vidi hoc malum præsens, & tum occa-

occasionem habui sedem hujus mali inquirendi, quæ est in cavo urethræ, ad cervicem vesicæ, ideſt ad proſtatas, ubi materia hæc hærens sic premit, ut ne gutta urinæ exire possit, priusquam illud pus exiit.

An forte hic ille casus est, quem *Hippocrates* memorat, ubi dicit, *caruncula, in urethra iſchuriam faciens, ſuppuratione facta curatur.*

Hinc semper aliquid vel minimi tabi Venerei hæret in his locis, tuncque sine salivatione hi homines curantur, ut in Gonorrhæa quarta dixi, si scilicet illud ampullosum, postquam se exoneravit, expurgetur.

Sed si fit, ut ex hypothesi, quod sit consumenda hic hærens materia, intrudantur candelæ cereæ, inunctæ Medicamentis escharoticis, oriuntur dolores intolerabiles, & aliquando bona fortuna curantur, sed, ut hisce diebus vidi, intra breve tempus sæpissime, imo plerumque recidivam patiuntur.

A. Hinc patet, quid sentiendum sit de Gonorrhææ curatione per sudorifera; putarunt scilicet nonnulli, se hoc modo illud malum sanare posse: Novistis, in primo stadio erat tam volatilis materia, ut statim per totum corpus dispergeretur, dein in 2°. stadio ulcera oriebantur; & tum tertium morbi stadium esse, ubi Gonorrhæa se jam manifestavit: Hinc non nego, in 1°. Morbi stadio curam per sudorifera potuisse aliquid præstare; hodie vero sudores nihil faciunt in curanda Gonorrhæa, ut expertus vidi, quia scilicet fistula nusquam magis sinuosa, & anfractuosa est, quam in urethra.

B. Quid de methodo curandi per diuretica censendum est? hæc methodus fere ubique invaluit, & adeo a quibusdam jactata est, sed quia, quantum discere potui, omnes illos homines miserrimos reddit, adeoque generi humano maxime damnosa est, hinc illam perversam agendi rationem discutere debemus.

a. Dicunt Gonorrhæam hærere quoad materiam in ſanguine, quoad locum affectum in urethra, purgationem veram ſanguinis eſſe lixivium lotii, naturam uti hac via, ut labem ſanguini impreſſam, expediat, ſeſeque repurget: Hocque patere in omnibus morbis, ubi degeneraſcunt humores, honeſta certe & ſpecioſa oratio, imo ſatis vera.

b. Dicunt determinare diuretica vi ſingulari hanc actionem hujus lixivii verſus urethram, hinc interna quaſi depuratione detergeri illud conceptum venenum, & materiam ſic repurgari.

Hæc ſunt bina fundamenta, quibus viri eruditi putant hanc methodum eſſe tanti momenti, ut convenientiſſima naturæ ſit, & profecto hæc res eſt veriſſima, nam natura conatur Gonorrhæam purgare, & expellere per diureſim, unde quandoque fit, ut Gonorrhæa ſimplex, cum bona diæta, ſi ſatis materiæ quotidie dimittitur, ſibi relicta ſponte ſæpe curetur, ſed tamen non tuto.

Ergo iſtos viros rogo, quando Gonorrhæa, quæ non eſt tam lenis, aut facilis exitus, ut ſponte curari poſſit, quæque indiget majori molimine, eſt curanda, an tum diuretica ſola ſufficiant, & juvent? Aquæ ſimplicis potus, cum leviſſimo diuretico decocto ex foliis Galegæ, Rutæ, Capparidis, & radice Glycirrhizæ ſanat ſæpe multas Gonorrhæas cum ſumma abſtinentia, & cautione ab omni pinguedine, ſed hæc non ſufficiunt, ut materia flaveſcens, virideſcens, ſpiſſa, acris urethram urens, ſimul adſit.

Hinc mutarunt hanc methodum, & adhibuerunt omne genus therebinthinæ, & balſamicorum, quæ urinæ ſuavem odorem imprimunt, & poſuerunt omnem curam in therebinthina Cypria, Balſamo Copaibæ, Peruviano, & pro ditioribus in opopalſamo de Mecca, uſuſque Balſami Gilead tanquam ſummum remedium

dium laudatur. Hæc omnia, quando hauriuntur in corpore ſano, faciunt, ut urina præſtantiſſimo odore violaceo imbuatur, & quoniam eo omnis acrimonia obtunditur, multæ Gonorrhææ his curantur, imprimis, ſi ſimul emulſiones leviſſimæ ex ſemine Papaveris albi, Lini, quatuor frigidis majoribus, & ſimilibus interponuntur. Sed rurſus dico, quando materia eſt maligna, quid faciunt omnia hæc therebintinacea? Plerumque teſtes tumidos. Quando indicatio eſt, ut urina fortius urgeatur, & materies plus moveatur, ſed potius ſtimulando, quam abluendo major inflammatio oritur: Quando nunc hoc fit, oritur longe major calor in virga, & non multo poſt circa corpora varicoſa ſive pyramidalia oritur tumor exiguus, & paulo poſt teſtes tumidi.

Hinc itaque diſtinguetis alacri judicio, in corpore laxo, non valde malignam, ſed levem Gonorrhæam methodus diureticorum ex aqua cum nitro, ex decoƈto galegæ & glycirrhizæ cum therebinthinaceis, cum prudentia interpoſitis revera curabit; ſed ſimulac his operantibus ſuccedit major calor, tentigo, tumor &c. deſiſtendum, & tum confugiendum eſt ad methodum purgantium.

De hac re poſtea latius agam, & ibi patebit, omnia diuretica & ſudorifera facere ad ſolutionem, quæ fit in ptyaliſmo, nam evacuatio humorum per ſalivationem, aut per purgationem eſt eadem.

C. c. Verum quando pervenitur ad hanc methodum, tertia ſeƈta hic inveƈta fuit omnium clariſſima, quippe Cl. *Tulpium*, vel forte *Bartholinum* pro auƈtore agnoſcit. Obſervarunt hi viri, quædam venena eſſe in rerum natura, quæ in corpus aſſumpta imprimis in urina ſe manifeſtant, ut ſunt millepedes, vermes majales & cantharides, hinc hæc corpori jejuno ingeſta faciunt majorem calorem, ſitim, moleſtam prurigi-

nem, halitum fætidum, urinam auctam, fætidam, rubram, flammeam, & si majori copia ingeruntur, veram Gonorrhæam inducunt, quam solis cantharidibus excitare possum, sic ut Medicus vel exercitatissimus eam a vera contagio venereo acquisita, dignoscere, non possit, si enim homo sanissimus assumat cantharidum ʒß. intra quatuor horas debet assiduo mejere, & intra paucas horas dimittit materiam lentam, viscidam, flavam, & si plus urgetur, sanguinem ipsum intermixtum, & tentigo perpetua erit simul molestissima. Cum hoc viderent illi viri, crediderunt, quod in Gonorrhæa inveterata pertinaci venenum hoc haustum, ut sic dicam, pro medicamento, posset attenuare & sic expellere illud malum, hinc per totam Europam habetur celebris illa *Tinctura antinephiritica Tulpii*: quam hoc modo faciunt, sumunt cantharides, easque in pulverem redigunt, & spiritum nitri dulcis affundunt. Cantharides, (quæ, si sint alcalinæ, singularem certe alcali indolem habent) per acida excitantur, & tunc effervescentia oritur, quæ ultra sex annos durat, si bene clauseris vitrum, in quo illa infusio continetur, liquor hic quiescere tibi visus, vel vitrum subito diffringit, vel suber explodit, & hoc iterum atque iterum, inde *Hombergius* dixit, esse quasdam effervescentias inter acida, & quædam alcalina fere perpetuas; *Bartholinus* hanc miscebat cum spiritu vini, & sic propinabat, & huic remedio dicunt obedivisse Gonorrhæas pertinacissimas, vel cantharides faciebat ebullire cum spiritu vini, & titulo anti-Gonorrhoicæ tincturæ propinabat guttatim.

Quid de his dicendum? rem Junior Medicus institui, dedique hominibus Leucophlegmaticis has tincturas, & tum, quæ dixi, accidebant.

Volens curare virum amplissimum, qui putabat se aliquid Gonorrhææ habere, cum ipsam illi procurarem,

rem, dixi me ipsi daturum esse remedium, quod, si quid lateret, certo manifestaret & expediret: Dedi ergo ipsi exiguam lagenam, hac tinctura repletam, & jussi, ut paucas quasdam guttas successive assumeret, sed ille nimis præceps & festinatus una vice decuplam dosim assumpsit, unde ad eum vocatus, vidi ipsum summa tentigine & ardore in urethra laborantem, urinam mittentem continuo, & materiam flavescentem & viridescentem, intermixtis striis sanguineis exeuntem, sed illico balneo lactis, & potu aquæ cum Glycirrhiza & lacte intra paucas horas malum sustuli: Duravit tunc hæc molestia per aliquod tempus, & postea ille persuasum sibi habuit, quod a Gonorrhæa curatus esset.

Hinc ergo patet, quod hæc remedia habeant vim ut sales urinæ reddant tam acres, ut nervosam tunicam vesicæ sic rodant, ut omnis mucilago, iis obducta, orta maxima convulsione, abluatur, unde mucus exit de vesica, & si magis urgetur, sanguis ipse propellitur.

Rogo nunc vos, quid hæc faciunt in Gonorrhæa? ego nunquam vidi, quod malum Venereum hac ratione curetur, sed potius inflammatorium reddatur, & sæpe numero, ubi paulo imprudenter hoc remedium datum erat, vidi tam diras excitationes, & materiæ fluxum fecisse, ut incredibile sit; hinc puto, hæc nunquam a bono viro danda esse, nisi in tali casu, ubi homo, corpore laxo & Leucophlegmatico præditus, Gonorrhæa non admodum maligna laboret.

Nobilis quidam homo per totam Europam peregrinatus, Gonorrhæam habuit, qualem nunquam vidi, per multos annos durantem, & per reliquum corpus nullum malum dispergentem; expertus ille fuerat summorum in arte virorum summa artificia, huic dabatur suasu Empyrici Tinctura, facta, ut mihi videbatur, ex

vermibus majalibus, vel ſimilibus, hæc data tantum ardorem & ſiccitatem excitabat, ut materia libere & fluida effluere ſolita, tanquam ad ignem exſiccaretur, & ſummus inde ardor in urethra oriretur: Hinc poſtea nunquam adhibui, niſi in memorato caſu, & tunc parva admodum doſi, cum magna copia ſucci liquiritiæ inſpiſſati.

D. d. Quid ſentiendum eſt de illa methodo, qua per injectiones conantur Gonorrhæam curare? Antea ad curationem Gonorrhææ requiſivi balnei applicationem, & fomenta, ut balnea perpetua, & injectiones leniſſimas ex aqua dulci cum melle, ſine quibus credo Gonorrhæam bene curari non poſſe, eatenus ergo balnea, fotus, vapores, & injectiones proſunt, nihil enim naturalius eſt, quam venenum conceptum educere ea via, qua ingreſſum erat, ſed injectiones aliæ ſunt quæ 1°. ſiſtunt copiam materiæ effluentis. 2°. Quæ corrigunt malum remedio, huic malo ſingulari virtute oppoſito, qui hoc tentaverunt per adſtringentia, nondum correcto malo, infelices reddiderunt ægros ſuos.

a. 1. Si alumen uſtum optimum diſſolvitur in aqua, dulcem paramus liquorem, qui dilutus & tepefactus omnibus ulceribus humidis applicatus facit eſcharam, albam, & poſt triduum illa ulcera, dilapſa eſchara, nitidiora reddit, ſic ulcus Venereum in manu foveatur tali liquore, fiet album, contractum, & intra 24 horas nullus liquor in eo erit, ſed intra triduum cruſta decedit, materia iterum accedit, & fundus ulceris nitidior apparet, Chirurgi periti, ubi ulcera nimis humida tractant, calcinato alumine tangunt, & vaſa, conſtringunt.

Ego, quantum videre potui, inveni nonnullorum arcana eſſe aluminata.

2. Saccharum ſaturni, & omnia plumbea, ſi in liquo-

quorem deducuntur, dant aluminosum saccharinum saporem, sed magis mellitum, tangantur hoc liquore quæcunque ulcera, idem patet ac in (1)

3. Vitriolum, inter remedia externa nobilissimum, non Cyprium vel album, sed viride vulgare, Romanum dictum, si aqua valde dilutum ulceri applicatur, escharulam facit albam, & omnia eadem ac in (1)

Hæc nunc remedia maxime fefellerunt, nam ad loca, in Gonorrhæa suam materiam destillantia, applicata etiam faciunt escharulam, & si malum hæreret in lacunula exteriori, tum, ubi natura separaverat suam materiam, post triduum vel quatriduum sistebatur fluxus, & sanatio in initio mali his impetrabatur.

Hinc leves Gonorrhæas his sanari cum viderent, εὖγε clamabant, sed si paulo atrocius esset malum, tum his adhibitis tumores, & alia dira mala oriebantur: hinc maxime fallax hæc methodus est, sed tamen summopere adulans, unde aulicis Medicis valde convenit.

b. Altera methodus est, quando injicitur quædam materia, malo venereo directe opposita, quando excutimus totam rerum naturam, fere auderemus dicere, cuique virtuti corporis oppositam esse contrariam, eam destruentem, das Mercurium sublimatum corrosivum, urentissimum acre, illud destruit omne corpus animale, admisce salem tartari, nihil nocet: quædam sunt venena, infestissima cuidam animali, quæ aliud non inficiunt, ut apparuit in peste bovina, quæ nullum equum, aut ovem attigit, hoc ergo singulare quia est, quod in homine, equo, ove erat diathesis, quæ posset iners reddere illud venenum, quo boves moriebantur: Et contra, si homines peste laborant, videmus sæpe boves, equos, & reliqua animalia immunia manere.

Quando Medici ita excoluerint historiam Physicam,

ut cuilibet veneno invenerint suum antidotum, ab his liberum erit genus humanum.

Nunc Lues Venerea est venenum acerrimum, & inficit imprimis homines, hinc quæritur, quidnam illud corpus sit, quod applicatum corpori humano illud venenum iners redderet? tale nullum mihi cognitum est, quamquam quidam dicunt in suis scriptis, se hoc habuisse, qui hoc probaverint vere, nescio fuisse.

Dixit vir summæ famæ *G. Cockburn*, se habere tale remedium, & hujus celebrandi causa tractatum de Gonorrhæa edidit, quantum videre possum, hypothesis ejus hæc est. Simulac virus Venereum receptum est, in parte virili vel fæminina, exterius vel interius, tunc ille per liquorem facilem, tolerabilem nervis, non urentem exstinguere volebat hoc venenum, non adstringendo, aut compescendo, sed vi antidotaria corrigendo: Utinam talis methodus mihi esset cognita! aperte enim & candide vobis de hoc loco eam communicarem: Sed hoc num detur, pendet ex sola fide & candore illius viri.

Vidi tamen homines, hac metheodo usos, dixisse, non ita bene curatos esse, sed hoc fateor, esse methodum omnium innocentissimam inter injectiones, nam in initio mali instituitur.

Putavi, & rogavi virum per epistolam, ut illud arcanum manifestaret, sed respondit, se non posse, quamquam boni viri est, genus humanum, quantum potest, levare.

Inquisivi multos in hanc rem, sed non potui invenire, hoc utique verum est, quod, si homo cum pessima muliere congrediatur, & adhuc calidus utatur balneis & injectionibus, tum sanari potest.

E. Ultimum nunc in his de Escharoticis urethræ adhibendis per candelas cereas dicendum est.

Ob-

Obſervatio docuit, omnem Gonorrhæam dictam ſemper eſſe malum in urethra, & ulcus majus minuſve; hinc Gonorrhæa ſe non rite evacuante, aut ſi forte raro exemplo inde Lues Venerea orta ſit, videtur proxima indicatio eſſe, eam in ipſo loco curare, & hæc methodus per lenes injectiones bona eſt, verum illa methodus, qua conantur hoc efficere erodendo partes, nunc excutienda eſt.

Invenit ſcilicet induſtria humana modum, quo putavit, ſe poſſe nata mala in urethra ſuperare & expugnare, ubi internæ curationis ſpes fefellerat, & ubi injectiones non manent ſatis diu partibus affectis applicatæ, ſumpſerunt igitur materiam quamcumque tantæ tenacitatis, ut, non liqueſcens, poſſit ibi retineri. Huic admiſcuerunt talia remedia, quæ putabant bona eſſe ad ulcera aperta curanda, eaque conabantur ad loca affecta applicare.

Si hoc ita fieri poſſet, ut prima facie apparet, multum efficeretur, & proinde, quotieſcumque remedia ſatis mitia ſumuntur, ſpe paulo majoris emollitionis, aut ſuppurationis, ferri poſſunt, ut de Maſtiche, Olibano, Myrrha, Sarcocolla, Balſamo peruviano & ſimilibus: Verum quoties eſcharotica, ut ſunt Vitriolacea, Mercurialia, & ſimilia metallica adhibentur, tum plerumque oritur inflammatio, ſuppuratio fortior, & urethræ degeneratio.

Hinc ne tunc quidem, cum hæc mala hærent in locis ſinuoſis, remedia eo pervenire poſſunt, atque oriuntur dolores & tumores ſæpe immenſi.

Veriſſimum illud eſt, quod ſæpe audacter ſic facta ſumma exulceratione, immenſa copia puris generetur, cujus per aliquot dies effluxu ſæpe detergetur, & abluitur ſedes mali, quod ſi fit, quædam ſæpe ſanatio fit, ſed plerumque remanente aliquo malo.

Hinc facile patet, quid de illa methodo ſentiendum ſit,

ſit, ſi contingeret, ut homines verum antidotum haberent, tunc illud topice applicatum poſſet venenum venereum exſtinguere : Sed dicta hæc remedia, ſic applicata, non agunt niſi erodendo partes, hinc non adhibenda.

Corollaria.

1°. *Braſſavolus* dixit pro axiomate generali, *Gonorrhæa parit Gonorrhæam, non aliud*. Ideſt Gonorrhæa propagata per concubitum in aliud corpus nunquam parit niſi ſimplicem Gonorrhæam, nunquam Luem Veneream, aut alia mala, quæ ſemper ab alia cauſa oriuntur. Hæc ſententia non ſemper eſt vera, nam Gonorrhæa, ſi ſolummodo ſemper ejuſdem inſontiæ eſſet, hoc credibile foret: Sed Gonorrhæa, quæ eſt in corpore majori gradu infecto, admiſcet certe etiam illud aliud.

2°. *Alexander Petronius* dicit, *ſi Gonorrhæa contumax, naturæ reliquenda eſt, ſi non debilitat, ſi extenuat, & dyſuriam parit, curanda eſt*. Hinc ex ejus ſententia duplex eſt Gonorrhæa, una a malo luis, altera, quæ manet, exſtincto jam veneno in locis ſinuoſis: animadvertit, quod ſi ſine Lue Venerea ſinuoſum ulcus oriatur in fungoſa fabrica urethræ, ibi orituram eſſe talem fiſtulam, qualem a degeneratione membranæ celluloſæ in toto corpore, hinc ſi jam exſtinctum eſt illud venenum Venereum; ſed Gonorrhæa ſi exedit intimas partes, hoc ulcus non curabitur remediis anti. Venereis, ſed ut ſinus & fiſtulæ in reliquo corpore; ſic ſi diathæſis ulceroſa occupaverit fungoſas partes, & rite expurgari non poteſt, ſemper malignam diatheſin relinquit, dicit, *Tunc reliquenda eſt*. Hæc ſententia longe majoris meditationis eſt, quam quidem crederetur, ſi poteſtis abſolute certi eſſe ex ſymptomatibus, quod tantum a tali cauſa ſit, tunc metus non eſt Luis Ve-

Venereæ, sed metus est, ne aliquando nimius fluxus fiat, vel malum transeat per totam substantiam cellulosam penis.

Quando hoc malum tentatur summis remediis, sæpe nihil efficitur, quod binis exemplis expertus sum 1°. in Nobili Brittanno, cui experto omnes operationes nihil profuit, nam apparebat materia tam incredibili copia fluens, ut mirarer; non abstinuit a remedio candelarum, nihil proderat, quando malum sibi relinquebatur, durabat, si per remedia excitabatur, majus fiebat, tum paululum suspendebatur, & quidquid adhibuissem, non vidi multum me profecisse 2°. Homo robustissimo corpore affectus erat in flore ætatis, non potui ullo modo cavere, quin, simulac dormiret, tentigine laboraret violenta, hinc ad singulas erectiones videbatur iterum redire quasi nova Gonorrhæa; hæc iterum curabatur remediis, sed post alterutram septimanam redibat idem malum, commisit se homini, qui partem hanc remediis escharoticis exussit, & summos dolores & fluxus excitavit, quo facto, videbatur esse hoc malum, verum quando sic emaciatus homo paulo post iterum convalesceret, iterum in tentiginem incidens, vidit quasdam guttulas liquoris iterum prodiisse.

Videtur nobilis auctor, quando tales casus ipsi occurrebant, in aere calido naturæ commisisse, suasisse, ut balneis uterentur, & illa loca continuo flaccida tenerent, hinc & nos malumus illos homines naturæ committere, quam remediis vexare, maxime cum certissimum sit, illos homines genuisse infantes, ab omni labe immunes; manebit ergo aliquando quædam fistula, quæ si, curari non possit facile, dum nihil mali in reliquo corpore deprehenditur, nec diu continuatus fluxus fecit mala communia Lui Venereæ, sibi relinquenda est.

Nun-

Nunquam pejus afficit Gonorrhæa, quam si vir laborans Gonorrhæa scortum init, & dein alter non infectus eodem utitur. Tunc enim semper compertum fuit omnibus, qui plures simul adierunt unam meretricem, quod tum ultimus vehementissime Gonorrhæa affectus fuerit, si quis inter antecessores Gonorrhæa laborat.

Symptomata Gonorrhææ & Primo de Phimosi.

Symptomatum, in Gonorrhæa occurentium, quæ aliquando sunt longe molestiora, & magis terribilia quam ipsa Gonorrhæa, ingens est numerus, atque inter illa primo est malum præputii masculini, quo fæminæ non laborant, maxime indomitum, molestissimum, imo sæpe funestum, quod φίμωσις Græcis, Latinis vero fibulatio vocatur: Scilicet illis Græcis aut Romanis, qui servos alebant, mos erat eos infibulare, obductis filamentis per præputium, ut glans impediretur produci per præputium; modus, quo hæc operatio peragebatur, videre est apud *Celsum Lib.7. Cap.25.* ratio autem, cur hoc faciebant obscena est, inde factum est, ut postea præputium a maligna diathesi non potens retrahi etiam φίμωσις vocaretur.

Vox ἐπιφίμωσις, & Παραφίμωσις ambiguitatem dederunt, si ἐπὶ sumitur, ut apud *Celsum* intelligitur, esset illud malum, quando præputium totam glandem tegit, & παραφίμωσις erit reducti ultra glandem præputii tumor circularis, ambiens a parte posteriori glandem, sed non repugnat lingua Græca, quominus utrumque illud malum possit φίμωσις vocari.

Crebrum est & molestissimum in Gonorrhæa symptoma, in præputio virili occurrens malum: Molestum est, nam sive ante, sive pone glandem est, semper æqualia mala producit: Obtinet tantum in præputio, nam raris-

rariſſime poſterior pars colis ſic ſolet intumeſcere, unde patet, quod circumciſi nunquam hoc malo laborent.

Cur hic oritur illud malum? Quoniam glandis præputium eſt talis pars, cui nulla ſimilis in toto corpore, quantum ſcimus ſine ullo muſculo, ſine ulla fibra contractili, ſed ſolis cauſis contractilibus, omnibus corporis partibus communibus, conſtat cuticula tenuiſſima, ut patet in ulceribus cryſtallinis: Hæc Epidermis nunquam calloſa fit, niſi phimoſis præceſſerit; cutis hic loci tenuiſſima eſt, ſic ut fere nulla ſit, ut patet in erecto membro, tum examinata cute, membrana celluloſa hic eſt tenuiſſima, nunquam pingueſcens, niſi in Eunuchis, reliqua ſtructura, præter enumerata, eſt arterioſa & venoſa, ſunt hic vaſa lymphatica arterioſa & venoſa quam plurima: Nervorum hic eſt ſtructura intricatiſſima, tenuiſſima, & laxiſſima, ſed maxime dolens, fere pellucida, laxa, & ſibi commiſſa pendula eſt; ſi extenſa afficitur, dilaceratio partium tum diſtentarum ſummopere fit, pars ſic affecta quam facillime dilaceratur, vel exſiccatur.

Nunc pars hæc in actu Venereo omnium maxime teritur, hinc quam maxime calet, & expanditur; hæc pars directe applicatur tabo Venereo afficienti, hinc, quando conſideramus tenuitatem fabricæ, innumerabilium vaſorum copiam, attritum, calorem, expanſionem, & immediatam applicationem, non mirum eſt, ſi illa pars omnium peſſime afficitur.

Nunquam autem pejus afficitur, quam in ſuperficie interna. Præputium a parte interna cute deſtituitur, ſed ibi ſola Epidermis tegit immediate tenerrimam illam vaſorum & papillarum nervoſarum ſtructuram, ergo nulla nudior pars quam hæc exponitur ad hoc malum recipiendum.

Igitur ſolet hic plerumque 1°. inflammatio oriri: &

cre-

credo, plerasque Gonorrhæas oriri ex malo inficiente 1°. hanc membranam internam præputii, quia plurimos tractavi, qui hac parte carebant, & hinc a Gonorrhæa longe minus afficiebantur, & quia, quamdiu hæc pars non curata est, Gonorrhæa nunquam curabitur.

Quando hæc pars inflammatur, intumescit incredibiliter: quando homines laborant Erysipelate ædematoso, tum facies mirifice intumescit, sed maxime ad palbebras, & sub palpebra inferiori, quia hic loci membranæ potius cellulosæ, quam pinguedinosæ, facilius implentur, & inflammationes patiuntur: quando tota facies intumescit variolis, vides bullas elevatas, sed si variolæ occupant palpebras, oritur tumor valde magnus & pellucidus, hinc intelligitur, quod hæc sit natura hujus membranæ, ut, quo tenuior, eo ab omni causa inflammatoria magis intumescat, & pariat maximam molestiam, verum si quis hanc partem aperit, pars mortua cadit, hinc nunquam aperientia hic sunt applicanda.

Quando nunc hæc pars sic tumet, statim fit impedimentum reducendorum humorum, reductio hic per venas lentissima, circulatio minima, unde summa fit accumulatio, ita ut sæpe intra 24 horas immanem in magnitudinem increscat: in reliquis corporis partibus, lente circulantibus, apponuntur musculi, qui, dum moventur, sanguinem expellunt, hic vero nihil.

Hinc aggesto humore incipiunt omnia tumere æquabiliter, & durities major oritur: Ita ut corium putares, si hoc malum accideret, ut in suppurationem transiverit, ut aperiatur, nihil nisi aqua exit; hinc mirum videtur quibusdam, unde illa durities fuerit, sed hoc inde tantummodo fit, quia omnes vesiculæ hujus membranæ cellulosæ impletæ tumorem, quasi ex substantia solida, durum exhibent.

Hinc

Hinc tum poteſt ire in ſuppurationem : Quæ ſi ſemel hic contigit, plerumque totam partem excedit, nam ulcus ſe quidem a pure liberare conatur, ſed cum locus conſtringatur, omnia vicina pure illo implentur, & irritata magis extenduntur.

Hinc oritur tum hic loci cancer : Cauſam dixi, cur Medici cavere debeant, ne diſtentæ & labefactatæ illæ partes emollitæ flacceſcant, & necroſi afficiantur: Etiam, quod dabeant cavere, ne in ſuppurationem abeant: Ponamus, quod parvum ulcuſculum hic oriatur, illud ſtringitur, & premitur contra glandem, venæ compreſſæ, calentes calore nativo non poſſunt humores ſuos exonerare, hinc ſimulac apertura fit, labia fiunt retorrida, quia omnes partes adeo diſtentæ conantur exire, ſed hæc ſolent *Cancroſa ulcera* vocari. (*Belgice tchankers*) de his dixit *Seydenhamus*, quod fundus ſit adeo calloſus, & labia tam retorrida, ut omnibus fere remediis repugnent.

Tunc inflata pars mirifice glandem operit: Et quo magis tumet anterior pars, eo magis arctatur, hinc nulla ſpes retroductionis eſt, premit plus glandem, hinc hæc ſimiliter inflammatur, & cum præputium quoque tumeat, oritur continua preſſio & repreſſio, hinc in utroque malum augetur, hinc oritur materiæ, inter ſuperficiem internam præputii & coronam glandis genitæ, maxima retentio, calor, inflammatio, & maxima actuoſitas. Propter hanc cauſam, inter omnia, quæ accidunt in Lue Venerea, peſſimus eſt hicce ſtatus, nam putrida materia, ibi hærens, coercetur, exire non poteſt, & augetur omni momento cauſa mali, unde neceſſario necroſis oriri debet, qui eſt naturalis hujus mali exitus.

Primarium ergo, quod hucuſque conſideravimus, fuit, quod in Gonorrhæa glandis fabrica vere poroſa bibat venenum, & epotum hoc inſinuet in interiores re-

recessus, & hinc ipsa hæc pars pressa in Gonorrhæa virulenta, non modo ex urethra, sed etiam per spiramenta externa eructet materiam. Notum nunc est, quod ad coronam glandis colligatur olida, facile rancida, & acris reddenda materia, quæ in locis calidis, ut in Asia & Africa circumcisionis necessitatem induxit.

Tempore autem valde æstivo, etiam in frigidioribus regionibus, potest conflari *pudendagra* ad has partes, sed & hæc eadem materies sponte sua humectat interiorem superficiem præputii, & exteriorem coronæ glandis, hinc ex materia vel naturali, vel Gonorrhoica, hic nunc transudante, fota calore, & tecta, ut exire non possit, fit lixivium erodens, hæcque est maxima notabilis malignitas, quæ hic accedit, licet enim non sit virulentissima cæterum, per conditiones dictas olida facta, quo nunc præputium magis tumet, eo magis retinetur, acrior & virulenta fit hæc materia, unde supra colligebam, ultimo debere hic necrosin oriri.

Quando artificiosissima præparata *Ruyschiana* hujus partis videmus, pronuntiare fere audemus, quod crassissima solida pars hic non habeat diametrum capilli, si nunc in his materia, rodendi virulentia donata, hæreat, non potest non contingere, quin stamina illa tenerrima dissolvantur, hoc autem vocatur *necrosis*.

Quousque autem observatur? Fere semper hæc necrosis ingesta vix unquam observatur ad capita priora corporum cavernosorum procedere, nec mirum, glans enim primo exuritur, &, docente *Ruyschio*, membrana est intermedia inter glandem & anteriorem corporum cavernosorum superficiem, immaniter hoc tempore turget glans, verum dum detumescit fere nulla est, remanet fere intacta membrana corporum cavernosorum, atque hic est effectus tristissimi illius mali.

Quan-

Quando nunc ex hisce causis concurrentibus totum hoc sic se habeat, duplex debet esse distinctio, si invadit malum præputium, quando est superinductum glandi, sequuntur mala, modo memorata; verum quando præputio nudata glans est, tum præputium pone glandem in annulum crassissimum, expansissimum, & strangulans assurgit, ibique horrendos tumores facit.

Quando hoc aliquamdiu fit, magna vena præputii comprimitur, & hinc paulo post tota pars mirifice turget, incipit plus turgere glans a sanguine venoso, & quo plus turget, eo plus premit annulum istum, eoque fortius reprimitur ab annulo, unde pessima mala.

Quid nunc patiantur illi homines, facile patet, hæret ille annulus summa vi comprimens omnes istas partes, adeoque etiam urethram, & si urina urgetur, per hanc angustatam & exulceratam urethram transire debet, unde certe summi dolores oriuntur.

Si vultis Epiphimosin vocare, quando glans tecta manet, & *Paraphimosim*, ubi denudata est, per me licet.

Verum ad curationem antequam pergimus, unum adhuc terribile malum animadvertendum restat: Demonstravit scilicet *Ruyschius*, quod glans habeat membranam, quæ singularis penitus, & tenuis nudæ fabricæ glandis incumbit, & arcte adhæret, hac membrana ablata tota glans est hirta, & quasi eminentibus aculeis horrida.

Cum hæc membrana in Epiphimosi erosa est, tum papillæ prominentes emergunt, & liberæ a membrana coercente expanduntur, & verrucas Venereas constituunt, quæ numquam contingunt, nisi hac membrana vel in tota glande, vel in parte ablata.

Verruca in toto corpore patet, quod sit morbus nervorum, hinc tam facile cancrescunt verrucæ, in glande perfecte similes fiunt.

Totum hoc malum ſignificat vitam adhuc in parte ſupereſſe, & inde patet, quanta cum cura, & circumſpectione malum illud tractandum ſit, nam vidi cancrum verum ortum fuiſſe in hac parte per remedia acria applicata, quando autem verrucæ hæ coronam glandis inſtar coronæ ambeunt, vocatur *Corona Hiſpanica*, vidi talem coronam, digito auriculari majorem, coronam glandis ambiiſſe.

Curationem quod attinet, nunquam opinor Medicus gnarus angitur plus, quam ubi vocatur ad curandum hoc malum, omnium maxime ubi eſt exploratæ ſapientiæ.

1°. *Enim cavendum eſt, ne ſtagnans materia corrumpatur*, quod facile fit, ſi Medicus metu inflammationis, & ſuppurationis, ſive gangrænæ nimis debilitantia adhibet, nam ſi nunc videt febrim ingentem, tum ſumma ope nititur partem hanc ad quietem deducere, & laxare loca externa, & condire materiam, ne putrefiat, hinc quando vident tam immaniter & ſubito turgere, applicant emollientia, & frigefacientia. Quando intumuit præputium, membranæ ejus ſunt tenuiſſimæ, ergo ſi jam emollis, tum 1°. cadunt membranæ primæ ſeriei, tum ſecundæ ſeriei, & ſic fit quaſi, ut ita dicam, muceſcens gangræna: Hoc moneo vos, cum viderim, quod, quo tumor naturali eſt major, eo ſolidæ membranæ ſunt tenuiores, & materia, quæ intus hæret, ſemper fit craſſior, hinc debemus conſiderare, quod membrana, vix craſſitiem habens, humores incraſſatos contineat.

2°. *Cavendus eſt alter ſcopulus, in quem ſæpius adhuc impingunt Medici, non bene in his verſati*: Vident ſcilicet omnia ita tumefacta, hinc fluxum inducendum eſſe putant, & hactenus bene, ſed ubi ad remedia perventum, ſumunt maxime moventia, ſed ſi ab his non ſtatim reſolvatur, tum non muceſcens, ut prius, ſed inflammatoria gangræna oritur. Vidi

Vidi ergo, quod summa in his sapientia in eo consistat, ut eligatur methodus, quæ impedit putrefactionem, & tamen non tantam quietem inducit, quantam quidem in aliis partibus inducere liceret, hinc multas distinctiones facturus sum, & forsan hisce molestus ero, sed certe aliter non potui.

Ergo ponite corpus juvenile, plethoricum, robustum, ponite biliosam, calidam temperiem, æstum æstatis summum, tumorem ingentem, in eo rubedinem maximam, valde cito factam in præputio: Quæritur quid hic agendum sit? 1°. mittendus est sanguis maxima copia.

In Gonorrhææ theoria vos docui, venenum semper debere extrorsum verti, & per eam viam educi, per quam ingressum erat, ergo dicetis cum venæ sectione largiori instituta facile venenum introverti possit, tamen hic præscribis sanguinis missionem: Fateor sic est, & si mitterem sanguinem, & nihil amplius facerem, Luem Veneream inducerem.

Nunc hoc facto statim cogitandum est, hanc venæ sectionem evitandi majoris mali gratia adhibitam esse, si tum subsedit Phimosis, certus sum, ego reduxi partem in sanguinem: Hinc tunc

2da. *Indicatio est remedium adhibere, quod venenum expellit*: Scilicet in initio conceptam Luem Veneream per purgantia hydragoga possumus curare, nec opus est ptyalismo, vel molestissimis illis suffimigiis, & balneo, hinc quotidie purgans hydragogum adhibere debemus, & hac ratione pingue dissolvere, & imminuere, in quo malum forte nidulat. confidentissimum hic remedium sequens est.

℞. *Rad. Gialapp.* ʒj.
Fol. Senn. s. s. ʒß.
Scrophular. maj. p. ß.
Sal. Prunell. ʒj.

Infunde spatio $\frac{1}{4}$ *horæ, tum colaturæ* ℥ij. *expressæ adde Mannæ Calabr.* ʒvj.

tale purgans quotidie, donec videmus partes sine putredine relaxari, exhibendum, talis autem relaxatio brevi fiet 4°. vel 5°. die, tum hoc facto.

3tia. *Indicatio est, quod superficies glandis & præputii purgari debeat*: Vidi Chirurgos occupatissimos in hac curatione ad me duxisse ægros, quos curare non poterant, semper vidi hoc totum inde fieri, quando vera epiphimosis aderat, non potest, nisi summa dexteritate, inter convexam glandis & concavam præputii superficiem introducere canaliculum, per quem liquor injiciatur, adeoque ex plumbo mollissimo fiant fistulæ, parvo foramine præditæ, hæ lente insinuando inductæ applicentur siphoni, & tum per siphonem injectio fiat: Materia injicienda scitur ex conditione mali, nam aqua sola sufficit pro depuratione, hinc ubi summus dolor, tum sola aqua pura omni bihorio injicienda est, nihilque addimus, quia per minimum stimulum dolor & tumor immaniter augentur, si autem putredo & fætor simul adsunt, admisceo pauxillum vini, quia nihil magis putredini resistit.

Ubi his incipit paulatim purgari locus, emollientissima injicienda sunt, hæc non detergerent in initio, imo potius obstiparent, in initio, si malum urget, aquæ etiam paululum salis addi potest.

Commendatur hic a quibusdam quam maxime lac, sed inde fit coagulum, calescit, manet, & elui non potest.

test. Ergo decoctum florum, foliorum, & radicis althææ, per linteum colatum injiciatur.

Hisce factis, cum certi sumus corrumpentem materiam ablatam esse, tum detergentia adhibemus, addito melle rosarum emollientibus indicatis.

Si videmus hoc bene procedere, sed tamen nimiam copiam liquoris perpetuo per poros exire, & hinc nimis laxari, tum paucissimum aceti Lithargyrii cum prudentia admiscemus.

4°. *Balneo & injectione sic repurgata pars inungi debet sequenti Linimento.*

℞. *Ung. Nutrit.*
Popul. ana ℥j.
*Sacch. Saturn. gr.*x. *vel* xij. *vel* ʒß. *ad*

summum M. F. Litus, tum injciatur hujus pauxillum inter glandem & præputium, & eodem superficies exterior præputii inungatur.

Cum autem humores hic aeri externo fere exponuntur, & vix moventur, hinc sponte corrumperentur, hinc in his semper exhibete, quæ carnem à putredine retinere possunt, & interim nimiam laxitatem impediunt.

5°. *His peractis obvolvatur interdiu Cataplasma*: Aliter vix curare poteris, nam pars fit callosa, acsi esset corium præputio adsutum.

Hinc simulac per quatuor præcedentia remedia laxitatem non ita metuo, vasa laxare conor, hinc ex floribus, foliis, & radice althææ cum lacte recenti fiat cataplasma, cui sub finem addatur parum rutæ, scordii, & olei Lini, quia, si multum addis, obstiparet, si non addatur, exsiccatur cataplasma, si homo in lectica jacet, cito curari solet, verum si sedet, determinatio magis fit versus inferiora, si vero non possunt si-

tum decumbentis, vel si negotia non permittunt, vel ne in suspicionem mali incidant &c. applicandum hoc remedium.

℞. *Emplastr. Diapomphol.*
de Mucilag. ana ℥j.
Sacch. Saturn. ʒß.

Postquam sanguis est missus, hydragogum datum, pars topice purgata, unguenta applicata, tum hæc dari possunt, sed semper non prosunt; si pars frigescit, dosis Emplastri de Mucilaginibus augeri, vel Emplastrum de Meliloto addi debet.

6°. *Remedium est*, quod sæpe pulchre succedit; quod fit, quando videmus tantum lentorem, ut quidem non sit inflammationis metus, verum metuimus a mora gangrænam, vel ne scirrhescat præputium, quod fit, quando liquidum stagnans cum vase continente concrescit, unde in concubitu magna molestia oritur.

In hoc casu do sequens suffimigium.

℞. *Gumm. Benzoin.*
—— *Mastiches.*
—— *Olibani.*
—— *Ammoniac.*
—— *Galbani ana* ʒj.

M. F. Pulvis grossus: Hujus paucum inijcitur prunæ, & fumus determinatur ad partem affectam, hoc solet roborare partes, & quia nec humectat, nec nimis calefacit, hinc hic non obest.

3ia Autem difficultas est *Coreacea callositas*, quæ in parte remanet, postquam deferbuit inflammatio, & pars, quę subsedit triplo vel quadruplo crassior est, quam naturaliter esse debeat, unde hi homines difficillime laborant, quia præputium longe immobilius est.

Quæ-

Quæritur ergo quid remedii ſit contra hoc malum? Nimis tumefacta vaſa, difflata ſubtiliori materia, acerrima & maxime mobili, dilatata ſemel, non tam facile vim contractilem iterum recipiunt, hinc patiuntur humores hic aliquamdiu ſtabulari, qui incipiunt majori copia adeſſe, hinc magis magiſque extenduntur vaſa, & quia ſubtiliora diſſipantur, humores ſtagnantes incraſſantur, cæterum nihil venenati, aut maligni huic malo ineſt.

Nunquam poſſumus tum perſuadere, nil mali ſubeſſe, & quod tantum ſit calloſa talis durities, unde hi miſeri, Medico diffidentes, in alienas manus ſe committunt, & ſæpe operoſam curationem ferunt, & poſtea multo majoribus malis torquentur.

Hoc ergo in caſu feliciſſimum eſt, ut fiat quotidiana fomentatio, ex maxime diſſolventi, & tamen non ad ſuppurationem ducenti remedio, quod omnium optime fit per acetum, & ſalem ammoniacum: Nondum repperi in materia medica remedium plus reſolvens, quam acetum, hinc antiquiſſimi Medicorum in Hypochondriacis, melancholicis, maniacis, lienoſis &c. adeo commendarunt acetum, & revera ad omnes tumores lentos diſſolvendos, diſſipandoſque vapor fumantis aceti applicatus optimus eſt, & tantum abeſt, ut humores noſtros, ſolo lacte excepto, coagulet, ut ſanguinem ejuſque ſerum potius diſſolvat, uti in Chemicis demonſtravi: Alterum eſt ſal ammoniacus; nam ille, naturæ noſtræ convenientiſſimus, noſtros humores fluidos tenet, nunquam nocet ſanguini partibuſque ſolidis, & magis penetrat, quam ſal marinus, omnium autem maxime diſſolvens eſt, ſi ſal ammoniacus Vino miſcetur, nam vinum eſt certe magis externum, quam internum remedium.

Chirurgi veteres docuerunt, fomenta ex vino facta reſiſtere putredini, non facere inflammationem, & ta-

men optime diſſolvere : Chirurgi vero caſtrenſes, imprimis vero recentiores, quia antea utebantur ſpiritu vini, ſpiritu roris marini, Aquæ vitæ Mathioli, Spiritu matricali & ſimilibus, omnes poſtea ad vinum redierunt, videntes hæc omnia callum facere.

Qui ferinas carnes per totam æſtatem integras ſervare volunt, eas condiunt (ut in Germania, & præcipue in aulis fit) Vino rhenano auſtero, addito pauco ſale marino.

Si nunc ſumis vini optimi v. g. ℥xij. & illi immiſces ſalis ammoniaci ℥j. & aceti ſimplicis vel ſtillatitii ℥ ij. vel ʒiij. hincque facis fomenta, quæ tepide applicata tota nocte facile retinentur, imprimis ſi cum pannis madidis applicantur, iiſque obvolvatur ſacculus oblongus, ex veſica ſuilla oleo emollita, ut actio remedii determinetur, & fomenta applicata teneantur.

Hoc certe ſummum remedium eſt, quo difficillimos tales caſus ſuperavi.

Interdiu autem hi homines non poſſunt cum his fomentis applicatis in publicum procedere, hinc tunc tantummodo Emplaſtrum de Meliloto applicetur.

Non memini mihi occurrere ullum tale ſymptoma, quin methodis iſtis curari poſſit, ſi modo audacter, & bene omnia inſtituuntur, ſi vero neglectum fuit, & ſuffocatio oritur, glans cadit. Nunc antequam hanc hiſtoriam mittamus, vocamur etiam ad Verrucas Venereas, & 2°. ad teſtium tumorem.

De Verrucis Venereis.

Si nervi cutanei extremitas extra epidermidem dilatatam excreſcit in tuberculum duriuſculum & ſcabrum, 1°. non dolens, *verruca* dicitur.

Hoc malum ſemper eſt in iis locis, ubi ſubjacet cutis, ſed cuti incumbit Epidermis, huic ſuccumbit rete

te mirabile *Malpighii*; dein ſub hoc papillæ nerveæ ſentientes, quæ penetrant per rugas hujus retis, non vero Epidermidis, quæ per ſe eſt glabra: Demonſtravit *Malpighius*, quod in iſtis ſulcis per valles quaſi undique defenſæ papillæ nerveæ emineant: In una papilla ſenſibili, & microſcopio, vel nudo oculo viſibili, hæret exiliſſima particula, quæ proprie eſt nervus ſentiens, ſed hæc papilla nervea nunquam procedit ſola, nam tunc pilus, vel unguis creſceret, ſed illud ultimum habet ſibi obvolutam theculam, quæ nobis apparet alba, ſed capreolis rubrorum vaſculorum undique cingitur, hinc papilla nervoſa tactilis undique tali thecula, eſtque 1°. Nervi productio: Quæ 2°. eſt repoſita intra talem theculam pulpoſam, non quidem nervoſam, ſed plurima, & ſubtiliſſima vaſa habentem.

Jam verruca quid eſt? *Malpighianum* reticulum eſt æquabile, planum, extenſum ſub Epidermide, tenuiſſimum, ſed ſimul ſolidiſſimum, partim planum, partim ſulcatum, ubi planities, integumentorum fibræ concreverunt inter ſe, ſed in locis ubi ſulci ſunt, partes nervoſæ excoriatæ ſe recondunt.

Nunc duplex locus eſt in corpore noſtro, in quibuſdam locis deficit illud reticulum, ut in labiis, ibi non eſt cutis, ſed textura vaſorum, quibus epidermis, hic epitheolin dicta, incumbit, & hinc, quando per imprudentiam illa membrana labiorum aufertur, oriuntur horrendæ excreſcentiæ, brevi in cancrum vergentes, nam ſimulac hæc membrana abſcedit, ſtatim fit ingens fiſſura, cum labiis retorridis, & inde fere ſemper cancer oritur.

Ergo in illis locis ſic ponuntur erectæ papillæ, ut ſibi mutuo oblique incumbant, omnes obvelantur tenuiſſima membrana epidermide & vocamus labium.

Quamdiu Epidermis integra eſt, in ſuo ſitu manent hæ papillæ, ſimulac vero laxata, vel rupta eſt hæc mem-

membrana, ſtatim papillæ (quia vaſa ſanguinea ſub ea hærent) a ſe invicem dilatatæ, ex ſitu declivi in erectum aſſurgunt, unde illæ excreſcentiæ.

In locis autem, ubi reticulum *Malpighii* adeſt, hoc coercet illas papillas, hinc cuticula hic ablata non aſſurgunt papillæ, ſed ubi hæc eroditur, papilla ſurſum erumpit per epidermidem, & fit ſubduriuſcula protuberantia, ſcabra, primo non dolens, quæ *verruca* vocatur.

Ergo patet, verrucam oriri in duplici loco, vel ubi derma hæret, vel ubi præter papillas nervoſas nil hæret, niſi epithelium, ubi vero derma cum ſuo reticulo non adeſt, longe periculoſiores, & pejores verrucæ fiunt, hinc ad pudenda omnium peſſimæ.

Jam quæritur quid ſit verruca? Non potui horrendius ſpectaculum unquam videre, quam cum homo quidam Amſtelodami inciperet habere in tota facie myrmercia, ſive formiculas, homo ille committebat ſe nunc hujus, nunc alius conſilio, & verrucæ fiebant indies plures & majores, donec tota ejus facies eſſet verrucoſa, deſcripſi ſtatim, materiam verrucarum eſſe naturalem papillarum, quæ turget, & luxuriatur, hinc ſolus nervus hic manet nervus, ſed ejus integumenta protuberant, ſcitis, quod ſi ſaniſſimo homini propter apoplexiam, per terebrationem portio cranii aufertur, & dura mater etiam lædatur, & ſi tum pia mater quam minimum malum accipiat, tum cortex cerebri vi arteriarum carotidum extra truditur, in fungum capitarum, per foramen, in cranio factum, protuberantem, hic nihil fit, quam quod repagula reſiſtentia auferantur, nunc hoc ſunt, quantum videre potui, verrucæ.

Omnis verruca in initio negligitur, ſed ubi major fit, dolet, ſcabra & aſpera fit, colorem mutat in rubrum, purpureum, nigrum, & ſi tum urſeris, hæmorrha-

rhagia poteſt æger perire, tum omnes hæ verrucæ incipiunt cancreſcere, oritur inflammatio, quæ ſummum dolorem facit, & quia facile reſolvi non poteſt, omnia facit luxuriari, & putreſcere.

Ortus harum verrucarum, quatenus fiunt ſine Lue Venerea, ſemper eſt vitium in parte nervi thecaria: Cauſa, cur fiant, eſt fere ſemper repaguli coercentis labefactio, vis autem vitæ eas propagare ſolet.

Hinc verrucæ ſunt, vel ubi cutis adeſt, & ibi non admodum malæ ſunt, vel ubi cutis deficit, & ibi peſſimæ ſunt. Illa autem loca, ubi cutis deficit cum ſuo reticulari corpore, ſunt oculi, ubi horrendæ verrucæ oriri poſſunt a ſola irritatione animalculi venenati incidentis, qualem caſum vidi: in naribus & ore etiam deficit, in dorſo linguæ adeſt, ſed in latere & parte ejus inferiori, ut & in faucibus, larynge, aſpera arteria, bronchiis, æſophago, ventriculo, & toto inteſtinorum tractu deeſt cutis, ſed ſolum epithelium adeſt.

Alter locus eſt in genitalibus: In viris totus meatus urinarius, glandis convexa, & præputii concava pars, in fæminis labia, nymphæ, clitoris, & tota interior vagina uſque ad os uteri internum.

Oriuntur tales verrucæ in Lue Venerea in viris maxime in glande penis, in fæminis in vagina.

In viris plerumque hærent in tota ſuperficie glandis, quia glans exterior nihil aliud eſt, niſi innumerabilium ſtratorum papillarum ſeries ſibi invicem incumbentium, minori copia ad aperturam urethræ, maxima vero copia ad coronam, quia oblique ſibi invicem incumbunt.

Hinc nunc ſequitur, in tota ſuperficie glandis verrucas oriri poſſe, ſed omnium maxime ad coronam, minime vero ad aperturam urethræ.

Hinc itaque videmus, quod hic natæ verrucæ in nulla

la parte periculosiores sint, quam in posteriori parte glandis, quia ibi epithelion non valde coercet, vis vitæ hic urgens facit statim, ut partes dissiliant, & facit, ut in omni puncto oriantur, adeo ut in annuli speciem excrescant, unde putarunt auctores, esse aliquid seminale proserpens in his verrucis. Hic loci facillime degenerascunt in cancrum, & in cristas sæpe exorbitant, quas cristas ego vidi tantas fuisse factas, ut extra præputium, glandi obductum, prominerent.

Observavi ante multos annos, verrucas nasci in ipso cavo meatus urinarii, ubi augentur sine multa molestia, excepta quadam irritatione; cæterum lotium satis facile reddebatur, cum hæ verrucæ ibi sic a me observatæ essent, auctores revolvi, sed vix inveni illos observasse. Cum vero hic medicamentis causticis uti non liceat, dedi purgans ex Turbith minerali, & tum hæ verrucæ cum lotio exibant.

Ad anteriora meatus urinarii hæ verrucæ aliquando nascuntur, & sic crescunt, ut ipsum urethræ orificium illas ostendat eminentes.

Ut verrucæ in toto corpore exasperatæ sæpe mirifice suppurantur, sic etiam illud hic fieri potest, sed hæc exacerbatio tanto pejor est, quanto Lues Venerea pejor est simplici suppuratione.

Sed uti verrucæ facile in cancrum tendunt, ita & hic visum est, quod qui has verrucas imprudenter tractaverunt, imprimis per rodentia, excitaverunt tantum motum, tumorem, & effluxum humorum, ut scirrhescerent, & cancrescerent.

Sedes ergo & natura hujus mali exquisite definita sunt, & simul ratio data est, cur maxime in corona glandis majori copia oriantur verrucæ, quia scilicet ibi plures nervi sunt, quia glans plerumque ibi tecta manet, & quia materia olida, sæpe putrida, ibi secernitur & acervatur.

Cura-

Curatio hujus mali ut bene procedat.

1°. Requiritur fortissima purgatio, sanguinem dissolvens, & tabum Venereum excutiens mercurialis, sine qua non vidi hæc mala, topice tractata, sanari: Ergo radix curationis in ea ponitur, & illa curatio tum tam mire procedit, ut viderim verrucas, genitas in superficie interna meatus urinarii, & dato uno alterove purganti, quasi novacula abscissas per urinam exivisse. Omnium maxime hoc fieri debet, si verrucæ jam cristatæ evaserint, nam in iis raro per pulcherrima topica proficietis, nisi tantummodo per hæc purgantia: Turbith minerale est remedium a *Paracelso* in libro nosocomii primo adhibitum, ubi auctor dicit, si cum oleo vitrioli solutum fuerit argentum vivum, & hoc facto aqua ablutum, & cum alcoholi destillatum aliquoties, habetur remedium, cujus gr. v. vj. vel viij data cum theriaca has verrucas eradicant.

Mulier fuit Parisiis clarissima eradicante curatione Luis Venereæ, hæc per successivos dies dabat magna dosi medicamenta, & homines deducebat ad tantam debilitatem, ut quasi mortui jacerent, & sic radicaliter curabat morbos, nullo alio remedio curandos, dabat autem idem hoc remedium.

Helmontius Pater de Mercurio *Paracelsico* dicit, accipe pulverem *Joannis de Vigo* (qui erat Mercurius præcipitatus) propria manu paratum, huic superaffunde Elementum ignis, quod est oleum vitrioli summa vi per triduanam flammam destillatum, tum simulac oleum vitrioli affunditur, spiritus nitri expellitur, sed tum sine ebullitione accedens oleum vitrioli consumit mercurium, & tum habemus Turbith minerale, & hoc aliquoties destillatur cum aqua, ut acrimonia minuatur.

Paracelsus jubet hoc dandum cum Theriaca, prudentissimo certe consilio, nam sæpe in ventriculo & intestinis facit Hæmorrhagias, quas optime sistit Theriaca.

Sey-

Scydenhamus, quando loquitur de Medicamentis, inveteratas Lues Venereas curantibus, hoc Turbith etiam commendat, verum hoc remedium ipsi rite præparare debetis, nam si pulvis albus remanet, non satis edulcoratum est, tuncque intestina rodit, & sæpe diarrhæam facit, hinc citrini coloris esse debet, & aquæ affusa, inde recedens, debet esse nullius saporis.

Si sic edulcoratum adhibetur, raro malum facit, sed si homo tener est, prudenter dari debet, a gr. jv. ad viij. apud *Cockburn* videtis, datum in nonnullis usque ad gr. xjv. & xv. ego vero nunquam ad gr. viij. accessi, & tamen pulcherrimum successum inde habui.

Mercurius Præcipitatus albus, si ad gr. iij. miscetur cum pilulis cochiæ ad ℈ß. bene agit: Mercurius præcipitatus ruber, si ad gr. j. vel ij. miscetur cum extracto catholico ad gr. x. idem præstat.

Hæc mala solent his remediis radicaliter curari, sed his assumptis homines sæpe incidunt in Cardialgias dolentissimas, tunc illico theriaca danda est cum oleo amygdalarum, nam signum est, hos pulveres ventriculum & intestina rodere.

2°. Hoc dum singulo triduo aliquoties fit, partes, verrucis affectæ, perpetuo foveri debent, ut verrucæ labefactentur, emolliantur, laxentur, & mutentur a natura scirrhosa, hoc fit balneo, fotu, cataplasmate, emollientissimis, quod fit 1°. Quia verrucæ facile exasperantur, & 2°. ut vis sanguinis allati circa has partes non faciat nimiam inflammationem, sumitur v. gr. Lac recens, coctum cum semine lini ad crassitiem cremoris lactis, & additur paululum nitri, & unguenti Basilici, aurei, nutriti, vel populei.

3°. Postquam hæc facta sunt, debemus has partes tangere moderato escharotico v. gr.

Vi-

℞. *Vitriol. Cyprin.* ʒj.
Aq. Rosar. ℥ß.

M. & cum eo tange partes, ubi verrucæ eminent.

vel ℞. *Alum. Usti.* ʒj.
Aq. Rosar. Calid. ℥iij.

M. & applica ut præcedens.

Aut aliter tangantur quam leniſſime lapide infernali.

Videtis, quantas cautelas adhibeam, nam ſi adhibetis hæc eſcharotica, dum tentigo adeſt, vel aliquid virulenti hæret, ſtatim horrendæ inflammationes & tumores oriuntur: Sed ſi prius emolliviſtis, libere licet hoc facere, & hac via valde leni multum proficietis.

4°. His tribus dictis factis omnia teguntur Emplaſtro Diapompholyge, tantum ut muniantur, & tum fit pulcherrima ſeparatio, cavendum autem, ne cauſtica nimis violenta verrucas exaſperent: Nam tunc horrendi cancri oriuntur. Nemo crederet in glande eſſe membranam celluloſam, ſed *Ruyſchius* invenit, quod epithelion poſſit extendi in telam ſubtiliſſimam, hinc quando hæ partes inficiuntur, iterum conſtat, qualia mala oriantur.

Eadem ratione, ſi talis verruca incipit, fieri rubra, cærulea, ſubnigra, & interim dolere, & ſigna inflammationis exhibere, cavete, ne eſcharoticis attingatis, nam hæmorrhagiæ orirentur vix ſiſtendæ, quando autem hoc fit in extenſo veretro, arteria ligari non poteſt, nec eſcharoticis tangi, ergo tunc potius emolliendum, & methodo aluminoſa leviſſime attingendum.

Omnes verrucæ in urethra interna eodem modo curantur, verum ſi quid accelerandum putatis, tum deco-

coctum herbæ malvæ cum melle mercuriali in lacte recenti diluto ter quaterve dedie leniter injiciatis.

Summa igitur prudentia hic est agendum, nam summi auctores hic præscribunt oleum vitrioli, mercurium præcipitatum, Trochiscos de minio vigonis &c. Sed credite mihi, longe plus proficietis, si emollitis prius partibus lenissima escharotica adhibeatis.

Corollarium.

Ex his patet ratio, quare in initio urethræ ad locum frænuli frequens oriatur fistula? Multum certe de hac re dubitatum est.

Si quis laboravit satis pacata Gonorrhæa, at virulenta tamen, tum post curationem morbi, sæpe exquisite ad finem urethræ, in illa parte glandis, ubi nulla fungosa fabrica superimponitur, idest, ubi frænum adnectitur, oritur parvum ulcusculum, quod plerumque negligitur, hoc depascitur omnem fabricam, & facit exiguum foramen rotundum, sæpe non majus capite aciculæ, & sæpe tota vita urina & semen ejecta, partim per hoc foramen partim per anteriora urethræ magno incommodo ejiciuntur.

Quænam est ratio hujus mali? Hæc facile ex præcedentibus intelligitur; novistis, lacunas maximam partem proximas esse huic parti, & quidem præcipue lacunam omnium maximam, quæ paulo superius ad coronam glandis sita est, notissimum est, Gonorrhææ hic creberrimam sedem esse, imprimis si illa paulo largior fuit; hinc semper maxima vis veneni agit in hanc partem.

Orificium extremum urethræ semper clausum est, nisi in Gonorrhæa laborante, sed & in illo tamen nocte constringitur, unde præcipue tunc temporis materia stagnat ante illud ostium, ibidem est summa partium te-

teneritudo, vix craſſities unguis humanæ; præputium plerumque operit hanc partem, hinc maxima roſio circa illud anterius orificium meatus urinarii fieri debet, ſed ejus pars debiliſſima hic loci eſt, hinc hæc pars ſtatim perforatur, quo facto oritur calloſus margo, & ulcus vix curatur.

Hoc malum numquam accidit quando balneis & fomentis partes foventur, ſed fere ſemper, quando ſimpliciter remedia interna adhibentur.

Ergo prophylactice eſt curandum, imprimis ſi homo hic incipiat pruriginem ſentire.

Si malum jam factum fuerit, curatur methodo ſatis operoſa.

1°. Scilicet debet fieri venæ ſectio ſatis valida, dicetis venæ ſectio ad fiſtulam curandam? Non, ſed ut ea, quæ ingerenda ſunt, facilius ingerantur, & ad partem affectam ferantur, atque ut ea caveantur, quæ ex curatione ſupervenire poſſunt.

2°. Purgatio antiphlogiſtica triduaria, ut etiam tollam diatheſin inflammatoriam,

3. Diæta tenuis.

4°. Balneum quotidianum.

5°. Intra meatum urinarium trudi debet tantum ad anteriora levis candela cerea, hoc fit, ut urethra ſit dilatata, tum illud foramen eſt patulum inferius, & cavetur, ne remedium applicandum veniat ad partem oppoſitam interiorem urethræ.

6°. Tum ſumitur lapis infernalis, tam acute deraſus, ut non craſſior ſit quam acicula, & dum candela ibi hæret intromittitur ille ſtylus lapidis infernalis, & relinquitur, donec 6. vel 8. numerares, tum margo fere exeſus erit, hinc aufertur lapis, & manet adhuc candela.

Si lapidem infernalem applicarem ſine candela prius immiſſa, nunquam patet foramen, quando vero nunc

ſic applico, lapis infernalis non poteſt attingere niſi marginem foraminis, alias vero oppoſitam partem urethræ eroderet.

Ergo educto lapide infernali 7°. Relinquimus candelam per duas treſve horas, donec evaneſcat vis lapidis infernalis, ne veniat in cavum urethræ, tum labia illa fiunt perfecte cruda, tum prius foramen lacte eluitur, & tum demum educitur candela.

Si nunc 8°. Applico unguentum Baſilicum, butyrum recens, vel Balſamum arcæ, coit facillime, & fiſtula curata eſt.

De Tumore Teſtium in Gonorrhœa.

Hoc malum examinatum eſt tumor in corpore teſtis, per totam teſtis ſubſtantiam, ſic ut æquabiliter extrorſum tendatur, tumor eſt durus ad tactum, duritiem ſcirrhoſam in initio non habet, ſed talem, qualem habet veſica aqua repleta.

Tumor ille ſæpe ſubito, plerumque tamen lente aſſurgit in molem mirabilem: Moles illa dolorem magnum non parit, ſed moleſtiam ſummam, ex eo, quia cum hæreat ſuſpenſus teſtis a tunica vaginali, vaſis ſpermaticis, & deferenti, hinc ſolent urgeri hæ partes, & facere dolorem moleſtiſſimum ſub oſſe pubis. Tumor fere ſemper eſt imprimis ad Epididymidem, & ibi ſemper primo naſcitur, vaſa varicoſa teſtis tunc ſolent valde intumeſcere, & illa habena teſtis, quæ dicitur vas deferens, fit longe major & craſſior, quam antea fuerat, & hic tumor procedit uſque ad veſiculas ſeminales, ſæpe Epididymidis tumet, teſte non tumente, & ſæpe poſt tumorem hunc ſanatum habenæ duræ & ſcirrhoſæ manent.

Ex hac hiſtoria colligo, quod hic dilatentur omnia vaſa teſtis, quia tumor eſt æquabilis in toto teſte, & fabrica ſeminali. Hinc

Hinc si hoc verum est, hic debet fieri aggestio major materiæ, quam naturaliter, nam moles est gravis, & hinc egeritur minus, quam tempore sanitatis.

Hinc apparet, quod totum hoc malum consistat in eo, quod materia plus aggeratur, & minus egeratur, quam naturaliter tempore sanitatis.

Sed arteriæ, quæ huc veniunt, sunt arteriæ spermaticæ, hæ distribuuntur partim per exteriora testium, sed ibi malum non hæret, sed totus tumor est tantum in vasis internis testium, & dein in vasis ejaculatoriis, ad quæ bina loca reliquæ arteriæ spermaticæ vadunt.

Ergo ille tumor est nihil aliud, quam impedimentum utriusque vel unius materiæ in testibus factæ, quæ deberet naturaliter se evacuare ad illud quadrivium, ubi vasa deferentia hærent, & hiant ad collum duarum vesicularum seminalium, sed tunc in initio nil tumet, nisi illud vas Epididymidis, & si curatio tum statim instituitur, non ultra progreditur, sed simulac impeditur ipsa Epididymis, brevi etiam testis laborat.

Ergo non adeo usque est communicatio tabi Venerei, sed materiæ bonæ, quæ stagnans ibi colligitur in vasis deferentibus, & dein aggesta totum illud pondus & extensionem illius partis facit.

Novistis, fabricam interiorem testis, sub tunica nervea reconditam, habere duplex vasorum genus, unum quod ipsam fabricam facit, vasis conficiendo & continendo semini destinatis. 2. Sunt alia vasa, destinata ut hæc vasa seminalia contineant, vivificent, & nutriant.

Omnia vasa primi generis, scilicet semen conficientia, sunt propago arteriarum. Hæ arteriæ ab una tertia parte arteriarum ad testem latarum oriundæ, non desinunt in venas, sed patulis osculis extremis liquidum genitale confectum effundunt in cava receptacula, intra testes hærentia; In brutis est unum tale con-

ceptaculum, quod corpus olorinum *Higmorianum* &c. dicitur, sed in teste humano plurima vascula tantummodo in pauciora vasa materiam suam infundunt.

Omnis ille humor sic confectus, intra has partes depositus, videtur ibi duplici modo recondi. In Apris demonstravit *Bouclarius Datyrius*, quod totus testis per septum medium dissecetur, & quod tunc ad latus utrumque hujus septi sint cellulæ, membranis distinctæ, circum quas flectuntur & serpentino cursu desinunt arteriæ quam plurimæ: Omnis hæ cellulæ in corpus olorinum desinunt.

In Glire & Mure terraneo est similis fabrica, & hæc animalia, ut salacissima, sic etiam impraegnantissima sunt. In aliis animalibus evolvendo totum testem, ibi omnia vasa in fines arteriosos desinere videntur.

Ergo omnis exitus humoris genitalis est in unum vas Epididymidis, quæ abit in unum vas adducens, quod in vesiculis seminalibus se inserit.

Hinc duplex est hujus seminis via, unde dum sæpe coeunt animalia, tempore orgasmi Venerei omne semen non retroit in vesiculas seminales, nam insertio vasorum adferentium contrarium docet, sed tunc vasa adferentia comprimuntur, æque ac vesiculæ seminales, nam æque ambiuntur membrana fibrosa.

Alias vero semen in hominibus, rara Venere utentibus, per vasa adferentia allatum aggregatur, & retinetur in suos usus intra vesiculas seminales.

Ergo si exoritur hic aliquis tumor, impediens hanc emissionem, debet hæc obstructio etiam alia vasa tumefacere, tunc simulac testis a centro tumefit, ejus membranæ etiam tumefiunt, ergo etiam omnes arteriæ huc latæ, unde oritur apprime illud malum, scilicet emissio impedita: Etiam alterum malum, quod est partium inflammatio, quod patet ex phænomenis, nam homines primo sentiunt testes sibi quasi dissilire,

& ex-

& extrorſum premi, & hoc peracto oritur paulo poſt tumor tam magnus, ut incredibile ſit.

Hoc ſi intelligimus, jam videmus, quod videatur ſedes hujus mali originalis hærere extra teſtem poſita, & invenimus hoc tempore omnia vaſa circa teſtes poſita, & in tunica vaginali eſſe aneuriſmatica & varicoſa.

Hujus rei perfecte contrarium in aliis tumoribus teſtium occurrit, ut in hydrocele.

Quæritur, quænam ſit cauſa hoc faciens? Omne, ut videtur, quod facit impedimentum circa inſertionem extremam fiſtulæ adducentis in veſiculas ſeminales, ſive intra, ſive extra eas, ſive paulo remotius ab iis hæreat.

1°. Omnium maxime hoc fit, quoties Gonorrhæa ſiſtitur adſtringentibus remediis, Gonorrhæa eſt morbus lacunarum, in cavum urethræ liquorum evomentium, hæ omnes inter ſe communicant, uti demonſtratum eſt, pertingunt uſque ad locum, ubi proſtata eſt; ſi jam per quamcumque cauſam materia, in Gonorrhæa genita, & exire impedita, introfertur, poteſt facile venire ad hoc corpus, unde emiſſaria hujus, & pollicem altius veſiculæ ſeminales poſſunt comprimi.

Non novi vidiſſe me unquam tumorem teſtium Gonorrhæa acriter fluente.

2o. Cauſa eſt exercitium equitationis, nam ſeſſor maxime incumbit perinæo, tuncque Gonorrhæa jam nata, facile adigitur retro, unde hoc malum acceleratur.

3o. Cauſa eſt Balſamica methodus curandi Gonorrhæas, Amſtelodami, Roterodami, & in omnibus magnis emporiis, ubi claſſiarii ſunt, fiunt ſæpe hæc mala, utuntur Chirurgi Balſamo Copaiba, Cantharidibus &c. vix in Gonorrhæa forti hæc aliquamdiu applicantur, quin tumor teſtium oriatur, vidi ſemper, quando

do hic oriebatur, oleum therebinthinæ, Juniperinum, balſamum Copaiba, & ſimilia fuiſſe applicata extra meum conſilium, ſi homines mea cura uterentur: Olea cum ſulphure cocta acquirunt ſummam vim calefacientem, ut & Balſamus ſulphuris, quo uti ſolent agyrtæ, fateor, ſi hæc data uno impetu omnia detrudunt, fieri ſæpe felices, ſed ſemper periculoſas curationes.

Porro Practicis alius tumor teſtium obſervatus eſt, quem multoties vidi, & qui curatur facile; Illo ætatis gradu, quo pubes primum oritur, accidit ſæpe, ut recens natus humor genitalis partes impleverit, vel ſi quis per ſaltum has partes contuderit, tunc tumor teſtium cum ſummo dolore fit; & ſi quis imperitus videret, putaret eſſe a Lue Venerea.

Hic morbus eſt frequens, & durat plerumque per tres quatuor pluresve dies cum pondere & dolore, tuncque ſponte tranſit, eodem fere modo, ut in fæminis, vaſis nondum diſpoſitis ad menſtrua, oriuntur dolores ſummi circa lumbos &c.

Ille tumor ſi vobis occurrit in hæc ætate, levi purganti, plurimo uſu Lapidum Cancrorum, fomentis ex lacte dulci cum ſapone veneto, & laxa diæta curatur: Sed ſi imprudentes hic aliam methodum applicatis, diuretica & calefacentia adhibetis, malum ſæpe malignum evadit.

Hinc etiam aliquando fit in hominibus infectis, ut ad tumorem illum teſtium jam natum contagium Venereum ſeſe immiſceat, tum fiunt ſanioſæ rupturæ, & fiſtulæ peſſimæ per ſcrotum apertum ſeſe exonerantes, ſed hoc rariſſime videbitis contingere, niſi ſimul adſit Lues Venerea in corpore.

Teſtis fere nunquam ſuppuratur in corpore ſano, ſed quando ſimul labes Venerea in toto corpore eſt, tum ad hunc locum contagium applicatum facit ſecundum genus tumoris teſtium, ſcilicet cum Lue Venerea jun-

juncti, fit autem hoc ne semel quidem ex centum casibus.

Malum hoc ut curetur 1°. tumor, qui obstaculum facit, tolli debet pet resolutionem. 2°. Materia hic hærens duplex, incrassata, amissis partibus liquidissimis, ducatur in motum, una in venas, altera in Epididymidem & vas educens, sed hoc ut ocyssime, sic tamen simul prudentissime fieri debet, & si usquam certe hic festinandum est lente.

1°. Ut tollatur tumor, debet larga Venæ sectio institui, quæ, si non remittit dolor, tumor, & tensio, debet aliquoties repeti, nam sine illa hoc malum vix curari potest.

2°. Simulac hoc factum est, statim purgantia, satis fortia, attamen maxime resolventia, attenuantia, & antiphlogistica dari debent: Agaricus, Folia Sennæ, Tamarindi, Manna hic nomen meruerunt, nam solvunt sanguinem, & liquida deorsum derivant.

Sæpe vidi ex ℥j. Mannæ homines aliquot libras aquæ ex intestino recto emisisse, nec tamen vel minimam inflammationem invasisse: Cremor tartari ad ℈j. matulas materiæ liquidæ expellit.

Hinc eligimus hæc remedia, sed quoniam nauseosa sunt, hinc scrophularia aquatica sive nodosa additur, addimus etiam radicem graminis, vel succum ejus, quia summam vim solventem habet, sed sine ulla inflammatione.

Fecit Deus quædam medicamenta simplicia, quæ revera vim habent attenuandi & fundendi nostrum sanguinem, si rite usurpantur, hæc sumi debent tamdiu, donec oriatur diarrhæa quotidiana.

3°. Interim dum hoc fit, debemus cogitare, quod omnis hæc actio determinetur versus hæc loca, ergo cavendum, ne tentigo oriatur in his partibus, quam experientia maxime a purgantibus fieri demonstrat, ergo

go utantur emulſionibus papaverinis cum lapide prunellæ, emulſionibus v. gr. ex hordeo vel avena cruda, ſeminibus jv. frigidis majoribus & minoribus, maximum autem hic remedium eſt nitrum, quod ſopit, imo exſtinguit optime hunc ignem.

4°. Quoniam tota hæc pars ſæpe latet in inteſtino recto, hinc balnea & fotus hic applicata reſolvunt maxime hunc tumorem, qui facit tumorem teſtium, hinc clyſmata emollientia & reſolventia injiciantur, ex ſolo lacte, addito ſyrupo althææ, vel melle, additur ſemper etiam aliquid nitri, & applicantur ſemper evacuata prius alvo.

5°. Fomenta emôllientiſſima ad pubem, ſcrotum, & perinæum applicantur, & reſolventiſſima cataplaſmata de quatuor farinis hic ſunt optima, nam illud, quod dilatat arterias, æque reſolvit, ac id, quod liquida attenuat, quoniam hæc & ſimilia innoxia ſunt, hinc hæc eligimus v. gr.

℞. Farin. Fabar. Rom. ℥jv.
Coque cum Oxycrato, ſub finem addendo
Sal. Ammoniac. q. ſ. &
Olei Lini aliquantulum:

F. Cataplaſma.

6°. Suffimiganda pars aliquoties in die eſt, vide ſuffimigia ſuperius Pag. 182. propoſita. Sic & vapor aquæ, ſi determinatur verſus has partes, imprimis ſi addatur parum aceti: Si ſiccum fomentum velitis, olibanum cum pauco ſalis ammoniaci in ignem injiciatur.

7°. Moderata frictio, ſed cum ſumma prudentia circa perinæum, ſcrotum, & teſtes facta, ſine doloris incitamento, quantum æger ferre poteſt.

Hac methodo non vidi caſum, quin ſuperatus fuerit,

rit, nisi testes jam essent scirrhosi & lapidosi facti. Tum sæpe etiam fit tumor scroti, ad tumorem testium accedens, unde tanta mala, ut Medicus de curatione desperare incipiat, tum sola amputatio potest proficere, nam testis sic constitutus facit, ut vasa genitalia usque ad originem suam ex aorta aneurismatice tumeant cum molesto dolore, & ut omnia tum æquabiliter scirrhosa fiant, hoc in casu ipsa salivatio nihil amplius juvat, nisi forte in initio detur Turbith minerale ad gr. v. vj. vel viij. unde oritur aliquando dysenteria, qua sedata, nec tamen curato hoc malo, amputatio fieri debet.

De Gonorrhœa in Fœminis.

Si homo infectus Lue Venerea utitur sana muliere; & materia huc usque descripta in Gonorrhea virili virulenta, una cum semine genitali projecta fuerit in sinum muliebrem, tum in hac fæmina oriri potest Gonorrhæa; fere talis, ut in viro sine ulla fere manifesta differentia, unde tota illa descriptio hic fere locum habet.

Nunc statim ex modo dicta lege intelligitis, quod sit triplex humor, qui a viro sic infecto Fæminæ puræ participatur: Nam 1°. Hic est liquor Gonorrhææ proprius, semen falso dictus. 2°. Vir hic humores nativos urethræ, glandis, & præputii communicat, & 3°. etiam semen de vesiculis seminalibus, vasis adducentibus, & prostatis communicat.

Statim jam quæritur, quænam sit ex tribus harum materiarum generibus, quæ facit hic illud malum? Materia, quæ in muliere sana hanc Gonorrhæam facit, non videtur esse verum semen, nisi ab homine infectissimo.

1°. Historia Medica Gonorrhææ virulentæ in viro

no-

nobis persuasit, Gonorrhæam posse esse virulentissimam, & copiosissime fluentem, reliquo corpore & sanguine a Lue Venerea intacto: Est autem hoc adeo certum, ut in praxi forte nihil liquidius sit, nam curata hac Gonorrhæa, homo cæterum nullo morbo laborat.

2°. Gonorrhæa, ex data historia considerata (quantum videre potui) est ablutio per copiosum laticem facta a natura illius materiæ venenatæ, quæ, deficiente hoc fluxu in ficciore corpore, intra corpus recepta Luem Veneram genuisset, nam Gonorrhææ solis fere purgantibus curantur.

Hinc quemadmodum constat, illis sic conciliari ut in viris, sic etiam est materia illa inficiens, quæ in viro Gonorrhæam faciebat: Si autem inficiens materia adeo penetrabilis est, ut medullitus infixa hæreat & dispersa fuerit per totum corpus, tum semen etiam potest hac labe infici, sed tum mulier raro Gonorrhæa laborat, verum subtiliori quodam morbo inficitur: Hoc constat experimentis, nam certe mariti, Gonorrhæa pessima laborantes, utique valde mala, si coeunt cum suis uxoribus, sæpe viderunt prolem sanissimam, rursus viri infecti absque ulla manifesta nota in genitalibus procreant miserrimos infantes.

Hinc credibile est, in origine Gonorrhææ muliebris, illam fere semper tantum deberi materiæ Gonorrhoicæ viri, raro autem ejus semini, vel ipsi semini infecto, nam tunc tamen sæpe fætus sanus prodit.

Plerumque ergo causa Gonorrhææ in muliere pura est ipsum illud malum, quod in viro erat titulo materiæ virulentæ Gonorrhææ, quæ materia, cum semine immissa, infectionem parit.

Si vero vir sic coeuns laborant ulcere in urethra, cujus fædum pus in hoc coitu appositum sit interioribus genitalibus mulieris, potest etiam Gonorrhæa altera produci, & experimenta demonstrant, quod homo

non

non laborans Gonorrhæa, sed ulcere Venereo in illa parte, infecerit etiam mulierem prima vice.

Qui vera Lue penetratus est, sed omni vitio Gonorrhææ caret, si coit cum fæmina, potius Luem Veneneram, quam Gonorrhæam parit, si vero solo veretro affecto coit, potius Gonorrhæam, quam Luem facit, quod per plurima experimenta mihi constitit.

Multæ mulieres, antea puræ, infectæ fuerunt a viris veris palati morbis, faucium, narium &c. & ulceribus per totum corpus sine ulla prægressa Gonorrhæa: Contra multæ laboraverunt Gonorrhæa Virulenta per annos sine ulla Lue Venerea: Verum tunc illa defenditur ab interius serpere conanti malo, dum interim quam plurimos inficit, ut apparet in prostibulis, ubi mulieres, Lue Venerea laborantes, manent per plurimos annos vix consumptæ.

Humor ille ejectus (Medici loquimur Medicis, castis casti, castis auribus, castis animis) quasnam partes attingit in muliere? Hoc si evidenter perspicimus, aliter intelligetur, quam hactenus descriptum est, errores evitabitis, & veram videbitis horum morborum curationem.

Ergo hic humor non potest ulterius venire, nisi ad eminentem proboscidem, sive ad os uteri interius, hoc os non est continuatio cum vagina, sed est prominens intra vaginam, & ultra nectentia vincula vaginæ, hinc prima pars sinus muliebris superiori parte terminatur parte tereti inferiori prominentis uteri: dein ligamenta vaginæ non ambiunt illud os tantum, sed totam partem uteri, intra vaginam prominentem: Hinc formatur cavum inter os uteri eminens, & vaginam circumpositam flaccidam.

Ad hunc locum usque, tanquam ad summum fastigium, Gonorrhæa in mulieribus pervenire potest, (que-

(quemadmodum in viris usque ad orificium superius urethræ) nam Gonorrhæam credo in utero nemo vidit, ibi laxitas est omnium maxima, quoniam providus naturæ Auctor has partes tam contractiles, & tam dilatabiles fecit, ut in graviditate sine dolore perpetuo extendi possint.

Inde deorsum procedit hoc ipsum, & omne semen, & omnis humor determinatur in coitu perfecto semper primo versus hunc primum locum, verum hinc facillime iterum defluit, nisi conceptus fiat, nam omnis mulier, vel sanissima, quæ recepit genitalem humorem, nisi conceperit, intra quadrantem horæ, vel dimidiam horam, ipsum dimittit, & linteis abstergit,

Hinc patet, quod omne illud, ibi appositum, fluat deorsum, conceptu facto tamen nunquam omne semen transit in cavum uteri, sed mulier, postquam vere concepit, tamen post parvum temporis spatium dimittit maximam partem humoris accepti, & hoc est adeo verum, ut *Harvejus* crediderit, semen ipsum nullo modo uterum ingredi, sed Cl. *Ruyschius* plane contrarium demonstravit in utero mulieris, statim post coitum occisæ, in equabus, danis, vaccis &c. fæcundo conceptu facto. tamen maxima pars humorum redit.

Quando nunc hic humor redit deorsum ex hac prima camera, erit calidior, quam naturaliter erat, hinc ille humor ex locis, ubi aeri nunquam fuit expositus, venit in locum, ubi aerem attingere potest; nunc humores hi statim virulentiam acquirunt, nam illico Gonorrhææ materia, si aerem attingit, corrumpitur, & fit putrefacta.

Ille humor defluens sistitur primo ad rugas vaginæ, dein ad finem vaginæ maxime resistentiam patitur, nam os vaginæ inferius est valde arctatum, & quasi desinit.

De Graaffius omnium optime has partes descripsit, & de-

& demonſtravit, vaginam ad uterum eſſe tenuiſſimam, & omni gradu deſcenſus fieri craſſiorem, ſic ut, ubi terminatur, ſubſtantia ejus ſit pollicem craſſa, ab hoc incremento oritur illa arctitas, & hic eſt ille locus, ubi ſiſtitur materia defluens, & ubi plerumque fit infectio, raro in loco illo ſuperiori.

Verum quando nunc extra hunc locum effluxit, intra os vaginæ incidit in alas pudendi expanſas, & quaſi ori appoſitas valvas, unde ibidem adhuc magis ſiſtitur, & in his binis locis tota tragædia fere luditur.

Ergo materia projecta ad illud faſtigium uſque, raro ibi hæret in membrana lubrica, & perpetuo tranſudante, ideſt illum humorem a ſuis lateribus repellente, imprimis in actu Venereo, hinc materia hæc vel ferri poteſt (ut ſæpe fit) a muliere ſine infectione, vel poſt infectionem defluit, & ſiſtitur ad dictas partes. Si nunc conſideramus, quidnam hic occurrat mirifice ab Anatomicis detectum, videmus, quod ſint tot Gonorrhææ, quot hic ſunt partes.

1°. Locus vaginæ, ori uteri proximus, eſt penitus glaber, habens jugum eminens nullum, lacunas ſive cryptas fere nullas, ſed tantum poros minimos, quales fere ſunt in radice linguæ: Non invenitur primum incipiens rugoſum cingulum, niſi ubi deſcendas a ſuperiori illo loco uſque ad tertiam partem longitudinis vaginæ, & hæc loca ſunt aridiora, & magis clauſa, quam reliqua: Ergo hic eſt facillimus excuſſus liquidi recepti: Hæcque ratio eſt, cur hic loci raſſime inveniatur ullum malum Venereum, quia ſcilicet demonſtratum fuit, vaſa, quæ menſtrua exonerant, eſſe illa, quæ humectant interiora uteri, quo tempore menſtrua non fluunt, eadem hæc vaſa ſi dilatantur, faciunt menſtrua, ubi vero incipiunt contrahi, fluxus fit ſubalbus, ſpiſſus, & ſi magis adhuc arctantur, emittunt tantum ſimplicem tenuem lympham.

Hinc

Hinc ibi eſt arteriarum perpetuum quaſi ſtillicidium, nam ſi ullus locus eſt, ubi arteriæ plus evomunt, quam venæ rebibunt, credo eſſe in cavo uteri, & in parte mox indicata.

Jam menſtrua naturaliter exeunt tantum ex utero (ut Anatomici demonſtraverunt) ſed in iis fæminis, quæ abundantiora menſtrua habent, etiam exeunt per locum illum ſuperiorem vaginæ: Hinc raro hic fit infectio, 1°. propter politam ſuperficiem, & 2°. propter continuam ablutionem.

2°. Ad tertiam circiter partem a faſtigio illo ſummo incipiunt oriri ſemicirculares plerumque eminentiæ, in toto cavo vaginæ productæ, hæ vocantur juga ſive rugæ, quoniam ſemper ibi interponant continuos valles, hæc nunquam ambeunt orbiculariter illud cavum vaginæ, ſed ubique vario modo deficiunt, eodem prorſus modo, ut valvulas in inteſtinis tenuibus videmus.

Omnes illæ eminentiæ ſunt tantum papillæ nervoſæ, acutiſſime ſentientes, quæ adſcendunt in faſtigiis iſtis, ſive jugis, & teguntur in illis rugis, hinc ſunt ſummum inſtrumentum voluptatis in re Venerea, *vide Graaffium pag.* 214. (hunc locum cito, ut debitum honorem huic viro reſtituam) *Morgagni adverſ.* 1. *pag.* 12. *& adverſ.* 4. *pag.* 45. *& Santorin. obſerv. anatom.*

Nunc conſiderabitis, totum hunc locum ita eſſe affectum, & in memoria retinebitis, donec de verrucis horrendis, hic ſæpe oriundis, dicam.

3°. Quando vagina deſinit in connivens anguſtius os, tunc patet in ſinum muliebrem, foſſam majorem, ſive os pudendorum internum, ubi alia iterum occurrant conſideranda, ad intelligendos morbos aphrodiſiacos. Quo magis hic deſcenditur, eo juga ſunt crebriora, & eminentiora; quo plus ſurſum adſcenditur, eo ſunt pauciora & minora.

In

4°. In anteriori parte 1°. occurrit emiſſarium urethræ, ſcire debetis, quod pauci obſervant, veſicam urinariam in muliere deſinere in collum, ubi ſphincter veſicæ eſt, tum ex illa oriri urethram, hæc putatur vulgo directe ſub Nymphis in foſſam patere, quod falſum eſt, nam decurrit in muliere ad minimum ad duos digitos latos a veſica, hinc per tantum ſpatium decurrit, quaſi juxta exteriorem partem vaginæ ſitu parallelo, tum demum ad diſtantiam pollicis minoris a clitoride deſinit antrorſum deorſum, non in ſinum muliebrem, ſed extrorſum, cingitur utrimque aliis, ſive nymphis mollibus, quæ, dum connivent, faciunt, ut orificium urethræ hiet quaſi intra corpus, ne ſcilicet ab injuriis aeris lædatur, & dum mulieres lotium reddunt, hæ nymphæ faciunt, ut mulieres corpus ſuum non conſpurcent.

5°. Hoc orificium eſt tam mirifice conſtructum, ut Veteres dixerint, hic eſſe proſtatas, quam ſententiam, ab auctoribus Medicis neglectam, poſtea *Graaffius* reſtituit, ac *Morgagni* & *Sanctorinus* confirmant: Hic nunc eſt corpuſculum eminens, quod ambit totam urethram, quæ in ſuperficie ſua interna tecta eſt accurate tenui membrana, ut urethra viri: hæc membrana eſt ſtructuræ fere politæ, quemadmodum in viro, format hac ratione canalem a collo veſicæ uſque ad hoc emiſſarium.

Nunc ambitur illa membrana interior (uti diximus) corpore craſſio fungoſo undequaque, ita quidem quemadmodum urethra viri circumcingi ſolet bulbo urethræ. Extra cavum hujus membranæ ex hoc fungoſo corpore emiſſaria ſunt diſtincta, apertis orificia ellipticis, orbicularibus, variæ figuræ, variæ magnitudinis, variis in locis, perfecte ut in viris: Hæc foramina, & hos canales *Morgagnius* in apertis juxta longitudinem urethris vidit; & hic eſt ille locus, ubi tam mira phenomena ſæpe apparent.

Ergo

Ergo fungosa hæc substantia parat similes liquores ac in viris, & hos eo demittit in eumdem finem ac in viro, ut scilicet inungatur, & oblinatur interior superficies urethræ, ne a rodente urina lædatur, & ne per ingentem illam frictionem, qua ultima gutta urinæ exprimitur, læderetur, *vide Morgagn. Advers.4. Pag. 44. Edit. Ital. & Graaff. Pag. 203.* Scriptores de Lue Venerea muliebri invenerunt quædam phænomena, quorum rationem non dant, plerumque ex ignorantia harum partium.

6°. His præmissis, jam deveniendum ad aliam machinulam, scilicet orificium urethræ sic dirigitur superne, ut, dum patet ad anteriora, necessario urinam extra sinum muliebrem proijciat, hic autem machina quædam est, quam vocare possemus corpus glandulosum, vel prostatam in fæminis, ut veteres recte appellaverunt, nempe est ibidem tuber quoddam, in omni fæmina semper deprehendendum, satis magnum, hoc adscendit ad hunc locum in tuberculum satis molle, cujus centrum est orificium urethræ, hinc cum nymphis facit, ut urina determinetur extra sinum muliebrem, *vide Morgagn. advers. 1. pag. 12. & Graaff. pag. 203.*

In hoc corpore sic eminenti invenitur fere eadem fabrica, ac in prostata virili, & circa os urethræ sunt orificia patula, dimittentia humorem glutinosum, qui perfecte refert humorem prostatarum in viris, & in eodem illo corpore fungoso, non in corpore fungoso urethræ, gignitur. Hinc itaque tota hæc fabrica, humor secretus, & emissaria docent, fabricam prostatarum plane eandem esse; hæc differentia tantum intercedit, quod humor prostatarum in viris tantum semini affundatur, in fæminis, utpote semine carentibus, non ita, sed hic est locus, ubi in lascivia Venerea mulieribus dimittitur humor cum impetu, & resolu-

solutione corporis, hæcque materia pro seminali fœminæ habita fuit, nunquam autem dimittitur hic humor, nisi per libidinem Veneream resoluta fuerit mulier, *Apud Ovidium Sappho describens inducitur in Epist. Sapph. Phæoni. vers.* 134. *& sine te non libet esse mihi*: Quem locum vir quidam Celeberrimus ex lectione quadam optime explicat.

Liquor hic dimissus fere exit, ubi exitus urinæ est, adeoque non introrsum it: Hic nunc est ille locus, ubi *Vercellonius*, aliique adeo mirati sunt, cur sinuosa & fistulosa ulcera penetraverint usque in ipsum montem Venereum.

7°. In illo loco apparent post modo dicta ipsæ *alæ*, sive *cristæ muliebres*, seu *Nymphæ* sive *Prolabia*, hæc sunt corpora mirificæ structuræ, & fere absolute referentia ea, quæ in corporibus fungosis urethræ & penis descripta fuerunt: Totas esse vera vasa *Ruyschius* voluit: Sed esse hic receptacula, inter arterias & venas media, certum est; hinc in tentigine Venerea hæ Nymphæ etiam inflammantur & rigent: *Clarissimus Morgagni* solus in superficie extima & interiori harum descripsit innumera ostia magna & parva, quæ destillant humorem album spissum, perfecte fere ut in præputio viri.

Hic loci etiam plurima mala oriuntur.

8°. Post hæc considerandum venit corpus illud, quod *Clitoris* vocari solet: Nihil fere videtur mirabilius, quam quod hoc corpus usque adeo referat penem, ut hinc videatur opinio nata, mulierem esse introversum virum, & esse extraversam fæminam, corpus est habens glandem, duo corpora fungosa, perfecte ut penis virilis, quæ corpora longe a clitoride etiam ex ossibus pubis oriuntur, habet etiam musculos libidinosos appositos, arterias, venas, cellulas sanguineas, absolute similes, ut in pene virili, & extremitatem termina-

tam glande, quæ etiam præputio tegitur, habetque suam tensionem, erectionem, tentiginem, resolutionem, perfecte ut penis virilis.

Locata est antrorsum sursum, longe ante orificium urethræ, & tuber illud, quod cum veteribus prostatam vocamus, adeoque fere in suprema parte extra corpus vergit.

Omnia nunc mala, quæ descripta sunt in pene virili, statim vobis in memoriam revocant, quod hic contingere possunt, præsertim cum hic sordes eædem colliguntur, ac sub præputio virili, & cum *Ruyschius* hic etiam papillas nerveas demonstrat, eodem modo se habentes, ac in pene virili, hinc ergo eadem mala hic etiam oriri possunt, ac in glande penis.

Considerandum nunc est, omnes has partes, & imprimis inferiores, tentigine Venerea turgere, ut in viro, sed illa tentigo tantummodo est a sanguine arterioso solo, & spiritus hic nihil aliud faciunt, quam quod musculos libidinosos constringendo refluxum sanguinis per venas impediant.

9°. Nunc in fæminis est *Sphincter orbicularis vaginæ*, qui in libidine Venerea turget, ita, ut ipsis sæpe etiam incommodissimus sit.

10°. Considerandum postea, clitoridem habere *corpora fungosa*, cum his musculis, quando ergo hi musculi, & constrictor vaginæ agunt, omnesque illæ venæ impediuntur, arteriæ minus, nam vim habent a corde.

Si nunc legatis ea, quæ ultimo observavit *Sanctorinus* in observationibus Anatomicis, sicque colligatis, quæ scripsit *Morgagni*, *Graaff*, & *Douglas* in sua Myotomia reformata, hæc omnia vobis certissime apparebunt.

Vl-

Ulcera Venerea vulgo Chankers *dicta in Fœminis.*

1°. Scilicet accidunt hic loci illa genera morborum, quæ voluit hodiernus usus, ut vocentur *Chankers*: Sunt ulcuscula Venerea, quæ non patiuntur se referri ad genus malorum ullorum, antea cognitorum, quæ statim, postquam integumenta ablata vel disrupta sunt, in fungi speciem excrescunt, hæc in viro accurate descripsimus.

Hi cancri 1°. oriuntur in omni loco rugoso vaginæ, nam quemadmodum cancri oriuntur in viris in superficie glandis, in præputio externo & interno, in tota cute penis, ita facile dabitis, hæc loca vaginæ interiora, calida nervosa iisdem malis affici: Nunquam deprehenduntur minus, quam in illa parte superiori glabra vaginæ antea descriptæ: ergo occupare possunt omnia hæc loca, sed ibi in parte superiori, quasi per maximam, quæ ibi est, transudationem materia venenata quasi retropellitur, verum ad rugosa illa juga sistitur imprimis, & hinc longe plus oriuntur illi cancri, omnium maxime vero solent hæc mala occupare inferiora, scilicet ubi sphincter vaginæ est, ibi enim maxime arctata & rugosa est vagina: Dein omnium maxime fiunt supra Nymphas, nam hic maxime sistitur materia ob lacunas, & totum malum hic aëri externo exponitur.

Tunc possunt circa lacunas illas protuberantia emissaria urethræ, se applicare ad interiora urethræ, & ad locum clitoridis.

Homo sanus, cum male affecta muliere coiens, sæpe carebit omni Gonorrhæa, sed accipiet paucis horis post in exteriori parte penis stigma, rubrum, instar morsus pulicis, quod se elevat in ulcusculum squammosum,

ſum, quod tandem fit talis cancer. Tale ulcus etiam hic eſt, ſed hæc non eſt Gnorrohæa muliebris.

Hæc ratio eſt, cur peſſime affectæ mulieres Gonorrhæam non habeant, cum interim parva hæc ulcuſcula ſæpe ſint peſſima.

Quæ porro de Diagnoſi, Prognoſi, & Curatione horum cancrorum dicenda ſunt, vidimus ſupra in capite de verrucis Venereis.

Prima Gonorrhææ ſpecies in Fœminis.

Notum fuit ex Gonorrhææ Virilis hiſtoria; humorem, qui naturaliter in Urethram viri deſtilat, eſſe adeo exiguum, ut nunquam appareat, quia continuo detergetur. Sed 1°. Veneno Venereo afficiente hæc vaſa, mox oritur ſpecies Catharri, & ſtatim prodit ingenti copia liquor, & ſimulac ſtillicidium primum natum eſt, continuo augetur.

Nunc hoc idem huc applicari debes, nam ſana mulier habet has partes naturaliter ſemper humidas, ſed non defluentes, niſi dum menſtrua fluunt.

Sed ſimulac morbus ſe oſtendit, & omnia orificia afficiuntur, funduntur humores ſenſim majori copia, ſimulac hoc factum eſt, intelligitis, quod debeat citatior fluxus fieri, hoc enim in legibus corporis humani ſemper verum eſſe compertum eſt, qua parte dilatatiora vaſa ſunt, eo ſe diſponet tota natura, hinc non mirum, ſemel nata hac diatheſi in illis partibus, hoc ſtillicidium augeri magis magiſque. Rurſus, quotieſcumque in viro citatior ille fluxus incipit, numquam eſt flavus aut viridis, ſed ſemper albus: verum quando per aliquot dies duravit morbus, omni momento materia illa ſolet degeneraſcere, & ſic ſenſim alium colorem inducit: eodem modo res in Fœminis ſe habet.

Quæritur nunc, quomodo cognoſcatur hoc malum, id

id est, quod materia hæc defluens sit de natura venerea? Hic 1°. monere debeo, fœminas valde laxas, pallidas, frigidas, subpinguiculas, otiosas, & pessimo more hodierno potibus aquosis calidis multum assuetas, accipere diathesin in hac parte, qualis est in mucosis pueris, quibus cohærentia stillicidia mucosa continuo de naribus prodeunt; quod vitium his pueris frequens, sed deinde adolescentibus evanescit: eadem ratione his mulieribus hæ partes inferiores vaginæ emittunt similem materiam, non rodentem, sed tamen molestam, imo hoc stillicidium sæpe sic augetur, ut non sit tempus, quin defluat, & fere steriles reddit fœminas, nec ullo modo in Venerem excitandas.

Observavi hoc malum in illustri persona eo usque invaluisse, ut incredibilem linteorum copiam continuo commacularet, eo cum vocarer, debebam prudentissime agere, & omnia rite examinare, inveni hanc materiam exsiccatam fieri flavam, & admodum olidam: fateor prima erat crassa, quam tunc videbam, & anceps hærebam, nec aliquid pronunciare audebam in illustri persona, quæ castissimum maritum habebat, qui sine ulla noxa cum sua uxore consuescebat.

Vidi hic, cum eam curassem sine ullo remedio antivenereo, posse oriri in muliere fluxum humorum, qui peritissimum Medicum fallere posset, hincque didici, quam prudentes debeamus esse in diagnosi hujus mali.

Hæc Fæmina sic curata postea uterum gessit, & infantes peperit sanissimos, nec in viro ullum malum observatum fuit.

Quod nunc dicant Auctores, fluxum Gonorrhææ durare semper, & hunc rheumatismum desinere tempore menstruorum, non est verum, nam, licet sanguis exoneretur, tamen non constringuntur illa vascula, mucum facientia, hinc rheumatismus ille, non venereus, manet.

Hujus ergo mali hæc eſt idea.

1°. *Si congreſſus præmiſſus fuerit*, & dein a novitate inſueti mali poſt congreſſum hoc ſubito ſeſe oſtenderit, ſuſpicio eſt Gonorrhææ.

2°. *Si nunc celerrime augetur quotidie*: jam magis confirmat, & certus ſum, nam in præcedenti malo ſenſim per menſes & lente augebatur, ſed a tabo Venereo correpto ſubito decurrit.

3°. *A degeneratione in pejus*: Nunquam, quod ſciam, deprehenditur, quod fluxus catharroſus tam ſubito cum malignitate degeneraſcit, ſed quando poſt congreſſum nato malo incipit materia intra paucos dies corrumpi, non dubito amplius, eſſe a tabo Venereo.

Forte miramini, quod hic non loquor de ſtranguria, deque ardore urinæ &c. ſed hæc ſymptomata in hac ſpecie Gonorrhææ non adſunt, quia malum non hæret in locis uriniferis.

Si rogatis aliud ſignum pathognomonicum, nullum dare poſſum, nam revera nullum eſt, ſi rogatis, an in colore materiæ? fateor, colorem poſſe eſſe pejorem in una, quam in alia fœmina, an a copia? neutiquam.

Moniti nunc hoc eſſe debemus, quia recens quidam & illuſtris auctor ſcribit, certiſſimum Gonorrhææ ſignum in muliere eſſe ardorem urinæ, nam, ut patuit, poteſt eſſe Gonorræa ſine illo ſymptomate.

Quid mali prævidetur hinc? ſi ullus locus ulceribus, & fiſtulis generandis aptus ſit, certe hic eſt, ſi quis locus criſtis, condylomatis, atque verrucis producendis idoneus eſt, eſt & hic: Sed quid ſunt illæ verrucæ? eroſa membrana epithelion, & papillæ eroſæ aſſurgentes in has verrucas, quod malum hic in fæminis fit circa juga papilloſa vaginæ: Verum omnes lacunæ ex ampullis rotundis in emiſſarium deſinentes, ibique exiſtentes, ſi materiam inſpiſſatam recondunt, gignunt condylomata. Si

Si durat nimis diu, metuenda eſt infectio harum partium verſus urethram, ut & totius corporis: Quamvis hoc in fæminis non ita facile fiat, quam quidem in viris.

Quod ad curationem hujus mali pertinet: Imperanda omnium 1°. eſt plena abſtinentia inter maritum & uxorem (niſi quadam audacia Medicus hic agat, per annos luctabitur) nam niſi hoc fiat, redintegrabitur cauſa, & vir ab uxore ſemper aliquid participat.

Tunc hoc impretato, interior cura facienda eſt, ut in viris præſcripſimus per hydragoga, additis, ſi opus eſt, Mercurialibus, donec vi purgantium ſoluta & expulſa ſit materia.

Pro exterioribus quid hic faciendum? Ad ipſum locum veniri poteſt vel ſiphone, vel per fomenta appoſita: Vel per ſpongias imbibitas materia, quæ detergere poteſt hoc malum: Hoc fit ſequenti modo v. gr.

℞. *Abſynth. Roman.* ℥j.
Summit. Rutæ.
Scord. ana ℥ß.

Coque in ſ. q: aquæ communis, & colat. ℥xij. *adde Mellis Roſar.* ℥ij.

M. & F. Repurgatio partis hoc fomento vel collutorio.

Nil plus juvat, quam exercitatio corporis, nam ſi otioſæ ſunt illæ fæminæ, vix curare poteſtis, ſi ſe exerceant omni modo, facilius, quod eſt contrarium quam in viris obtinet.

Dum hæc remedia adhibentur, primis diebus ſolet longe largior fluxus fieri, hocque eſt optimum ſignum, ſi nunc ſenſim minuitur copia, minus acria ſunt applicanda: Sique poſt hoc minor fit, applicamus tantum ſolam aquam cum melle & pauco ſale, & hoc modo fere omnes curantur.

Secunda Gonorrhææ species in Fœminis.

Intellexistis, quod ad finem conniventium alarum vaginæ superius ab osse pubis promineat semper notabile satis tuber, in cujus medio centro hæret apertura urethræ: Hoc corpusculum cum urethræ cavo non communicat, sed constructionem suam subglandulosam habet ad finem urethræ, & emissaria sua nunquam habet in urethram, sed in superficiem hujus tuberis: Si nunc labes venerea forte hunc locum ingreditur, eumque afficiat, tunc oritur talis diathesis in hoc tubere, qualis descripta est in lacunis vaginæ.

Tunc statim tenditur, tumet, atque prominet, & dolet, nec ita diu post solet dimittere eandem materiam, sed magis flavescentem; si Mulier premit hanc partem, semper materiam hanc exprimit.

Urethra in Fœminis superne delata, ubi ad dimidiam suæ longitudinem emersit de collo vesicæ, descendit fere perpendiculariter, tum flectit se iterum versus anteriora ad hoc tuber, ut se aperiat inter Nymphas.

Si accuratissimi *Sanctorini* descriptionem, potius quam vix intelligendam tabulam consulitis, videbitis esse musculum, qui ambit hoc corpus urethræ, quique utrimque oritur a tubere ossis ischii, qui ergo, dum agit, collum urethræ deorsum ducit & extra corpus, hic musculus in hoc malo solet tentigine laborare, unde tum hæc pars continuo extrorsum eminet, quod phænomenon non potui intelligere, antequam hoc mihi apparuit ex intuitu urethræ.

Simulac nunc hic loci hoc malum majus majusque fit, potest hic oriri tumor magnus ulcerosus, ut aliquando ad magnitudinem ovi columbini promineat, & Chirurgus facile decipi possit.

Hæc

Hæc ergo Gonorrhæa in fœminis perfecte est eadem, ac in viris fit a glandulis *Covvperianis*.

Diagnosis hujus mali est clarissima, nam præcedentia primæ Gonorrhææ ponantur, & iis tantum addatur, quod materia hic semper fluat extra corpus, quod tumor præternaturalis sit in illa parte, & incommodissima tentigo, & (quod est Pathognomonicum) quod vix soleant dolere emissa urina, sed vehementissime, dum illam emittunt ad ultimas guttulas.

Credo vos sæpe observasse, quando vidistis equam reddidisse suum lotium, quomodo ultimo momento, dum ultimas guttas exprimit, promineat tantum tuber extra vaginam, per spasmos tunc excitatos, quibus peractis post ultimam guttam expressam quiescit animal, unde patet, tunc temporis urinam cum urethra, continenti antrorsum trahi ab illo musculo.

Sic etiam in Mulieribus contingit, & hoc tempore summus dolor oritur: Si Medicus hoc malum negligit, proserpit brevi, & horrenda mala producit.

Pessimum symptoma in his est, quod illæ mulieres, tali Gonorrhæa laborantes, quando debent urinam reddere, deprehendant sæpe urethram adeo compressam ab hoc tubere tumefacto, ut lotium reddere nequeant, quod fit inde, quia orificium urethræ ponitur in centro illius tuberis, sed quando nunc simul accedit actio musculi *Sanctoriniani*, dolor maxime augetur, & eo magis occluditur via, & in praxi videbitis, dysuriam hic maxime oriundam non a dolore, sed a compressione, & hinc maxime distinguitur a Gonorrhæa tertii generis.

Malum hoc videtur esse genus illud Gonorrhææ, quod *Vercellonus in tractatu de morbo Venereo* notat sæpe occurrere in Italia, quod scilicet ab orificio urethræ pessima sæpe ulcera disseminentur usque ad eminentiam pubis superioris, ubi mollis pinguedo assurgit,

git, nam raro hoc fit ex vagina, sed fere semper hic.

Dixi vobis rem valde observandam quoad signa, scilicet non esse hic ardorem urinæ, verum semper hic esse tensionem molestissimam, de qua rigiditate sub titulo *chordaceæ stricturæ* queruntur: Nimirum musculus verus magnusque urethræ extra corpus eductor, cum supra urethram ponatur, cumque inficiatur ab ulcere, facillime in tentiginem perpetuam trahitur, tuncque mulieres sentiunt idem, acsi ultimam guttam urinæ exprimerent, conqueruntur que mulieres aliquam procidentiam fieri, sed revera est nihil aliud, quam quod hæc urethra sic affecta promineat.

Ex his diagnosis intelligitur, & scitur, quid faciendum sit: Accedit, quod tactus, visus, pressio partis, & materia exiens firmissimam hic diagnosin faciant.

Prognosis est, metuendum esse imprimis, ne fungosa hæc fabrica, communicans cum his partibus, etiam afficiatur, & per membranam cellulosam disseminetur malum versus montem veneris, quod si factum fuerit, illa pinguetudo, quæ proprie sedes mali venerei est, simul affecta difficile sanabitur, ubi ulcerosa & sinuosa facta sit.

Alterum malum inde metuendum est, ne eroso hoc loco a nimis acri & diuturna labe venerea etiam erodatur urethra, malo vergente versus latera ad sinuosas latebras, & tum oritur illud malum, quod *Vercellonus* observat, quo urina exit ad loca superiora, & exteriora ipsius vulvæ, & hoc malum semper hic sedem suam habet.

Quæritur quomodo hoc malum curari debeat? in historia curationis Gonorrhææ virilis monui multoties, ut ab omni acri abstineatur, illæ cellulosæ plagæ, in quas sanguis effunditur, faciunt, si erodantur, has par-

partes ſemper ſic tendi, acſi eſſent in orgaſmo venereo: ſed cum dolore: Verum præterea hoc loco magis ſpectandum, quod ſi hoc corpus eroſione inflammatur, anguſtet urethram, ita ut urina intercipiatur, quemadmodum in ultima Gonorrhæa virili diximus.

Cavemus ergo hic loci ab omnibus mercurialibus, & non utimur niſi emollientiſſimis & laxantibus remediis, hinc applicatio lactis cum malva cocti, vel ſeri lactis cocti cum contuſis ſeminibus papaveris albi, lini, avenæ & ſimilium emollientium, facit emolliendo, ut minor ſit ſtrictura, & interim naturam leniſſime extrorſum ſtimulat, ut, qua via acceſſit, eadem iterum exeat venenum ſuſceptum.

Si videmus, alia illa mala accedere; tunc, quæ in viris commendavi, dilutiſſima illa vitriolata applicari poſſunt, ut v. gr. lapis alchymiæ ſic dilutus, ut oculus ferre poſſet, hic ſpeciem eſcharulæ inducit, & tamen inflammationem non facit.

Si adſit interceptio urinæ, illico ſanguis mittendus; nam fluxiones materiæ terminatæ ad loca inflammata, ſi cito ruant, ſæpe faciunt horrendas inflammationes, quæ citiſſime adeo augentur, ut omnia comprimant, tunc ſtatim anodyna ſunt admovenda, ideſt cataplaſmata, numquam ſatis laudanda, ex foliis papaveris hortenſis recentis coctis cum lacte dulci, addito pauculo ſacchari ſaturni, vel acetilythargyrii: folia hyoſcyami hoc modo præparata idem faciunt, imprimis ſi folia malvæ, verbaſci, & ſemen lini admiſceantur, his autem remediis applicatis poſt venæ ſectionem inſtitutam, plerumque facit ſubſidere malum.

Simulac nunc hiſce peractis malum ſubſedit, debemus conari hunc locum cavernoſum, quantum poſſibile eſt, depurare, hoc autem fit diutiſſime applicando emollientia, & ubi virulentia paululum abeſt, de-

ter-

tergentia lenia addenda ſunt, ut ſapo venetus & ſimilia.

Interim dum hæc omnia fiunt, ſimul adhibenda eſt cura interior in viris indicata, ſed obſervandum Fæminas, & imprimis opulentiores, delicatiores laxo & debili corpore gaudentes, vix ferre purgantia, quin cadant in animi deliquium, hinc reſpectu habito ad ſexum, & ad idioſyncraſiam debemus eligere purgantia minus moventia, qualia ſunt manna, caſſia, tamarindi, rheum & ſimilia: ſumma hydragoga hic non requiruntur, quia ſanguis eſt magis ſolutus, & vaſa ſunt laxiora in Fæminis quam in viris.

Tertia Gonorrhææ ſpecies in Fæminis.

Hanc fere nemo intellexit in aitiologia, niſi qui opera *Graaffiana*, & *Ruyſchii* & *Morgagni* obſervationes novit.

Urethra in fæmina vulgaris proceritatis fere duos pollices longa, & valde craſſa eſt, membrana ejus interior valde tenuis eſt, hæc circum ambitur fungoſo corpore, fere perfecte ut bulbus urethræ in viro, niſi quod hic non ſit ſubſtantia celluloſa cavernoſa, in quam ſanguis effunditur, ſed tantum pinguetudinoſa.

Notum ſcilicet eſt ex hiſtoria data urethræ in viro, quod habeat 1°. tenuem membranam internam, ſupra hanc eſt ſubſtantia fungoſa, hæc conſtat duabus ſubſtantiis, una, quæ eſt aggregatum folliculorum, ex quibus deſtillant humores inungentes: ſed 2°. altera ſubſtantia eſt, quæ conſtat ex cellulis, in quas ſanguis effunditur, ſed hæc ultima ſubſtantia in Fæminis non adeſt.

Hæc ergo pars facit craſſitudinem urethræ, quæ in fæminis apparet, hæc pars emiſſaria dat, quæ tranſeſunt uſque in interiorem cavitatem urethræ, & ibidem eun-

eundem liquorem effundunt, ac in urethra virili fit, sic ut urethra dissecta, si comprimatur, materia subalba exeat.

Hinc ergo, si malum venereum halitu suo subtilissimo penetrare potuerit in viro a glande usque ad collum vesicæ, quid fiet in Fæmina, cujus urethra directe eadem tunica ambitur?

Si nunc hucusque intraverit virulentia venerea, en habes veram Gonorrhæam muliebrem, uti in viris est, tum his mulieribus oritur hic tumor, & proinde strictura, de qua viri adeo conqueruntur: hinc primo dolorem non habent, ardorem non sentiunt, sed ubi materia copia satis magna exit, erodit superficiem internam urethræ, & tunc ardor summus oritur.

Ergo non est verum, quod Gonorrhæa virulenta muliebris tantum sit, quando ardor urinæ simul adest, nam certe in prima & secunda specie abest, sed hic fit, quia urethra a tumore duro angustata est.

Hoc malum assiduo crescens, faciet ulcera in his cryptis, inter se communicantibus, hinc poterit totus ille locus exulcerari, & urina, si non adeo sursum, utique intra sinum muliebrem profluet.

Nihil nunc in Gonorrhæa virili descriptum est mali, quin etiam hic obtinere possit, Gonorrhæa virilis nunquam perveniet usque ad tunicam spongiosam, in quam effunditur sanguis, vel si huc intraverit, totum corpus perditum est, ut hæc ita esse appareant, *videte Morgag. adv. jv. Pag.*44. & conferte cum ardore urinæ & stranguria in Fæminis.

Prognosis est illa ulterior erosio, interceptio summa urinæ, & tandem fæda emissio urinæ sine sensu.

Quomodo hoc malum curari debet? Resp. ut in viris, partim quam maxime emolliendo, laxando, dolores, utpote excitantes inflammationes, sopiendo perfecte, ut in viris.

Si

Si nunc multum virulentæ materiæ appareat, tunc Emulctum ex ſeminibus lini cum aqua Plantaginis, roſarum, vel ſero lactis, quanta fieri poteſt cum prudentia, immittitur in urethram fæminæ: quod dum fit, dat curtiorem viam, quam ſi medicamenta interna tantum ſumerentur.

Præcipuum *curationis* punctum in eo eſt, ut urina ſit tam parum ſalſa, quam fieri poteſt, homo, qui parum bibit, urinam habet ſalſiſſimam, homo, qui multum bibit, poteſt habere urinam penitus inſulſam, hinc affatim ſerum lactis, decoctum malvæ, potus thee vel coffè, aut ſimilia diluentia dari debent.

Reliqua cura interna & externa eadem eſt ac in viris, adeoque hic nihil addendum habemus, jamque ſequitur omnium peſſima, ſive quarta Gonorrhææ Species.

Quarta Gonorrhææ Species in Fæminis.

Gaſparus Bartholinus in tractatu de ovaris mulierum notavit, quod in labiis ſinus muliebris utrimque ad latera, circiter ad $\frac{1}{2}$ pollicis diſtantiam, ad partem infimam, fere ubi frænum vaginæ (quod Gallis *Fourchette* dicitur) ibi loci ſub epidermide, ſub cute ſub membrana celluloſa pinguetudinoſa ponatur glandula, eaque ſatis magna, piſo ſæpe major, ſemper hic præſens.

Hæc glandula utrimque una, ad infimam partem labiorum poſita, habet emiſſarium majus, quam in ullo pene virili occurrit; hoc emiſſarium ſupra nympharum ſuperficiem interiorem ſub ore vaginæ evacuat humorem notabilem ſatis magna copia.

Bartholinus conſiderans magnitudinem, fabricam, & emiſſarium, vocavit *Proſtatam Muliebrem*, alio ſenſu,

ſu, quam ego dixi, hoc ferri poteſt, nam hæ glandulæ componuntur ex minoribus,adeoque utcumque proſtatas referunt, unde & nos per proſtatas illas muliebres glandulas *Bartholinianas* intelligimus. *Morgagni in prima editione adverſ.* 1. deprehendit has ſæpe tam magnas, ut potuerit eas ſeparatim cum emiſſariis exhibere, *vide adverſ.* 1. *tab.* 1. *Lit.*H. *in tabula ubi uterum delineat*.

Hæ glandulæ ponuntur ſub ſpinctere vaginæ, qui totam viginam ambit, ergo a ſtrictura hujus muſculi neceſſario premuntur, unde, quo tempore muſculus ſpincter maxime agit, eodem tempore hæ glandulæ compreſſæ humorem ſuum effundunt, perfecte ut glandulæ *Covvperianæ* in Viris.

Emiſſaria harum glandularum hærent ſub ore vaginæ, quando natura corpus Fæmininum formabat, fecit, ut non tantum poſſet concipere, ſed etiam parere, unde tanta rima ibi eſt in cute, quæ impletur partibus illis extimis, & ſimulac vagina fit, arctatur, hæc arctatio in virginibus eſt *Hymen.*

Quando nunc a viro labes projecta deſcendit hucuſque, in hoc emiſſarium harum glandularum facile intrat, quod ſi factum eſt, tum oritur Gonorrhæa cum tumoribus apoſtematicis in perinæo.

Mala, quæ ex hac Gonorrhæa oriuntur, cognita fuerunt auctoribus, cui vero cauſæ ortum ſuum debuerint, intellectum non fuit ex neglecta partium affectarum cognitione, quæ ſunt illæ glandulæ *Bartholinianæ* deſcriptæ.

Confirmavit hoc figura ex ſcriptis *Morgagni*, verum autem locum unicus tantum auctor *Sanctorinus* in ultimis iconibus prodidit.

Glandulæ hæ poſitæ ſunt ſub muſculus libidinoſis, eo enim & hunc muſculum ſpectare, conſideratio loci, & hujus muſculi docet, hinc credibile eſt, ſtrictura hujus

hujus musculi (ut *Bartholinus* jam dixit) in summo æstu venereo has glandulas suum liquidum effundere.

Has glandulas voco prostatas *Bartholinianas*, ad distinctionem earum, quæ in superiori parte sinus muliebris circa urethram sunt positæ, quod in posterum observandum erit.

Emissaria harum glandularum, omnium, quæ in vagina muliebri reperiuntur, maxima, locantur sic, ut suum humorem effundant exquisite ad latera vaginæ.

Os uteri naturaliter semper clausum est, vagina laxissima est circa os uteri, descendens vagina laxa manens, tamen naturaliter semper collapsa, nihil aeris in se habet, ubi desinit corrugatur & crassior fit, & ibi dicendum est os vaginæ inferius, & ubi hoc terminatur, ibi rima magna est, aeri patens, ad latera infimæ fimbriæ, aerem externum spectantis, ponuntur hæ glandulæ, & harum emissaria hoc suum liquidum evomunt.

His intellectis facile potest hic morbus describi, si labes venerea, qualis descripta est in tota historia Gonorrhææ, affunditur, vel defluit, vel arctatu applicatur ad hunc locum suppositum ori vaginæ, ubi rugæ plurimæ, & ubi aër externus semper accedere potest, tum hæc emissaria, hic omnium maxima, facillime post explosionem hujus liquidi in summo æstu venereo, in vacuas has suas cellulas *Morgagnianas* recipiunt hoc myasma subtilissimum.

Est de natura hujus myasmatis, ut 1°. præter pruritum faciat nihil, symptoma molestissimum, & quidem usque adeo, ut dicant se velle potius omnia, quam hoc ferre : 2°. semper fit tumor partis : 3°. denique levis inflammatio sine magno dolore, & 4°. tandem augmentum humoris, qui naturaliter antea insensibili copia fluebat.

Hinc Fæminis his oritur tumor in inguinibus, ad in-

fima

fima labiorum, ad latera (non in glandulis inguinalibus) vel in alterutro, vel in utroque latere, hi vulgo putantur esse bubones venerei, sed sunt harum prostatarum tumores. Si tunc acciderit, ut materia hic degenerascat, incendatur, augeatur, tum tumores continuo augentur, & videntur veri bubones oriri longe inferius, quam aliter oriri solent.

Hærent nunc hæ glandulæ sub musculo libidinoso, pinguedine, cute, & epidermide, hinc non apparet ille tumor, nisi per dicta integumenta, & postquam fabricam musculosam superavit, hinc oritur necessario dolor, increscit tumor, fiunt ulcera occulta, & ipsæ harum glandularum cellulæ corrumpuntur.

Si tum premitur ille tumor, fluit pus in vaginam per illa emissaria.

Quando nunc hoc aliquantulum increscit, & incæpit rumpere propria involucra, tum diffundit se in panniculum adiposum, qui musculo vaginali circumponitur, quique vaginam & intestinum rectum inter se ligat, & ubi semel huc se diffudit, (novistis, ut vagina & intestinum rectum inter se necterentur, intercedere membranam cellulosam, & quod natura membranam cellulosam nusquam fecerit magis lubricam, & succo tenui oleoso repletam, quam hic) difficillime extrorsum eunt hæc apostemata, hincque difficile curantur, quia musculus vaginalis obstat, & versus loca maxime lubrica materiam premit, tunc oriuntur horrenda fistulosa & sinuosa ulcera, vergentia potius versus intestinum rectum, quam versus vaginam; & tunc oritur morbus, quem adeo miratus fuit *Vercellonius*, scilicet tum eroditur absolute intestinum rectum ulcere fœdissimo, & tum fæces sæpe huc destillant. *vide Vercellon. pag.* 28.

In prostibulis, & vulgaribus meretricibus hoc malum sæpe contingit, unde in plateis toties audimus ganeones forte ab iis infectos, ipsisque jam omnes con-

tumelias facientes, & volentes dicere, quod ſint fæculentæ meretrices &c.

Quod autem putant, de vagina eroſa hoc fieri, verum non eſt, ſed glandulæ dictæ hoc malum faciunt, hoc autem moneo, ut a primo initio materiam extrorſum ducatis, ne hæc mala oriantur.

Quomodo hoc malum cognoſcitur? ſi ſigna fuerint, quæ poſt congreſſum ſuſpectum docent, præter alia mala fœminam conqueri de moleſto & aſſiduo ſtillicidio, de corpore exeunte, magna copia non diu perſiſtente: 2°. hic materia Gonorrhoica facile apparet, quæ facile poteſt linteo excipi, & Medico exhiberi: 3°. ſi ad infima loca lateralia oriantur dolor, calor, tumores, ad preſſionem magis dolentes, moleſtiſſimi ſi ſedeant, minus autem ſi ſtant, & 4°. ſi rogat Medicus, ut deterſis partibus velint premere hæc loca, ſi tum extra vaginam profluit hic liquor, certum eſt hoc malum adeſſe.

Prognoſis eſt, ut mulier illa cadat in ſummum periculum, quia malum hoc curatu difficillimum eſt, nam in omni certe inflammatione (ex 100 vix unam excipias) ſedes phlegmones eſt membrana celluloſa, in qua ponuntur omnes glandulæ in toto corpore, & quæ omnes muſculos inveſtit, ſed hic ponitur ſub muſculo, hinc materia hic ſtabulabit, & diſſeminabitur, niſi cito extrorſum ducatur.

Quomodo curatio eſt inſtituenda? curatio omnis, quæ fere ſemper ſolet inſtitui ad omnes Gonorrhææ ſpecies, hic parum prodeſt, quia in laxis illis & celluloſis locis nunquam mundatio fit, niſi tota illa pars per ſuppurationem a ſana fuerit ſeparata; quod natura conatur facere per majorem motum humorum & arteriarum; ergo

1°. *Eſt corrigendum malum venereum, quantum fieri poteſt*, ſed hoc hic non fit ſalivatione, nec cura cathartica, hinc imprimis debemus locum ſummopere ex-

tror-

trorsum labefactare, & sæpe numero materia exprimenda mollissima pressione, ne partes lædantur.

2°. *Extrinsecus omnium emollientissima sunt applicanda*, ut ulcus extrorsum trahatur, inter hæc omnia optima est farina secales, lini, avenæ, bulbi cæparum sub cineribus tosti, bulbi liliorum alborum, eodem modo assati, decoctio ex ficubus pinguibus ab arillis depuratis, in magna copia lactis cum præcedentibus, addita $\frac{1}{10}$ parte gummi sagapeni, in vitello ovi soluti, & oleo lini, hocque remedium dies noctesque applicari debet, si ab his applicatis oritur mollities & rubor, bonum signum est, si vero non satis rubet, plus sagapeni addendum est, ut materia extrorsum alliciatur, tamdiu hac ratione in horum applicatione pergendum est, donec fere sponte rumperetur, tum

3°. *Tumor ille est pertundendus*: tum plumaceolis per aliquot dies hoc ulcus apertum tenendum est, ne nimis cito claudatur, tum tenerrima vascula, ab arteriis agitata, conantur abluere & despumare quod adest venenum, sed forsan relinquerent aliquid, quod non penitus purum esset, verum si tunc plumaceolis, unguento quodam inunctis comprimatur aliquamdiu ulcus, oritur species levissimæ contusionis, qua ulcera tam profunda reddimus, quam volumus, simulac apparet, hoc malum incipere remitti debent minui plumaceolæ, & ulcus minus premi.

Vidi hac ratione pessima hæc mala curari, & contra quoque vidi, omnibus his applicitis tamen ulcera horrende sinuosa facta fuisse.

Nunc absolvi historiam Gonorrhææ, tam virilis, quam quæ in fœminis obtinet, hoc unum superest, *an ergo in fœminis nulla alia Gonorrhœa?* debemus in Medicina non fingere, sed invenire, rogandum itaque, an unquam in utero, tubis fallopianis, ovariis & simis

 libu-

libus partibus ſedes Gonorrhææ ab Anatomicis fuerit inventa in cadaveribus ? ſpurciſſima proſtibula ſæpe in Italia diſſecuiſſe ſe profitetur *Sanctorinus* capite ultimo obſervationum , dum autem perſcrutatus ſum omnia (dicit) invenio unum locum (noviſtis , quod recentioris inventi eſt , & verum) quod os uteri , pendulum in cavum vaginæ , naturaliter in ſe contineat multas ampullulas mirabiles , rotundas , liquore repletas , quas *Nabothus* putavit eſſe ovaria vera , hæc Anatomici veteres nonnulli ſic viderant , ſed Cl. *Ruyſchius* hanc ſententiam deſtruxit .

Morgagni in adverſ. 1. deſcripſit , delineavitque hanc partem , truncus ponitur ad tranſverſum , a quo pedunculi emittuntur , a quibus ampullæ hærent , quæ ultimo geſtationis tempore omnium maxime tumidæ , humore ſuo os uteri inungunt , & poſt partum evacuatæ brevi evaneſcunt : in virginibus valde parvæ ſunt , in muliere multipara inventum eſt poſt mortem a partu difficili ſiccum os uteri , carens illis ampullulis , earumque humoribus : hæ autem ampullulæ in ſpurciſſimis ſcortis nunquam habuerunt hujus morbi veſtigia , nam mulieres infectiſſimæ per totum corpus , geſtarunt infantes ad novem menſes , ſi jam huc poſſet ingredi venenum venereum , non poſſet hæc geſtatio fieri .

Ergo Gonorrhæa uterina nunquam nata fuit , non nego , toto corpore mulieris infecto poſſe etiam lue venerea infici hunc locum , ſed hæc non eſt quæſtio , verum tantum quæritur , an Gonorrhæa formet ſe hac in parte , reliquo corpore intacto , hoc negamus .

Undenam vero hoc contingit ? an quia os uteri tum arcte clauſum eſt , ut nihil talis materiæ admittat ? id vix credibile videtur , quoniam illud os tempore tentiginis Venereæ utcumque ſe aperit , & aliter diſponitur : an ergo fit , quoniam dum ſe forte aperit , vaſa , quæ ſingulis menſibus ſanguinem evomunt , toto medio

dio tempore alios humores evomunt, atque transudant? illud videtur probatissimum, nam tunc fiet magis ablutio, quam resorbtio. Hac occasione amplam materiem recensebo, falso ad Gonorrhæam reductam, scilicet.

Vlcera Venerea in Genitalibus Mulierum oriunda.

Observatum est, in vagina muliebri oriri morbum singularem, non confundendum cum prima specie Gonorrhææ, vel cum fluxu tuberculi, vel interioris vaginæ, neque extrinsecus inter labia & os vaginæ: nimirum oriuntur longa aliquando 3 vel 4 digitos, inferius lata, superius arctissima, potius fissura facta vulnera, quam ulcera diceres, unde potius ῥάγαδες, quam ἕλκη vocarunt auctores.

Hæc sic facta decurrunt ad decussim rugarum, occupant sæpe ab ore vaginæ usque ad eum locum, ubi vagina polita est.

Hæc ubi hic nata sunt, faciunt pessimum malorum genus, materiam malignam assiduo stillant, unde pro Gonorrhæa habita fuerunt, sed Gonorrhæa est tantum degeneratio humoris naturalis, cum hæ sint erosæ exulcerationes juxta longitudinem, continentes materiam ulcerosam, & raro dimittentes talem materiam, qualis in Gonorrhæa prodit, sed saniosam, tenuem, acerrimam, & viros maxime plectentem.

Hinc facile intelligitis, hoc malum fœminis molestissimum, & viris contagiosissimum esse, atque tale corpus non longe abesse, quin totum Lue Venerea laboret, hincque statim curationem adhibendam esse, quæ difficillima est, quia malum latet supra os vaginæ, unde non nisi injectiones hic prosunt, sumatur ergo aloe & myrrha, cum melle in formam balsami cum vitello ovorum redacta, hæc cum aqua injiciantur. &

retineantur tamdiu, donec deterſio facta ſit; hincque materia prodiens docet malum melius habere, interim omnia interne debent fieri, quæ antea in prima Gonorrhææ ſpecie recenſita fuerunt.

Condylomata Venerea in Gonorrhæa Muliebri.

Omnes illæ exiguæ glandulæ ſive cryptæ, quæ ſuccos conficiunt, obliniendis partibus dicatos, ſi ab attritu nimio vel exulceratione redduntur in ſuperficie externa calloſæ, ſolent minus perſpirare, quia arteriolæ, quæ ſolebant antea tam tenuem liquorem adferre, ut ſpecie perſpirantis humoris in hæc cava deponeretur, evadunt nimis dilatatæ, unde quidam tumor oritur, paulatim auctus, ita ut membrana continuo fiat craſſior & calloſa, hocque in omni membrana, etiam tenuiſſima, ſic fit, ubi nimius attritus eſt, ut in manibus fabrorum ferrariorum & ruſticorum videmus, ibi enim epidermis fit tam craſſa, ut digitum majorem craſſitie adæquet. Hæc eſt ratio horum malorum, quæ non adeo contagioſa, quam moleſta, non adeo ſanioſa, quam tædioſa ſunt, quia difficulter recedunt, quoniam emollire aut ſuppurare non potes, hincque forte hoc malum omnium in Lue Venerea malorum poſt affecta oſſa, eſt curatu difficillimum.

Unum ergo, quod hic fieri poteſt, eſt ut ſumma patientia emolliantur emollientiſſimis decoctis, intrinſecus applicatis, videmus evidentiſſime, multis hominibus oriri callos ad plantas pedum, ſub quibus vaſa arterioſa impediuntur ſuos humores exhalare, unde hi homines æſtate ſummos dolores patiuntur, non recedentes, niſi illi homines balneo lactis, cum malva cocti, callum hunc primo emolliant, & tandem tollant.

Cæte-

Cæterum nihil remedii ad hæc novimus, veteres Medici hæc exſcindebant, unde *Juvenalis* inquit,

—— *& exſcinduntur, Medico vidente, Mariſcæ.*

Ad hæc etiam mala referuntur verrucæ Venereæ in fœminis, his in malis ſæpe oriundæ, ad quarum contemplationem jam pergimus.

Verrucæ Venereæ in Fœminis.

Noviſtis omnes iſtas rugas in vagina referre fere palatum hominis, & detectum eſſe, eas eſſe nihil, niſi nervorum eminentes papillas, ſentientes, & in vallibus intermediis hærere mucoſas cryptas, ut in viro ad glandem penis.

Quando nunc a leviſſima exulceratione tenerrima exterior membrana ablata eſt, ſtatim vi arterioſa papillæ, nunc liberæ, protruduntur, & quoniam vaſis ſanguineis inveſtiuntur hæ papillæ, hinc fit, ut verrucæ læſæ tantum ſanguinis copiam fundant.

Cum nunc hæ arteriæ has papillas continuo protrudant, verrucæ oriuntur, quæ ſæpe tam horrende aſſurgunt, ut oriatur *collare Hiſpanicum*, unde locus quaſi hirſutus & aſper evadit.

Crebrum hoc malum eſt; & curationem requirit purgantem ex turbith minerali, uti in viris oſtendimus, verum pro injectionibus ſolummodo emollientiſſima adhibenda, ne diatheſis cancroſa ab irritatione oriatur.

Criſtæ deſcriptæ ab auctoribus his in locis, non ſunt niſi verrucæ hæ conglomeratæ: vidi ejuſmodi criſtas enatas circa has partes, quæ abſoluta ponderabant ultra uncias, hoc contingit, quando nimis protuberant hæ partes, & quando ſæpe dilatatæ nimis atteruntur, & fungos emittunt, quod imprimis obtinet ad os vaginæ.

Moleſtiſſimum hoc malum, ſemel natum, olim & adhuc

adhuc hodie crudelissime curatur; scilicet aut candenti ferro exuritur, aut scindenti instrumento exscinditur, nec revera alia methodus curandi est, nam per emollientia magis assurgunt, si applicas caustica, quæ non uno momento exurunt, in cancrum degenerant, unde terribilia phænomena oriuntur.

Hæc sunt præcipua, quæ dicere potui de symptomatibus novæ Luis Venereæ, quæ scilicet in Lue Venerea veteri non aderant: nunc venimus ad Luem Veneream novam proprie ita dictam.

Prima Species Luis Venereæ.

Quando idem venenum contagiosum, in præcedentibus descriptum, hucusque jam communicavit cum humoribus vitalibus, tum illa cacochymia hinc nata dicitur, *morbus venereus*, *vel Lues Venera*.

Hæc definitio non tumultuario, sed omnibus, quæ huc pertinent, rite expensis, nata est.

Dico ergo, luem veneream proprie vocari, quando venenum venereum contagiosum non hæret in uno luco, sed per humores vitales dispersum est;

Si vobis libet memoriam repetere, scitis, a primo nato morbo omnes Medicos observasse, quod illud venenum corporeum, hunc morbum faciens, sit tam subtile, ut instar auræ fugientis quasi pro nullo habeatur, nisi tanta mala produceret.

Venenum hoc vocamus *contagiosum*, quia proxime huc refertur, & quia omnia venena non sunt contagiosa, sed hoc revera tale est, nam ubi in corpore quodam solitario hæret, primo se dispergit per omnia ejus loca, & 2°. quod in uno corpore genitum alteri corpori per attactum simile malum communicat.

Si scabiosus homo vel nummum calidis digitis tractaverit, & homini sanissimo eum tradiderit, etiam calido,

lido, ille ſanus certiſſime quoque ſcabioſus evadet, & ſi illi oritur una puſtula inter digitos, & ſcalpſerit per imprudentiam, diſpergetur illud malum per totum eius corpus, & talia venena vocamus *contagioſa*.

Hoc venenum contagioſum ab exteriori ſuperficie ſi applicatur parti ſolidæ, nunquam nocet, ſed ſi laxa per calorem ſpiracula cutis tangat, actum eſt.

Dico, ſi hoc venenum pervenerit in humores vitales, ideſt omnes humores, qui a corde per arterias diſtribuuntur, & per venas verſus cor reducuntur, (nam adeps &c. non ſunt humores vitales.)

Hoc nunc myaſma, quando per poros illos bibulos cum humoribus venoſis huc refertur, dicitur Lues Venerea, quæ eſt id ipſum corpus, quod in Viris & fœminis Gonorrhæam facit, ſed non hærens in uno loco fixum, verum quod jam abreptum vadit per totum corpus.

Hinc ergo, quando hoc venenum nunc in Lue Venerea diſperſum eſt per totum corpus, & ſic inter humores arterioſos & venoſos hæret, tum de hoc fomite poſſunt oriri talia mala, qualia ab applicatione externa oriri poterant in præcedentibus.

Si jam ille fomes, hic hærens, in quandam partem deponitur, in tali parte poteſt producere eandem Gonorrhæam, qualem produxiſſet, ſi extrinſecus partibus applicatum fuiſſet.

Hinc, quamdiu hoc malum ſic hæret, eſt ingens diſcrimen inter ea, quæ nunc erunt dicenda, nam in præcedentibus exteriora afficiebantur, hic vero interiora, & deinde extrorſum prorumpens ſe oſtendit, & hinc oriunda mala ſunt penitus alius naturæ; hinc rariſſime, ſi corpus humanum fuerit infectum undequaque hoc contagio, poteſt hoc malum cognoſci, etiam a peritiſſimo Medico, quamdiu manet æquabiliter diſtributum, ſimulac vero incipit ſe diſponere in quendam locum, tum ſtatim apparebit. Cre-

Credo nondum esse unum signum, unde apparere potest, an homo pessime affectus sit Lue Venerea, inquisivi multum, sed nullum revera invenire potui: dicunt, illos homines, ita affectos, esse Melancholicos, sed contra sæpe vidi, eos esse jocularios & pruriginosos: dicunt eos habere dolores nocturnos, sed hoc verum non est, nisi materia se jam disposuerit, ut erumpat ad periostia, dicunt ægros sentire totum corpus gravedine laborare, sed tum jam incipit inflammationem facere: sed invisibilia contagii semina, per meatus insensibiles admissa in venas, cacochymiam excitant, scilicet degenerationem humorum a statu sano.

Dicetis, dum cacochymiam dicis, tum deberet habere sua signa, sed hoc verum non est in primo principio, nam non apparent.

Hæc cacochymia Venerea, quando per metastasin, & crisin deponitur in aliquam partem, tum oriuntur symptomata sensibilia, prius non apparentia, nec ægro, nec Medico, nec utrisque simul sensibilia, & hoc voco *secundum stadium Luis Venereæ*, quæ in suo ortu perfecte se habet ut morbi acuti, v. gr. variolæ, si hominibus per inoculationem insinuatur tabus variolarum, tum homines illi primo die nihil sentiunt, sed quando per febrim, deinde obortum, movetur & secernitur materia, fiunt variolæ, eodem modo in Lue Venerea homines primo nihil sentiunt, dum malum per totum corpus hæret dispersum, paulo post fit quædam molestia, & tandem symptomata apparent.

Hinc ergo fieri potest, ut quis causam materialem Luis Venereæ conceptæ pessimæ habeat in corpore, & ut apertissimus Medicus nullam ejus notam inveniat, & hinc sæpe putavi, hoc malum nihil omnino nocere homini eo tempore, hoc videtur paradoxum, sed homines tractavi, quibus sanitatis optimæ signa erant, dum interim debacchati habebant suspicionem, se ta-

ctos

ctos esse a tot erroribus commissis, his omni ex parte examinatis, dum sollicita indagine excuterentur omnia, nullum signum apparebat in toto corpore, nisi mens paululum tristis ab illa suspicione.

Hinc cogitavi sæpe, an non talis homo interim possit frui summa sanitate, & hoc per duo mihi fere apparuit: 1°. Memini me intelligere a viro amicissimo, & Medico solertissimo, quod, ubi summi pestilentiales morbi dominarentur, corpora hominum, in quibus Lues Venerea aderat, summum prophylacticum fuisse illam Luem, quà laborabant, sed alterum, quod longe magis hanc rem conficit, hoc est, novi viros illibatissimæ sanitatis, sed imprudentiæ repetitæ suspectos, iniisse cum purissimis conjugibus, & primo perceptum fuisse mali nihil, sed postea sensim obortum fuisse malum Venereum viro suspectante innoxiam uxorem, uxore interim fœdissime laborante, cum tamen uterque fuisset sanus, præterquam quod vir Lue Venerea occulta laboraverat jam antequam conjugium inibat.

Hæc non loquimur aliis, ne homines in æternum metum conjiciamus, sed Medicos monemus, ut, si ex proprio corpore oriatur malum, semper putent ex prægressa temeritate esse, & hinc quando Medicus cognoverit, quod olim causas frequentaverit æger, unde hæc mala poterant oriri, tum non tantum esse danda topica remedia, sed agendum simul esse in illud, quod in humoribus hæret.

Hic est primus morbus venereus verus, sive prima idea Luis Venereæ, ubi materialis causa, inspirata corpori, nullo sensibili indicio disseminavit se circulationis lege in humores, nondum determinata ad singularem quandam corporis partem.

Secunda Species Luis Venereæ.

Fomes hic internus deſcriptus, ſic natus in corpore, ſimulac inficit partem, ſenſibus expoſitam, tum ibi ſemper gignit tale malum, quale generatum fuiſſet ab externa applicatione veneni in omnibus partibus.

Intelleximus antea in deſcriptione morborum genitalium, myaſma venereum eſſe tam ſubtile, ut ſæpe, tota virga maſculina immuni manente, oriantur aliquando bubones Veneri in inguinibus.

Hoc malum ab externa applicatione oritur, dum Venenum interim in loco, cui applicatum fuit, tamen ſæpe nullum ſui veſtigium relinquit.

Si hoc contagium paulo durius hæſerit circa loca externa, ſenſibus conſpicua, tum ibi ſtatim apparent phænomena deſcripta: hoc tantum moneo, ut perſpiciatis, quod hoc myaſma ſit tantæ ſubtilitatis, ut directe in corpus penetrare poſſit, parte externa, cui applicatur, immuni relicta, & quod idem Venenum, hærens in parte externa, faciat mala externe apparentia.

Hinc omnis locus ibi fit vera Gonorrhæa totius corporis, nam eadem materia prodibit ex illis ulceribus, ad quæ vis vitæ illam materiam deponit.

Locus ille, qui oculis noſtris conſpicuus eſt, & ad quem fomes prima ſpicula labis deponit, eſt vel cute & cuticula tectus, vel non.

Si eſt cute & cuticula tectus, nec in corpore, apparente ſano, non apparent ſymptomata Venerea, & tum vita criſi quadam hoc deponit malum, tum ibi ſemper apparebit puſtula, hæc primo erit exigua rubra, ſed colorem non intenſe rubrum habens, ſed dilute, & quaſi ſubflaveſcentem, ut in variolis & morbilis &c.

Hæc

Hæc pustula sensim latior fit, & diffundit se ut plurimum in maculas, quę apicem digiti fere æquare solent, & manifestant se per totum corpus, imprimis ubi maximus calor, & ubi minima pinguendo adest; hinc fere semper ad frontem & ad pectus: si hæc sine malo apparent in corpore tali, hæc se manifestant.

Quando jam in talibus casibus, sic sine ulla causa in talibus corporibus manifestantur hæ maculæ, est primum indicium, sed hoc oriri potest in scorbuto, vel a vibicibus, imo homo juvenis, æstate sese nimirum movens, in denudato pectore similes maculas invenit dispersas, hinc nemo sę inani metu torquere debet.

Maculæ hæ, ex his pustulis oriundæ, solent fieri crustulosæ, leprosæ, idest elatæ paululum, in squammulas decidentes, & nunquam depurantes locum, suntque plerumque porriginosæ, furfuraceæ quasi, & tunc raro cito fiunt ulcerosæ.

Quando tandem ulcera fiunt, statim fundunt materiam albam, pinguem, & siccatu flavescentem, ad primam ostentationem talis ulceris vix memini me deceptum ultimis annis, nam apparet illud corpus acsi esset liquefactum sebum, coloris albi, densum, & ad exsiccationem mire flavescens, hinc perfecte idem est cum materia Gonorrhææ, longe autem alius naturæ est, quam pus in aliis apostematibus, ab inflammatione oriundis.

Simulac talia ulcera nata sunt, semper sunt phagedænica, idest commedendo rodentia: Quando phlegmone, bubo pestilentialis &c. afficit locum, ille locus suppuratus malum expellit, vel in cancrum proserpit, & tum phagedænica dicuntur, talia (fateor) etiam sunt in scorbuto, morbo cum Lue Venerea mire conspiranti.

Hæc ulcera hęrent semper in panniculo adiposo, corpora vidi depasta quasi a bestia ferocienti, sed nunquam

vidi

vidi malum hæsisse ad musculos. Hoc signum hic est pathognomonicum.

Hinc hæc ulcera, sic fixa sub cute, semper proserpunt, quæ adhuc per mensem integra potest aliquando servari.

Quænam est facies ulceris Venerei? labia alba, valde plana, inæquabilia, fundus est collapsus, exesus ad fimbrias laterum, in aliis oriretur cicatrisatio, hic vero non, sed malum proserpit sub cute, & paulo post utplurimum alio loco se manifestat.

Labia horum ulcerum sunt semper depressa: docent Chyrurgi, quod in omni ulcere, ut spes sit vitæ, debeat semper hærere quædam inflammatio ad margines ulceris, sed hæc hic nunquam est, nam labia sunt quasi zonæ essent, deorsum tractæ, & cutis semper succumbit, hinc in omnibus iis videmus coriaceas, quasi zonas, introrsum præssas, dum omnis adeps ibi posita consumitur.

Margines sunt semper solidi, splendentes, colore albo.

Fundus horum ulcerum nunquam profundus est, nisi in loco sit, ubi pinguedo crassissima succumbit, ut in clunibus & inguinibus, si ad hæc loca ulcera fiunt, tum totam pinguedinem depascuntur, & faciunt profundum sinum, sed semper sistuntur ad membranam, musculos investientem, positam, (ut scitis) inter musculos & adipem, alia ulcera sæpe magis introrsum eunt, hæc vero non, sed fundus habet solam membranam dictam, inter currentem inter musculos & adipem, & tunc musculi suppositi apparent nitidissimi, & ruberrimi sua carne, quod in aliis ulceribus nunquam occurrit, nam ibi sæpe quodammodo læsi sunt.

Talis nunc est viva idea horum ulcerum, & nihil refert, ubicunque in corpore sint, cum illa tantum differentia profunditatis a crassitie pinguedinis majori minorive.

Hæc

Hæc omnia nunc ſic conſiderata abſolute referunt cancros deſcriptos in pene virili, quoad ſolidi mutatam naturam & quoad referunt perfecte Gonorrhæam, ergo puto mihi hactenus tantummodo Gonorrhæam fuiſſe ſpeciem Luis Veneræ, per partem, qua intraverat, ſe iterum excernentem, ſed Luem Veneream per totum corpus diſperſam eſſe, quatenus parit ſua mala ex fomite, eſſe Gonorrhæam natam ex interioribus ad exteriora; hoc curatio docet, nam qui ulceribus Veneris laborantem hominem curat in ipſo loco, pejorem reddit, ſed qui materiam allicit extrorſum, non corrodendo aut conſtringendo, pulcherrime curat, hinc fomenta balnea &c. proſunt.

Semper nunc in corpore, ſi a fomite inviſibili fuerit natus morbus, fit dolor, quia contagium hoc ſe diſpergit per membranam oſſium, eorumque medullam, tum apparet ſummus dolor, & nullum præterea ſignum, & ſi tunc ulcera externa oriuntur, ſtatim minuitur, & aliquando penitus evaneſcit dolor, imprimis quando hæc ulcera ſunt apertiſſima, ſed ſimulac per acria ſiſtebatur materiæ effluxus, & ulcera claudebantur, ſtatim illi dolores nocturni redeunt, de quibus poſtea *vide Aphrodiſiac.* ſimulac vero, & quo magis hæc ulcera ſuum pus fundebant, eo melius habebat ſe corpus internum, ergo hæc ulcera non ſunt Lues Venerea, ſed fonticuli & fiſtulæ, per quæ corpus a Lue Venerea interna liberatur.

Ulcera hæc depaſta membranam celluloſam in uno loco, ibi faciunt cicatricem ſemper cavam, quoniam totus adeps conſumptus eſt, ut & tenuiſſimæ cellulæ & cutis deſtructa ſunt, hæcque cum nunquam renaſcuntur, fit novum quoddam integumentum, quod muſculo ſuper creſcit. Qui aſſueti ſunt videre hæc mala, veteres cicatrices diſtinguere poſſunt, an ſint a Lue Venerea nec ne, nam ſemper rubra, livida, valde

de polita, tensa, & excavata manet cicatrix, atque musculo accreta, nec perspirans, sed admodum tenuis, nam si tangis v. gr. ad frontem est fere nulla.

Hoc integumentum heteroclytum semper concrescit cum parte supposita, ad abdomen nates & femora sunt magna crassamenta pinguedinis, hinc si Lues Venerea has partes obsederit, & curata est, tum id, quod vocamus cicatricem, relinquit insignem cavitatem in illis partibus, hinc alia plane est forma harum cicatricum, quam in aliis ulceribus sanatis, quoniam in aliis ulceribus natura solet protrudere speciem membranæ cellulosæ a partibus vicinis, & subest integumentis aliquid pinguedinis, hinc cicatrices paulo planiores sunt, hic vero non, quia omnia lateralia loca exesa sunt, hincque ibi manet tam profunda cicatrix.

Hinc apparet in variis locis corporis magna harum cicatricum diversitas, nam in illis locis, ubi nuda fere ossa sunt, nova species cutis videtur de ossibus enasci, illisque accrescere, ita ut immobilis ossibus adhæreat, fœdo adspectu, talia loca sunt imprimis frons, ulcus fit in fronte, hoc incendit membranam cellulosam, fitque tuber, quod lentissime increscens elevatur, tandem disrumpitur, materia descripta exit, consumitur panniculus adiposus, & formatur cicatrix, tum hæret hic vera fossa, splendenti membrana tecta, & sic manet per totam vitam, vidi tales facies cicatrisatas, sed horrenda spectacula præbebant.

Præter varias Luis Venereæ species distinctas, in hac secunda specie maxime necessarium habui iterum distinguere, an malum occuparet loca, cute & epidermide tecta, an vero sola epidermide.

In ulceribus, ubi cutis est, oriundis, distinguo quod vel 1°. nascantur ubi inter cutim & ossa fere nulla substantia mollis interposita est, vel 2°. ubi multa mollisque pinguedo interjacet.

Illa

Illa nunc loca, ubi sola epidermis cutis & periostium est, ibi semper interjacet membrana cellulosa, nam nulla cutis parti firmæ accreta est, sed mobilis interjecta est illa membrana cellulosa, ad mobilitatem conciliandam, nam nulla pars firma ad solidam movetur, nisi interposita hac membrana, exceptis cartilaginibus in articulis.

Nunc dicimus, quotiescumque accidat, ut a viribus vitæ ulcerosum contagiosum deponatur in locis, pinguedine vix tectis, tum oriuntur certa malorum genera, talia loca sunt frons, vertex, sinciput, occiput, extra loca ubi sunt fibræ musculi crotaphyti, corrugaroris frontis, superciliorum, musculi occipitales *Eustachiani*, & tendine omnium masculorum occipiti insertorum ad caput movendum.

Si demptis his locis, alicubi in dictis partibus oriuntur ulcera, cito consumunt membranam cellulosam, primo eam mirifice inflant per affluentem materiam, unde tumores, sæpe nucis myristicæ magnitudinem æquantes, oriuntur.

Hoc ulcus occidit cutim, nam simulac cutis elevatur a vasis suppositis, omnia quasi suffocantur, & cutis fit livida, purpurea, atque in mortem tendens.

Cutis statim elevatur supra ossa, & tum disseminatur hoc malum per elatam membranam cellulosam, unde fere tota frons nuda fit.

Quando hæc bona fortuna sanantur, nascitur species heterogenei integumenti, quod nec est membrana cellulosa, nec cutis, nec cuticula, sed fines vasorum abrupti, ab aere compressi, & cum periostio concreti, hinc tota pars manet livida, resplendens, & immobilis.

Talia loca sunt etiam maxilla inferior ad latera sub osse proprie maxillari, tuncque turpis fit exesio, talia loca sunt claviculæ, quibus nulla fere pinguedo super-

imponitur: Talis pars quoque est sternum imprimis anterius, sic & tibiæ in parte anteriori, locus ille Chirurgis adeo notandus, ad hunc enim locum nil est nisi tenuissima cutis, omnes musculi ad posteriora & ad latera siti sunt, nec hæret hic ullus tendo vel ligamentum, sed sola epidermis, cutis, & membrana cellulosa tenuissima.

Notissimum est in Chirurgicis, quod si hic fiat contusio, primo nil apparet extrinsecus, sed postea subito intumescit pars, & simulac paulum proserpit, tum periosteum eroditur, unde horrenda mala: *vide Bellinum*.

Ergo quando nunc hic Lues Venerea oritur, quid tunc fit? Licet corpus malignum non sit, horrendæ oriuntur miseriæ.

Ad loca hæc depositum malum, variat a natura situs partis, & hic duo occurrunt: 1°. membrana cellulosa hic est tenerrima, nam supra musculos est paulo tenacior, unde *Ruyschius* noluit eam adiposam hic vocare: 2°. hic statim nuda ossa subjacent, vel cartilagines, hinc illico ac ulcus, coreacea cute resistente, erosit membranam cellulosam, tum subjacet periosteum, ossi directe superimpositum, quo tantum leviter affecto, malum statim ad ossa pervenit; hæc mala, ubi hic occurrunt, faciunt 1°. tumores enormes, quoniam suppositum os, nihil cedens introrsum, facit tumores extrorsum prominere, & hinc oriuntur semper 2°. pressæ cutis gangrænæ, in aliis locis cedunt supposita & lateralia, sic ut vasa cutis suppositæ accipiant adhuc sanguinem, sed hic non, quia nec latera nec inferiora cedunt.

Quum hæc sanata sunt, stigmata relinquunt pessima, 1°. Quia cutis mortua & consumpta nunquam recrescit, neque etiam epidermis, sed oritur integumentum hæterogeneum, ab exsiccatione &c.

2°. Quo-

2°. Quoniam cutis in aliis cicatricibus ſemper mobilis, hic manet immobili, & tenditur accreſcens perioſteo.

3°. Quia Membrana celluloſa tota conſumpta eſt, quæ nunquam renaſcitur, hinc nudum os quaſi apparet, quod tantum tegitur membrana tenui, inperſpirabili, coloris alieni &c. accedunt ad ſecunda hæc ulcera. In aliis corporis plagis, ubi adeps opimus dominatur, id eſt, ubi inſignis craſſities eſt inter muſculos & cutim, oriuntur longe alia ulcera, facile intelligitis, quod nunquam in noſtro corpore fortuito pars quædam occurrit, hinc ubi nulla pinguedo requiritur, nunquam eadem reperitur, etiamſi homo mirifice pingueſcat, ut in ſcroto, ſed ubi muſculi craſſiſſimi ſunt, & maxime mobiles, ibi pinguedo maxima copia reperitur.

Si nunc ad talia loca applicatur tabus Venereus, facit id, quod in reliquo corpore, & ſemper contagium hæret in membrana adipoſa, quæ 1°. inde ut ab omni cauſa inflammante incenditur & inflatur, & tum 2°. tumor oritur ſingularis, ſed undenam illi tumores oriantur, vix poſſumus explicare, Medici dicimus eos fieri ab inflammatione, ſed forte etiam ſunt a quadam rarefactione; quando hoc factum eſt, 3°. hic fiunt ulcera profundiſſima, dicunt vulgo, quod in Lue Venerea, non fiant ulcera profunda, hoc verum eſt, ſed debet addi, ſi corpora macilenta ſunt, vel ſi loca modo deſcripta, ubi naturaliter nullus adeps deprehenditur, occupata ſunt, ſed his in locis profundiſſima fiunt, nam pinguedo conſumitur omnis, & tunc malum it uſque ad muſculos, ſi ibidem eſt minor reſiſtentia, quam ad latera.

Hæc ulcera conſumunt totum lardum totius corporis, membrana adipoſa eſt triplex, 1°. Celluloſa, 2°. Pinguetudinoſa, 3°. Sebacea in partibus maxime mollibus, ut inter nates, & ad glutæos muſculos.

Loca, in quibus talia ulcera fiunt lardo consumpto, sunt imprimis humeri, brachia, dorsum, lumbi, femora, suræ, & nates: In his locis si nascuntur ulcera Venerea, & sanantur, manent aliquando cicatrices tam profundæ, ut binos digitorum articulos caperent, nam membrana adiposa, cutis, cuticula &c. hic consumpta sunt, & non renascuntur, ut antea dixi.

Unus locus est, præter hæc loca, ubi mirum quid contingit: Rogavi omnes Anatomicos, ut velint me docere, quænam esset illa pars corporis, quæ ponitur in cervice sub cute: Novistis homines hic posse ferre mirabilia pondera, quæ in nullis aliis corporis partibus ferre possunt, nunquam potui intelligere veram hujus partis naturam & fabricam, in bajulis est pollicem crassa, estque quasi fungosæ, & rapaceæ substantiæ, molli liquore quidem plena, sed liquido in vasa arcta distributo, heterogeneum corpus est.

Quando hic ulcera fiunt, quod tamen rarissime fit, fere sunt incurabilia, & pessime afficiuntur homines.

Ex his facile capitis, quod, si hæc ulcera hic obierint suam periochen, & separatio facta sit, tum oriantur, sanatis his ulceribus, molestissima symptomata, quia cicatrix reddit partes immobiles; hinc tunc oritur rigiditas illa mirabilis in movendis scapulis, brachiis &c. Cujus princeps causa est, quod pars lateralis cicatricis accreverit subjecto musculo, adempta omni pinguedine.

Ulcera hæc, simulac in uno loco sanata sunt, statim oriuntur alia in alio loco, ut non solum ægri, sed sæpe etiam Medici desperare incipiant, quamdiu manet unum, in reliquo corpore nihil apparet, sed simulac sanatum est, nascitur aliud intra paucos dies in alio loco, & hoc sanato iterum ad alia loca transit, vidi pulcherrimum hominem, cui totum dorsum fœdissimis cicatricibus erat immobile.

Ter-

Tertia Species Luis Venereæ.

Quando fomes internus, in 1ª. & 2ª. ſpecie deſcriptus, deponit contagium in loca cute carentia, tum conſpicuum hoc malum oritur.

Hic debemus attentiſſimi eſſe ad Phænomena, quoniam concipietis fieri in locis, quæ non videtis, id eſt in corpore interno.

Multos annos hæſi, quia non inciderat cogitatio, quod deberem ulcera Venerea interna conſiderare, ut ulcera in locis cute carentibus, in partibus conſpicuis oriunda.

Malum hic hærens conſiſtit vel in inflammatione, vel in ſuppuratione: Quamdiu eſt inflammatorium, raro cognoſcitur, ſed facile patet, ſi exulceratur, alias difficillima cura eſt.

Omnia loca, cute carentia, ſunt valde rubra, ut apparet in cantho oculi majori, naribus interioribus, labiis & interiori parte præputii &c. hinc quando illa loca rubeſcunt, non poteſt primum ſtigmatis initium deprehendi, donec ſpecie aphthæ appareat, ſed tunc jam exulceratio facta eſt.

Rubedo paulo magis intenſa quam naturaliter, ſed cum calore & dolore minore quam in aliis partibus inflammatis, hic aliquid ſigni dat; ergo in Diagnoſi reſpicimus ad illa loca v. gr. labia, nares &c. & ſi quis ſuſpectus fuerit, & videmus alia plus rubere, ſplendere, calere, dolere quam alia, credimus malum tale eſſe, & curamus: Verum ſi nunc ad hæc loca oritur poſt inflammationem vera ſuppuratio, longe alia indoles ulcerum hic eſt, quam in illis partibus ubi cutis eſt, uti in glande penis patuit, & in vagina muliebri.

Loca hæc omnia, ut ſcitis, ſunt vaſis ſanguiferis rubris, arterioſis & venoſis confertiſſima, ſic ut ex la-

biis, solo epithelio avulso, sæpe vix sistenda Hæmorrhagia oriatur, hinc in his locis læsio statim est in vasis.

Ad hæc autem loca vix est pinguedo, nisi minima copia, in lingua bubula videtis clare, esse seriem fibrarum muscularium, vix distinguendarum, in qualibet serie sunt musculi exigui, tamen distinctissimi, quæ distinctio pendet a membrana pinguetudinosa, quæ in lingua est adeo tenuis, ut quis imprudens putaret totam linguam esse carnem, sed si accurate examinatur, patet membrana pinguetudinosa.

Ad hæc igitur loca ubi facta est suppuratio, tum non hæret in ampla pinguedine, sed in flocculentissimis ramentis pinguedinosis inter granula glandulosa vasculosa, & (si adsunt) musculosas fibras tenues; hinc qua facie hæc ulcera apparent? 1°. sunt aphthæ, ut dixi: Hæc aphtha ubi decidit, locus apparet flocculentus, quasi villosus, tum in latus procedit, & facies ulcerum in fundo nil refert nisi mucosum subflavum colorem, labia diducta complanata, & quoniam membrana pinguedinosa circumquaque hæret, mira certe est horum ulcerum facies, ut testantur Chirurgi, qui nunquam magis mirantur, quam ubi tractant talia ulcera v. gr. in palato mobili &c.

Partes, ubi hæc ulcera imprimis occurrunt, sunt nasi interiora, *Ruyschius* descripsit, quod cutis, cum ad nares adveniat, vix $\frac{1}{12}$ partem pollicis se insinuat retro, sed tunc quasi abscissa desinat, tumque oritur membrana rubra, quæ dat vibriscas sive pilos narium, & paulo superius fit membrana *Schneyderinana*, hæc caret omni cute, sed habet Epithelion tenuissimum, in quo recta porriguntur, demonstrante eodem *Ruyschio*, ultima orificia arteriarum exhalantium, & venarum resorbentium, unde liquidissimis resorbitis hic mucus fit.

Præ-

Præterea ſunt hic loculi ovales cavi, qui preſſi dant guttulas muci inſpiſſati, notante *Schneydero*, facti ex iiſdem arteriis, ſed in illos folliculos deſinentibus: præterea hic hærent nervi duplicis generis 1°. olfactorii, directe ex cerebro geniti: & 2°. nervi quinti paris, ſternutationi inſervientes? Hæc membrana inveſtit oſſicula cavernoſa, retro cedit in ſex mucoſas cavernas, ſupra vomerem, palatum, velum pendulum palatinum &c. in omnibus his locis habemus eandem membranam, ſed diverſis locis diverſimode applicatam, *Ruyſchius* dicit, quod illa membrana ſit incredibiliter tenuis, cum tamen nobis appareat ſatis craſſa, cujus rei ratio hæc eſt: *Ruyſchius* præparans ſua arte partes corporis, ſolet eas diu macerare, & heterogeneum fluidum avellere, & tum materiam ceraceam injicere, & ſic implere partes, iterum in aqua ſuſpendere, ut, quod impletum non eſt, abeat, hinc mirum non eſt, omnia apparere tenuia; ſed quando in naturali ſitu ſpectantur, omnibus cavis plenis, mirum non eſt, quod tam craſſa ſint, exemplo ſit veſica urinaria, hæc contracta naturaliter eſt incredibilis craſſitiei, ita ut ſæpe digitum æquet, hæc eadem ſi flatu diſtenditur, eſt incredibilis tenuitatis, ergo debemus intelligere, quod ſit de natura noſtrarum membranarum, ut contrahi & diſtendi poſſint.

Hæc igitur membrana ſupra oſſicula ſpongioſa eſt incredibilis tenuitatis, oſſa autem illa in lamellas diſtincta faciunt lacunas, quas ingreditur hæc membrana, & tamen ſemper viam in nares apertam relinquit, & ſi ſunt centum lamellæ oſſeæ, tum habent bis centum parietes, cum autem ſingulus paries habeat hujus membranæ productionem, hinc apparet, quanta, & quam tenuis hæc membrana ſit.

Septum medium narium eſt cartilago, mirabilis in illa parte, quæ facit pinnam naſi, hæc eſt mobilis, &

inter ſegmenta cartilaginea fracta quaſi ligamenta habet intermedia, omnia illa ſegmenta junguntur συνδεσμῶσι, id eſt junctura ligamentorum, tum hæ cartilagines inveſtiuntur ſola hac membrana narium, quæ ſuperſcandit ligamenta, & ibi duplicatur, atque omnia vaſa, inde emiſſa, penetrant in ipſum corpus cartilaginis, quod eſt tenuiſſimum, ita ut æſtate, ſi homo valde calidus hæſerit in loco tenebricoſo, ſole tantummodo in naſum irradiante, pervideri poſſit, ſuperius oritur pars oſſea ſepti, & ibi perichondrium fit perioſteum.

Huc etiam referimus cava ibi exiſtentia, ſcilicet ſinus ſex, qui ſunt veri ſpecus, in quos naturaliter nil poteſt ingredi, niſi aer externus, & mucus in loculis ſecretus, conſtruuntur ex oſſibus, lamellis tamen tenuiſſimis, quæ habent omnia illa vaſa, & organa, quæ dixi, nullum autem habent perioſteum, præter hanc membranam, cui nulla alia ſubjacet.

Pars ſuperior palati, ſive fornix, conſtat oſſibus conniventibus quatuor, maxillaribus ſcilicet ſuperioribus duobus, quibus duæ appendices accedunt, ſcilicet oſſicula palatis, poſt hæc oritur velum pendulum palatinum.

Palatum hoc conſideratur 1°. qua parte intra nares eſt, & tum nihil habet, niſi membranam dictam pro perioſteo, & ipſa hæc in parte poſteriori expanditur in velum pendulum, unde, ut intelligitis, mirabilis illa valvula narium, mobilis motu muſculari in parte ſua ſuperiori, recipit omnem mucum ex ſinibus deſtillantem.

In palato inferiori eſt dura ſinuoſa rugoſa & calloſa illa membrana, quæ cocta alba apparet, hæc rite examinata habet juga valvuloſa, terminata verſus partem poſteriorem, & eſt verum perioſteum, ſed adeo craſſum & calloſum, ut poſſit ſuſtinere omnia dura & aſpe-

aſpera, imo & ipſa venena ſine læſione ipſius oſſis: Simulac vero hæc membrana pertuſa eſt, ſtatim ipſum os laborat, & nudatur omnibus vaſis, unde, ne hoc fieret, eſt tam craſſa: Simulac hæc membrana calloſa proceſſit uſque ad finem palati oſſei, retro expanditur, & format inferiorem partem veli penduli palatini, & ad latera tonſillas, atque duos illos arcus mirabiles muſculoſos.

Inter has membranas in velo pendulo palatino locantur muſculi, qui, ut moveri poſſint, etiam habent membranam celluloſam.

Hinc, quando ulcus hæret his in locis, nondum eſt tantus metus, ſed ubi eroſio pertingit uſque ad os, tum illud incipit erodi, & hinc horrenda illa ulcera oriuntur: ſunt hic etiam tonſillæ, quæ ſunt glomeres mucilaginoſi, & promiſcundi, lubricum humorem parantes, & retinentes ad deglutienda obliniendum.

Tum hic etiam ſunt labia in parte anteriori, & in illorum commiſſuris peſſima ſæpe ulcera oriuntur.

Dein gingivæ etiam afficiuntur illis planis flocculentis ulceribus, hæc, fateor aliquando, ſed raro etiam in ſcorbuto, verum in Lue Venerea frequentiſſime occurrunt. Hæc pergunt ad genas, & ubi ad emiſſaria glandularum ſalivalium perventum eſt, ibi ſunt papillæ guſtantes, æque ac in lingua, a *Ruyſchio* obſervatæ, imprimis in animalibus ruminantibus, hinc aculeati illi proceſſus ſunt, hinc ulcera Venerea hic tam horrende dolent.

Tum ſequitur lingua, ejus camera interior polita eſt, ubi emiſſaria glandularum *VVarthonianarum* hærent, in illis locis ſemel orta talia ulcera, ſunt peſſima, propter granula ibi exiſtentia.

Tum eſt venter linguæ, ſive pars ejus prominens, hæc cute carens, ſed tecta epithelio eſt, cui ſuccumbunt ſoli muſculi cum pinguedine.

Dor-

Dorſum linguæ inveſtitur membrana calloſa cutanea, diverſa tamen a cute in toto corpore, hinc raro hic oriuntur ulcera, ſed ſi fiunt, tubera craſſa ſemper ibi apparent, tumque fiunt ulcera horrenda proſerpentia, & dolorifica, quoniam cutis illa continuo elevatur, dum interim papillæ nervoſæ hic numeroſiſſimæ eroduntur.

Radix linguæ habet plurimas cryptas mucilaginoſiſſimas membranaceas uſque ad Epiglotidem.

Membrana, epiglotidem ſuperadſcendens, eſt eadem, ſed ibi fit valde tenuis, & cum ipſa epiglotis ſit etiam valde tenera, hinc minima hic facta læſio in locis aeri expoſitis ſumma mala producit.

Tum ſequitur ejuſdem membranæ productio, ambiens totum caput laryngis, hæc ad rinam accepit cryptas *Morgagnianas*.

Tum a parte poſtica eſt pharynx, ſimili membrana obductus, ſi homo efflat animam non per nares, tum velum pendulum palatinum videbitis ſurſum trahi, & claudere cavum narium, tumque videtis membranam quandam rubram, ſed quæ habet ſtigmata mucoſa, a *Morgagnio* & *Valſalva* deſcripta, hæc membrana eſt partim muſculoſa, ex muſculis cephalopharyngæis &c. Partim mucilaginoſa ex ſuis cryptis, & partim eſt perioſteum, incumbens vertebris ſeptem colli, eorumque ligamentis. Nullus locus magis conſiderandus eſt quam hic, nam ille eſt, ubi miſerrima rodentia ulcera, ad ipſa vertebrarum colli corpora uſque, & ad ligamenta penetrantia, & tunc oriuntur ſummi dolores, & horrenda ſymptomata.

Hic nunc dixi, quæ præcipue notanda habebam de ulceribus Venereis, a cauſa interna ortis, ad loca ſolo epithelio tecta, quæ oculis conſpici poſſunt: Quæ doctrina applicari debet omnibus ulceribus, ortis in omni perioſtio, a cauſa interna in Lue Venerea.

Ulcera illa, in omnibus his partibus exorta, cum patientia examinata, & microſcopiis conſpecta, nunquam hæret, niſi tantum in membrana pinguetudinoſa, & hanc tam mirifice depaſcentur, ut fibras muſculares, & nervos nudos relinquant in parte, quam occupant, & continuo proſerpunt, reliquis in initio integris relictis.

Hinc puto, quod, ut brevis ſim, debeamus concipere malum Venereum, quamdiu hæret in hac oleoſa ſubſtantia (fuerit in medulla liquidum, unctuoſum in articulis, aut interſtitiis fibrarum muſcularium, vel lardum in panniculo adipoſo) ſemper ibi hæreat, nil mali in ſaliva, urina, ſemine &c. faciens, niſi quatenus cum ipſis ad alias partes applicatur.

Cognoſcimus corpus noſtrum ſic eſſe factum, ut commercium ſit inter omnes corporis partes, nulla plaga excepta, nam membrana cellulosa ſubcutanea, non modo commercium habet, ſed & eadem ubique ſeſe immittit.

Hinc percipere debemus pro Luis Venereæ intellectu, quod tenue hoc venenum, ſemel conceptum, habeat pro ſuo territorio, in quo dominetur, totam expanſionem membranæ celluloſæ.

Verum ſcitis, in illa membrana naturaliter nihil eſſe, niſi oleum duplex, in medullis eſt limpidum, liqueſcens, inſipidum, minime tenax, deſtinatum illiniendis oſſibus, & lubricandis articulis, ſed qua parte hæret ſuper muſculos, ibi fit craſſus, ſubſolidum, & minus mobile, quoniam ibi tamdiu hærere debet, donec ad actionem muſculorum requiritur, tum confunditur, dividitur, & ex loculis ſuis expellitur: Hoc oleum eſt ſedes veneni Venerei; uti ex præcedentibus patuit, hoc oleum eſt tenaciſſimus humor corporis, omne volatile retinens ſuo lentore, ſecum continens, & impediens quominus exhalare, aut latice aquoſa ablui poſſit.

Labes

Labes hæc Venerea hærens in illo oleo, & ibi fota calore corporis, multiplicat se, ut in Gonorrhæa patuit, & cum commercium sit hujus olei singulari habitu structuræ per totum corpus, ad cavitates ossium usque, tum intelligitis, hoc venenum, hoc oleo exceptum, non posse ablui, dum interim propagat se per totum corpus. Non dico hæc tumultuario, sed multos annos hunc morbum tractavi, antequam hoc rescivi, & omnia experimenta hoc confirmant, enim vero cæteri humores corporis vix afficiuntur, nisi quatenus sint oleosi: Chylus in hominibus, Lue Venerea laborantibus, est optimus, si recens est, lac mulierum, nutrientium infantes, quæ infectissimæ sunt, ipsum illud lac, quo lac est, non multum hujus mali habet, inficiuntur quidem infantes, sed magis a papillarum, & cutis contactu, quam ab ipso lacte, quod ex natura morbi cognoscitur, non enim primo infantes illi accipiunt mala in ventriculo & intestinis &c. sed præcise ad labia, ubi papillas tangunt.

Sanguis hominum, sola Lue Venerea infectorum, est optimus, sic ut primi Scriptores jam testentur hunc morbum non hærere in sanguine: Serum sanguinis etiam non videtur ullum malum habere, nisi quatenus oleum habet, lymphæ latex, ipsa urina, sudores, saliva, nec ipsum semen aliquid mali habent, est quidem illud spirituosum, sed non inficit, nisi adquiescens oleum applicetur.

Antonius Benevenius, qui inter primos auctores de Lue Venerea scripsit, anno 1507. observavit, quod mucosus humor, huic veneno concipiendo, atque fovendo aptus, sit pinguetudinosus, mucosus, mucilaginosus, unctuosus, qualis est ille humor, qui ad articulos, ad ligamenta, & supra musculos est.

Nicolaus Massa, qui anno 1540. scripsit, dicit in Lue pustulæ diversæ, & aliæ affectiones cutaneæ, apostema-

ſtemata fere ſemper pariunt, & ulcera maligna, licet ſæpe ad genitalia nihil omnium mali videatur: Has, dicit, dum ſtudioſe aperui, ſemper inveni in fundo aliquid denſi albi craſſi viſcoſi; addit, in cadaveribus ſemper in loco, ubi dolor Venereus in vita fuerat, inveni materiam albam ſubviridescentem, & idem dicit de Gummis Venereis &c. Ex his videtis, in prima morbi idea hoc inventum fuiſſe, quod venenum Venereum non faciat malum, niſi tale quid inveniret.

Qui dicunt, ſe alia vidiſſe, debent exempla hujus rei dare, ego nunquam potui tum perſpicax evadere, ut, contuens hominem, in primo initio potuerim detegere morbum, nec etiam credo alios potuiſſe, ſed facile eſt famam & lucrum quærentibus dicere, ſanaſſe ſe hominem de Lue Gallica nullo apparente ſigno, ſed quando hi viri volunt dicere, quæ revera invenerint, ſemper dicunt fuiſſe materiam oleoſam, lentam, quaſi ſebum fuſum.

Ergo nunc tracto morbum, in quo primo conceptum fuit venenum Venereum intrinſecus, & inde diffuſum ad omnes humores oleoſos, vel in toto corpore, vel in quadem parte.

Hæc ulcera, quæ fiunt, nunquam profunda decurrunt, niſi venerint a profundis, ſed hoc dico, quod, in quocumque loco vagum illud virus ſe figit, nunquam penetrabit partes ſolidas, niſi ductu membranæ cellulosæ, ſi autem hæret in exterioribus, ibi ſemper per ſuperficiariam ſuperficiem membranæ adipoſæ procedit, & ex hac exeſa tandem penetrat ad interiora.

Diagnoſis harum habetur: 1°. Si ſigna, & imprimis ſuſpicio primæ Luis Venereæ prægreſſa ſunt: & 2°. Si tum poſt hæc ſigna poſtea fiunt coſpicua ulcera deſcripta, jam non debent eſſe ulcera, quæ a febre, vel ſimplici phlegmone veniunt, ſed quæ deſcripſi, & per ſuas notas expoſui.

Quan-

Quando hæc duo adsunt, nemo dubitet, adesse Luem Veneream secundi, & tertii generis, idest oleum sanguinis infectum esse hoc tabo, & nihil refert, quonam in loco hoc malum se primo manifestet.

Prognosis quænam est? Respondeo, descriptionem morbi dedi, (nam valde sollicitus fui) ut eum vidi, observavi, & legi ortum in certo loco primum, progressus, dispersionem, & effectus ejus omnes, hinc, qui illam hujus mali historiam intellexit, facile videbit, hoc malum se propagare, nisi ocyus præcaveatur ejus commercium, & brevi venire ad periostium, & medullam ossium, cartilagines, ossa, ligamenta. Ego Luem Veneream nullius momenti habeo, quamdiu hæc loca integra sunt, sed si hæc infecta sunt, tum & æger & Medicus fortunati fungantur suo officio, ut percuretur bona fortuna hoc malum.

Ergo quando considero hanc Luem Veneream scilicet 1i. 2i. & 3ii. generis, tum facile patet, quid futurum sit de propagatione, sed interim facile sanari poterit, non a natura sed arte, si vero malum ad ossa pervenerit, vix curari potest: v. gr. argentum vivum adhibitum homini, qui fere suffocatur intra suam pinguedinem, intra sex septimanas reddit ipsum tam macilentum, ut præter cutim, & ossa fere nihil habeat idem ille homo, sed emacia illud corpus quantum potes, nunquam facies, ut nulla medulla sit ad ossa, & ut nullus liquor sit ad articulos, nam vel summus hydrops quidem venit ad membranam cellulosam, sed nunquam ad articulos, aut medullam ossium: Ergo hæc est tota prognosis, quam in his videmus, quod scilicet malum 1o. ibit per totum tractum membranæ cellulosæ, & tandem ad loca, quibus incumbit membrana, ordinans vasa, per has duras partes vadentia, quo si malum se propagavit, oriuntur mala postea describenda.

Cu-

Curatio Luis Venereæ Secundi & Tertii Generis.

Postquam cognovistis vestræ curæ se committere hominem, qui vere habet venenum Venereum, interne conceptum, & depositum ad certa loca, tum quæritur, quænam sit indicatio, ut certo expugnetur hicce morbus, penitus nullo remanente vestigio.

1°. Ergo curatio requirit expulsionem veneni concepti ex corpore. Tota historia morbi hucusque visa persuasit, quod illud corporeum, faciens hoc malum, sit adeo subtile, ut millies conceptum ne semel noceat, scilicet in hominibus macilentissimis: Hoc si possum expellere penitus, corpus erit ut antea, & ulcera statim coeunt, atque sanantur, quod sæpe adeo mirantur Chirurgi, vel

2°. Requiritur, ut cognita antidotus, huic veneno opposita, extinguat efficaciam hujus concepti veneni: Enim vero dum totam venenorum historiam expendimus, videmus omnia venena tolli vel expulsione, vel per corpora, huic veneno directe opposita, quæ se non manifestant, nisi ea ratione: Venenum venereum, si non occupasset corpus, nunquam fuisset cognitum, sed nunc ex efficacia sua tantum noscitur: Cæterum ejus indoles adhuc penitus incognita est, nam quid proprie illud sit, quod hæc mala patret, nescimus, sed tantum scimus quod illud θεῖον, soli Deo cognitum sit, & hæc relativa sunt ad corpus, scilicet humanum imprimis, cum nunc in rerum natura semper omni veneno sit aliquod antidotum, hinc etiam & huic erit aliquid: Sed quale illud sit, penitus incognitum est, dicunt Metallurgi mercurium hoc facere, sed falsum est, nam sæpe Lue Venerea moritur, cujus corpus mercurio impletum est, dicunt herbas quasdam, ut lignum Guajacum sa-

na-

nare certissime, sed quoque falsum est, nam in America, ubi adeo culta & nota est hæc planta, plerique homines cum suis servis sanantur per salivationem mercurialem.

Hinc ergo, postquam evolvi omnes auctores, non vidi ullum esse, qui habet cognitum antidoton, quod non mutando corpus exstinguat hoc Venenum: Scorpius v. gr. aculeo sub percutit hominem, homo peritus sumit scorpionem, ipsum conterit, & applicat loco affecto, tunc morbus, alias oriturus, non sequitur, corpus illius hominis mutaretur ab illo ictu ad mortem usque, & omne hoc tollitur, si animal contritum parti læsæ apponitur, si vero corpori sano applicatur, nihil facit: Hæc sunt antidota, & specifica medicamenta, sed tale hic desideratur: Sed forte posthac invenietur: Ergo hucusque manet tantum 1°. indicatio: Scilicet materiæ venenatæ expulsio.

Ut nunc illa materia possit eliminari, ipsa mutari non debet, quod docuit tota historia præmissa, sed tota curatio in eo consistit, ut oleum corporis sic dissolvatur, ut oleum, in quo nunc hospitatur venenum illud, non amplius sit oleum, sed ut sit aquæ miscibile, ut de corpore detergeri possit, & hoc solum potui discere.

Si in eo puncto tota ergo res consistit, uti clare nos docent phænomena, commendo, ut omnes bonos & in arte candidos auctores legatis, & examinetis methodos, quibus usi sunt, & quas invenimus fortunatas, ut hoc facto videatis, an aliud quid factum sit per omnia remedia, quam quod homo penitus emaciatus fuerit. Hoc dum sic sese habet, per tot labores incidi in hanc sententiam, quod si possum adeo fortunatus esse Medicus, ut penitus dissolvere possem omne oleum, quod tunc tantum debeant naturæ vires resuscitari, ut per omnes vias evacuationis hoc solutum oleum de corpore eliminetur.

Nunc

Nunc omnibus bonis agnoſcentibus hæc ſunt remedia, quæ breviter percurremus.

1°. Dico hoc non eſt adeo difficile, ut putatur, niſi cum jam conſumptæ ſunt partes, quas ſervare impoſſibile eſt, quamdiu v. gr. venenum hæret in perioſtio oſſis cujuſdam ſpongioſi, membrana adhuc integra, tamdiu curare poſſum, ſed ſi membrana jam eſt conſumpta, os cadere debet, nec poſſum reſtituere unquam, quidquid alii dicant, ergo quamdiu malum hæret in oleo corporis, tamdiu in arte eſt ſanare, ſed quando eouſque malus evaſit morbus, ut oſſa deformaverit, vel ſuis vaſis nutrientibus ſpoliaverit, tunc hæc debent ſecedere, nam reſtitui non poſſunt.

Prima Methodus hanc Luem Veneream Curandi, ſcilicet per Emaciationem.

Debeo hoc corpus emaciare, & omnem pinguedinem expellere.

Si malum eſt recens diſperſum per opimum corpus, diſtributum per humores, ſi homo ſatis fortis ſit viribus corporeis, & hoc corpus vergit in macilentiam, audebo ſuſcipere hunc hominem curandum ſine decoctis & mercurio vivo; ſed bene capite, ne res protrahatur ulterius, & univerſaliter inſtituatur hæc methodus; ergo ſi hic caſus eſt, requiritur victus macer, ſiccus, ex pane biſcocto, avena, hordeo, mylio, uvis corinthiacis, paſſulis majoribus, prunis, oleribus, fructibus maturis, horæis terreſtribus, ut & moris, fragis, ceraſis &c. endivia, dauci, paſtinacæ & betæ radicibus &c. tali victu ſolo homo vivere poteſt, & hoc in caſu debet. Vidi hominem animi pertinaciſſimi hoc malo laborantem, cui cum diu tentatæ eſſent aliæ methodi, & audiviſſet Luem Veneream curari poſſe ſolo raparum crudarum atque coctarum uſu, qui, cum

R hoc

hoc fecisset per mensem, bibendo solam aquam, Pythagorico hoc victu sanatus est.

Potus esto aqua, vel serum lactis tenuissimum, nec alius, exercitatio corporis maxima, quotidiana, continuata cum tædio ad sudores usque, nam vis vitæ debet esse tanta, ut omne oleum consumat, nec permittat novum generari.

Homo talis debet uti balneo vaporis, idest, si corpus ejus validum est, (nam hoc inter conditiones in suscipienda hac curatione requisitas posui) mane & vesperi debet sedere in sedili, corpore tecto pallio ex linteo incerato, semicupio insideat, hæreat per quadrantem horæ, vel dimidiam, aut totam horam, pro ut vires ferre possunt, & excipiat hoc modo vaporem calentis aquæ per totum corpus, & tunc emaciatur totum corpus.

Ultimum hoc supperadditur, nempe frictio corporis, mane & vesperi instituenda post exsiccatam cutim, a balneo madidam, pannis asperis per totum corpus.

Medicamenta sunt Radix & folia Bardanæ, Radix Chinæ Americanæ & Asiaticæ, lignum Guajacum, buccinum, juniperinum, santala tria, sassafras, salsæparillæ, taraxacum, trifolium aquaticum, ex his vel omnibus vel singulis fiat decoctum, pro ut homines solvere possunt, quod sumitur magna copia.

Tunc si malum est intra limites descriptos, hæc methodus per 6 vel 7 septimanas continuatur, & sæpissime curatur; Vetustissimi dixerunt, si emaciatio, si sudor salubris laboribus excitaretur, hos homiues curari posse.

Nicolaus Massa dicit pag. 51. multi solo exercitio liberati sunt, si robusti fuerunt: Sed hæc nullius momenti sunt, si vis vitæ jam est magna, nec hæc dicta adsunt.

Alexander Petronius pag. 1308. Lit. D. dicit illud idem, ut & *Bernardus Toletanus* & reliqui. Nunc

Nunc hæc res experimentis confirmatur, noviſtis, quale ſit hominum genus, qui ad remiges damnantur, ubi minus peccaverunt, quam ut carnificibus plecti poſſint, nil curant gubernatores illarum navium, an Lue Venerea laborent, nec ne, modo pane biſcocto & ſola aqua utantur, & ſummopere laborare cogantur fuſtium ſtimulo ad ſudores uſque ſummos, nam tunc omnes curantur; modo oſſa non ſint perdita.

Si ergo videmus clare, Medicus (ſum in hac ſententia) debet ſemper reſpicere totam ætatem, qua vivit ille homo, hinc ſemper cogitare debet, dum talia tractat mala, ne illi homines mercurium ſic inhauriant, ut tota vita doleant imprudentiam, ſi modo hæc cura adhibeatur, tunc corpus nulla virtute ſpoliatum erit, ſi patiens hoc morbo tantum laborat, & conſtanter hanc methodum adhibeat.

Quonam ſigno certi ſumus malum hoc curatum eſſe? hinc ſi omnia ſymptomata mali per hanc curam perfecte abeunt, bona cicatrice ſanantur, nulla alia in parte propullulant, nulla alia ſymptomata proveniant, & ægri, liberaliori victui commiſſi, nihil mali exhibeant: Nam dum malum non radicitus ſanatis, ſtatim hoc malum recrudeſcit, ſimulac ulcera clauſa ſunt: & 2°. ſimulac ſympoſiis, vel cænis liberalioribus indulgent, ſtatim recrudeſcit, ſed ſi per multos menſes nihil mali proveniat, quis non pronunciat ſanos? Imprimis ſi ad majorem motum nihil mali ſequatur.

Omnium certiſſimi ſumus bonam ſanationem fieri, ſi ulcus, antea ſanioſum, incipit generare bonum pus, ut reliqua ulcera, & cicatricem facit non adeo ambeſam, ſed reliquis ulceribus magis accedentem, ſi quis hac methodo curatus eſt, & ſponte ſe iterum aliquid manifeſtat, tum debet eodem modo curari, ſed tunc plerumque aliquid imprudentiæ commiſit, ſed ſine redintegratione cauſæ ſponte nunquam tale ſymptoma

redit: Verum contra homines plerumque putant, omne, quod supervenit postea, v. gr. coryzam, esse reliquias hujus mali, ergo Medicus debet videre, an aliquid sequetur ex natura hujus mali, & si non, tunc debet eos monere, ut sint quieti, quod autem exempla memorentur, quod post sanationem, hac methodo peractam, repullulaverit hoc malum, credite, præ pudore eos accusare illud vetus, cum sit revera ex nova imprudentia commissa.

Nunc legite quæso omnes primos auctores de Lue Venerea, videbitis omnes animadvertisse, quod primo nato hoc malo in Europa, incognito ullo remedio contra hunc morbum, omnes qui macilentos se reddiderunt summis laboribus, quotidie exercitatis, curati fuerint, vel certe malum tolerabile habuerint.

Hæc est una methodus curationis, scilicet emaciatio: & hæc curatio non fit antidoto quodam, sed sola olei dilutione & expulsione.

Secunda Methodus Curandi Luem Veneream secundi & tertii Generis per Purgantia.

Si prægressa methodo venenum extricari negat, remedia & methodus valentiora requiruntur, quæ semper tantummodo curant faciendo idem, quod jam indicavimus, id est totum & omne oleum totius corporis dissolvere, ut fiat liquor, per vasa meabilis, & ut majori vi expellatur.

In eo autem apex curæ est, ut Medicus certus sit, nihil remansisse de veteri labe, hoc difficillime sciri potest, nisi certo sciam, nil de veteribus humoribus amplius superesse, quod non fit, corpus 1°. emacietur, quousque illud fieri potest, & 2°. repletione per bonos humores.

Fin-

Finxit vetuſtas *Medeam*, quæ herbarum ſalubrium & venenatarum peritiſſima fuit, ſuccos veteres ſubduxiſſe corporibus, eaque repleviſſe novis humoribus, hinc juvenes pueros feciſſe, & ſenibus juventutem reddidiſſe: ſed nos revera hac methodo hoc facimus.

Verulamius in tractatu de vita longa dicit; monendos ſæpe eſſe Medicos de poſſibilitate hujus fabulæ, quam de *Medea* narrant, & dicit, hoc clare fit per decocta noſtra Guajaci, hinc oportet hominibus ſenibus hæc exhibere.

Certus autem debet eſſe Medicus, hac cura omne omnino venenum ablatum eſſe: Nam, niſi hoc factum ſit, æger aridus, ſimulac inſtaurari incipit, minimum illud ſemen fovet, ut poſtea iterum vigeat, floreat, & ſemina diſpergat.

Si oleoſum medulloſum oſſium hæret intus in imis oſſium receſſibus, eo vix fertur vis emacians & expellens, hinc hoc ultimum difficile ſolvitur, hincque illi ægri tam difficulter ſanantur, ſed nec hi ſanantur mercurio.

Homines, quamdiu hanc ſequentem curam ſuſtinent, ſani apparent, ſcilicet quamdiu emaciati ſunt, ſed ſimulac cibos pingues ſumunt, recrudeſcunt mala, unde ſæpe repetenda eſt in illis hominibus miſera hæc curatio, hoc nullus magis graphice deſcripſit, quam *Chriſtophorus Bennetus in Theatro Tabidorum*, ubi dicit, hi homines, quamdiu ſanguinem arte factum, pænitus aquoſum gerunt, ſani ſunt, ſimulac vero olea, carnes &c. aſſumunt, pejus ſe habent.

Hæc omnia præmitto, ut animum præparatum habeatis, ne putetis, me extorquere ex hominibus, quod facere non poſſent: Nam mea indicatio eſt, ut corpora pura reddantur.

Si nunc repeto omnia dicta, vidi duo tantum me di-

xisse remedia, quæ hoc facere possunt, scilicet lignum Guajacum, & mercurius.

Ipse *Paracelsus* lignum suum Ebulum indicum agnoscit pro vero & sufficienti remedio ad hunc morbum superandum (hoc autem est lignum Guajacum) & in Chirurgia sua ubique mercurium præscribit, hinc alia remedia non habuit: Reliqui auctores omnes in his consonant, disputant vero, an lignum Guajacum hoc facere possit, & plurimi putaverunt non, sed ne ipse mercurius tunc hoc facere potest.

Cum methodus hæc ita notuerit, una exceptio est, ubi simul Gonorrhæa, vel alia mala supra exposita adsunt, viris æque ac mulieribus, ubi macilentia quidem, sed non illa violenta expulsio requiritur.

Præter hanc methodum argentum vivum inter fossilia, & inter vegetabilia quædam inventa sunt, quæ certis experimentis, certa methodo hunc morbum quoque expugnant: Scilicet summa purgantia, & summa sudorifera.

Omnia, quæ memorantur vim habere curandæ Luis Venereæ, sunt adhibita, vel per methodum purgandi, vel sudores eliciendi: Quam purgandi methodum multi adhibuerunt veterum, & horum efficacia constat ex dictis de Gonorrhæa, & experimentis patet, hinc non sine ratione de hac methodo cogitandum, sed qui subest? Non prius hæc, vel alia methodus securum præsta curatum ab omni futura recidiva, nisi purgatio illa precesserit eo usque, ut omne oleum solverit, & expulerit: Quis autem mortalium hoc feret? Ne metu mortis homines possent audire nomen purgantis, & si jam assumerent purgans, non possent retinere.

Qui ergo hæc purgantia adhibent, ut faciunt imprimis Monspelienses Medici, si æger sit præditus constantia tam magna, vel aer magis subtilis, quam est in

his

nis regionibus, ut plus fundant humores, nam alias nunquam curarent.

Hinc re omni perpensa sine odio vel studio dico; me nondum potuisse discere ullum vegetabile, vel fossile valuisse eradicare secura curatione Luem Veneream, nisi prius hæc methodus purgandi, vel salivam, aut sudores excitandi solvat 1°. omnes veteres humores, & tum credo non multum refert, quanam methodo, aut quibus remediis utar, modo vires vitæ sufficiant, sed sæpe numero jam simul laborant febre hectica, quando ad nos veniunt, & tum decocta care non possumus, sed primo per aliquot menses nutrimus, ut vires restitutæ sint.

Sequitur nunc, ut videamus post curam morbi per emaciationem, & purgantia, curam Italicam, & Hispanicam, exsiccantem, qua totum corpus ab omnibus humoribus ita exhauritur, ut penitus macilentum evadat, hæc methodus mihi duplex est, 1°. per Sudores, & 2. per Pyalismum.

Tertia Methodus Curandi Luem Veneream Secundi & Tertii generis. Scilicet per Sudores.

Dico per pauca commata.

1. *Ægrotantis corpus debet habere vires idoneas sustinendæ huic curationi*: Robustissimi hominis corpus hac curatione fit adeo solutum, ut quasi linteum flaccidum sit, nam totus sanguis pro tempore fit decoctum Ligni Guajaci, si nunc in illo homine viscera vitalia, & reliqua, ut pulmo, hepar, splen, ventriculus &c. sic corrupta sint, ut sustinere non possint hanc repletionem, & hujus actionem, non possumus suscipere hanc curationem.

Si talis homo tamen hac cura eget, suadeo semper

diætam lacteam per aliquot septimanas, balneum quotidianum aquæ dulcis, additis quibusdam emollientibus, fricationes moderatas, ter in die adhibendas, pauxillulum vini confortantis, quale est imprimis vinum Canariense, vel de Palma, si genuinum habetur, nam hoc cum lacte coagulum non facit, aliter sumitur vinum Malvaticum, vel Hispanicum: sed pauca tantum copia.

Hac Medicina, & aëris rusticani usu, moderatisque vectionibus conor illud corpus implere, & refocillare, non audens ad majus nutrimentum dare carnes, metu olei, quod jam prædominatur.

Ergo corpus per se satis firmum, vel hac ratione firmatum, aptum est sustinendæ huic curationi.

2°. *Tempus liberum ab omni negotio 6. septimanarum ad minimum requiritur*: Quod si non possint, aut nolint vacare, tum hæc cura non est suscipienda, nisi enim omne pingue solutum, & expulsum fuerit, frustra suscepta est curatio, nam nunquam magis furit venenum, quam in corpore emaciato, accedit, quod hæc cura sit revera incommodissima in tanta abstinentia, & tantis torturis balneorum.

3°. *Toto hoc tempore hærere debent in aëre noctes diesque ad thermometrum valde calido, pro ratione tempestatis anni*: Qui hanc legem ignorant, nihil boni præstant, vidi solertissimos Medicos, dum æstivo tempore excitarent calorem similem hypocaustis ac in hyeme, sed hic tum non sufficit, nam tum natura facit calidiorem, ergo tunc in frigore versantur ægri, hinc quantum videre potui, hyeme cameræ calorem per hypocausta tantum ad summum ducimus ad 60. gradus, qui tantus est, ut homo sanus eum assiduo ferre non possit, æstivo autem tempore ad 70. possumus accedere, nam natura sæpe facit calorem ad 80. gradus, sed hic non est salutaris.

Hoc

Hoc ergo debemus facere hac ratione, ut, si sit summum gelu, minuamus paululum calorem, & in summo æstu paululum augeamus.

Hoc si non fit, & impletis corpus decoctis, ut faciatis sudores, nil proderit operatio, debet ergo homo talis poni in camera, quæ adspectum habet satis calidum, v. gr. ad ventum austrum, tum camera debet esse clausa, & camino carere, præter fornacis, nam caminus, si adsit, ventilabra facit, & frigus inducit.

4°. *Abstinere debet toto curationis tempore ab omni potu fermentato*: Debet bibere serum lactis, vel ptyzanam hordei, oryzæ &c: Serum autem lactis debet bis in die esse recens pressum, quia ibi in illo calore cito acescit, his possunt passulæ minores, prius conscissæ, glycyrrhiza, & ligna santala incoqui, & saccharum pro lubitu admisceri, & excogitari potus satis gratus, ita ut decoctis istis memoratis admisceatur paululum succi pomi citrii, & sero lactis paululum maceris incoquatur, hoc optimum deprehendi ad languorem præveniendum, qui fit a nimio usu diuturno seri lactis in loco calido.

5°. *Cibo uti debet, in quo minimum pinguis est, & qui putredini maxime resistit*: & Hoc articulo maxima curatio consistit, cerealia omnia farinosa cocta cum aqua addito saccharo sufficiunt: Ex his pultes, ptizanæ cum prunis, passulis, pyris aut pomis maturis, vel & cremores parari possunt: panis biscoctus cum uvis passis, & uvis Corinthiacis, vel cum ficubus est totum, quod *Ulricus Huttenius* concedit, & hac methodo Amstelædamenses plerumque utuntur: Ter de die panis biscoctus cum uvis passis, tantillo croci, aut nucis myristicæ dari potest. Panis biscoctus ideo convenit, quia ventriculo quid stabile dat: Fructus horæi maturi cum pane nunquam nocent, ut sunt fraga, ce-

rasa,

rasa, poma, & pyra matura: Huc etiam refero serum lactis, ut & lac multa aqua dilutum, sed solum lac est nimis pingue.

Vitanda ergo sunt meracum lac, ova, carnes, pisces, & horum producta, quia in his est oleum pingue, & dispositio ad putredinem.

6°. *Exercitatione corporis, & frictione quotidiana opus est*: Quæ frictiones supplent defectum exercitii in loco angusto.

7°. *Tum præparatur Medicamentum*: & quidem hac methodo, eligitur lignum Guajacum viridissimum, ponderosissimum, coricibus proximum, cortex, si haberi potest, est omnium optimus, nimis flavum, aut cariosum rejicitur, tale lignum in scobem redigitur, quæ facile invenitur apud illos, qui *Cabinetten* faciunt, hujs scobis sumuntur ℥ viij. hæ stent in infusione per 12 horas vase clauso, dein coquantur spatio unius horæ, affundendo novam aquam, tum frigescat, subsideat, & per manicam *Hippocratis* coletur, tumque habetur decoctum primarium: Residuo adduntur aquæ pluviæ ℔ viij. hæ coquantur ad dimidias, dein coletur hoc decoctum, & servetur titulo decocti secundarii, vel diætetici:

Intellexistis nunc omnes leges prærequisitas:

Sequitur nunc ipsa *Directio curationis*

Directio Curationis.

Bibat homo omni mane & vespera hora sexta decocti primarii ℔ j. hoc valde forte est, & fauces plerumque ardore inflammatorio infestat, quod incommodum tertio vel quarto die transit, & tum non displicet decoctum, si autem nimis afficit, tum priusquam bibit, ficus aliquot, vel passulas exacinatas commedat.

Bibat dein omni hora diei decocti diætetici ℥ ij. hoc fieri bebet ad minimum 7. dierum spatio, nullo

sudo-

ſudore excitato, ut homo plenus ſit, quaſi hydropicus hoc decocto.

Si homines ſudori exprimendo exponis, priuſquam hoc decoctum abundat, fundis ſanos humores, ſic ut febrim excites, quemadmodum ipſe vidi, ut in cura pergere non poſſis.

Hæc vocatur pars humectans vel implens curationis.

8°. *Tum hoc decoctum movendum eſt per corpus*: Hic motus excitatur eouſque, ut in hoc homine exprimatur ingens copia ſudoris, & ſuſtinetur, quamdiu vires ferre poſſunt, hæc ſudatio excitatur una vel altera die homines ſub ſtragulis ponendo, & dum facta eſt ſudatio, corpus bene detergeri debet.

9°. *Tum ſudor fit ſub ciſtella, vel craticula*: Nunquam liceat adeo calefacere aërem in camera, ut homo vel inde in ſudores agi poſſit, nam pulmones hoc ferre non poſſunt, hinc fit 1°. cellula lignea, quadrata, priſmatica, tam alta, ut homo in ea ſedens capite libero emineat, hinc quo arctior, eo melior.

Tum ubi ſic locatus eſt homo, ſumitur vaſculum ex ære confectum cylindricum, altitudine 5 vel 6 digitorum latorum, raro ultra $2\frac{1}{2}$ pollices in diametro; hoc caleſcit dum ſpiritu vini rectificato, qui nunquam ei infundatur, quin ſemper ſpatio pollicis a margine abſit, & vaſculum habeat tam latam baſin, ut cadere non poſſit, nam æger moreretur, ſi caderet, apertura vaſculi non debet eſſe 3. digitorum, ne nimia copia ſimul ardeat, nam alcohol in quadrata ratione ſuperficiei ardet, & obſervavi, quod corpus magnum hoc incendium ferre non poſſit.

Hoc facto ſpiritus ille vini incenditur admoto ellychnio, ſimulac illa flamma oritur, homo hæret in balneo alcoholis vini, in aquam mutati, penetrabiliſſimi,

mi, tumque omne decoctum extrorsum trahitur, homo incipit anhelare, & cum bonum aërem refocillantem habet, penitus in sudores resolvitur, ita ut possit bihorii spatio occidi.

Hæreat in illa cistella tantum semel de die in initio, & tamdiu, quam vires ipsius ferre possunt, quod patet ex pulsu arteriarum carotidum.

Quando nunc homo prima vice per quadrantem horæ ad summum sustinuit hunc sudorem, debet reponi in lectum calefactum, ad minimum per duas horas sub stragulis, antequam surgat.

Verum excogitarunt homines aliud commodius, nimirum ponuntur ægri corpore penitus nudato in lectum calefactum, & post assumptum decoctum,ei circumponitur craticula, ex trochis ligneis (hoepels) confecta, ut omne pondus stragulorum hæreat in illis trochis, tunc supponitur tubus,ex bracteis ferreis confectus, qui in infundibulum desinit, intra quod vas modo dictum æneum ponitur, accenditur alcohol, & infundibulo clauso vapor calefactus transit sub illam craticulam, & sudores ut prius excitat.

Hæc methodus præcedenti melior est, quia, cum homines satis sudarunt per alcohol, craticula hæc tantum aufertur, & stragula ipsum facile tegunt sine aëris admissione.

Post hæc facta homo sumat pauculum juris carnium cum pane secalino, aut detur vinum canariense, vel rhenanum, nam alias fere deficeret.

Ubi nunc per 10 vel 12 dies æger hoc ita sustinuit, ita sudare debet mane & vesperi, idest omnibus duodecim horis, sumat decoctum primarium antequam sudat, dein, ubi detersus fuit, sumat decoctum secundarium, uti dictum omni hora vel omni bihorio, & tum vespera sumat iterum decoctum primarium, & iterum sudet.

Tum

Tum hi ægri valde debilitantur, unde ſtatim ac ſudarunt, vinum rhenanum vel jus carnium exhibendum.

Continuatur hæc methodus ſecunda fere in deſperatiſſimis morbis per 3 vel 4 ſeptimanas, & quando hunc terminum perpeſſus eſt, tum iterum ſemel in die per unam alteramve ſeptimanam ſudare debet, & hoc facto Curatio abſoluta eſt.

Hæc methodus ad perfectionem redacta eſt: ſæpenumero aſſedi integris horis, vidi tanta vi fundi humores, excitari tantam febrim, tantum æſtum & calorem, & enormem impetum ad exteriora, ut ulcera in fronte conſpicua viderim virtute decocti ligni Guajaci ſurſum elevari tempore ſudationis, & perfecte ſanari, facta ab infimis ſeparatione.

Hac methodo tum imprimis uſus ſum, quando malum Venereum, piuguedini oſſium inhærens, vim mercurii non admittebat; certiſſime enim vos in praxi videbitis, quotieſcunque in tardiſſimis illis receſſibus, a vi cordis remotiſſimis, ubi lentiſſimus humorum circuitus eſt, malum illud inſidet, licet totum corpus mercurio impleas, eo non ducitur mercurius cum poteſtate, qua requiritur, & ſi jam eo fertur, hæret quaſi in pyxide, & tota vita manet.

Falluntur ergo maxime, qui putant tantam vim arteriis atque venis noſtri corporis ineſſe, ut poſſint immobile illud argentum vivum deducere in tantum motum, quantus requiritur ad hoc malum ſolvendum, hinc in his caſibus repletio facta per decocta, & ſudorifera determinatione facta extrorſum, plus proficimus hac cura, quam ulla alia nota.

In hac curatione id unum cavete, ne ſiccis corporibus unquam àdhibeas ſudationem, nam exempla ſunt, homines in animi deliquium lapſos, mortuos fuiſſe, fit enim tanta corporis laxatio, & tanta circulatio aucta, ut

ut inde fiat tanta evacuatio, ut deficiat applicatio sanguinis ad cerebrum & cerebellum, adoque etiam spirituum ad cor & nervos, hinc corpus debet esse robustissimum, sanguinolentum, & valde penetratum, & impletum his decoctis.

Scimus nunc sanationem hanc (ut caute porro absistere possimus) hac cura obtentam esse, si omnia symptomata cessant, ideſt quando ulcera sanata sunt, dolores nocturni perfecte ablati sunt, & tumores subsident, atque penitus evanescunt.

Postquam hoc jam obtinet, cavendum, ne homines illi statim ad pingue alimentum se tradant, metu ne, si quid veteris mali supersit, illud statim iterum se manifestet.

Hæc est methodus pulcherrima; quæ solet curare pessimos Luis Venereæ effectus, ubi malum àd ossa tenuissima, solo periosteo tecta, hæret, ideſt ád sinus maxillæ superioris, frontales, sphænoideos, palatum osseum, vomerem, 4 ossa spongiosa, septi medii loca, ad quæ ubi virus hoc erodens pervenit, in omnibus his casibus ille locus ossis, ubi erosio facta est, caret omni sustentaculo vitæ, nam sunt papyri instar tenuia, (v. gr. ossa spongiosa) ergo omne alimentum, per arterias altatum, applicatur his ossibus tantum per illud periosteum, quod illam partem integit, si ergo virus Venereum erosit periosteum, tum locus ossis, unde periosteum sublatum est, caret omni sustentaculo vitæ, sed tenera hæc officula, vasis suis orbata, perfecte sic mutantur, acsi in aëre externo hærerent, id est in cineres vertuntur & collabuntur, sed quoniam humores semper utcumque affluunt, in fungositate horum officulorum retinentur & putrescunt, unde horrendus ille fætor, ubi hæc officula eroduntur.

Eant ergo illi jactatores, qui dicunt, se hæc curare posse per sua suffimigia, & salivationes, nam hæc mala

non

non possunt curari, nisi suppeditetur illud, quod separatum est, officula illa committuntur inter se per suturas, hæc sunt imprimis illa officula, quæ orbitam oculi & nasum constituunt, committuntur fines ossium per harmoniam dictam veterum, id est, serratam articulationem, quæ tempore deletur, ut recentiores demonstraverunt:

Quousque nunc sanatio promittenda est? Ponam v. gr. os nasi superius, hoc os cohæret cum osse maxillari, frontali, & altero nasi, in adultis, quasi applicatione, in infantibus, quasi syndesmosi, in media ætate, quasi serratim, ubinam desinet hoc malum, & quousque poteris sanare? si unum tale os suo periosteo orbatur, tum poteris per hanc methodum curare omne, quod vasculosum est, usque ad illam suturam, sed illud os, quod orbatum est suo periosteo, hoc nunquam sanatur, nec periostium hic recrescit, quod quidem fit in ossibus, plurimis lamellis constantibus, sed non in his tenuissimis.

Maximum nunc adminiculum est, ut, si quis locus pessime sit affectus, tempore sudationis proxime ponatur ad aperturam tubi bractei ferrei, quo recipitur vapor alcoholis accensi, dum interim epithema ponatur ex decocto ligni Guajaci ex linteo spongioso: v.gr. si os tibiæ habeat ingentem exostosim, tum caminum tubi applicabo sic, ut illa pars quam proxime accedat ad exhalantem vaporem alcoholis, & 2°. antequam sudatio fit, bis terve applicabo pannum decocto ligni Guajaci imbutum, ut vis expellens, & determinans hic major sit.

Hæc est methodus, qua curavi aliquando paralyticos, quando paralysis est topica, vitio musculorum, tendinum, vel involucrorum nerveorum oriunda, tunc hæc methodus sudationis facit illud idem, nam nunquam habemus rigidius & fortius imperium in corpus, quam hac methodo. *Le-*

Legite Franconis, *& Vlrici Huttenii libros*, de hac re qui optime & eruditissime scripsit, & hanc methodum salivationi longe præfert, in epistola ad Episcopum Moguntiæ. Credo autem, quod nemo audeat suspicare hunc virum, annis gravem, scribere ad Cardinalem Episcopum & Electorem imperii, si ficta fuissent, tamen puto me debuisse vos monere, quousque procedat hæc curatio, & ubinam subsistat: Scilicet cum corpus esset tam debile, ut hanc curam ferre non posset, nam alias ipsam spinam ventosam hoc modo curare possum, modo corpus sit satis forte: In ossibus autem tenerrimis, periosteo suo destitutis, nihil plus potui facere, quam os separare a suis juncturis.

Tota curatione sudationis ad ulcera non debemus aliquid imponere aut inungere, nisi v. gr. emplastrum diapompholygos, ut aer arceatur, quod emplastrum tollendum est, ubi sudore fiunt; ut major sit perspiratio, ulcera enim Venerea sæpe sanantur mercurio, externe applicato, sed tum non certi sumus, quod curatio interna perfecta sit penitus.

Quarta Methodus Curandi Luem Veneream secundi, & tertii Generis. *(Scilicet per Ptyalismum.*

Ptyalismus ut instituatur, requiruntur in præparatione.

1°. *Vires satis fortes, ut possint ferre hanc methodum:* Nam si tabefacta sunt corpora, eam non applicamus, licet summopere requiratur.

An ergo talis homo pro desperato est ablegandus? Hoc non patitur amor, quo homo homini obstringitur, ergo tum tentamus, an corpus illud possimus eo deducere, ut ferre possit: Itaque tunc 1°. Balnea, frictiones, & diætam ex lacte cum pane, & aerem rustica-

ſticarum adhibemus , atque , ſi ſint ulcera illa , quantum fieri poteſt , curamus per mercurium externe applicatum , & interim corpus vectionibus firmamus ; ſi his non redeunt vires , non debetis tentare ſalivationem hanc , non morientur homines , non poſſum vobis dicere quod viderim lachrymans , fere ex una curatione in aliam incidiſſe , cum ab uno Chirurgo ad alium irent , & ſic vidi nobilem Brittannum hic exſtinctum ſimpliciter , quod Chirurgus intempeſtive ſalivationem inſtitueret .

2°. *Requiritur liberrimum otium ſex ſeptimanarum ad minimum* : quoniam non ſum arbiter curationis, quod intra minus ſpatium perfecta erit .

3°. *Aer calidus* : Ut prius monui in hiſtoria ſudationis , & quo calidior aer, eo potentior erit vis mercurii , ſed etiam ſæpe eo periculoſior , quando a calore corporis in actum deducitur , & externe etiam calor augetur , feliciſſima curatione ſæpe ſanantur intra 10. vel 12. dies , hinc in India orientali & occidentali , ut ex ſcriptis didici , incendunt ſummopere fornaces , & faciunt tantum calorem , ut incredibile ſit , tuncque faciunt ſalivationem maximam in ſuis ſervis , qui inde eo citius aut ſanantur , aut moriuntur : Ergo mercurius nunquam agit in corpus , niſi calore corporis , id eſt , viribus vitæ , ſed cum calor externus febrim excitare poſſit , donec moriatur homo , hinc ille calor externus ſupplet defectum interni , hinc ſi ambo ſimul agunt , tum furit mercurius in corpus , & illud putrefacit , ut oleat cadaver , ſi nunc interim bona liquida ſuppeditantur , & vires vitæ ſufficiunt , curantur feliciſſime .

4°. *Abſtinentia* : ut prius .

5°. *Cibi , & potus* : ut prius .

6°. *Frictiones totius corporis* : ut prius : ut ſcilicet homo aliquoties tribus quatuorve diebus ante dandum

 mer-

mercurium hæreat in balneo vaporis, tuncque fricetur, & post hanc moderatum laborem suscipiat, nunquam enim felicius procedit curatio, quam si corpus rite dispositum in omnibus partibus, ut mercurius in unam partem non plus agat, quam in alteram, nam ibi maxime agit, ubi maxima resistentia est.

7°. *Si hanc curam passurus sit valde juvenis & plethoricus, & æstas sit calida, optimum est mittere sanguinem:* ut corpus, per salivationem febricitaturum in toto & in loco salivationis, non mimis agatur, nam sæpe hoc neglecto merus sanguis profluit, & horrendæ hæmorrhagiæ oriuntur, nunc vero hoc remedio tumores illi inflammatorii suffocativi ad fauces, hæmorrhagiæ, magnæ febres, & dysenteriæ sanguinolentæ, ex salivatione sæpe oriundæ, præveniuntur.

8°. *Optimum est ante datum mercurium omne stercus subduxisse:* Nam toto tempore salivationis intra tres septimanas vix alvum deponent, quid ergo nocet, cremorem tartari, mannam, cassiam &c. adhibere quotidie, antequam mercurius detur, vel si festinatió adsit, ter quaterve de die clysma injicere, ut omne crassum eluatur. Hocce jam omne solum est, quod ad præparationem requiritur.

9°. *Quoties opportunitas temporis permittit, mihi videtur semper ratio curationis exigere, ut homo, ante mercurii usum, ad ptyalismum excitandum, integra septimana utatur victu humectanti, emollienti, & moderate implenti:* Hoc ideo fit, ut sufficiens humorum copia in corpore sit, summa quippe mala, quæ oriuntur ab hac methodo, causantur a siccitate, quia mercurius non habet satis humorum, hincque vasa nimis læduntur: Victus itaque sit ex lacte, cerealibus, passulis, ficubus & aliis ejus generis, ut in corpore, in quo fiet ptyalismus, sit minimum materiæ in putredinem vergentis, nam patebit, quod mercurii effectus

ſit vivum corpus putrefacere, & ſic diſſolvere humores, ut ſalia & olea ſic mutentur, acſi cadaver aeri calido exponeretur, tum a mercurio tanta oritur putrefactio (ſi corpus valde prolixum eſt in putredinem) ut tenerrima vaſcula non ferant, unde peſſimæ putredines,] & tabefactiones oriunur, hinc legitis tabem hepatis, pulmonis &c. ſecutas fuiſſe ab imprudenti uſu mercurii, quod omne mihi videtur ex his neglectis oriri, hinc ſume alimenta, quæ putredini reſiſtunt, & ſic munito corpus cum noſtri humores ſponte in putredinem vergant, hinc non poſſumus hoc exhibere, niſi per ſolam diætam.

Quæritur an *præter venæ ſectionem, clyſmata, & alimenta antiſeptica, non aliis utendum ſit ad præparationem?* hic eſt quædam diſtinctio obſervanda, nam credo, ſi corpus, hoc morbo excepto, ſit perfecte ſanum, non opus eſſe magno molimine, verum ſi ſit forte ſcorbuticum, atrabilarium, & omnium maxime, ſi metus adſit ulcerum internorum, tum maxima neceſſitas eſt: nunquam enim pejus agit Mercurius, quam in corpore melancholico, aut ſcorbutico &c. In ſcorbuto enim ſic diſpoſiti ſunt humores & vaſa, ut ſponte quaſi difluant, nam gingivæ preſſæ ſtatim ſanguinem emittunt, & maculæ lividæ per totum corpus apparent: Ergo in tali corpore, ſi argentum vivum ingeratur, tenerrima & corrupta vaſa prius diſſolvit, quam humores.

Si ergo hoc malum adſit, tum

10. *Tota ſeptimana utatur decocto demulcenti, leniter fundenti, & diſſolventi, non valde aromatico:* Principes medelæ hic ſunt Guajacum, bardanæ, caulices folia, & radices, Chinæ radices pro ditioribus, ſi bonæ & recentes ſunt radices Eryngii, imprimis maritimæ, Glycirrhiza, ex quibus varia eliguntur, ſic & radices Fæniculi, Petroſelini, ſalſæparillæ, ſtipites dulco-amaræ,

 hæc

hæc decoquantur in vaſe clauſo cum aqua, donec decoctum ſpiſſitudinem lactis habeat, tum exhibetur omni hora ad ℥j. vel ij. per illam ſeptimanam, qua victus ille prædiſponens aſſumitur, ſic corpus diſponitur, ut humores ſint diluti & mobiles, antequam vis Mercurii corpore excipiatur.

11°. *Tum homo optime facit, ſi ſemel vel bis balneum aquæ dulcis ingrediatur, & ibi hæreat per quadrantem horæ, tuncque corpus ſuum bene detergeat*: Ut magis perſpirabilis ſit cutis, hinc veteres, Luem Veneream curantes, prudentiſſime ſemper balneum ptyaliſmo præmiſerunt.

1°. *Ubi autem Tophi, vel Apoſtemata nondum crepantia, vel ulcera adſunt, tam homo ille induat talia induſia, quæ ferre poteſt toto tempore, pura & calida*, nam tum non poſſunt mutari, *idem etiam verum ſit de lecto*.

Hæc ſunt, quæ ad præparationem requiruntur, nec ſcio alia ſupereſſe, ſequitur nunc

Ipſa Ptyaliſmi Operatio.

1°. Solus eſt Mercurius, in rerum natura notus, qui curabit Luem Veneram; præter curas exſiccantes, provoco omnes auctores, tam Chemicos, quam Medicos, nec deprehendo ullum fuiſſe in alia opinione.

Principes tamen viri ſummæ auctoritatis ſæpe fingunt, quaſi haberent aliquid pro Lue Venerea curanda, præter hæc, ſed quibus omnibus parum ſubeſt, vidi datam eſſe radicem Pyrethri, maſtiche involutam, vel cum pipere, tumque etiam ſalivatio excitatur, ſed hac ratione Lues Venerea non ſanatur, ut quidam viri putant, ſed tantum humores educuntur, Mercurius enim non ſanat, quatenus ſalivationem excitat, ſed quatenus prius ita ſolvit humores, ut virus Venereum ſimul cum ipſis exire poſſit.

2°. Hoc

2°. Hoc argentum vivum nunquam hoc facit nisi ingrediatur corpus, & non nisi vires vitæ supersint, alias enim quidem aliquid molitur, sed salivationem nunquam excitat.

3°. Mercurius debet dari tanta copia, ut salivationem dolentem faciat, quod si non facit, nunquam vidi ipsum curasse Luem Veneream.

4°. Debet salivatio esse satis diuturna, donec humores sint restituti, alias facillime recidivam facit.

5°. Debet adeo fortis fieri, donec omnes humores infecti sint sic soluti, & expulsi ex corpore, ut omne venenum simul exeat.

Cum nunc hac ratione id ita requiratur, videtis facile, alteram partem curationis esse in supplementum deperditorum humorum, & alios corpori suppeditare.

A. Mercurius hoc facit quacunque ratione, forma, via, corpori immissus.

I. 1°. Si a sanissimo homine vapor ebullientis Mercurii trahatur per nares vel os in pulmones, tum ille homo incidit in salivationem putridissimam, ad minimum quidem per mensis spatium perdurantem, hoc moneo, ne vos incidatis in ullum errorem *Quercetani*, qui putat, quod argentum vivum, dum sic putrefacit humores, venenum expellat, nam hoc non fætet, & Mercurius idem efficit in homine sanissimo, si scilicet talis homo sanus imprudenter Mercurium tractat: Si enim instar vaporis adscendet, videtur tunc penetrare ipsos pulmones, & per venas bibulas resorberi, sicque sanguini commixtus salivationem excitare.

Hoc experimento volui tantum demostrare, corpus primo purissimum, nil labis habens, a vi argenti vivi, in vapores redacti, in salivationem incidere, quæ non differt ab illa, quæ in Lue Venerea fit.

2°. Crudus Mercurius, ad cutim externam appli-

catus specie vaporis, idem facit: si quis brachia habens supra ipsum, si imprudens æstuans hoc diu facit, tum fit salivatio.

3°. Crudus Mercurius externe applicatus ad corpus per inunctionem hoc quoque efficit, quod notissimum est, nam Mercurii ℥j. cum Axungia, vel oleo tenaci sumebant olim medici ad Luem Venerem curandam, tuncque intra triduum, si cuti calidæ, & prius fricatæ applicaretur, salivatio oriebatur teterrima, & cum in fortibus & absolute sanis hominibus hoc fieret, idem fuit effectus, imo cum talis lenis inunctio fiat abdomini sanorum infantum, vermes necandi causa, ptyalismus fuit exitatus.

4°. Mercurius in emplastro aliquo applicatus idem facit quotidie, notum unguentum Helenii ad scabiem, cui Mercurius inest, maxime scabiem sanat per salivationem: Emplastrum de Ranis Vigonis cum Mercurio simplici, duplicato, triplicato, vel quadruplicato egregia est compositio, sed vix sic applicatur paulo majori superficici, quin salivationem producat.

5°. Imo & Mercurius crudus, sine ulla præparatione assumptus, salivationem excitat, hinc maximi hic fiunt pilulæ *Barbarossæ*, sumit ille scilicet Mercurium simplicem, cum therebinthina dilitum, & addit aloëm vel myrrham, vel aliud quid gummosi, & inde catapotia facit, ut matutino tempore hæc ingerantur, tunc ptyalismum faciunt.

Ergo argentum vivum, si intrat nostra vasa, hoc facit, si vero maxima solum copia ingeratur, non ita, sed tunc per alvum exit, exemplo nobis esse possunt illi homines, qui ad metalla damnati, vel ære conducti sunt, hi enim (ut in foro Julii & alibi) si imprudenter hæc tractant, vix per tres annos vivunt, miserrime morientes.

II. 6°. Nunc argentum vivum hoc idem facit, si mi-

ſceatur cum illis rebus, quæ ipſius fluiditatem tollunt, ita tamen, ut ipſi fluiditas iterum conciliari poſſit, ſic ſi cinnabaris aſſumitur intra corpus, quod nullo modo ſolvit ſulphur, ſi v. gr. bilis adeo acer, vel alii humores tam alcaleſcentes, vel ſaponacei ſunt, tum impeditur vis Mercurii.

Hinc eſt, quod de Æthiope minerali vix ſequatur ſalivatio, niſi in corporibus, in quibus eſt vis diſſolvendi, vel niſi medicamenta ſolventia ſimul adhibeantur, hinc videtis, quid ſentiendum ſit, cum cinnabaris datur cum ſalibus alcalinis, tum ſulphure diſſoluto habebis argentum vivum purum: Sed ſi cinnabaris igne reſolvatur, quid fit; Tum amburitur ſulphur, & Mercurius iterum expeditus ſurſum it.

Hinc videtis, quid judicandum ſit de iſtis Jactatoribus, qui per cinnabaris ſuffimigia tanta præſtant miracula, nam hoc primus auctor jam dixit, ſcilicet ſalivationem fieri a vapore Mercurii prunis impoſiti.

7. Huc refertur & altera ſpecies, nam dixi jam de mercurii forma ſolvenda, ſi ſcilicet in mica panis cum pauxillo galbani contero mercurium, facio pilulas *Barbaroſſæ*, & tunc putatur, non aſſumi Mercurius, ſed cum panis & Galbanum a vitæ viribus digerantur, tum ſolus mercurius habetur expeditus.

Ergo expediri ſi poſſit mercurius, operatur, alias non.

III°. 8°. Sed aliter etiam agit mercurius dum præcipitatur. Quantum novi, *Joannes Vigo* ſummus Chemicus & Medicus primus hoc invenit, unde dicebatur pulvis Vigonis, hinc etiam habentur trochiſci de minio *Joannis Vigonis*: Fit ſcilicet ille pulvis ex mercurii parte una, cum ſeſqui parte ſpiritus nitri, vel aquæ fortis vulgaris in retorta abſtrahendo, ut nihil exeat, & ſub finem tantum exhalando, ut nil rubri aſſurgat, tum retorta frangatur, & deprehenditur in ipſa pulvis

varii coloris: Albi scilicet subflavi, flavi, coccinei &c. estque mercurius præcipitatus ruber.

Magnus Paracelsus sic dicit descriptionem hanc, sume argentum vivum sic præparatum, & adde septies novam aquam fortem, & ultimo urge igne fortissimo, & habebis mercurium præcipitatum rubrum fortissimum, tumque debes dulce quid aut mitis addere, si adhibere velis hoc remedium: *Helmontius* dicit *Paracelsum* hic subticuisse, quod elementum ignis Veneris debeat addi, sed dixit *Paracelsus* scripsit suis discipulis, sed dubito equidem an hoc verum sit, cum ex ejus libris hoc invenire non potuerim, an ergo oleum fortissimum est ignis veneris? dicit est separatio ejus partis sulphureæ a parte ejus metallica, *Paracelsus* dicit in libro parvo nosocomio, quod ab hoc pulvere *Vigonis* debeat stillari oleum vitrioli, hinc uno momento avolat totus, & exit mercurius præcipitatus ruber: Tumque uno momento fit Turbith mineralium, hinc sæpe dubitavi, an *Paracelsus* quidem illum subintellectum voluerit: Hoc corpus sic præparatum solet agere ad minimum vigesima parte, quod mercurius vigecupla faceret, nam si argentum vivum detur ad ℥ij. tum vigesima ejus pars sic præparata faceret per acidum sibi additum tam fortem ptyalismum, quam mercurius crudus vigecupla copia adhibitus.

Quærebatur, si mercurio admisceantur sales, quid tum futurum sit? & hoc debet ex fundamentis Chemicis intelligi, mercurius, quousque ejus naturam per tot annos indagare potui, est tam mirabile corpus, ut admiratus non sim veteres Chemistas, dixisse, quod sit subjectum summæ admirationis.

Hic mercurius a nullo sale attingitur, nisi a sale acido fossili, & a nullo, quantum novi, alcalico, hinc acidi sales vegetantium (quantum novi) ipsum nequaquam attingunt, fossilia vero salia omnia.

Hæc

Hæc attactio Chemicis dicitur extraversio sulphuris mercurii.

Mercurium totum quantum commutavi in corpus ruberrimum, penetrantissimum, validissime acre, cui nihil omnino addidi, nisi solum aurum.

Huic argento vivo, sic mutabili, inhæret corpus aliquod latens, & ubi illud expellitur, dicitur sulphur mercurii, quod si arte eductum est, tum mercurius nec ab aqua forti, nec ab aqua regia, nec ab oleo vitrioli attingitur.

Hoc argentum vivum, Amstolædami vulgo venale, est purissimum, nec deprehenditur ullum metallum secum habere, huic, ut intelligebatis, apponitur sesqui alterum spiritus nitri, qui est creatura, ante trecentos annos omnibus incognita, nam illud nitrum, quod hodie nos habemus, non est veterum.

Hic spiritus unit se mercurio, eumque ipso momento adeo fixat, ut ignem sexentorum graduum sustineat sine avolatione: Supputavit *Hombergius*, quantum solidescentis hujus fluidi ad mercurium fluidissimum daret in pondere, & res patuit, simulac hoc sic adhæret mercurio, apparet color fulgidissimus coccineus, hincque *Johannes Vigo* sic invenerat: & *Helmontius* dicit, spiritus nitri agens in mercurium, non potest ejus nucleum attingere, sed illud sulphur extra vertit, redditque visibile, & si hoc fixans abstuleris (quod non fit nisi summa arte) argentum vivum erit eo depuratius.

Hoc argentum vivum, sic præparatum, agit ad minimum duodecies fortius quam Mercurius solus, nam hujus grana v. vi. vel vii. plus efficiunt quam alius LX.

IV°. Si huic affundatur oleum vitrioli, hoc illud habet, ut omne fixatum acidum affusione sua expellat de occupato corpore, & se in ejus locum penetret, habeo v. gr. mercurii vivi ʒ j. affundo spiritus nitri ʒ ß. & tum affundo oleum vitrioli, tum spiritus nitri gr. xc.

sta-

statim avolant uno momento, qui antea ignem sexcentorum graduum eludebat, cum sulphure illo mercurii, & vitrioli oleum iniit, fecitque pulverem album, fixiorem adhuc, quam erat mercurius ille præcipitatus ruber, hujus est in idomabilis virtus, nam si gr. j. adhibetur, totum corpus solvitur omnibus viis sursum & deorsum.

V°. Si præparatio hæc aqua abluitur, citrinum colorem induit, & tum vocatur turbith minerale, cui spiritus nitri ablatus est, & hoc triplo plus agit, quam mercurius precipitatus.

V°. Si de his pulveribus per destillationem illa acida auferuntur, relinquitur corpus mercurii cum acido levissimo adhærenti, & hoc dicitur dulcificatio mercurii, tum ejus vis paululum minuitur, & hoc est illud remedium, ad quod *Paracelsus* tanquam ultimum recurrit.

VII°. Sequitur mercurius sublimatus corrosivus: In rerum natura sunt tantum duo perfecta creata a Creatore, sal maris & aurum, ut veteres Alchemistæ voluerunt.

Nunc mercurius sublimatus corrosivus est summum remedium, & summum venenum, quod habetur, hic enim unitur mercurius cum salemarino, sumitur scilicet, ut ille fiat, calx vitrioli, quæ est oleum vitrioli, fixatissimum, igne expelli non potens, manens in ultima calce veneris aut ferri, sumitur hæc calx, quæ est concentratissima olei vitrioli pars, quæ summum patitur ignem, sic ut 700 gradus & ultra ferat sine avolatione, hinc longe plus retinetur oleum vitrioli in scobe ferri, vel Veneris, quam mercurio.

Huic si admiscetur mercurius, & sal marinus, tum igne lente & successive adhibito illud vitriolum aggreditur salis marini matricem, & omne sal marinum red-

dit

dit volatile, simulac hoc fit, tum oleum vitrioli occupat matricem salis marini, & hunc salem facit omnium purissimum, & tunc sal marinus unit se argento vivo, qui sal marinus jam tunc accidus factus est, interim vis ignis hæc bina corrosa, scilicet mercurium & salem volatilia reddit, & hinc generatur sal ammoniacus Philosophorum.

Hinc mercurius sublimatus corrosivus est sal marinus purissimus, sublimatus, & separatus ab omni fæce terrestri matricali, cum mercurio intime mixtus, hujus mercurii gr. j. facit salivationem terribilem, quod fuit summum arcanum, dissolvebant scilic. gr. j. in aqua, & ob saporem syrupum aliquem admiscebant.

Hinc videtis, quantum possit Chemia ad detegendas vires in natura latentes.

VIII°. Hic mercurius sublimatus si misceatur cum æquali copia argenti vivi,& tum iterum sublimatur, vis ejus multum exstinguitur, & oritur mercurius dulcis, ille nunc datus ad ℨj. non facit tantam salivationem, quam illud unum granum.

Ergo quid facit vim mercurii? an sal? non: An argentum vivum? non: An copia utriusque? non: Ergo nascitur sic nova arte potestas.

IX°. Si nunc mercurius sic præparatus conteritur iterum cum argento vivo, & tunc iterum sublimatur, accipitur panacea monspeliensium, tam inanis certe, nam debebis forte ℥ß. hujus ingerere, antequam salivationem faciat, quæ potest excitari gr. j. præcedentis mercurii sublimati.

His jam præmissis dico.

B. *Omnibus his quibuscumque fit salivatio, alias non sanant*: Hoc dico bono animo in genus humanum, & laudabo illum, qui demonstrat, se possidere arcanum (scilicet mercurii) quo sine salivatione excitata sanaverit Luem Veneream, hunc cum potui nunquam cogno-

gnoscere, licet per totam Europam commercia habeam, audeo dicere, non posse alias fieri: sed novi quidem hanc salivationem a quibusdam supprimi, facta determinatione deorsum per alvum, simulac saliva oriretur, & tum iterum mercurio ingesto excitari, sed hoc nihil facit.

Debet excitari talis salivatio, ut humores fluidissimi reddantur: Sed si per curam præcedentem decoctorum, per salivationem, per evacuationes prægressas, vel per debilitatem sanguinis humores subtilissimi sint redditi, non potest excitari salivatio: Hominibus, quibus debui adhibere curam decoctorum, dum recidivam passi sunt, volui omni modo salivationem inferre, sed omnia ferebant sine ullo effectu.

Quando salivatio sæpe prægressa est, non potes hominem iterum ad salivationem perducere. *Vide Lemery in actis Regiis Academiæ scientiarum Parisinæ*.

Quando est debilitas humorum, mercurius transit per corpus, quacunque etiam copia detur, hinc mercurius non semper sanat, nam exempla habui, ubi ingessi magnam copiam ad ulcera sananda, sed nil efficere potui, hinc si mercurius salivationem inducere non potest, non sanat, quod jam optime novit *Scydenhamus*.

Ergo mercurius nunquam habet vim veneno Venereo contrariam, sed semper salivationem inducit, si agit, & parum refert, quomodo, & qua forma eo utamur, modo salivatio excitetur: Hinc tutissima remedia sunt præferenda reliquis, idest illud argentum vivum, quod omnium minime corpus enervat, debilitat, & in mortem disponit, quia omnibus speciebus datis salivatio excitari potest, vel non potest.

1°. Ergo primus character sit, ut *sit tutissimus*: doleo Medicos quosdam, imprimis Brittannos, omni corpori juvenili statim infundere mercurium.

Vos

2°. Vos nunquam dabitis hoc medicamentum, niſi proſpiciatis ad ſeros annos.

3°. Debemus habere methodum accuratiſſimam ſupputationis, ut ſciamus, quantum argenti vivi ingeſtum ſit in corpus, nam experimenta periculoſa in homine facere, non eſt boni Medici.

4°. *Minima ſit ejus doſis*: nam mercurius abſolute deſtruit corpus humanum poteſtate ſua mechanica, ergo, quo minori pretio me ab hoc malo redimere poſſim, eo melius.

Hæc quatuor præmiſſa vobis indicant, quid electuri ſitis, contra vero damnaturi ſitis omnia illa acerrima vix compeſcenda: quæ ingeſta Medicum ſemper incertum relinquunt, aut quæ majori copia ingeri debent.

Hinc peccant, qui per panaceam illam Pariſienſem, per mercurium ſæpiſſime ſublimatum, per æthiopem mineralem expellere volunt venenum Venereum.

Omnibus his inculcatis nobis ſufficit *mercurius præcipitatus ruber, vel dulcis vulgaris*, præ omnibus aliis remediis, nam, ut ego diſcere potui, ſi hæc in ſalivatione nihil efficiunt, per omnia alia nunquam curantur, niſi forte quædam idioſyncraſia adſit in corpore.

Ergo nullius momenti habens omnia jactata arcana, eligimus duo hæc ſimplicia: Primum eſt mercurius præcipitatus albus, propria manu confectus hoc modo: Rodatur argentum vivum ſpiritu nitri, fit limpidiſſimus liquor, huic muria ſalis marini affunditur, quamdiu liquor opacus albuſque fit, hinc fit aqua Regia, hæc difficilius rodit mercurium, hinc maxima pars præcipitatur, tunc totus liquor tranſmittitur per chartam, & in ea reſtat pulvis candidiſſimus Mercurii, affunditur huic aqua calida, donec aqua inſipida redeat, & tum charta retinet omnem pulverem, & tranſmittit omne acidum, tum exſiccatur pulvis, & habetur Mercurius præcipitatus albus.

Hujus

Hujus pulveris sumitur ʒß. cum sacchari ʒj. & hæc in mortario vitrio conterantur, & dividantur in 24 doses, eritque remedium nulli cedens.

Quibus hoc nimis laboriosum est, comparent Mercurium dulcem Amstelædami venalem, ille Mercurius sumatur ad ʒjß. & cum sacchari puri ʒj. conteratur in pollinem, dividendum in 24 doses: Tum erunt in unaquaque dosi grana $3\frac{3}{4}$ Mercurii, hic autem non differt a præcedenti, nam hic spiritus salis cum Mercurio est tantum unitus, hæc autem bina remedia nunquam vidi defecisse, ubi morbus sanabilis erat.

Ergo æger, in loco præscripto conclusus, induat vestes ex lana confectas, quæ possunt ad corpus hærere per sex hebdomadas, & induat cucuphas (carpoes) hoc modo non perdidi ullum ægrum, sed nihil religiosius observandum est, quam hoc, ne scilicet partes imperspirabiles reddantur.

Homini in tali aere sic præparato datur mane hora sexta, nona, duodecima, quarta pomeridiana, sexta, & nona una dosis: Hic posui maximam dosin, hancque minuere debetis, pro ut homines ferre possunt, nam ab hæc dosi fortissimi etiam homines moveri solent, minima autem dosis forte esset quarta pars hujus.

Post has doses sumi debet Medicamentum narcoticum, aut aliter hæc Medicamenta per vomitum, aut dysenteriam eliminantur: *Paracelsus* in libro parvo nosocomio dicit, turbith ad gr. vj. vel vij. detur, sed addantur ʒj. vel ij. theriacæ, nec unquam dat remedia Mercurialia, quin addat simul theriacam, quæ scilicet est blandum narcoticum.

Hinc ergo sumimus ℥j. vel alteram sequentis remedii.

℞. *Aq: Cort: Citr:* ℥iv.
Laud: puri gr. ij.

Si nunc nauseæ, vomitus, tormina ventri, alvi fluxus &c. Superveniunt primo vel secundo die, ut frequentissime fieri solet, tum necessario *tumultus hic organorum chylopoieticorum compescendus est*, aut aliter deficiunt homines, oritur scilicet in ventriculo post 2, 3 vel 4 doses molestia intolerabilis, qua dicunt omnia fastidiosa apparere, & inde facile in animi deliquium cadunt, cæterum hæc solent in facile mobilibus plerumque exitari, tum nihil magis juvat, quam hoc

℞ *Therebinth: recent:* ℥ß.
Vitell: ovi no. j.
his penitus subactis adde Theriac. Androm. ℥ß.
Lactis recent: ℥vj.

M. F. Clysma: Quo injecto tumultus ille plerumque sisti solet.

Si nunc secundo, forte & tertio depergitur, ad quem salivatio raro differri solet.

Oritur plerumque primo secundo vel tertio die febricula calida, satis fortis & molesta, cui fere semper adest anxietas & sitis, hinc ergo statim ab initio consultissimum est, ut omni hora bibantur ad minimum ℥ ij. *liquoris, qui non repugnat actioni Mercurii, & vasa disponit ad ferendam ejus actionem*. Omnium optimæ sunt passulæ exacinatæ, cum hordeo coctæ in aqua pura, usque dum decoctum spissitudinem vix habeat, tum bibitur cum $\frac{1}{3}$ lactis, addito pauxillo mellis vel sacchari ad gratam dulcedinem.

Semper autem observavi, magnas illas molestias, quæ

quæ hic a Mercurio exitantur, pendere inde, quod sanguis nimis tenax & densus sit, unde Mercurio plus resistit, si vero simul adsit siccitas & acredo, tum hæc eo magis fiunt.

Signa Ptyalismi Instantis.

1°. *Post febriculam illam, sitim & anxietatem toleratam, sequitur omniam primo fætor cadaverosus aeris efflatio ex pulmonibus, forte antea insolitus huic homini sanissimo:* Tot annis fui in hisce observandis, nec vidi unquam hoc fefellisse, imo vidi infantibus ad vermes necandos Mercurium datum, eundem fætorem excitasse, vidi etiam viro eruditissimo ad dolorem stomachi Mercurium datum, qui inde in summam salivationem incidit cum tali fætore prægresso: Ergo falsissimum est, quod hic fætor sit a veneno, nam si tempore calidissimo sumitis gelatinam cornu cervi purissimam, & juris vitulini, sanguinem vituli & hominis, & hæc quatuor exponitis aeri calidissimo, tum hæc omnia, primo nullum odorem habentia, intra 24 horas tam fracida olebunt, ut ferri non possint, hæc si sic retinentur, fætore illo tam volatilia redduntur, ut incredibile sit, atque idem nunc hic est, & hoc facit primum signum instantis Ptyalismi.

Durat hic fætor donec totus Ptyalismus desinat, & est violentissimus tempore salivationis violentissimæ: Observatores pro vero asserunt, quod canes, hoc tempore hanc olidam salivam deglutientes, moriantur, quod tamen semper verum non esse novimus: Verum hinc saltem patet, quod melius sit hanc salivam exspuere, quam deglutire.

2°. *Dentes assurgunt elevati:* Quod homo tum maxime sentit, quando maxillam maxillæ apprimit.

3°. *Fauces incipiunt rigere, nec multo post tument, & gin-*

& gingivæ incipiunt tumere & rubere, & tum dolere ad minimum attactum: Nunc ne unum exemplum vidi, ubi saliva profluxit, nisi hæc primo prægressa fuerint, ergo mercurius tum incipit dissolvere, expulsioni aptum & volatilem reddere sanguinem, scilicet oleum putridum facit, & cadaverosum, a quo solummodo ille fætor pendet.

4°. *Simulac sanguis hac ratione dissolvi incipit, fiunt inflammationes summæ, brevi lathales, nisi homines multum bibant*: Nam inflammationes hæ sunt resolubiles per dilutionem, loca, in quibus cutis est, non nisi tumore afficiuntur, sed ad loca, ubi nulla cutis adest, tumor ille maxime apparet, ut in ore, faucibus &c. Quemadmodum ergo in his partibus, in quas prospicere possumus, ita etiam credibile est, in interioribus fieri, & hinc fætorem illum esse æque in sanguine, per pulmones trajecto, ac in illo, qui v. gr. ad fauces ruit.

5°. *Simulac hoc apparet, examinavi ulcera microscopiis: tunc omnis inæquabilitas incipit evanescere, omne sordidum abest, labia, antea tumida, & ambesa, fiunt plana, fundus fit instar coralli ruberrimus*: Et hæc fiunt simulac ille fætor apparet; & quamdiu ille non contingit, hæc non apparent: Brittannum habui curandum, qui aliquoties salivationem passus erat, in quo non poteram salivationem excitare, nisi maximam copiam mercurii ingererem, sed in illo etiam manebant ulcera, ut antea erant, nec mutabantur, ergo mercurius dissolvit 1. putridos humores, agit maxime in oleum, & inflammationes facit.

6°. *Mox hæc omnia determinantur maxime versus fauces, lingua tumet immaniter, & omnium maxime ad latera, ubi utcumque exesa apparet, & nulla pars plus dolet, quam hæc*: buccæ, qua parte dentibus molaribus accumbunt, omnium maxime inflammantur ad fontes

salivosos, unde hæ partes infestantur omnium maxime, & sæpe magna ulcera, vel denario majora, etiam post sex menses in his apparent. Si mercurius non determinatur versus os, tum ibi illa mala non oriuntur, sed ad illa loca, ad quæ terminatur, ita ut si v. gr. ad ventriculum vergat, nauseæ & vomitus oriantur.

7°. *Gingivæ & labia eodem modo se habent, & omnis vultus, in partibus, ubi nosa bullata afficitur, etiam tumet, rubet &c.*

Signa Præsentis Ptyalismi.

Tum incipit undique prosilire humor, qui fere nunquam deglutitur, sed sponte, si non ipsum exspuunt, exsilit: Hæcque dicitur salivatio, dicunt exire salivam, sed credo exire omnem humorem corporis putrefactum, & in aquam tenuissimam conversum, nam suræ æque marcescunt, quam genæ, & homo intra 20. dies, si bene procedit curatio, ne semel alvum deponit.

Hæc saliva est paulo tenacior, quam sana, & semper fætorem habet, augetur quotidie magis copia & putredine, & exulcerat os, quod quo fit magis, eo reliqua ulcera melius se habent, quod nunquam fallit.

Medicus jam intelligit, 1°. humores mercurio solutos esse in liquorem, tam tenuem, ut possit ex ore exire: Et 2°. pinguedinem etiam solutam esse, & facile exhalare: Et 3°. determinationem factam esse salubrem versus os.

Nunquam observavi a mercurio excitatum fuisse salivationis effectum, nisi hæc omnia prius sint prægressa, nam, quando hæc non fiunt, tunc nunquam fit ptyalismus, hinc semper putavi huncce effectum inde oriri, quod irritans, inflammans, exulcerans causa hic sit derivans humores solutos, potius, quam hunc pendere a vi mercurii.

Quæri-

Quæritur, an ſit certus terminus, Ptyaliſmum eſſe nimium, qui certe lethalis eſſet, vel an ſufficiens? Frequentiſſime, ſi ſalivatio in corpore adulto, cæterum ſano & repleto fiat, effluunt plerumque ℥xxxxviij. vel xxxvj. ſpatio 24. horarum, plus in uno, minus in altero.

Nunc Medicus debet ſuſtinere ſalivationem tamdiu, donec omnia ſanata ſint priuſquam illam ſiſtat: Ad minimum per 30. vel 28. dies, ſi jam perſtet ſalivatio tanta duratione jam ℔cxij. medicæ ſalivatione ſunt expulſæ, & hinc, ſi ſupputatis, quæ de proportione humorum ad ſolida corporis demonſtravit *Keilius*, jam perſpicitis, omnes humores hoc tempore fore exhauſtos, niſi novi eſſent ſuperadditi, ponite nunc partem dimidiatam fuiſſe oleum, videtis totum pingue ſolutum & expulſum eſſe, ita ut, ſi talis homo obeſus ad curam acceſſit, & ſalivationem, ut oportet, perpeſſus eſt, ne veſtigium pinguis in eo ſuperſit.

Verum diutius protrahendum eſſe Ptyaliſmum, mox demonſtrabimus, dum interim videmus, artis finem in his eſſe, ut omnes humores veteres expellantur, & novi inducantur.

Cum omnis illa ſaliva tanta copia exiverit, credo, magis veteres humores exiviſſe, quam humorem recens inductum, quod inde patet, quia his hominibus ſæpe prius ſanguis ingenti copia per gingivas erumpit, unde patet, huc diſpoſita eſſe omnia vaſa, non tantum lympham ducentia, ſed etiam ipſum ſanguinem ferentia, quia, ſi homo roſeo colore ad curam acceſſerit, pallidus inde recedit.

Cogitate nunc, quid agant illi, qui nulla diæta, nulla repletione per emollientia prægreſſis, applicant vires mercurii, & videbitis cur tot homines mortui ſint ex ſola hac cauſa.

Quæritur nunc, *quomodo ſciamus, ſatis hanc excretionem*

tionem excitatam, & satis diu sustentatam esse? Et hoc patet, 1o. *a tempore durantis ptyalismi*: Quem fere semper ad 40. vel 42. dies protraxi, non semper tamen eadem evacuata copia, si enim securitas, præmium talis curæ, meretur laudem, melius est paulo diutius hanc curam difficilem protrahere, ut homines illi miserrimi securi esse possint, se curatos esse, quam placendo ægris, aliquot dies ptyalismo subtrahere, & ægrum postea in ambiguo relinquere, imo ipse centies vidi, homines prænobiles ter quaterve repetita salivatione fuisse fere enecatos.

2°. *A copia & vehementia Ptyalismi*: Nonnullis tertio vel quarto die tantus tumor & exulceratio oritur, ut brevi moriantur ægri, nisi continuo reficiantur, & tunc fit summa salivatio, nec est tamdiu substentanda, tuncque possumus 30°. die finem facere, si ℔ vij. uno die proveniunt.

3o. *Ex evanescentia perfecta symptomatum, ex quibus Medicus cognoverat adesse hunc morbum, & quidem tam validum, ut hæc cura requireretur*: Sed duo hic monendi estis, scilicet 1. quidquid ulcerosi est oculis conspicuum, intra 30. dies erit depuratum, rubrum redditum, & conglutinatum, ita ut Medicus nunquam magis obstupescat vim naturæ sanantis, quam si corpus ita solutum sit: si nunc ulcera hæc hæserint circa loca, ubi ipsum malum subest, ut ad ossa, fallaci pace Medicum fallent, nam hoc ulcus v. gr. supra os palati sanatur, sed postquam per tres vel quatuor septimanas sani erant homines, ex illo osse affecto redibit idem fere ulcus, ergo hoc sic intelligo de iis symptomatibus, quæ oculis videri possunt, hinc nolui in tota operatione ad locum applicare mercurium, ut Chirurgi, salivationem instituentes, faciunt, nam curatio fit ab interioribus extrorsum, non contra.

2o. Regula, quam hic habeo, est, si hæret malum in

locis, ad quæ vis mercurii non toto cum impetu fertur, ut detergeat locum, tum manebit ibi mala quædam diathesis: v. gr. homo habet ulcus in osse palati, hoc depastum est illud periosteum adeo mirabile ossium palati, quæ nuda inter periosteum superius, & inferius ponuntur, quod ulcus originem ducit ex infectione illius ossis, tunc, si salivatio continuata fuit per 42. dies, non evanescit hoc symptoma, quia scilicet incurabile est, hinc si ulcus hoc sic se habeat, ut parvus fomes maneat, coire poterit falsa cicatrice, sed interim suppositum eradicari impos, superinducta nova membrana sopitum, simulac homo ad vitam redit, statim repullulat, an ergo tunc pergendum est, donec homo moriatur? non, sed pronunciandum est malum insuperabile: Illi nunc, qui dicunt, se hoc absolute posse curare, plerumque sunt infeliciores curando, quam vulgares Medici.

Accedit sæpe in sanis, juvenilibus, plethoricis corporibus, ut, mercurio incipiente agere, oriatur tanta inflammatio, ut suffocationis metus adsit, imo ut fiat suffocatio: Quid tum Medico agendum est? in illo casu illico debemus dare potus copiosissimos, collutoria oris ex decocta malva cum sero lactis recentis, vel floribus violarum, sambuci, malvæ, coctis in aqua ad molle leniens decoctum, extrinsecus circa fauces, aures, & maxillas cum pannis laneis similia calide applicari debent, caveri autem debet aër & potus frigidus, verum si hic cogitetis de repercutientibus remediis, rem agitis periculosæ aleæ, nam tunc tumores oriuntur tanto majores: Dicetis forte, & his medicamentis augetur tumor; fateor, sed vasa laxata facile ferunt tumorem: 2°. tum temperandus est calor aeris, nam nil plus promovet salivationem, quam calor moderatus: 3°. adhibemus etiam opium: An hoc hic? forte putatis, si consummati eritis in praxi, holocau-

sta offeretis, quod hanc manum Deorum vobis dederim, & summis laudibus extollemini, si modo grani $\frac{1}{4}$ omni hora dederitis, ut tollatur ille sensus irritationis, & cur hic opium non adhiberemus? nam certe Medici hoc in Dysenteria summo cum successu adhibent; horum nunc ope semper nimiam salivationem in ordinem redegi.

Si minus salivatio fit, inflammatio tollitur, & ulcera in ore cito minuuntur, nec tamen cognita morbi natura certi estis de fortunato eventu, tunc incitari debet: Quod fit dando 1°. potum mercurialem cum opio, qui tamdiu & tanta copia adhibendus est, donec major dolor & tumor fiat; 2°. debemus statim calorem augere, adeoque furnus ad gradum unum alterumve incendatur: 3°. Caput undequaque fovendum cucuphis & fomentis, de quibus antea dixi, & sic protrahitur salivatio in tempus definitum.

Hæc sunt quæ de regimine dicere potui.

Si corporis succi veteres evanescunt: In memoriam revocate, in homine 150 ℔. ponderante subduci illo tempore ad minimum 112 ℔. si nunc ponimus has exire, & regenerari, videmus succos veteres sic tandem evanescere.

Omne pingue consumitur: & credo omnem etiam medullam ossium solvi, quia illi homines sentiunt insolitam rigiditatem, & immobilitatem circa articulos majores.

Hoc totum fit vi vitæ: Nam si æger cadit in animi deliquium, omnis salivatio cessat, hinc, ubi vires vitæ deficiunt, mercurius non curabit, nam quidem fit putredo, sed hæc sine febre non expellitur.

Hæc etiam facit calor externus: Sine quo nulla fit salivatio, sed quidem suffocatur.

Ut & potus liquidi: Nam si non multo plus bibunt, quam

quam exspuunt ægri, non sanantur, sed suffocantur, quia multum per urinas excernitur.

En auditores his expellitur id, quod venenum Venereum in se continet.

Ergo occurrit hic vis vitæ, & huic datur mercurius, qui adigitur per omnes humores, & omnes humores dissolvit, Medicus vasa ad expulsionem præparat, & vim mercurii moderatur.

Vltimo huc etiam accedit diæta tenuis, subtilis, qua homo nutriri quidem potest, sed quæ non facit magnum motum in corpore: Quæ ubi data, vis vitæ superstes novum hoc nutrimentum convertit in illud, quod in illo corpore deficiebat.

Jam facta est curatio, & redditum est corpus maceratum, purum, elotum, sed debilissimum & exhaustum.

Si mali quipiam remanet omnia hæc passis, tum, quamdiu humores sunt tam tenues, & vis vitæ per curam debilitata, nihil apparet, sed simulac illi homines accipiunt solida alimenta, & vis vitæ resurgit, renascitur malum ut prius: quod credo nunquam evitari posse: Ergo quæritur, *an possit Lues Venerea curari, ita ut nil amplius remaneat ejus?* In medulla ossium sæpe quidpiam hæret, quod omni usu mercurii ablui non potest, hoc patet, quia homines metalli fossores habent sæpe ossium cava mercurio plena, & plerumque homines, Lue Venerea occisi, & puro argento vivo salivationem passi, exhibuerunt mercurium intra ossa, & cellulas medullosas, quæ plerumque quiescunt, ubi incitatus motus non adest, nam mercurius quidem incitat circulationem, sed maxime remotus hic locus est a corde, & membranæ arteriarum tam tenues & flaccidæ sunt, ut mercurius quidem eo deferatur, sed per hæc loca non penetret. 2°. ossium diploe, simili pingui infarcta, est collectio cellularum per hanc dispersarum, hanc præ-

cipue habet cranium, reliqua ossa non ita, nunc penetret Lues venerea y. gr. ad ossis bregmatis diploen, tunc mercurius, eo delatus, plerumque ibi hæret & quiescit; nec aliquid facit, uti docent observatores, adeoque his in casibus plus præstat cura ligni Guajaci quam mercurii.

Verum in reliquis ossiculis, quæ formant aliquod cavum, ut sunt ossicula orbitæ, natum hoc malum, fere superari non solet, nam hæc ossicula habent diploen, sed minimam, hinc mercurius hic fere non penetrat, & hæc est ratio, quare salivatio nunquam plus deficiat, quam ad hæc loca, quæ sunt orbitæ oculorum, sinus mucosi, interiora nasi, faucium, & cartilagines Laryngis, ubi species gummatum, exostoseos, carierum, imo (si ita dicere liceat) spinarum ventosarum sæpe nascuntur, quæ mala insanabilia habeo, quia Mercurius ibi caret vi vitæ urgente.

Ergo ubi hæc video, soleo pronunciare, omnia esse dubia, & sæpe irritam fore curationem.

Itaque in omnibus locis, ubi multa vasa, magna vi valentia adsunt, Mercurius humores potest propellere, verum quotiescunque ejus vis pervenit ad loca, in quibus vis cordis, & arteriarum elasticitas desinit, ibi Mercurius non plus agere potest, quam in pixide, vel cadavere ubi hæret.

Jam quæro, an quis demonstraverit Mercurio cadavera a putredine posse defendi? Et credo nullus hoc unquam præstabit.

Hæc autem loca sunt maxime medulla, & lamellæ ossium, & membranæ cryptosæ narium, faucium, oris, pulmonum, æsophagi, ventriculi, intestinorum tenuium. Hæ cryptæ sunt ubique extra vim circulationis, & ubi in hanc membranam se disposuit hòc malum, tum hæret extra vim vitæ, tumque, nisi tanta sit vis Ptyalismi, ut totum illud abluat, quod extra vim vitæ est,

non

non poterit sanari, sed si hæc membranacea capsula Mercurio detergetur, & expurgatur, tum malum sanatur.

Ergo si malum hæret in cavitatibus glandulosis, tam in pudendis, quam alibi, videtis, quam difficulter curetur

Si nunc Lues Venerea occupaverit perichrondrium laryngis, ubi cryptæ morgagnianæ sunt, & se demostraverit raucedine indelebili, hæc fere nunquam sanatur: quod idem verum est, *ad radicem linguæ, ad epiglottidem, ad cartilagines laryngis, & imprimis arytenoidæas,* Et videtis, quare nulla ulcera his sint pejora? Quia scilicet sunt extra vim circulationis, si nunc contigerit, hoc sic sese habere, quid medelæ est? Cura externa: Si ergo in uno parvo loco malum hæserit extra vim circulationis, & extra syntaxin arteriarum, tum oleo vitrioli, spiritu sulphuris per campanam, Mercurio sublimato, pulvere præcipitato Vigonis, lapide infernali; omnive remedio, quod escharam facit & separat, tamdiu tentanda est, donec funditus exciderit hæc pars.

Verum si hoc hæserit alicubi in corpore, dum interim malum etiam hæret in interioribus, tum hoc modo externa curantur quidem, sed interna intacta relinquuntur, adeoque hæc cura nil facit, quam ut illas cavitates quasi exscindat.

Si ergo membrana hæc inficitur imprimis in naribus, cur fit, ut toties non sanetur hoc malum, nequidem per salivationem, licet etiam ter instituatur? Quoniam in cryptis hæret illud malum, & quoniam hæc loca topice exuri non possunt.

Vocatur malum hoc *Ozæna Venerea*, qua homini semper destillat de naribus ichor fætidus, quod ubi aliquamdiu duravit, sequuntur fragmenta ossea, & denique ipsa ossa integra, tum vero Ptyalismus, vel decies applicatus, nec omnes aliæ methodi hic quidquam

fa-

faciunt. Novitis enim, quod Deus in ore & naribus formaverit partes, tam mirabiliter ex oſſibus ſeparatis conſtantes, per ſolam vaſorum texturam inter ſe unitis: hæc oſſicula ſunt quaſi pendula & ſuſpenſa, ut quatuor oſſicula ſpongioſa, & ſeparata, quamadmodum oſſicula orbitæ, ut ſecedere poſſint; omnia habent perioſteum internum & externum, atque etiam diploen, ſed tenuiſſimam. Si ergo in membranis externis hæreat hoc venenum, & corrodendo ſuam membranam denudet, tunc illud os integumentum non amplius habet, hinc nutrimento caret, adeoque non putreſcit, ſed carioſum fit, amittit ſoliditatem ſuam, & incipit excerni per nares tantis fragmentis, ut aliquando articulum digiti minoris æquent. Hæc omnia veniunt præcipue ex cellulis ſphænoidalibus ſub ephippio, unde vidi forma capſulæ excreta, imo & oſſa ſpongioſa ſuperiora & inferiora vidi excreta.

Noviſtis, oſſa ſuperioris maxillæ habere cava magna, horum oſſium anterior infima pars per mediam rachin nectitur, facitque anteriorem partem palati: hæc non communicant, niſi cum vomere, lateralis pars horum oſſium ſpectat cava maxillaria, a parte poſtica ſunt oſſa palati, quaſi parallelogrammata, a parte anteriori cum his, poſteriori cum oſſibus ſphænoidalibus connexa, ſuperius & inferius membranæ inveſtientes excurrunt retro in palatum pendulum.

Quotieſcumque ullum horum oſſiculorum deſtituitur vaſis ſuis nutrientibus, nunquam reſtituitur cicatrix, ſed os illud, qua parte aëri exponitur, carie conſumitur, quæ ſi pervenit ad ſuturas, totum illud os cadit, & hæc ſeparatio eſt ſola ſpes, quæ tunc exſpectari poteſt, ut una pars ſeparata poſſit adhuc relinquere alias intactas, tunc ſanatur illa pars, deformitate tantum relicta.

Vidi aliorum molimina; volentium hæc aliter curare,

re, adhibita, sed frustranea, alias hæc tam audacter non dicerem.

Experti erant optimi Medici, quod ptyalismus sæpe hoc morbus curare non posset, hinc cogitaverunt de topicis escharoticis applicandis, sed quia hæc sæpe convulsiones producunt, si naribus applicantur, viderunt hæc hic nocere.

Hæc itaque primo initio hujus mali fumos Mercuriales dederunt, quibus sæpe satis pulchre sanabant, sed sæpe etiam læthali curatione; hinc voluerunt tandem Mercurium satis fixatum adhibere, & inceperunt facere suffumigationes ex cinnabare, homines scilicet ponebantur intra cupam & cinabaris ʒj. adspergebant, non prunæ, sed ferro tam calido, ut lignum leniter incenderet, tunc hominis caput stragulis tegebant, & fumum per infundibulum ad nares determinabant, vel ad fauces, si malum ibi hæreret, hoc bis de die faciebant per $\frac{1}{8}$ partem horæ, & si æger hoc ferre non posset, foramen in cupa faciebant, & hoc remedii genere sanabant sæpe pessima ulcera, & hoc jam fecerunt primi Auctores, qui de Lue Venerea scripserunt, hocque idem est, quod nunc in Galliis & Londini tentant, bono aliquando cum successu, sed tamen sæpe pessimo, quia ope hujus fumi omnia ad dissolutionem disponuntur, si nunc vis vitæ adest, sæpe separatur, sed quando hæc deficit, & ossa denudata jam sunt, nihil curant, quod se facere sæpe falso dicunt, quando scilicet ipsum os separatur, sed si hoc præstare possunt, ut officulum hæreat per vasa nexum, & tam malum excidat, corpus forte postea sanum erit.

Ergo prudenter administrata hæc suffumigatio aliquando prodest, & eo usque valet, ut nihil aliud prodesse possit, sed nunquam aliquid boni faciet, si illud os jam careat periosteo, vel malum in diploe hæreat.

Con-

Condylomata, calli, scirrhi Venerei, nunquam Ptyalismo curantur: Sed requirunt 1°. balnea vaporis emollientissima, dein erosiones maximas per mercurium vel cinnabarim, escharis toties factis, donec fundus sit purus, si autem vel mollibus, vel acribus solis hoc tentas efficere, nihil proficis.

Si fistulæ sinuosæ sint: Nunquam curantur ptyalismo, vel methodo decoctorum, sed requiritur incisio, apertura ad fundum, & tunc a fundo sanatio fit.

Mala, quæ manent in ossibus majoribus, ut exostoses &c. curari non possunt, si nec sudoribus, nec ptyalismo, nec suffumigatione cedunt, sed debent partes aperiri, & tunc vel scalpris, vel terebris, vel serra vel rodentibus remediis separari illa pars, quæ malum continebat, hæc autem in minoribus ossibus fieri non possunt.

Altera methodus ad hunc morbum hæc est. Solvunt mercurio interne dato sanguinem eousque, ut primus gradus salivationis adsit, idest, donec halitus fæteat, & dolor &c. adsint, tunc purgans dant, & hoc continuant, donec ille dolor &c. cessent hoc facto, iterum mercurium dant, & tum iterum purgantia, & hac ratione exstirpant hoc malum; hic materia soluta exiret per os, sed hanc nunc subducunt per alvum, atque hæc est methodus Monspeliensium, quam etiam laudat *Vercellonus & Pitcarnius*.

Quid de ea sentiendum? Si non valde radicatum est malum, ferri potest, sed si jam hæreat ad ossa, credo nunquam hac methodo curari posse.

Hoc auditores est totum, quod super hac re dicere potui. Tria verba monere debeo de *Panacea mercuriali*, non habuit Ludovicus XIV. Galliæ Rex sibi parem Principem ad promovendas artes, imprimis Medicinam.

Homo erat, qui jactabat panaceam mercurialem ad exstir-

exstirpandos omnes morbos Venereos, & dedit documenta, Rex redemit ejus arcanum, & postea communicavit, & dedit hoc medicamentum suis Medicis, & in 800 hominibus cura optima fuit, quod mihi communicavit clarissimus *Hombergius*.

Sumitur scilicet mercurius dulcis, toties sublimatus, ut non sit acer, sed etiam ut non sit iners, ille conteritur in pulverem tenuissimum, & datur ad grana iv. v. vel vi. quater, quinquies, sexies de die, & tum homo salivatione & bona diæta curatur.

Arcanum autem hoc, est 1°. accipe cinnabarim nativam, contere in pollinem, lava cum aqua & aceto, ut pulvis sit purissimus, admisce duplum limaturæ ferri, commisce, & comitte summo igni arenæ, & in alembicum adscendet mercurius purissimus, cujus ℔j. constat 40 florenis, hunc si contuleris cum mercurio vulgari Amstelædamensi, non est melior.

2°. Ille mercurius dissolvitur in spiritus nitri sesqui altera parte, dissolutio destillatur ex retorta, qua diffracta, habetur mercurius præcipitatus albus, hic conteritur cum sale marino, & colchothare, ille pulvis sublimatur lente ex retorta, tunc habetur quasi crystallinus quidam mercurius, abscinditur vas, & mercurius expellitur, & habetur mercurius sublimatus Venetus, nunc hic illud commodi est, ut prius soluto mercurio facilius misceant salem marinum.

3i°. Hic mercurius adhuc semel sublimatur, sed hoc opus non est.

4o. Sume hunc mercurium, illi permisce mercurium ex cinnabari excitatum, tunc pulvis natus sublimetur, farinam hærentem excute, habebis tantum mercurium.

Hunc nunc volunt adhuc novies sublimari, sed non opus est, nam idem erit mercurius.

Quid ad hæc dicemus auditores; arcana revelata vile-

lescunt; simplicitas prævalet, nam quid opus est, cum mercurium dulcem tam vili pretio comparare possim, & eosdem per eum effectus præbere, ut solvam tantum pro illo remedio, quod ad summum tantum idem efficit: Verum auditores illa vulgo magis æstimantur, quæ pluris emuntur, & sic divites dimittuntur inanes, uti scriptum est in sacro codice.

Hæc omnia nunc dixi auditores, non ut pravæ libidini, non ut avaritiæ vobis sint, sed ut boni Medici misero generi humano prodesse possitis.

FINIS.

116